КАЛЕНДАР КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

1950

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Звичайний

1950

Ціна 50 центів.

НАКЛАДОМ „КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА"

295 Market Ave. Winnipeg, Man.

PRINTED IN CANADA

Зміст Калєндаря

Зміст Оголошень

РІК 1950

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1950 представляє рік 6663 Юліянського періоду; 5711 жидівської ери; рік 2703 від заснования Риму після Варра; рік 2610 ніпонської ери; рік 1369-70 Магомеданської ери.

Перший день січня, 1950, є 2,433,283 днем від початку Юліянського періоду.

РАННІ І ВЕЧІРНІ ЗОРІ, 1950

Планета Венера є вечірною зорею до 31-го січня, опісля ранною зорею до 13-го листопада, а відтак вечірною зорею до кінця року.

Планета Марс є ранною зорею до 23-го березня, опісля вечірною зорею до кінця року.

Планета Юпітер починається як вечірна зоря і такою продовжується до 3-го лютого, опісля є ранною зорею до 26-го серпня, а так вечірною зорею до кінця року.

Планета Сатурн є ранною зорею до 7-го березня, опісля вечірною зорею до 15-го вересня, а так ранною зорею до кінця року.

ПОРИ РОКУ, 1950

Весна починається 20-го березня, в годині 11.36 вечером.

Літо починається 21-го червня, в годині 6.37 вечером.

Осінь починається 23-го вересня, в годині 9.44 ранком.

Зима починається 22-го грудня, в годині 5.14 ранком.

ЗАТЬМІННЯ В 1950

Протягом 1950 року буде два затьміння сонця і два місяця.

1. Частинне затьміння сонця 18-го березня, в нас не видне.

2. Цілковите затьміння місяця 2-го квітня, в нас не видне.

3. Цілковите затьміння сонця 12-го вересня, в нас не видне.

4. Цілковите затьміння місяця 25-26-го вересня, в нас видне.

Початок затьміння, 25-го вересня, год. 8.20 вечером. Цілковите затьміння, 25-го вересня, год. 11.40 вечером. Місяць лишає отінення, 26-го вересня, година 2.00 ранку.

Церковний Калєндар

Рік 1950 є звичайним роком і має 365 днів, або 52 тижні й один день. Є він:

962 від хрищення України.

404 від Тридентського собору.

368 від заведення григоріянського календаря.

354 роком від Берестейської церковної унії.

ПАСХАЛІЯ

(Дати після нового стилю).

Ключ граничний **Є**.

Вруціліто до 14 березня **д**, від 14-го березня 1950 р. **є**.

Тріодь починається 29-го січня.

Неділя мясопустна — 12-го лютня.

Поклони — 15 березня.

Благовіщення — 7-го квітня, у Велику Пятницю.

Великдень — 9-го квітня.

Вознесення Господнє — 18 травня.

Зіслання св. Духа — 28-го травня.

Мясниць 5 тижнів і 2 дні.

ПОСТИ

(Дати після нового стилю).

1. В навечеря Христового Різдва — 6-го січня.
2. В навечеря Богоявлення — 18-го січня.
3. Сиропустний тиждень — від 13-го до 19-го лютня.
4. Великий Піст — від 20-гго лютня до 8-го квітня, включно.
5. Петрівка — від 5-го червня до 11-го липня, включно.
6. Спасівка — від 14-го до 27-го серпня.
7. В день Усікновення Ч. Голови Івана Хрестителя — 11-вересня, в понеділок.
8. В день Воздвиження Ч. Хреста, 27-го вересня, в середу.
9. Пилипівка — від 27-го листопада до 5-го січня.
10. Кожної пятниці крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Христового Різдва, 7-го січня, до Богоявлення 19-го січня, включно.
2. Між неділею Митаря й Фарисея та Блудного сина — від 30-го січня до 5-го лютня.
3. Від Великодня до Томиної неділі — від 10-го до 16-го квітня.
4. Від Зіслання св. Духа до неділі Всіх Святих — 29-го травня до 4-го червня.

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для весіль і забав з музикою й танцями.

1. Всі пятниці крім загальниць перед Великим Постом і по Зелених Святах.
2. Від Початку Пилипівки до Богоявлення — від 28-го листопада до 19-го січня — до йорданського водосвяття.
3. Від понеділка по неділі Мясопустній до Томиної неділі — 13-го лютня до 16-го квітня.
4. В Петрівку і Спасівку.
5. В день Усікновення Ч. Голови Івана Хреститтеля — 11-го вересня, і Воздвиження Ч. Хреста 27-го вересня.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкується такі свята: Всі неділі в році, День Нового Року, Велику Пятницю, День Вікторії, 24-го травня; День Домінії, 1-го липня; День Праці — перший понеділок у вересні; День Перемиря 11-го листопада, або в найближчий понеділок; День Подяки, що його уряд оголошує щороку, і Різдво Христове.

В провінції Квебек є ще отсі святочні дні, Богоявлене Господнє, Попелева Середа, Вознесення Господнє, св. Івана Хрестителя, Всіх Святих і Непорочне Зачаття Пр. Діви.

Січень — МАЄ 31 ДНІВ — January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	**19**	**Н.**	**29 п. С., Св. О., Боніф.**	**Пер. Р. С. О. Боніфатія**	**Новий Рік 1950**
2	20	П.	Ігнатія Бог. свщмч.	Ігнатія Бог.	Ім. Ісус, Макар
3	21	В.	Юліянни мч.	Юліянни	Ґеновефи
4	22	С.	М. Анастасії	Анастасії	Тита
5	23	Ч.	10 мч. в Криті	10 муч. у Криті	Телесфора
6	24	П.	Нав. Різд., Евг. (Піст)	Навеч. Різд., Евгенії	**Трьох Королів**
7	**25**	**С.**	**Різдво Христове**	**Різдво Христове**	Валентина
8	**26**	**Н.**	**Сб. Пр. Бог. і св. Йос.**	**Собор Пр. Богородиці**	**1 по 3 К., Стверина**
9	**27**	**П.**	**Св. Стефана Првмч.**	**Св. Стефана**	Юліяна
10	28	В.	20,000 мч. у Нікомид.	Муч. в Нікомидії	Павла пуст.
11	29	С.	Нед. Діт. уб. у Вифл.	Дітей уб. у Вифлеємі	Гиґіна
12	30	Ч.	Мч. Анісії	Мч. Анісії	Ернеста
13	31	П.	Преп. Меланії	Преп. Меланії Римлянки	Гілярія
14	**1**	**С.**	**Н.Р. 1950. Василія В.**	**Обрізання Г. Н. І. Х.**	Фелікса
15	**2**	**Н.**	**31 п. С., Пер. Бог. С.**	**31 п. С., пер. Бог. С.**	**2 по 3 К., Мовра**
16	3	П.	Малахії Прор.	Малахії	Маркила
17	4	В.	Собор 70 Апостолів	Собор 70 апост.	Антона пуст.
18	5	С.	Навеч. Бог., Теоп.	Нав. Бог., Теопем.	Пріски
19	6	Ч.	**Богоявлення Господнє**	**Богоявлення Господнє**	Марія, Канут.
20	7	П.	† Собор Івана Хр.	Собор Івана Хрест.	Фабіяна і Севаст.
21	8	С.	Юрія Хозевита	Георгія Хозев.	Аґнети
22	**9**	**Н.**	**32 п. С., і по Богояв.**	**32 п. С., Полієвкта**	**3 по 3 К., Вінкент.**
23	10	П.	Григорія Ніс.	Григорія Ніс.	Раймунда
24	11	В.	† Преп. Теодосія	Теодосія	Тімотея
25	12	С.	Мч. Татіяни	Татіяни	Павла ісп.
26	13	Ч.	Мч. Єрмила	Єрміла і Страт.	Полікарпа
27	14	П.	ОО. уб. у Синаї і Раїті	ОО. уб. у Синаї і Раїті	Ів. Золотоуст.
28	15	С.	Преп. Павла Тит.	Павла Т., Ів. Кущ.	Юліяна
29	**16**	**Н.**	**Мит. і Фарис., Пок. ок.**	**Мит. і Фар., П. о.**	**4 по 3 К., Франца**
30	17	П.	† Антонія В., прп.	Антонія Вел.	Мартини діви
31	18	В.	Св. Атанасія і Кирила	Атанасія і Кирила	Петра з Нолі

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

14. I. 1649 р. вїзд Хмельницького до Києва. — 18. I. 1654 р. Переяславська угода Б. Хмельницького з москалями. 21. II 1803 р. вмер останній гетьман України Кирило Розумовський. — 22. I. 1918 Проголошення Самостійности України. — 22. I. 1919 проголошення Злуки українських земель. — 29. I. 1918 Бій під Крутами.

Погода:— 1—3 погідно і зимно; 4—5 неусталена погода; 6—8 заверюха; 9—12 холодно і мокро; 13—17 умірковано; 18—19 неусталено; 20—28 вітри і зимно; 29—31 ясно.

Лютий — МАЄ 28 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	С.	Пр. Макарія Єгипет.	Макарія	Ігнатія
2	20	Ч.	† Евтимія	Евтимія	М. Б. Громн.
3	21	П.	Пр. Максима	Преп. Максима	Власія
4	22	С.	Ап. Тимотея	Тимотея	Вероніки
5	**23**	**Н.**	**Блуд. Сина, Климента**	**Блудн. Сина, Клим.**	**Старозап., Аґати**
6	24	П.	Ксенії прп.	Прп. Ксенії	Тита і Доротеї
7	25	В.	† св. Гр. Богослова	Григорія Богослова	Ромуальда
8	26	С.	Пр.Ксенофонта	Ксеноф., Аркадія	Івана з Мати
9	27	Ч.	† п. м. Ів. Золотоустого	Пер. мощ. Ів. Золот.	Апольонії
10	28	П.	Пр. Єфрема Сир.	Преп. Єфрема	Схолястики
11	29	С.	Пер. м. св. Ігнат. Бог.	Пер. мощ. Ігната Богонос.	Поява М. Б. в Люр.
12	**30**	**Н.**	**Мясопустна, Трьох Св.**	**Мясопустна, Тр. Св.**	**Мясопустна, Евл.**
13	31	П.	Кира і Івана	Кира і Івана	Катерини
14	1	В.	Мч. Трифона	Мч. Трифона	Беніґна
15	**2**	**С.**	**Стрітення ГНІХ**	**Стрітення Господнє**	Фавстина
16	3	Ч.	Симеона й Анни	Симеона й Анни	Юліяна
17	4	П.	Пр. Ісидора	Преп. Ісидора Пелусіота	Константина
18	5	С.	Мч. Агафії	Мч. Агафії	Флявіяна
19	**6**	**Н.**	**Сиропустна, Вукола**	**Сиропустна, Вукола**	**Запустна, Конрада**
20	7	П.	Партенія, Луки	Прп. Партенія	Олявтерія
21	8	В.	Геодора Страт.	Влкмч. Теод. Стратилата	Елеонори
22	9	С.	Мч. Никифора	Мч. Нікефора	Петра (попел.)
23	10	Ч.	Мч. Харлампія	Харлампія	Романи
24	11	П.	Сщмч. Власія	Муч. Власія	Матея ап.
25	12	С.	Св. Мелетія	Мелетія еп. Антіох.	Вальбурґа
26	**13**	**Н.**	**І. Посту, Мартиніяна**	**1. посту. Мартиніяна**	**Вступна, Алексан.**
27	**14**	**П.**	Прп. Авксентія	Авксентія	Леандра
28	15	В.	Ап. Онисима	Онисима	Романа

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

7. II. 1919 р. большевики зайняли Київ. — 9. II. 1918 мир осередніх держав з Україною в Берестю. — 12. II. 1939 вибори до першого сойму Карпатської України. — 20. II. 1054 помер великий князь української держави Ярослав Мудрий. — 24. II. 1871 р. народилася письменниця Леся Українка.

Погода:— 1—4 зимні вітри; 5—8 заверюха; 9—11 гарно, дещо тепліше; 12—14 вітри; 17—21 похмурно; 22—25 сніжниця; 26—28 зимні вітри.

Березень — МАЄ 31 ДНІВ — March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	16	С.	Мч. Памфила	Мч. Памфіла	Альбіна
2	17	Ч.	Вмч. Теодора Тирона	Теодора Тирона	Сімплітія
3	18	П.	Св. Льва папи	Лева папи	Кунеґунди
4	19	С.	Ап. Архіпа	Еп. Архипа	Казимира
5	**20**	**Н.**	**2 посту. Льва еп.**	**2. посту. Льва Кат.**	**Суха, Евзебія**
6	21	П.	Прп. Тимотея	Тимотея	Фридриха
7	22	В.	Найдення мощ. в Евг.	Найдення мощів в Ев.	Томи з Аквіну
8	23	С.	Свщмч. Полікарпа	Полікарпа	Івана Б.
9	24	Ч.	† 1 і 2 н. Гол. Ів. Хр.	Обрітення глави Ів. Х.	Францішки
10	25	П.	Тарасія архєп.	Тарасія арх. Константин.	40 мучеників
11	26	С.	Св. Порфірія	Преп. Порфирія	Константина
12	**27**	**Н.**	**3 посту. Крестопокл.**	**Крестопоклонна. Пр.**	**Глуха. Григорія**
13	28	П.	Прп. Василія	Василія	Рози. Християни
14	1	В.	Прп. Євдокії	Евдокії	Матильди
15	2	С.	Сщмч. Теодота	Теодота	Льонґіна
16	3	Ч.	Мч. Евтропія	Свщмч. Евтропія	Герберта
17	4	П.	Преп. Герасима	Преп. Герасима Вологд.	Патрикія
18	5	С.	Мч. Конона	Муч. Конона	Едварда
19	**6**	**Н.**	**4 посту. 42 Муч. в Ам.**	**4. посту. 42 мучен.**	**Середопостна, Й.**
20	7	П.	Василія і ін. свящ.	Василія і інш.	Нікети
21	8	В.	Пр. і ісп. Теофілякта	Преп. Теофілакта ісп.	Венедикта
22	9	С.	† 40 мученників у Севастії	† 40 муч. Севастійських	Катерини
23	10	Ч.	Мч. Кондрата	Муч. Кондрата	Оттона
24	11	П.	Ск. Софронія	Софронія патр. Єрусал.	Арх. Гавриїла
25	12	С.	Теофана ісп.	Теофана ісповн.	**Благов. П. Д. М.**
26	**13**	**Н.**	**5 посту—Никифора**	**5. посту. Никифора**	**Чорна, Емануїла**
27	14	П.	Преп. Венедикта	Теоґноста	Руперта
28	15	В.	Агапія і др. мч.	Муч. Агапія	Івана Капістр.
29	16	С.	Мч. Савіна папи	Савина	Кирила
30	17	Ч.	Преп. Алексія	† Преп. Олексія чол. Б.	Квірина
31	18	П.	Св. Кирила Єрусал. еп.	Кирила арх. Єрусалим.	Амоса прор.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. III. 1918 українська армія зайняла Київ. — 2. III. 1861 знесення кріпацтва в Росії. — 8. III. 1169 р. Андрій Боголюбський зруйнував Київ. — 9. III. 1814 р. уродився Тарас Шевченко. — 10. III. 1861 помер Тарас Шевченко — 14. III. 1923 р. аліянти признали Польщі Західну Україну. — 15. III 1939 р. проголошення Самостійности Закарпатської України — 18. III. 1921 Договір поляків з большевиками в Ризі про розділ України. — 31. III. 1939 Мадяри зайняли Карпатську Україну.

Погода:— 1—3 мрачно; 4—8 вітри; 9—13 неусталено; 14—15 ясно, тепліше; 16—18 гарно; 19—22 змінливо; 22—27 тепліше; 28—31 вітри.

Квітень | МАЄ 30 ДНІВ | April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	С.	Мч. Хризанта і Дарії	Муч. Хризанта і Дарії	Гуґона
2	**20**	**Н.**	**Квітна. ОО. уб. в Сави**	**Квітна. ОО. уб. у Саві**	**Пальмова, Франца**
3	21	П.	Захарії і Якова	Якова ісп.	Ришарда
4	22	В.	Прмч. Нікона	Свщмч. Василія	Ісидора
5	23	С.	Ісп. Якова	Преп. Никона Печер.	Вінкентія
6	24	Ч.	Сщмч. Василія	Преп. Захарія і Якова	Сикста
7	**25**	**П.**	**Вел. Пят. Благов. П. Б.**	**Вел. Пятниця. Благов.**	**Вел. Пят., Германа**
8	26	С.	Собор Арх. Гавриїла	Собор Арх. Гавриїла	Діонісія
9	**27**	**Н.**	**Воскресення Христове**	**Воскресення Христове**	**Воскресен. Христ.**
10	**28**	**П.**	**Світл. Пон. Іларіона**	**Світл. Пон., Іларіона**	**Світл. Пон., Єзик.**
11	**29**	**В.**	**Св. Вів., Марка і Кир**	**Світл. Вів., Мар і Кир.**	Льва папи
12	30	С.	Преп. Івана Ліствич.	Прп. Івана Лілств.	Юлія
13	31	Ч.	Пр. Іпатія	Преп. Іпатія цілит. Печер.	Герменегільди
14	1	П.	Марії Єгип.	Марії Єгипет.	Юстина
15	2	С.	Пр. Тита	Преп. Тита, муч. Амфіяна	Анастасії
16	**3**	**Н.**	**Томина, Никити прп.**	**Томи, — Никити прп.**	**Біла, Турібія**
17	4	П.	Йосифа і Юр. прп.	Йосифа і Георгія	Рудольфа
18	5	В.	Мч. Теодула	Теодула	Апольонія
19	6	С.	Св. Евтихія	Муч. Евтихія	Крісценції
20	7	Ч.	Ґеорґія з Мел.	Прп. Ґеорґія	Сульпіції
21	8	П.	Ап. Іродіона і ін.	Ап. Іродіона	Анзельма
22	9	С.	Мч. Евспихія	Муч. Евпсихія	Сотера
23	**10**	**Н.**	**Мироносиць, Терентія**	**Мироносиць. Терентія**	**2 по В. Войтіха**
24	11	П.	Свщмч. Антипи	Свщмч. Антипи	Юрія
25	12	В.	Ісп. Василія	Василія	Марка
26	13	С.	Артемона	Артемона	Клета п.
27	14	Ч.	Св. Мартина	Мартини і Антонія	Переґріна
28	15	П.	Ап. Аристарха	Арх. Аристарха	Віталія
29	16	С.	Мч. Агапії, Ір., Хіонії	Агапії, Ір., Хіонії	Петра з Верони
30	**17**	**Н.**	**Розслабленого, Сим.**	**Розслаб., Симеона і А.**	**3 по В., Катер. С.**

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2. IV. 1111 р. похід українських князів на Половців. — 3. IV. 1649 р. договір Хмельницького з поляками у Зборові. — 7. IV. 1917 р. проголошення в Київі Української Центральної Ради. — 17. IV. 1668 Союз Гетьмана Петра Дорошенка з Турками. — 29.IV. 1918 р. проголошено гетьманом П. Скоропадського. — IV. 1915 бій УСС на Маківці.

Погода:— 1—4 мрачно і холодно; 5—8 гарно; 9—12 похмурно; 13—17 неусталено; 18—21 гарно але холодно; 22—25 тепліше; 26—27 неусталено; 28—30 холодно.

Травень — МАЄ 31 ДНІВ — May

Нв. ст.	Ст. ст.	Дні	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	П.	Пр. Івана	Прп. Івана	Филипа, Якова
2	19	В.	Івана Старопеч.	Івана Старопеч.	Атанасія
3	20	С.	Теодора Трих.	Теодора Трих.	Найд. Чесн. Хрест.
4	21	Ч.	Сщмч. Януарія	Януарія	Моніки, Фляв.
5	22	П.	Теодора Сиксота	Теодора Сиксота	Пія V папи
6	23	С.	† Вмч. Юрія	Вмч. Юрія	Івана в Олії
7	**24**	**Н.**	**Самаріянки — Савина**	**Самарянки — Савина**	**4 по В., Станисл.**
8	25	П.	† Ап. Марка	Марка	Найд. св. Мих.
9	26	В.	Свщмч. Василія	Василія	Григорія Ніс.
10	27	С.	Свщмч. Симеона	Симеона	Ісидора
11	28	Ч.	Ясона і Сосіпарта	Ясона і Сосіпарта	Мамерта, Ґанґ.
12	29	П.	9 мч. в Кизиці	9 мч. в Кизиці	Панкратія
13	30	С.	† Якова	Ап. Якова	Серватія
14	**1**	**Н.**	**Сліпородж., Єремії**	**Сліпородж., Єремії пр.**	**5 по В., Боніфатія**
15	2	П.	Атанасія В. Патр.	Атанасія Вел.	Софії
16	3	В.	† Преп. Теодосія Печ.	Теодосія Печ.	Ів. Непомука
17	4	С.	Премч. Пелагії	Пелагії	Пасха ліса
18	**5**	**Ч.**	**Вознесення Госп., Ірини**	**Вознесення Госп., Ір.**	**Возн. Господн**
19	6	П.	Йова Многострад.	Йова Многострад.	Келестина
20	7	С.	Явл. зн. Чесн. Хреста	Явл. зн. Чесн. Хреста	Вернарда
21	**8**	**Н.**	**Св. Отців. Івана Бог.**	**Св. Отців. Івана Бог.**	**6 по В., Фелікса**
22	9	П.	† Пер. мощ. св. Ник.	Пер. мощ. св. Николая	Юлії
23	10	В.	† Симеона Зилота	Симеона Зилота	Десидерія
24	11	С.	Свщмч. Мокія	Мокія	Іванни
25	12	Ч.	Епіфанія і Герм.	Епіфанія і Герм.	Урбана
26	13	П.	Мч. Ґлікерії	Муч. Гликерії	Филипа Нер.
27	14	С.	Ісидора (зауп. С.)	Ісидора (помин.)	Івана
28	**15**	**Н.**	**Зіслання Св. Духа**	**Сошествіе Св. Духа**	**Сош. св. Духа, В.**
29	**16**	**П.**	**Пресвятої Тройці**	**Пресвятої Тройці**	**Зелений Понеділ.**
30	17	В.	Ап. Андроніка	Ап. Андроника	Фердинанда
31	18	С.	Мч. Теодота	Мч. Теодота	Ангелини

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

2. V. 1849 р. оснування „Головної Руської Ради" у Львові. — 8. V. 1945 капітуляція Німеччини. — 14. V. 1648 р. Хмельницький побив польське військо на Жовтих Водах, а 26. V. 1648 під Корсунем. — 15. V. 1848 знесення панщини в Галичині. — 21. V. 1596 Берестейська Унія. — 23. V. 1938 большевицький замах на життя Е. Коновальця в Амстердамі. — 25. V. 1926 р. большевицький аґент Шварцбарт застрілив Головного Отамана С. Петлюру в Парижі — 28. V. 1916 р. помер Іван Франко.

Погода:— 1—2 мрачно; 3—5 тепліше; 6—8 гарно; 9—12 неусталено; 13—18 тепло днем, холодно ніччю; 19—21 дощі; 22—27 холодно; 28—30 тепло; 31 льокальні дощі.

Червень — МАЄ 30 ДНІВ — June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	Ч.	Сщмч. Патрикія	Свщмч. Патрикія	Фелікса з Н.
2	20	П.	Мч. Талалея	Мч. Талалея	Еразма
3	21	С.	† Константина і Єлени	Константина і Єлени	Кльотільди
4	**22**	**Н.**	**Всіх Святих, Василіска**	**1. по Сош., Василіска**	**Пресв. Тройці**
5	23	П.	Ісп. Михайла	Михайла, Евфим.	Боніфатія
6	24	В.	Преп. Симеона	Прп. Симеона	Норберта
7	25	С.	† 3 найд. Гол. Ів. Хр. ☾	3 найд. голови Ів. Хр.	Роберта
8	26	Ч.	Пресв. Евхар. (н.н.)	Ап. Карпа	**Божого Тіла, Мед**
9	27	П.	Терапонта	Свщмч. Терапонта Серб.	Пріма, Феліції
10	28	С.	Преп. Никити	Преп. Никити ispов.	Марґарети
11	**29**	**Н.**	**2 п. С., Пр. Евх. Теод.**	**2 п. С., Теодосії прп.**	**2 по С., Варнави**
12	30	П.	Ісаакія	Ісаакія	Івана від св. Фр.
13	31	В.	Ап. Ермія	Ап. Ермія	Антонія з Падви
14	1	С.	Мч. Юстина	Муч. Юстина	Василія Вел.
15	2	Ч.	Патр. Никифора ●	Никифора	Віта мч.
16	3	П.	Пр. Серця Хр. (н. нед.)	Лукиліяна	Бенона, Ів. З.
17	4	С.	Страд. Пр. Д. М.	Митрофана патр. Царг.	Адольфа Маркіян.
18	**5**	**Н.**	**3 п. С. Пр. Серця Хр.**	**3 п. С., Доротея свящ.**	**3 по С., Пр. Сер. Х.**
19	6	П.	Висаріона	Висаріона	Юліянни Фалк.
20	7	В.	Свщмч. Теодота	Муч. Теодота	Сільверія
21	8	С.	Теодора Стратил. мч.	Теодора Страт.	Альойсія Гонз.
22	9	Ч.	Кирила Алекс. ☽	Кирила Алекс.	Павлина
23	10	П.	Свщмч. Тимотея	Тимотея	Агрипіни
24	11	С.	† Вартоломея, Варнави	Вартол., Варнави ап.	Різдво Ів. Хр.
25	**12**	**Н.**	**4 по С. Онуфрія Вел.**	**4 п. С., Онуфрія, Петра**	**4 по С., Вільгель.**
26	13	П.	Мч. Акилини	Мч. Акилини	Віґілія
27	14	В.	Прор. Елисея	Елисея, Методія	Володислава
28	15	С.	Прор. Амоса	Прор. Амоса	Іринея
29	16	Ч.	Св. Тихона ☺	Преп. Тихона Лухов.	Св. ап. Пет. і Пав.
30	17	П.	Св. Мануїла	Муч. Мануїла	Пам. св. Пав. Тив.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

5. VI. 1745 зруйнування Січі. — 5. VI. 1223 битва українських князів з татарами над Калкою. — 8. VI. 1919 початок Чортківської офензиви. — 23. червня 1917 Перший універсал Укр. Центр. Ради. — 29. VI. 1651 бій під Берестечком. — 30. VI. 1941 проголошення відновлення Самостійности України у Львові.

Погода:— 1—3 парно і тепло; 4—6 теплі вітри; 7—8 нестала погода; 9—12 бурливо; 13—17 погідливо; 18—20 горячо; 21—22 неусталено; 23—26 дуже парно; 27—30 горячо.

Липень — МАЄ 31 ДНІВ — July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	С.	Муч. Леонтія	Мч. Леонтія	Теобальда
2	**19**	**Н.**	**5 п. С., Юди Тад. Ап.**	**5 п. С., Юди Тад. ап.**	**5 по С., Пос. Пр. Д.**
3	20	П.	Свщмч. Методія	Методія	Меліодора
4	21	В.	Мч. Юліяна Тарс.	Муч. Юліяна Тарсійс.	Теодора еп.
5	22	С.	Свщмч. Евсевія	Свщмч. Евсевія	Кирила і Методія
6	23	Ч.	Мч. Агрипини	Муч. Агрипини діви	Ісаїї прор.
7	**24**	**П.**	**Різдво св. Івана Хр.**	**Різдво св. Івана Хр.**	Вілібальда
8	25	С.	Прмч. Февронії	Преп. Февронії	Єлисавети
9	**26**	**Н.**	**6 п. С., Давида прп.**	**6 п. С., Давида**	**6 по С., Анатолія**
10	27	П.	Прп. Самсона	Самсона	Амалії
11	28	В.	Пер. мощ. Кира й Івана	Пер. мощ. Кира і Івана	Пія І. папи
12	**29**	**С.**	**Св. ап. Петра і Павла**	**Св. Ап. Петра і Павла**	Івана Гвід.
13	30	Ч.	Собор 12 Апостолів	Собор 12 апостолів	Марґарети
14	**1**	**П.**	Косми і Дамяна	Косми й Дамяна	Бонавентури
15	2	С.	† Пол. Ризи Пр. Бог.	Пол. Ризи Пр. Бог.	Генрика
16	**3**	**Н.**	**7 п. С., Якинта і Анат.**	**7 п. С., Якинта і Анат.**	**7 по С., Марії Кар.**
17	4	П.	Андрея Крит	Андрея Крит.	Алексія
18	5	В.	† Кирила й Методія	† Кирила і Методія	Фридериха
19	6	С.	† Атанасія Атонського	Атанасія Атон.	Аврелії
20	7	Ч.	Прп. Томи	**Томи, Акакія**	Іллі, Чеслава
21	8	П.	Вмч. Прокопія	Прокопія	Пракседи
22	9	С.	Свщмч. Панкратія	Панкратія	Марії Магд.
23	**10**	**Н.**	**8 п. С., Антонія**	**8 п. С., Астонія Печ.**	**8 по С., Аполінар.**
24	11	П.	Ольги	Евфимії, Ольги	Христини
25	12	В.	Мч. Прокла й Ілярія	Прокла й Іларія	Якова ап.
26	13	С.	Собор арх. Гавриїла	Собор. арх. Гавриїла	Анни мат. П.Д.М.
27	14	Ч.	Акили, Онисима	Акили, Онисима	Пантелеймона
28	15	П.	† Волод. Великого	Володимира Вел.	Віктора
29	16	С.	Свщмч. Антиноґена	Антиноґена	Марти діви
30	**17**	**Н.**	**9 п. С. Марини Вмч.**	**9 п. С., Марини вмч.**	**9 по С., Авдона**
31	18	П.	Якинта й Еміліяна	Якинга й Еміліяна	Ігнатія Льойолі

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

8. VII. 1709 бій під Полтавою. — 15. VII. 1015 помер український князь Володимир Великий, що охрестив Україну. — 24. VII. 942 договір князя Святослава з греками. — 27. VII. 1657 помер Б. Хмельницький.

Погода:— 1—2 похмурно; 3—5 неусталено; 6—9 холодніше, приємно; 10—14 сухо; 15—18 ґарно і тепло; 19—23 горячо; 24—25 неусталено; 26—28 дощі; 29—31 парно.

Серпень — МАЄ 31 ДНІВ — August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	В.	Прп. Макрини	Преп. Макрини	Окови Петра
2	20	С.	† Прор. Ілії	Ілії пророка	Мат. Бож. Анг.
3	21	Ч.	Сименоа і Івана	Симеона і Івана	Найд. мощ. св. Ст.
4	22	П.	Марії Магдал.	Марії Магдал.	Домініка
5	23	С.	Трофима і Теофіля	Трофима і Теофіля	Мат. Бож. Сніжн.
6	**24**	**Н.**	**10 по С., Бор. і Гл. Хр.**	**10 п. С., Бор. і Гліба**	**10 по С., Преоб. Г.**
7	25	П.	† Успення св. Анни	Успення св. Анни	Каєтана
8	26	В.	Єрмолая і Параск.	Єрмолая і Параскевії	Киріяка
9	27	С.	† Вмч. Пантелеймона	Пантелеймона	Романа
10	28	Ч.	Ап. Прохора, Ніканора	Прохора, Ніканора	Лаврентія
11	29	П.	Мч. Калініка	Муч. Калиника Кил.	Тибора, Сузанни
12	30	С.	Ап. Сили і Андроніка	Сили і Андроніка	Кляри діви
13	**31**	**Н.**	**11 п. С. Евдокима**	**11 п. С., Евдокима**	**11 по С., Гіполіта**
14	1	П.	Проісх. Ч. Х., 7 бр. М.	Проісх. Ч. Хр., 7 бр. М.	Евсебія
15	2	В.	Пер. мощ. св. Стефана	Пер. мощ. св. Стефана	**Успення Пр. Бог.**
16	3	С.	Прп. Ісаакія	Преп. Ісаакія	Рокха
17	4	Ч.	7 молодців в Ефезі	7 мч. в Еф., Евдокії	Гіякинта
18	5	П.	Мч. Евсигнія	Муч. Евсигнія	Єлени
19	**6**	**С.**	**Преображення Госп.**	**Преображення Госп.**	Людвика Тол.
20	**7**	**Н.**	**12 п. С., Дометія**	**12 п. С., Дометія**	**12 по С., Вернарда**
21	**8**	**П.**	Ісп. Еміліяна	Еміліяна	Івана Фр.
22	9	В.	† Ап. Матея	† Ап. Матея	Тимотея
23	10	С.	Мч. Лаврентія	Мч. Лаврентія	Филипа Бенд.
24	11	Ч.	Евпла, Клявдії	Евпла, Клявдії	Вартоломел
25	12	П.	Мч. Фотія і Анікити	Фотія і Анікити	Людвика
26	13	С.	Ісп. Максима	Максима	Зефіріна
27	**14**	**Н.**	**13 п. С., Міхея**	**13 п. С., Міхея пр.**	**13 по С., Йос. Кал.**
28	**15**	**П.**	**Успення Пр. Богород.**	**Успення Прес. Богор.**	Августина
29	16	В.	Перен. нер. обр. Госп.	Перен. нер. обр. Госп.	Усікн. гол. Ів. Хр.
30	17	С.	Мч. Мирона	Мч. Мирона	Розалії з Ліми
31	18	Ч.	Мч. Фльори і Лаври	Мч. Флори і Лавра	Реймумнда

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. VIII. 1913 померла поетка Леся Українка. — 2. VIII. 1914 почалася перша світова війна. — 15. VIII. 1856 уродився Іван Франко. — 22. VIII. 1809 помер гетьман Іван Мазепа. — 31. VIII. 1919 обєднані українські армії здобули Київ.

Погода:— 1—4 гарно; 5—9 неусталено, вітри; 10—13 бурливо; 14—17 дуже парно; 18—22 сухо; 23—25 холодніше, гарно; 26—28 приємно; 29—31 загально неусталено.

Вересень — МАЄ 30 ДНІВ — September

Нв. ст	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	П.	Мч. Андрея Стратил.	Андрея Стратил.	Еґідія
2	20	С.	Прор. Самуїла	Прор. Самуїла	Стефана кор.
3	**21**	**Н.**	**14 п. С., Тадея ап.**	**14 п. С., Тадея ап.**	**14 по С., Сераф.**
4	22	П.	Мч. Аґатоніка	Аґатоніка	Розалії
5	23	В.	Свщмч. Іринея, Лупа	Іринея, Лупа	Лаврентія
6	24	С.	Свщмч. Евтиха	Евтиха	Захарії
7	25	Ч.	Пов. мощ. св. Вартол.	Пов. мощ. св. Вартол.	Реґіни
8	26	П.	Мч. Адріяна, Наталії	Адріяна, Наталії	**Різд. Пр. Богород.**
9	27	С.	Прп. Пімена	Преп. Пімена	Петра, Ґорґонія
10	**28**	**Н.**	**15 п. С., Мойсея мур.**	**15 п. С., Мойсея мур.**	**15 п. С., Ник. з Тол**
11	29	П.	† Усікненія гол. Ів.	† Усікненія гол. Ів. Х.	Прота і Якинта
12	30	В.	Патр. Александра	Александра	Найсв. Ім. М. Бож.
13	31	С.	† Полож. пояса Пр. Б.	† Полож. пояса П. Б.	Матерна
14	1	Ч.	† Початок церк. року	† Поч. церк. року С.	**Воздв. Чесн. Хрес.**
15	2	П.	Мч. Маманта	Мч. Маманта	7 стр. Мат. Бож.
16	3	С.	Свщмч. Анатима	Антима	Людмілі
17	**4**	**Н.**	**16 п. С., Вавили**	**16 п. С., Вавили**	**16 по С., Гільдег.**
18	5	П.	Захарії й Єлисавети	Захарії й Єлисавети	Томи
19	6	В.	Чудо Арх. Михаїла	Чудо Арх. Михаїла	Януарія
20	7	С	Мч. Созонта	Мч. Созонта	Евстахія
21	**8**	**Ч.**	**Різдво Пресв. Богор.**	**Різдво Пр. Богород.**	Матея
22	9	П.	Йоакима й Анни	Йоакима й Анни	Маврикія
23	10	С.	Мч. Мінодори	Мінодори і др.	Теклі діви
24	**11**	**Н.**	**17 п. С., Теодори прп.**	**17 п. С., Теодори**	**17 по С., Руперта**
25	12	П.	Прп. Автонома	Прп. Автонома	Клеофи
26	13	В.	Обн. хр., Корнила сот.	Обн. хр., Корнила с.	Кипріяна
27	**14**	**С.**	**Воздвиження Чесн. Хр.**	**Воздвиження Чес. Хр.**	Косм. і Дамяна
28	15	Ч.	Вмч. Никити	Влкмч. Никити	Вячеслава
29	16	П.	Вмч. Евфимії	Влкмч. Евтимії	Михаїла Арх.
30	17	С.	Соф., Віри, Надії, Люб.	Софії і дітей	Єроніма

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

I. IX. 1722 уродився український фільозоф Гр. Сковорода. — 1. IX. 1939 почалася друга світова війна — 5. IX. 1864 уродився український письменник Мих. Коцюбинський — 17. IX. 1939 большевики зайняли західні українські землі.

Погода:— 1—5 неусталена погода; 6—9 погідливо; 10—13 змінливо; 14—18 мокро і холодно; 19—23 вітри; 24—26 бурливо; 27—30 погідливо однак холодніше.

Жовтень | МАЄ 31 ДНІВ | October

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	**18**	**Н.**	**18 п. С., Евменія**	**18 п. С., Овменія**	**18 по С., Реміґія**
2	19	П.	Мч. Трофима	Мч. Трофима	Ангелів Хор.
3	20	В.	Вмч. Евстатія	Вмч. Евстатія	Кандила
4	21	С.	Ап. Кондрата	Ап.Кондрата	Франца Сераф.
5	22	Ч.	Свщмч. Фоки	Свщмч. Фоки	Плакиди
6	23	П.	Зачаття Ів. Хрестителя	Зачаття Ів. Хр.	Брунона
7	24	С.	Првмч. Теклі	Первмч. Теклі	Мат. Бож. Верв.
8	**25**	**Н.**	**19 п. С. Евфрозини**	**19 п. С., Евфрозини**	**19 по С., Бриґіти**
9	26	П.	† Прест. Ів. Богосл.	† Прест. Ів. Богосл.	Діонісія
10	27	В.	Мч. Калістрата	Мч. Калістрата	Фран. Бордж.
11	28	С.	† Прп. Харітона	† Харітона	Нікасія
12	29	Ч.	Прп. Киріяка	Преп. Киріяка	Максиміліяна
13	30	П.	Свщмч. Григорія	Григорія	Едварда
14	1	С.	Покров П. Д. М.	Покр. Пр. Д. Марії	Калікста
15	**2**	**Н.**	**20 п. С., Кипріяна**	**20 п. С., Кипріяна**	**20 по С., Тер. діви**
16	3	П.	Свщмч. Діонісія	Діонісія	Марґарети
17	4	В.	Свщмч. Єротея	Єротея	Ядвиги
18	5	С.	Мч. Харитини	Харитини	Луки Єв.
19	6	Ч.	† Ап. Томи	Ап. Томи	Пет. з Алькант.
20	7	П.	Мч. Сергія і Вакха	Сергія й Вакха	Феліціяна
21	8	С.	Прп. Пелагії й Таісії	Пелагії й Таісії	Урсулі
22	**9**	**Н.**	**21 п. С., † Якова ап.**	**21 п. С., † Якова ап.**	**21 по С., Кордулі**
23	10	П.	Евлампія й Евлампії	Евлампія й Евлампії	Ів. К., Северина
24	11	В.	Ап. Филипа	Ап. Филипа	Рафаїла Арх.
25	12	С.	Мч. Прова	Прова і інш. мч.	Хризанта
26	13	Ч.	Сщмч. Карпа	Муч. Карпа	Аманда
27	14	П.	Прп. Параскевії	Преп. Параскевії Серб.	Фрумента
28	15	С.	Прп. Евтимія	Преп. Евтимія	Симона, Юди Тад.
29	**16**	**Н.**	**22 п. С., Пр. Царя Хр.**	**22 п. С., Льонґіна сот.**	**22 по С., Цар. Хр.**
30	17	П.	Прор. Осії	Прор. Осії	Клявдія, Альфон.
31	18	В.	† Луки ап. Єв.	†Ап. Луки з 70-ти	Вольфґанґа

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

1. X. 1187 р. помер князь Ярослав Осьмомисл. — 14. X. 1624 р. запорожці здобули турецьку столицю Царгород. — 16. X. 1648 Б. Хмельницький починає облягати Львів. — 12 X. 1916 бій УСС над Стрипою.

Погода:— 1—3 змінливо; 4—8 похмурно; 9—12 тепліше; 13—17 неусталено; 18—23 уміркованo; 24—25 вітри; 26—27 неусталено; 28—31 холодно.

Листопад — МАЄ 30 ДНІВ — November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	19	С.	Прор. Йоіла	Прор. Йоіля	**Всіх Святих**
2	20	Ч.	Вмч. Артемія	Влкмч. Артемія	Задушний День
3	21	П.	Вел. Іларіона	Іларіона Вел.	Губерта
4	22	С.	Аверкія	Рівноап. Авер. еп. Європ.	Карла Боромея
5	**23**	**Н.**	**23 п. С., Якова ап.**	**23 п. С., Якова ап.**	**23 по С., Емріха**
6	24	П.	Мч. Арети	Мч. Арети	Леонарда
7	25	В.	Маркіяна, Мартир.	Маркіяна, Мартир.	Бл. Антонія
8	**26**	**С.**	**Св. Димитрія вмч.**	**Св. Димитрія вмч.**	Богомира
9	27	Ч.	Мч. Нестора	Мч. Нестора	Теодора
10	28	П.	Параскевії Пятн.	Параскевії. Пятн.	Андрія
11	29	С.	Прпмч. Анастасії	Препмч. Анастасії	Мартина В.
12	**30**	**Н.**	**24 п. С., Зиновія і Зиновії**	**24 п. С., Зин. і Зиновії**	**24 по С., Кунібер.**
13	31	П.	Ап. Стахія і др.	Ап. Стахія	Станислава К.
14	1	В.	Косми і Дамяна	Косми й Дамяна	Йосафата мч.
15	2	С.	Мч. Акиндина	Мч. Акиндина	Леопольда
16	3	Ч.	Мч. Акепсіми	Муч. Акепсими	Отомара
17	4	П.	Прп. Йоаникія В.	Преп. Йоаникія Вел.	Григорія чуд.
18	5	С.	Мч Галактіона	Муч. Галактіона	Одона ігум.
19	**6**	**Н.**	**25 п. С., Павла**	**25 п. С., Павла**	**25 по С., Єлисавет.**
20	7	П.	Муч. Єрона і інш.	Єрона і інш. мч.	Фелікса
21	**8**	**В.**	**Собор св. Арх. Мих.**	**Собор св. Арх. Михаїла**	**Введ. в Хр. П. Д.М.**
22	9	С.	Мч. Онисифора	Онисифора ісп. печер.	Кекелії
23	10	Ч.	Ап. Ераста	Ап. Ераста	Климента
24	11	П.	Мч. Мини і інш.	Мч. Мини і інш.	Ів. від Хр.
25	12	С.	† Свщмч. Йосафата	Милост. Йова	Катерини
26	**13**	**Н.**	**26 п. С., † Йоана Зол.**	**26 п. С., † Йоана Зол.**	**26 по С., Конрада**
27	14	П.	† Ап. Филипа (пущ.)	† Филипа (пущ.)	Вірґілія
28	15	В.	Мч. Гурія і інш.	Гурія і інш. мч.	Состенета
29	16	С.	† Ап. Матея	Ап. і еван. Матея	Сатурніна
30	17	Ч.	Григорія єп. чуд.	Григорія еп. чуд.	Андрія ап.

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

I. XI. 1918 проголошення Української Держави в Галичині. — 1. XI. 1944 упомер Митрополит Андрій Шептицький. — 6. XI. 1811 уродився галицький український поет Маркіян Шашкевич. — 21. XI. 1921 большевики розстріляли 359 українських героїв під м. Базар на Волині.

Погода:— холодно в продовженню; 5—9 неусталено; 10—14 гарно днем, ночі холодні; 15—18 зимно, неусталено; 19—22 мрачно і зимно; 23—27 бурливо; 28—30 умірковано.

Грудень — МАЄ 31 ДНІВ — December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко - Католицькі	Греко - Православні	Римо-Католицькі
1	18	П.	Мч. Плтона і Романа	Платона і Романа	Елігія
2	19	С.	Прор. Авдія	Прор. Авдія	Бібіяни
3	**20**	**Н.**	**27 п. С., Григорія Дек.**	**27 п. С., Григ. Д. Пр.**	**1 Адв., Фран. Ксав.**
4	21	П.	**Введення в храм П. Б.**	**Введення в храм П. Д.**	Варвари
5	22	В.	Ап. Филимона	Ап. Филимона	Сави еп.
6	23	С.	Св. Амфілохія	Амфілоха еп. Іконійс.	Николая еп.
7	24	Ч.	Вмч. Катерини	Влкмч. Катерини	Амвросія
8	25	П.	Сщмч. Климента папи	Климента еп. Риму	**Непор. З. Пр. Д. М.**
9	26	С.	Прп. Аліпія	Преп. Аліпія	Левкадії
10	**27**	**Н.**	**28 п. С., Якова Перс.**	**28 п. С., Якова Перс.**	**2 Адв., Юдити**
11	**28**	**П.**	Прпмч. Стефана	Прпмч. Стефана	Дамасія
12	29	В.	Мч. Парамона	Мч. Парамона	Максентія
13	30	С.	† Ап. Андрея	† Ап. Андрея	Лукії діви
14	1	Ч.	Прор. Наума	Прор. Наума	Спірідіона
15	2	П.	Прор. Авакума	Прор. Аввакума	Киліяна
16	3	С.	Прор. Софонія	Прор. Софонії	Аделайди
17	**4**	**Н.**	**29 п. С., Варвари**	**29 п. С., Варвари**	**3 Адв., Лазаря**
18	5	П.	† Освщ. Сави	Освщ. Сави	Ґраціяна
19	**6**	**В.**	**Св. о. Николая Чудотв.**	**Св. о. Николая Чуд.**	Немесія
20	7	С.	Св. Амвросія	Амвросія еп. Медіол.	Теофіля
21	8	Ч.	Пр. Патапія	Преп. Потапія	Томи ап.
22	**9**	**П.**	**Непорочне Зач. Пр. Д.**	**Зач. св. Анни**	Димитрія
23	10	С.	Мч. Мини і інш.	Мини і інш. мч.	Вікторії
24	**11**	**Н.**	**Праотців, Даниїла**	**Праотців, Даниїла**	**4 Адв., Адам. і Еви**
25	12	П.	Спірідона	Спиридона	**Різдво Христове**
26	13	В.	† Мч. Евстратія	Муч. Евстаратія	**Св. Стеф. првмч.**
27	14	С.	Мч. Тирса і Левкія	Муч. Тирса і Левкія	Івана Єв.
28	15	Ч.	Мч. Елевтерія	Свщм. Елентерія	Діт. уб. у Вифл.
29	16	П.	Прор. Аггея	Прор. Аггея	Томи Б.
30	17	С.	Прор. Даниїла	Преп. Даниїла	Давида царя
31	**18**	**Н.**	**Св. Отців, Севастіяна**	**Св. Отців, Севастіяна**	**Сильвестра папи**

ІСТОРИЧНІ СПОГАДИ

4. XII. 1803 р. помер на Соловках останній Кошовий Запорожської Січи І. Кальнишевський. — 6. XII. 1919 р. почався перший зимовий похід Укр. Армії. — 7. XII. 1936 помер письменник Василь Стефаник.. — 13. XII. 1934 р. большевики розстріляли українських письменників С. Влизька, Б. Мисика, Д. Фальківського, М. Терещака, І. Т. Крушельницьких, М. Лебединця, Буревія, Шевченка і ін. — 19. XII. 1240 татари зруйнували Київ. — 23. XII. 1932 р. поляки розстріляли Біласа і Данилишина у Львові.

Погода:— 1—3 вітри; 4—8 гарно але холодно; 9—10 неусталено; 11—13 сніжниця; 14—17 холодні вітри; 18—21 змінно; 22—25 вітри; 26—27 мокро; 28—31 заверюха.

Загальний Церковний Устав

I. СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж, на Господи возвах: стихир 10: воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вход. По Світе тихий. Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши”. Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2. р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпакой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр.. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак, — Ікос, Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак — Ікос воскр. Перед 9 п. „Честнішую Херувим”. По 9 п. „Свят Господь Бог наш” і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр.: як глас 1, 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє”, а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба”.

Літурґія: Тропар воскр. Слава Кондак, І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен, а до інших гласів дібраний Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воєводі (Благов.) — або загальний: „Заступнице християн”. Прокімен воскр. Причастен: Хваліте Господа з небес . . , Апостол і Евангеліє рядове.

II. СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ

Вечірня Велика: „Блажен муж”. на **„Гоподи возвах”** стихир 6 або 8: Свят.; Слава: Свят; І нині: Догмат по гласу слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богор. воскр. Стиховні після наславника.— Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст **великий з** поминанєм Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно” **Кондак** Святого.

Утреня: Тропар: Свят, 2 р., Слава **І нині**: Богородичен воскр. після Слави. **Дві** рядові Катизми з малими Ект. Сідалні: Свят. з Богород. Полиєлей. Величання: Свят. Ект. мала, Сідален полиєл. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа. (1 антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихира по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Канон храма на 6.) Катав. Рядова. По 3-ій п.: Сідален: **Свят.** Слава І нині: Богород. — По 6-ій **п.:** Кондак — Ікос. Свят. По 9-ій п.: **Світилен**: Свят.: Слава І нині: Богород. **його.** Стихири хвалитні; Свят. 4; Слава І **нині:** Богород. Славословіє вел. Троп. **Свят.:** Слава І нині: Богород. воскр. після **Слави.** — Отпуст великий.

Часи: На всіх Тропар і Кондак Святого.

Літурґія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах, хіба похоронну.

III. СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНІ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж.” **На** „Господи возвах”: Празн. 3; Свят. **5;** Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. **3** Чтенія. Стиховна з Славою: Свят. **І нині**: Празн. Тропар: Свят.; Слава і **нині:** Празн.

Повечеріє мале: Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утреня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн. — Полиєлей Величання. Ектенія мала. Сідален полиєлея Свят.; Слава І нині. Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п. Кондак — Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихири хвалитні: Празн. 3; Свят. 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого, Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондак, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літургія: а)коли був Празник Господський: два антифони: Празн.; третий звичайний з прип: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава: Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірни: „Блажен муж.” На „Господи Возвах” 10 стихир: 4 воскресні припадаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь”: Тропар воскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор, а по малій Ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий Сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і все проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині. Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4-а стихира наславна), Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна”. Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На часах: — На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен, по гласу Слави або Заступнице Христіян. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Еванг. і Причастен, неділі і Святого.

V.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНСТВІ

На Великій Вечірни: „Блажен муж”. На „Господи возвах” 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня., 3 чтенія Святого, Стиховна воскр., Слава: Святого, І нині: Празника. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Празника.

На повечерію: Кондак Святого, Слава, І нині: Празника.

На Великій Утрени: Троп. воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Празника. Сідален і проче як в неділю без попразденства, лиш по 3-ім сідални Святого, І нині: Празника. По 3-ій пісни Канона Кондак і Ікос Празника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Празника; по 6. Кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світил. воскресний, Слава: Святого, І нині: Празника. На 9-ій пісни (крім неділь внутр Празника Пасхи) береться „Честнійшую”. На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна”.

На Часах: — На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Празника, а на 3-ім 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Празн. а на 6-ім Святого.

На Літургії. — Тропар воскресний, Празника і Святого, Кондак воскр. Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Празника. Прокімен Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.
СВЯТИЙ З ВСЕНОЧНИМ НА БУДНІ

Вечірня Вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім всі. Литія святого. Стиховна святого. На „Нині отп.” Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор.. воскр. після гл. Троп. Сідальні 2 Свят.; Полиєлей, Величаніє, Сідален, полиєлей, Степенна празника. Єванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3 п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос Свят. На 9 п. „Честнійшую” (крім 20 і 30 І.) По 9 п. Світилен Свят. 2 рази Сл. І нині. Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: **Богор. воскр. —**

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. Єв. Свят.

VII.
НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На Вечірни Великій: Слава Святій. „Прийдіте поклонімся” і псалом 103. Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Ісполним: Литія, як Богородиці, то вся Празника, а як Святого, то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскрвесні. Сл. І нині: Празн. Богородичного, а як Бдінний то Слава: Свят., І нині: Богор. воскр. з стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпущаєши”: Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33. Отпуст воскр. з поминанням Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Бог Господь: Тропар воскр. 2 р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: **Сл.** Свят. І нині: Богор. воскр. по **гл. Наславн.** (як Празн. Богор. Прокімен, **Ев. Празн.** і по 50 псалмі стихира Празника. **Святому беремо лише тоді Прокімен, Еванг. і стихиру, як його Храм.)** Канон з Ірмосами воскр., катавасія рядова. По 3 п Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак—Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під 1.) На 9 п. „Честнійшую”, Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під IV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм,) а стихира ев. по Утрені. Тропар один з двох воскресних.

Літургія: Тропар Воскр., Празн. або Свят.; Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під 1. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.
ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН НА БУДНІ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. на **Утрені:** Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празн.

IX.
ПРЕД — І ПОПРАЗД (ГОСПОД. АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під 1, лише на Вечірні на Госп. возв. воскр. 4, Празн. 3, Свят. 3, Слава: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпущаєши”: Тропар воскр. Слава Святому, І нині: Празника.

Утреня: На тропарах і Світильнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак—Ікос Празн., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4, Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох. —

Літургія: В попразд. Господс. 3 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Празн. Слава Кондак воскр. І нині: Празн. Трисвятоє Прокімен, Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.
ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе як під 1 тільки на

Вечірні: На Госп. возв. воскр. 4. Празн. 6, Сл. Празн. 1 нині: Доґмат гласа. На стиховні і на Тропарях: Слава: І нині: Празн. Так само на **Утрені:** На каноні по 3. п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. „Чеснійшую” світилен воскр. Сл. І нині: Праз. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з 2 їх припівами. Сл. стихира єванг. По Славословію вел. Троп. воскр. —

Літурґія. Тропар як в Попразд. Прокімен, Аллилуя і Причастен неділі. Празн. Апост. і Євангеліє, як Празн. Гос. подс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Церковний Устав на 1950 Рік

СІЧЕНЬ

1. Нед. пер. Різдвом: св. Отців і 29 по Сош.: Гл. 4, Єв. утр. 7. **Вел. Веч.** Блаж. Муж. Гди возв. 10 стрх. воскр. 6 і Отц. 4, Сл.: Отц. Ін. Доґмат.—Чтенія 3 Отц. Стх. воскр., Сл.: Отц. Ін. Богор. При кінці тр. воскр. Сл. Отц. Ін. Богор. **Сл. Б.:** Тр. воскр. і Отц. Сл. Ін. Конд. Отц. Прок. Отц. Ап. з нед. 28, з. 250, Єв. з нед. 29, Лк. з. 85. **Слідує седмиця 30.**

6.—Навеч. Різдв. Христов.—Царські Часи. **С. Б. Вас. В: з Веч.:** Ап. з. 303, Єв. Лк. з. 5. **(Піст).**

7.—Різдво Христове: Повеч. Вел. з Всеноч. **С. Б. Ів. Зол.:** Антиф. Праз. Місто Св. Боже співається Єлици. Ап. 209; Єв. з. 3. **Загальниця до Навечерія Богоявлення, але час заказаний.**

8. Нед. по Різдві, Собор Пресв. Богородиці і св. Обруч. Йосифа: Всеноч. Гл. 5, Єв. утр. 8. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. 10 стрх., воскр. 3, Обр. 4 і нед. по Різд. 3; Сл. Соб. Ін. Різд. Прок. вел. і 3 чтенія. Стрх. лит., Стхв. Троп. Обр. нед. по Різд. і Різд. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Праз. і Соб. Сл. Конд. Соб. Ін. Праз. Прок. нед. по Різд. і Соб. Ап. з. 200 і 306, Єв. Мат. з. 4. **Слідує седмиця 31.**

9.—Первомученика Стефана: Сл. Б.: Антиф. два Праз., 3-ий звич. з прип. Праз., Троп. Праз. і Стеф., Сл. Конд. Стеф., Ін. Праз. Проче усе: Праз. і Свят. (Стеф.) Ап. з. 17, Єв. Мат. з. 87.

14.—Новий Рік, Обрізання ГНІХ і Св. Василія: Всеночне. **Вел. Веч.:** 8 стхр. Обр. 4 і Вас. 4, Сл. Вас. Ін. Обр. Чтеній 3. Литія. На благ. хлібів Тр. Вас. 2 р. і Обр. 1 р. **Утреня:** Тр. Обріз. 2 р., Сл. Вас. Ін. Обр., Пол. і Велич. Катав. Глубини. Богояв. По Славос. ве. Тр. Вас., Сл. Ін. Обр. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Тр. Обріз. і Вас. Сл. Конд. Вас., Ін. Обріз. Прок. Алл. і Прич. Обріз. і Вас. Ап. з. 254 і з. 284 (Суб. пер. Просв.) Єв. Лук. з. 6 і Мат. з. 5 (Суб. пер. Просв.)

15. Нед. пер. Просв. і 31 по Сош.: Гл. 6, Єґв. утр. 9. **Сл. Б.:** Тр. вос. і Предпразд., Сл. Конд. воскр., Ін. Предпразд. Прок. і Прич. гл. 6, Ап. 298, Єв. Мрк. з. 1. **Слідує седмиця 32.**

18. Навеч. Богоявл.: Царські Часи. **С. Б. Вас. з Веч.:** Ап. з. 143, Єв. Лук. з. 9. **Піст.**

19. Богоявлення ГНІХ.: Повеч. Вел. зі Всеноч., як перед Різдвом. **С. Б.: Ів. Зол.:** Антиф. Празн. Місто Св. Боже: Єлици. Ап. з. 302, Єв. Мат. з. 6. По Заамв. молитві Водосвяття.

21. Суб. по Просв.: Сл. Б.: Прок. Алл. і Прич. Празн. Ап. з. 233, Єв. Мат. з. 7.

22. Нед. по Просв. і о Закхею: Гл. 7; Єв. утр. 10. **Сл. Б.:** Антиф. 2 перші Богояв., 3-ий нед. з прип. Богояв. Тр. воскр. Богояв., Сл. Конд. вос. Ін. Богов. Прок. і Прич. Нед. по Просв. Ап. нед. по Просв. і Закхею (нед. 32). Єв. нед. по Просв., Мат. з. 8 і о Закхею, Лук. з. 94.

29.Неділя Митаря й Фарисея: Гл. 8, Єв. утр. 11. **Вел. Веч.:** Стхр. 10: воскр. 7 і Мит. 3, Сл. Мит., Ін. Доґм. гл. 8. Стих. воскр., Сл. Мит., Ін. Богор. **Утреня:** До Кан. служ. воскр. як звичайно, лиш по Псальмі 50 Сл. Покаянія отверзи. Ін. На Спасенія Стези і по припіві Стхра Множенства. Канон воскр. Катав. Отверзу гл. 4. На Хвалитех 4 стхр. гл. і 4 Мит. Ін. Преблгос. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Сл. Конд. Мит., Ін. Богор., Прок. і Прич. воскр. Ап. з. 296, Єв. Лук. з. 89. **Загальниця до нед. Блуд. Сина.**

ЛЮТЕНЬ

5. Нед. Блудного Сина: Гл. 1, Єв. утр. 1. **Вел. Веч.:** 10 стхр. воскр. 7 і Блуд. Сина 3. Сл. Блуд. Сина, Ін. Доґм. гл. 1. Проче як в нед. Митаря. **Утреня:** По уставу нед. Мит. і Фар. з додатком На ріках Вавилонських. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Сл. Конд. Блуд., Ін. Богор., Ап. з. 135, Єв. Лук. з. 79.

11. Суб. Задушна: Веч.: Єкт. за Упокой. Гди возв. стхр. 6: гл. 1-го і Суб. Мясоп. 3, Сл. Суб., Ін. Доґм. гл. 1-го. Місто прок. співається: Алл. Стхвна гл. 1-го, Сл. Суб., Ін. Суб. При кінці Тр. і Богор. За Упокой. **Утреня:** Місто Бог Гдь співається Алл., Тр. За Упокой. Проче все до канона як в Парастасі. Хвалитех за Упокой. Славосл. мале і Стхвна гл. 2. Сл. Ін. Суб. Задуш., Тр. як на вечірні. Отпуст. за Упокой. **Сл. Б.:** Все за усопших. Ап. і Єв. дня і за усопших.

12. Нед. Мясопустна і Трох Святителів: Гл. 2, Єв. утр. 2. Всеночне. **Вел. Веч.:** 10 стхр.: Воскр. 3, Мясоп. 4 і Святих 3; Сл. Нед. Мясоп., Ін. Доґм. Чтенія 3; Литія; Стхвна воскр., Сл. Свят., Ін. нед. Мясоп. На благос. хлібів Тр. Богород. Діво 2 р. і Свят. 1 р. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Свят. і Конд. воскр., Сл. Конд. Свят., Ін. Конд. нед. Мясоп., Прок. воскр. і Свят., Ап. Єв. нед. Мясоп. і Свят.

15. Стрітення ГНІХ: Всеночне. **Веч.:** Все празника. На благос. хлібів Тр. Празн. 3 р. **Утреня:** На Бог Гдь Тр. Празн. 2 р. Сл. Ін., Празн. 1 раз. Все проче по порядку Празн. Єв. Луки з. 8. **Сл. Б.:** Припів до 3-го Антиф. Молотвами Богородице, Спасе, спаси нас. Місто Прийдіте поклонімся береться, лиш в сам день Празн. входноє. Ап. з. 316, Єв. Лук. з. 7.

18. Відання Стрітення: Все празника повседненого виду. **С. Б.:** Троп., Прок. Алл. і Прич. Празн. Ап. і Єв. Празн.

19. Неділя Сиропустна: Гл. 3 Єв. утр. 3. **Веч. і Утр.:** Устав той сам, що в нед. Блуд. Сина. **Сл. Б.:** Тр. воскр., Сл. Ін. Конд. нед. Сироп. Ап. з. 112, Єв. Мат. з. 17.

20. Понеділок: Початок Великого Посту.

В Середи й Пятниці Великого Посту Служба Божа Преждеосвящених Дарів і Сорокоусти. Літурґія Преждеосвящених Дарів (на ній Вечірня з слідуючого дня). **УВАГА:** Сл. Б. Преждеосв. Дарів: Убирається священник у всі ризи (фіолетні) при чім говорить лише слова: Господу помолімся. Опісля бере чашу, дискос з покровцем твердим, ложечку й ручничок, та відправляє Літурґію після нижче поданого взору. **Чин Літурґії:** Благословенно царство. Амінь і начало обичне. Псалом 103. В часі того Пс. читає священик 5 послідних Молитов Вечірні (Світилничних). (Три початкові читає поодиноко по кожнім з трох антифонів 18-тої Катизми). Катиз. 18-та. 3 антиф. з Єкт. малими; Молит. вечірними. На Гди возвах: Тріоди 6; Свят. із слідуючого дня: 4; Сл. Свят. Ін. Богор. гл. Вхід з кадилом. Світе тихий. Прок. Тріоди з Стих. 2 р. теніє: Битія. Другий Прок.: Тріоди з Стихом. Священик бере в рухрест і обернений до Престола голосить: „Премудрость прости. Світ Христов просвіщает всіх". На ті послідні слова звертається священик лицем до людей. **Усі роблять 3 великі поклони.** Чтець зачинає відразу: Притчей Чтеніє. Воньмім. Священик замикає царські двері й по скінченню Чтенія, обкадивши передну часть Престола зачинає: Да исправиться. Священик обкаджує Престіл при кінці кожного стиха, а на кожну сторону переходить тоді, коли крилос зачинає співати: Воздіяніє. В часі, коли священик співає стих, клячить народ, і противно, коли співає народ, клячить священик і встає на Воздіяніє. По скінченню „Да ісправиться" священик отвирає царські двері — всі роблять три великі поклони й сейчас зачинається Літурґія попорядку після Служебника. Єктенії співає священик специяльним напівом. В часі співання „Нині сили" священик кадить, як звичайно на Літурґії перед Вел. Входом. По обкадженню священик сам відмовляє „Нині сили" 3 рази, виймає з Кивота Дароносицю, кадить, бере її в руки й з шалем на рамени робить: Вхід. По Вході священик ставить на ілитоні св. Дари, обкаджує, вбирає освяченого Агнця й Частиці й опісля ховає Дароносицю. Без ніякої Молитви вливає священик вино й воду до чаші, покриває покровцем, опісля робить з усім народом 3 великі поклони й продовжає Літурґію. Св. Причастіє відбувається під однив видом. По заамвонній Молитві: Буде імя Господне 3 р. Пс. 33. Благословеніє Господне на

вас і т. д. співає священик звичайним напівом.

26. Нед. 1 Вел. Посту: Гл. 4, Єв. утр. 4. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Тр. воскр. Образа, Сл. Ін. Конд. Тріоди. За достойн. О тебі радується. Ап. з. 329, Єв. Ів. з. 5.

БЕРЕЗЕНЬ

5. Нед. 2 Вел. Посту: Гл. 5, Єв. утр. 5. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Тр. воскр. Сл. Конд. Тріоди, Ін. Богор. Ап. з. 304, Єв. Мар. з. 7.

9. † 1 і 2 Найдення Голови Івана Хрестителя: В середу на Літурґії Преждеосвященних Дарів: Стхр. 10: Тріоди 6 і Пред. 4. Сл. Пред., Ін. Доґм. по гл. Слави. Чтенія 3 Тріод. і 3 Предт. Да ісправиться і проче літурґії.

В Четвер на Літурґії: Ап. з. 176, Єв. Мат. з. 40.

12. Нед. 3 Вел. Посту, Хрестопоклінна: Гл. 6, Єв. утр. 6. **Веч. В.:** Блаж. муж. Гди возв. 10 Стих.: воскр. 6 і Тріоди 4, Сл. Тріоди, Ін. доґмат. Стхвна гл. Сл. Ін. Тріоди. Троп. воскр. Сл. Спаси Гди. Ін. Богород. По отпусті винесення Чесного Хреста з захристії на великий Престіл. Відбувається воно так: Сейчас по отпусті Вечірні священик іде до захристії, де вже наперед приготовив Чесний Хрест, убравши його в васильки й обвив зі споду Воздухом, а між васильки і Хрест встромивши Дискос. Відтак, одітий в епітрахиль і фелон, покадить Хрест і зачинає начало обичне. По Яко твоє єсть царство, бере Хрест у руки й прикладаючи його до чола васильками, виносить на Престіл і кладе його на місце євангелія, а хор підчас того співає Троп. Спаси Гди, Сл. Ін. Вознесийся. **Утреня:** В часі Славословія вел. священик убраний в усі ризи фіолєтні, покадить на престолі Хрест, бере його в руки й обійшовши престіл навколо, стає перед царськими вратами. Коли кінчиться Славословіє й Трисвятоє, священик возглашає: Премудрость прости! і заносить хрест на тетрапод, а положивши його там кадить з 4 сторін. Хор в тім часі співає „Спаси Гди", а по відспіванню творять з поклони співаючи „Кресту Твоєму". Подібно по кожнім богослуженню в церкві, аж до пятниці співається перед Чесним Хрестом 3 р. Кресту Твоєму з поклонами. В пятницю по богослуженню заносить священик хрест до захристії. **Сл. Б. Вас. В.:** Троп. воскр. і Креста, Сл. Ін. Конд. Креста. Місто Святий Боже береться Кресту Твоєму. Прок. і Прич. Креста. Ап. з 311, Єв. з. 37.

19. Нед. 4 Посту: Гл. 7, Єв. утр. 7. **Сл. Б. Вас. Вел.:** Ап. з. 314, Єв. Мар. з. 40.

22. † Сорок Мучеників: Веч.: Гди Возв. 6 стхр. 3 постні і 3 Муч. По Світе тихий будуть два чтенія постні і 3 чтенія Муч. **Літ. Прежд. Дарів:** Ап. з. 331, По Да ісправиться Єв. Мат. з. 80. **Вечером Поклони.**

26. Нед. 5 Посту: Гл. 8, Єв. утр. 8., **Сл. Б. Вас. Вел.:** Ап. з. 321, Єв. Мар. з. 47.

КВІТЕНЬ

2. Неділя Квітна: Всеночне. Вся воскресна служба опускається. **Вел. Веч.:** Блаж. муж. Гди возвах 10 стхр. Чтенія 3. Литія. На благословення хліба Троп. Общеє воскресеніє 2 р., і Спогребшеся 1 р. **Утреня:** Полиєлей і Величанія. Ангельський Собор опускається. По Пс. 50 благословення лози, яку роздається на каноні підчас мировання. **Сл. Б. Ів. Зол.:** Антиф. Квітної Неділі. Ап. з. 246, Єв. Ів. з. 41.

6. Великий Четвер: Сл. Б. Вас. Вел.: з Веч.: 10 стхр. Чтеній 3 і Ап. з. 149, Єв. Мат. з. 107. Місто Іже Херувими співається Вечери твоєя Тайни. Місто Достойно співається Ірмос Странствія. Нині вечером правиться **Страсти.**

7. Велика Пятниця й Благовіщення Преч. Діви Марії: В цей день, ізза **Празника Благовіщення правиться Сл. Б. Ів. Золот. з Вечірнею. Сл Б. з Веч.:** На Гди Возв. 10 стхр.: Тріоди 6 і Празн. 4, Сл. Тріоди, Ін. Празн. Вход. з Єванг. 5 Чтеній: Тріоди 3 і Благовіщ. 2. Єктенія мала з возгласом трисвятого і по порядку літурґія Золотоустого. Ап. з. 306, Єв. Лук. з. 3. Ірмос Прич. Празн. Царські Часи. По Веч. вин. плащаниці до Божого Гробу. Винесення відбувається так: В часі співання послідної стихири на Стиховнах священик одітий в усі ризи (фіолєтні) виходить перед престіл з Плащаницею і віддає її 4-ром парохіянам. Відтак виймає Святі Тайни, обкаджує їх, бере в руки й серед співу: Єгда от древа робить 3 рази обхід навколо церкви. Повернувши до церкви, кладе Найсв. Тайни на приготованім місці над Божим Гробом, обкаджує їх, а плащаницю уміщує в Божім Гробі, головою до своєї лівої руки й кадить її 4-рох сторін. По

Нині отпущаєши і по Отче наш, співається 3 р. Благообразний Йосиф з поклонами. Відтак цілує плащаницю, а по нім вірні. Отпуст Великої Суботи. **Вечером Єрусалимська Утреня при Божім Гробі.** Коли парох має більше церков, то лиш в одній є Вечірня, а в прочих саме виставлення плащаниці в слідуючий спосіб: Благословен Бог наш, Прийдіте поклонімся 3 р. і сейчас Похід з Плащаницею серед співання: Єгда от древа. По Поході: Отпуст малий. Благообразний Йосиф 3 р. з поклонами і цілованням плащаниці. Від нині до Неділі Пасхи не вноситься мерців до церкви.

8. Велика Субота: Сл. Б. Вас. Вел. з Веч.: Ап. з. 91, Єв. Мат. з. 115. Замість Аллилуя співається Воскресни Господи, суди земли, підчас того священик зміняє ризи фіолєтні на світлі.

9. Великдень: Вечером, або дуже рано правиться в фіолєтних ризах перед Б. Гробом Містополуношниця. По ній плащаницю заноситься на вівтар, або де є місце, над горним сідалищем, щоби було видно і там остає аж до Вознесення. Священик перебирається в світлі ризи, бере Найсв. Тайни, а люди образ, або статую: Воскресення і Євангеліє і робить обхід довкола церкви й дзовнять. Заноситть Найсв. Тайни до церкви і з хрестом виходить перед двері церкви, де зачинається Утреня воскресна. На каноні Ектенія по кожній пісні, кадиться на початку канона й на Ангел вопіяще. **Сл. Б. Ів. Золот.:** Євангеліє поділене на 12 частей, читається з перестанками, підчас яких дзвониться в усі дзвони. **Вечірня** в усіх ризах, так само в понеділок і вівторок, і на **Утрені** цілий тиждень. Нині на веч. Єван. Ів. з. 65. На: Да воскресне Бог, цілування хреста й мирування. Отпуст з хрестом цілий тиждень, а далі до Вознесення лише в неділі, Празн. Переполовення й віддання Пасхи. **Цей тиждень загальниця.** Царські врата цілий тиждень отворені. **Похорон правиться цілий тиждень в ризах світлих,** то саме для старших і дітей. — **Час заказаний.** — По Сл. Б. благословення брашен. **Через цілий Світлий Тиждень не можна правити заупокійної Служби Божої.**

10. Світлий Понеділок: Вел. Веч.: Вхід з Євангелієм. По Прок. читання Єв. Ів. з. 65. **Сл. Б.:** Антиф. Пасхи, які береться через цілий тиждень. Тропарі вчерашні. Прок. Во всю землю. Ап. з. 2, Єв. Ів. з. 2.

11. Світлий Вівторок: Вел. Веч.: Вхід з кадилом. **Сл. Б.:** Прок. Величить душа моя. Ап. з. 4. Єв. Лук. з. 113.

16. Неділя Томина: Гл. 1, Єв. утр. 2. **Сл. Б.:** Антиф. 2 Пасхи, 3-тий звич. з припівом. (Пасхи) так аж до Віддання Пасхи на кожній Літургії. Тр. Празн. Сл. Конд. Празн. Ін. Конд. Пасхи. Трисвяте. Все Празн. Ап. з. 14, Єв. Івана з. 65. Задост. Пасхи. Ангел вопіяще. Прич.: Пасхи. По Отпусті з хрестом розділяється Артос. — Від нині похорон звичайний — лише перед Трисвятим і на міце Вічная память: Христос воскресе 3 р.

23. Неділя Мироносиць: Гл. 2, Єв. утр. 3. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Благообр. і Мирон. Сл. Конд. Мирон., Ін. Пасхи. Ап. з. 16, Єв. Марк. з. 69.

30. Нед. Розслаб.: Гл. 3, Єв. утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 23, Єв. Ів. з. 14.

ТРАВЕНЬ

3. Переполовення Пятдесятниці: Сл. Б.: Все Переполовення. Ап. з. 34, Єв. Ів. з. 26. Отпуст Пасхи з хрестом.

6. Великомученика Георгія: Празник цей переноситься на 7-го травня.

7. Нед. Самарянки і Великомуч. Георгія: Всеночне. Гл. 4, Єв. утр. 7. **Сл. Б.:** Тр. воскр. і Геор. Сл. Конд. Геор., Ін. Самар. Прок. алл. і Прич. нед. і Геор., Ап. з. 28 і 29, Єв. Ів. з. 12 і 52.

10. Віддання Переполовення.

14. Нед. Сліпородженого: Гл. 5, Єв. утр. 8. **Сл. Б.:** Тр. воскр., Сл. Конд. Сліпор., Ін. Конд. Пасхи. Ап. з. 38, Єв. Ів. з. 34. Прич. Тіло Христово і Хвалите.

17. Віддання Пасхи: Сл. Б.: Антиф. нед. Тр. воскр. Гл. 5. Сл. Конд. Сліпор., Ін. Пасхи. Ап. з. 41, Єв. Ів. з. 43. Отпуст Пасхи з хрестом. — Нині здіймається з престола Плащаницю й ховається в захристії.

18. Вознесення Господнє: Всеночне. **Веч.:** Блаж. муж не співається. **Утр.:** Полиєлей і величанія. Єв. Мар. з. 71. **Сл. Б.:** Антиф. осібні. Ап. з. 1, Єв. Лук. з. 114. Місто достойно Ірмос Празника.

21. Нед. св. Отців і св. Ап. і Єванг. Ів. Богослова: Всеночне. Гл. 6, Єв. утр. 10. **Сл. Б.:** Тр. воскр., Отців і Апост. Конд. Отців; Сл. Свят., Ін. Вознес. Прок. Алл. Отців і Свят. Апост. і Єв. Отців і Свят. Причастник: Хвалите і Свят. — Задостойник: Празн. (Вознесення).

28. Сош. Св. Духа: Всеночне. **Вел. Веч. Утр.:** Єв. Ів. з. 65, Воскр. Хрис. **Сл. Б.:** По Благословенно Царство співається Царю Небесний з колінопреклоненням. Антиф. осібні. Ап. з. 3, Єв. Ів. з. 27. По отпусті сейчас співається Вечірня з колінопреклонними молитвами. **Загальниця через цілий тиждень.**

29. Пресвятої Тройці: Сл. Б.: Антиф. 2 перші вчерашні, 3-тий звич. з прип. Спаси ни Утішителю благий. Ап. з. 229 і 197, Єв. Мат. з. 75 і 116.

ЧЕРВЕНЬ

4. Нед. Всіх Святих: Гл. 8, Єв. утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 330, Єв. Мат. з. 38.

5. Початок Петрівки, яка триває до 11 липня включно.

8. Пресвятої Евхаристії: Служба ця береться в слідуючу неділю. Попразденство зачинається від нині.

11. Нед. 2 по Сош. і Празник Пресвятої Евхаристії: Нед. служба опускається, а береться лиш служба Пресв. Евхаристії. **Сл. Б.:** Антиф. всі три Празн. Троп. Сл., Ін. Конд. Празн. Місто Достойно Ірмос Празн. Ап. з. 149, Єв. Ів. з. 23. По заамвонній молитві торжественний Обхід з Найсв. Тайнами. Підчас него читаються при 4-ох приготовлених Престолах Євангелія.

16. Пресвятого Серця Христового і Сострадання Пресв. Богородиці: Служба Серця Хр. переноситься на слідуючу неділю, а нині береться лиш служба Сострадання. **Сл. Б.:** Тр. і Конд. Состр. Місто Ап.: От Книги Юдит чтеніє гл. 13, Єв. Ів. з. 61.

18. Нед. 3 по Сош. і Празник Серця Христового: Всеночне. Служба недільна опускається, а береться лиш Серця Христового. **Утр.:** Єв. Ів. з. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 306, Єв. Ів. з. 9 і 10.

25. Нед. 4 по Сош.: Гл. 3, Єв. утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 93, Єв. Мат. з. 25.

ЛИПЕНЬ

2. Нед. 5 по Сош., † Ап. Юди: Гл. 4, Єв. утр. 5. Гляди Устав Полиєлея в Неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 103, і 77, Єв. Мат. з. 28, Ів. з. 48.

7. Різдво Івана Хрестителя: Устав Святого зо Всеночним на будни. **Вел. Утр.:** Єв. Луки з. 1. (з перепусками). **Сл. Б.:** Ап. в. 112, Єв. Луки з. 1, (з перепусками).

9. Нед. 6 по Сош.: Гл. 5, Єв. утр. 6. **Сл. Б.:** Ап. з. 110, Єв. Мат. з. 29.

12. Верховних Апостолів Петра й Павла: Всеночне. **Утр.:** Єв. Ів. з. 67. **Сл. Б.:** Ап. з. 193, Єв. Мат. з. 67.

16. Нед. 7 по Сош.: Гл. 6, Єв. утр. 7. **Сл. Б.:** Ап. з. 116, Єв. Мат. з. 33.

23. Нед. 8 по Сош. і † Преп. Антонія Печерського: Гл. 7, Єв. утр. 8. Устав Полиєлея в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 124 і 213, Єв. Мат. з. 58 і з. 10.

30. Нед. 9 по Сош., Отців 6. Собору і Пророка Ілії: Всеночне. Гл. 8. Єв. утр. 9. Служба Прор. Ілії переноситься з 2-го серпня на цю неділю, бо в слідуючу неділю припадає Муч. Бориса і Гліба. **Сл. Б.:** Тр. воскр. Прор. Конд. воскр., Сл. Конд. Прор., Ін. Богор. Вся паче смисла гл. 2. Прок. Прич. і Алл. воскр. і Прор. Ап. з. 128 і 57, Єв. Мат. з. 59 і Лук. 14.

СЕРПЕНЬ

2. Пророка Ілії: Служба його бралась попередної неділі. Де храм, то береться нині, і все Празника.

6. Нед 10 по Сош., і Мч. Бориса і Гліба: Гл. 1, Єв. утр. 10. Устав Полиєлея в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 131 і 99, Єв. Мат. з 72 і Ів. з. 52.

13. Нед. 11 по Сош.: Гл. 2, Єв. утр. 11. **Сл. Б.:** Ап. з. 141, Єв. Мат. з. 77.

14. Початок Спасівки до 27 серпня включно.

19. Преображення Господнє: Всеночне. **Утр.:** Єв. Лук. з. 45. **Сл. Б.:** Антиф. осібні. Ап. з. 65, Єв. Мат. з. 70. Місто Достойно Ірмос Празн. По заамвонній молитві або по отпусті свячення овочів.

20. Нед. 12 по Сош.: Гл. 3, Єв. утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 158, Єв. Мат. з. 79. Все проче по празденству в неділю.

27. Нед. 13 по Сош.: Гл. 4, Єв. утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 166, Єв. Мат. з. 87.

28. Успення Пресвятої Богородиці: Всеночне. **Утр.:** Єв. Лук. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54.

ВЕРЕСЕНЬ

3. Нед. 14. по Сош.: Гл. 5, Єв. утр. 3. **Сл. Б.:** Ап. з. 170, Єв. Мат. з. 89.

10. Нед. 15 по Сош.: Гл. 6, Єв. утр. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 176, Єв. Мат. з. 92.

11. Усікновення Чесної Голови Івана Христителя. Служба ця переноситться на слідуючу неділю, 17 вересня. Нині, однак, заховується **піст.**

17. Нед. 16 по Сош. і Усікновення Чесної Голови Івана Христителя: Гл. 7, Єв. утр. 5. Всеночне. Устав той сам, що на Пророка Ілії, в неділю 30 липня. **Сл. Б.:** Ап. з. 181 і 33, Єв. Мат. з. 105 і Мар. з. 24.

21. Різдво Пречистої Богородиці: Всеночне. Все Празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 240, Єв. Лук. з. 54.

23. Субота перед Воздвиженням: Сл. Б.: Ап. з. 126. Єв. Мат. з. 39.

24. Нед. 17 по Сош. і перед Воздвиж.: Гл. 8, Єв. утр. 6. **Сл. Б.:** Прок. Спаси Гди. Ап. з. 215 (нед. пер. Воздв.), Єв. Ів. з. 9 (нед. пер. Вд.), Ап. і Єв. нед. рядової опускається.

27. Воздвиження Чесного Хреста: Всеночне. **Сл. Б.:** Ап. з. 125, Єв. Ів. з. 60. В цей день **піст.**

30. Суб. по Воздвиж.: Сл. Б.: Ап. з. 125, Єв. Ів. з. 30.

ЖОВТЕНЬ

1. Нед. 18 по Сош. і по Воздвиж.: Гл. 1, Єв. утр. 7. **Сл. Б.:** Два перші антиф. Празн. 3-тий звич. з прип.: Празн. Тр. воскр. і Празн., Сл. Конд. воскр., Ін. Празн. Прок. Алл. Празн. Задост.: Празн. Ап. з. 203, Єв. Мар. з. 37. Прич. Хвалите і Воздвиж.

4. Віддання Воздвиження: Все Празника. **Сл. Б.:** Ап. і Єв. дня. Нині по отпусті відноситься хрест з тетрапода до захристії.

8. Нед. 19 по Сош. і Ап. і Єванг. Ів. Богослова: Перенесено з 9 ц.м. Гл. 2, Єв. утр. 8. Всеночене. Устав той сам що й на Прор. Ілії, 30 липня. **Сл. Б.:** Ап. з. 194. і 73, Єв. Лук. з. 26 і Ів. з. 61.

14. Покров Пресв. Богородиці: Святкується в неділю 15-го жовтня.

15. Нед. 20 по Сош. і Покров Пресв. Богородиці: Всеночне. Гл. 3, Єв. утр. 9, Покрова, Лук. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 200 і 320, Єв. Лук. з. 30 і 54.

22. Нед. 21 по Сош. і † Ап. Якова: Гл. 4, Єв. утр. 10. Устав святого Полиєлейного в неділю. **Сл. Б.:** Ап. з. 203 і 131, Єв. Лук. з. 35 і 51.

29. Нед. 22 по Сош. і Христа Царя: Гл. 5, Єв. утр. 11. Воскресна служба опускається. Всеночне. На**Утр.:** Єв. Лук. з. 95 з перепусками. **Сл. Б.:** Ап. з. 250 і 251 від слів: Благодаряще Бога—аще ли небесная. Єв. Ів. з. 59 (ст. 33-37) від слів: вийде Пилат послушает гласа моєго. **Веч.:** Вход, прок. Кто Бог велій. Отпуск великий.

ЛИСТОПАД

5. Нед. 23 по Сош.: Гл. 6, Єв. утр. 1. **Сл. Б.:** Ап. з. 220, Єв. Лук. з. 38.

8. Великомученика Димитртія: Всеночне. Єв. утр. Мат. з. 36. **Сл. Б.:** Ап. з. 292, Єв. Ів. з. 52.

12. Нед. 24 по Сош.: Гл. 7, Єв. утр. 2. **Сл. Б.:** Ап. з. 221, Єв. Лук. з. 39.

19. Нед. 25 по Сош.: Гл. 8, Єв. утр. 3. **Сл. Б.:** Ап. з. 224, Єв. Лук. з. 53.

21. Архистратига Михаїла: Всеночне. Єв. утр. Мат. з. 52. **Сл. Б.:** Ап. з. 305, Єв. Лук. з. 51.

25. Священомученика Йосафата: Служба береться в слідуючу неділю, 26 листопада, а що тоді припадає Полиєлей св. Івана Золотоустого, то береться служба св. Івана нині. Де є храм, і служба св. Йосафата не переноситься, то: **Сл. Б.:** Ап. з. 311, Єв. Ів. з. 36.

26. Нед. 26 по Сош. і Свщмч. Йосафата: Гл. 1, Єв. утр. 4. Всеночне. Служба береться подібно як Прор. Ілії в неділю 30 липня. **Сл. Б.:** Ап. з. 229 і 311, Єв. Лук. з. 66 і Ів. з. 36.

28. Початок Пилипівки. Піст до Навечерія Різдва Христового включно. Час заказаний.

ГРУДЕНЬ

3. Неділя 27 по Сош.: Гл. 2, Єв. утр. 5. **Сл. Б.:** Ап. з. 233, Єв. Лук. з. 71.

4. Введення в Храм Пресв. Богородиці: Всеночне. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з.54.

10. Нед. 28 по Сош.: Гл. 3, Єв. утр. 6. **Сл. Б.:** Ап. з. 208, Єв. Лук. з. 91.

17. Нед. 29 по Сош.: Гл. 4, Єв. утр. 7. **Сл. Б.:** Ап. з. 258 (нед. 30 по С.) Єв. Лук. з. 85.

19. Св. Николая Чудотворця: Всеночне. Єв. утр. Ів. з. 36.**Сл. Б.:** Ап. з. 335, Єв. Лук. з. 24.

22. Непорочне Зачаття Преч. Діви Марії: Всеночне. **Утр.:** Єв. Лук. з. 4. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 3.

24. Неділя Праотців: Гл. 5, Єв. утр. 8. **Сл. Б.:** Троп. воскр. Зачат. і Праот., Сл. Конд. Праот., Ін. Конд. Зачат. Прок. і Алл. лиш Праот. Ап. з. 257, Єв. Лук. з. 76. Праот. Прич. воскр. і Праот. **Слідує седмиця 31.**

29. Віддання Непорочного Зач.: Все Празника. **Сл. Б.:** Ап. з. 320, Єв. Лук. з. 3, Празника.

31. Нед. перед Різдвом і св. Отців: Гл. 6, Єв. утр. 9. **Сл. Б.:** Ап. з. 328, Єв. Мат. з. 1. (Отців). **Слідує седмиця 32.**

П. Стах

На Новий Рік

З веселим сміхом на устах,
З очами повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!

Старому край . . . йде Рік Новий!
Його ворожі таємниці
Розібє розум молодий
Як хмару грізні блискавиці.

Йде Рік Новий, але старі
Несе він бурі і незгоди,
Та не приспить нас на зорі
Від віку жданої Свободи.

Нас не застане він у сні
Як тих рабів глухих, недбалих!
Одна в нас ціль у далині
Супроти намірів зухвалих.

Йдемо вперед! В Новий цей Рік
Подвоїм сили і змагання.
Прийде пора, пора остання —
І станем вільними на вік!

Тому із сміхом на устах,
З очами повними завзяття,
З огнем негаснущим в серцях
Зустрінемо його, о браття!

Перші Українські Поселенці в Канаді

(Написав Антін Глинка)

Пресові згадки

В останніх кількох роках майже в кожному числі української преси появляється чимраз більше світлин та прощальних слів про когось з перших українських поселенців у Канаді. Це згадки про тих, що вже відійшли від нас та вже між нас ніколи не повернуть. Між тими світлинами ми часто бачимо знайомих та близьких нам, які ще так недавно господарювали, працювали, сходилися з нами та брали активну участь у громадському життю.

Рідніють ряди перших українських поселенців

Порожні місця, у зріднілих рядах наших перших поселенців, найбільше вдаряють на нас в околицях, де вперше поселилися наші іміґранти з років 1891-1914. Переїзджаючи ці околиці де двадцять, пятнадцять, а навіть десять років тому мешкало ще багато українських піонірів, сьогодні бачимо, що там осталося вже чимраз менше перших українських поселенців, а на їх господарствах вже мешкають з своїми родинами сини та дочки нам знаних піонірів, або бачимо там цілком незнані нам обличчя.

В більшости, ряди тої першої верстви українських поселенців так значно зріділи, що нам вже рідко приходиться бачити нашого піоніра й його дружину. Тепер звичайно буває так, що остався або старенький дідусь, або старенька бабуня. Вони прожили тут майже ціле своє доросле життя, бо прибули сюди ще в молодих роках. І зріднілі їх ряди мимоволі витворюють у нас сумний настрій. Ми все відчуваємо неначе щось бракує, помимо теперішних більших маєтків та кращих умовин життя. Ми тужимо за тими, які відійшли від нас, але в той самий час ще чуємося щасливі, що ще можемо тішитися тими, які осталися. Ці перші наші поселенці представляють для нас гідний взірець тої першої української піонірської верстви.

Признання першим українським поселенцям

Та поки ще маємо щастя тішитися о-

Український віз в параді підчас святкування 75-ліття Виннипеґу при кінці червня, 1949. Він прекрасно представляє поступ українців в Канаді — від пошитої хатинки до модерного дому.

ставшим числом перших українських піонірів, мабуть не буде відповіднішого часу як тепер, щоб зробити оцінку їх заслуг. Коли застановимося над вкладом праці, згаданих піонірів, будову основ нашого життя в Канаді, а також коли зважимо всякі їх здобутки сталої вартости, то мабуть усі інші верстви українців у Канаді досі їм ще не дорівняли. О-

Іван Т. Ілюк

Здобув першу надгороду на Королівській Світовій Виставі в Торонто, Онт., за найкращого роду вівса й ячменю рівночасно. Фармерує в околиці Гейрі Гил, Алта.

дначе, тут годиться згадати, що цією оцінкою заслуг перших українських поселенців не відбирається заслуг та осягнень молодших верств під оглядом культурно-освітним, орґанізаційним, професійним та торговельним. Всеж таки, під оглядом загального вкладу праці та осягнень, сильніші докази находимо по стороні перших українських поселенців. Звязані з цією дискусією наступні точки стверджують та підкреслюють цей погляд.

Хто були перші українські поселенці й які в них були засоби?

Перші українські поселенці, які прибули до Канади перед першою світовою війною, це була звичайна верства вбогого українського селянства та робітництва. Як усім відомо, в тодішних обставинах на українських землях велика більшість людей не мала нагоди довго вчащати до шкіл. Про те, між першими українськими поселенцями було поважне число, які закінчили сільську школу, а були й такі, що мали середну освіту, але тих, що мали дипльоми вищих наук, було лише кількох. Одначе, беручи під увагу цю верству української іміґрації загально, це були люди в яких був здоровий, природний розум, а в багатьох з них навіть проявлялася здібність подивляючих розмірів.

Їдучи в новий край, де знання анґлійської мови конечне, всі ці люди, без виїмків, не знали одного анґлійського слова. Майже всі з них були без найменших грошевих засобів. Бо з продажі всіх їх дорібків у старому краю їм заледви могло вистарчити грошей на заплату корабельних та потягових білєтів. Майже всі вони були люди ще молодого віку, але велика більшість з них приїхали з дружинами та з кількома дрібними дітьми. В таких обставинах та з такими засобами ця іміґрація вибералася в новий світ. Отже, маючи все це на увазі, їх здобутки та поступ, який вони зробили в Канаді, є тимбільше гідний подиву.

З яких причин виїхали вони з рідних земель та серед яких умовин вони там жили?

Нам часто приходиться чути погляд, що „українська еміґрація з перед першої світової війни не була політичною іміґрацією", але що „це були люди, які виїхали до Канади з економічних причин, шукаючи кращого життя". Цей погляд є мильний, а то й навіть шкідливий. Бо дійсна причина виїзду будь кого з українських земель була, є, і буде політична, хоч часом назверх це може виглядати інакше. На доказ слушности цього твердження вистарчить замітити, що колиб українці мали свою власну державу, то й економічні умовини, які примушують українців покидати свої рідні землі, булиб упорядковані так, що всі українці булиб мали нагоду жити в своєму рідному краю. Тимбільше, українські землі є одні з найбагатіших земель у цілій Европі. І як з цих земель можуть жити міліони чужих людей, то чому „економічні обставини" не малиб бути вистарчальні для українців? Але, певна річ, що як на українських землях ріжні окупанти за-

вели безладдя крайної експльоатації середновічних умовин, то й не диво, що українці мусіли шукати кращого життя деінде. Отже дійсна причина, яка змушувала українців виїзджати з рідних земель, була завсігди політична.

З якими обставинами та умовинами стрінулися вони тут?

Як уже було згадано, перші українські поселенці приїхали до Канади без найменших матеріяльних засобів. Все, що в них було, то вони в ньому були вбрані, а решту несли на плечах. Але поза це, в них ще були призвичаєні до праці руки, була відвага, постанова, рішучість, віра в Бога та в себе самих.

З цимиж засобами вони рішили їхати в дорогу, перше кораблями, а відтак залізницями, пять до шість тисяч миль від рідних сторін. По около місяцю їзди вони остаточно приїзджали на призначені іміґраційні станиці в Алберті, Саскачевані чи Манітобі. Переночувавши їх нічдві, іміґраційні власти скоро відсилали їх до малих містечок у сторони не зайнятих ще земель. Зі станиці наші іміґранти вже мусіли дальше йти піхотою, або вже поселені фармері везли їх волами й возом, чи саньми, до себе на короткий побут, поки новий фармер вибере фарму та збудує тимчасову хату для себе й для родини. За кілька днів новий „гомстедовець" (поселенець, що починає фармерувати на невиробленій фармі, ще в непоселених сторонах) виберав фарму, за яку складав десять долярів у найблищому Державному Земельному Бюрі. Пересічна фарма мала 160 акрів землі. Ті, що не мали десять долярів на заплачення фарми, вперше шукали за працею, щоб за місяць-два заробити стільки грошей; або траплялося так, що дехто мав щастя й у когось визичив цю конечну суму грошей. На всякий випадок, так скоро як новий гомстедовець вибрав фарму й заплатив за неї десять долярів, він вже мав право будувати на ній тимчасове шатро та перебирати туди свою родину.

У сторонах західної Канади, де поселювалися перші українські поселенці, заледво чи перед тим зроблено розміри земель непройдених лісів та мочарів. В додатку до цього майже всі ці околиці були віддалені від залізниць по кільканадцять або навіть і по кількадесять миль. Але де-не-де вже були маленькі початки містечків, з одним-двома склепами, де можна було набути дрібні фармерські знаряди, такі як сокиру, рискаль, біґу, ручну пилу, молоток, косу та точило. Ці знаряди нові гомстедовці звичайно купували на борґ, бо заплатити за нього не мали чим.

Прибувши на свої „гомстеди" (фарми), фармері мусіли починати таки з самого початку. Тут не було ні одної чистої шматини виробленої землі. Треба було починати від „викорчування" першого дерева й від скопання першої рядки землі. Будинків на гомстедах також не було ніяких, як це кожен може припускати. На цих гомстедах не було ні хатів, ні керниць, ні загород, ні доріг. Не було в поселенців ні коров, щоб було для дітей молоко, ні волів, ні коней до праці на полю. Не було тут і жадної фармерської машинерії для оброблення поля. В околицях не було ні шкіл, ні церков, ні Народних Домів, ні близьких містечок. В цих обставинах треба було починати власними руками — сокирою, біґою, рискалем, пилою та молотком. Люди мусіли починати свою господарку в цей пів-примітивний спосіб, бо іншого вибору не було.

Які були початки перших Українських піонірів?

Початки, яких пережили перші українські поселенці в Канаді, належать до тих найтрудніших часів, яких жадним іншим українцям не приходилось переживати в Канаді. Про ці перші переживання можна написати кілька томів книжок, бо пережиття майже кожної родини з осібна представляє ціле оповідання.

Заплативши фарму, кожен гомстедовець мусів уперше тимчасово примістити свою родину в когось, хто поселився в цих околицях скорше. Але якщо фармер вибрав фарму в околиці, де ще не було близьких сусідів, то він мусів лишати свою родину в фармерів, які мешкали кільканадцять або й навіть кількадесять миль від його фарми. Бувало звичайно так, що новий гомстедовець брав з собою перекуску та ходив на свою фарму будувати власну хату. Зі зрубаних на місці дерев, фармер сокирою, пилою та молотком будував одно-кімнат-

ну або дво-кімнатну хату. Дерева мусів двигати самий, бо наймити не було кого й не було за що. Часом помагали чоловікам їх жінки, якщо в них була вісімдесять-літна дівчина, чи хлопець, з ким можна було лишити менші діти на цілий день. Але коли приходилося фармерови будувати хату самому, то він давав собі раду придуманням ріжних способів для висаджування дерев. Для довших стін рубав він дерева одної міри, а для коротших рубав дерева другої міри. При обох кінцях цих дерев він вирубував карби, в які опісля припасовував поперечні собі дерева. В цей спосіб він будував стіни. Опісля дорубував дах і накривав його тонкими дрючками. Відтак дручки накривав ріщам, а ріще накривав кусниками скиб дерня.

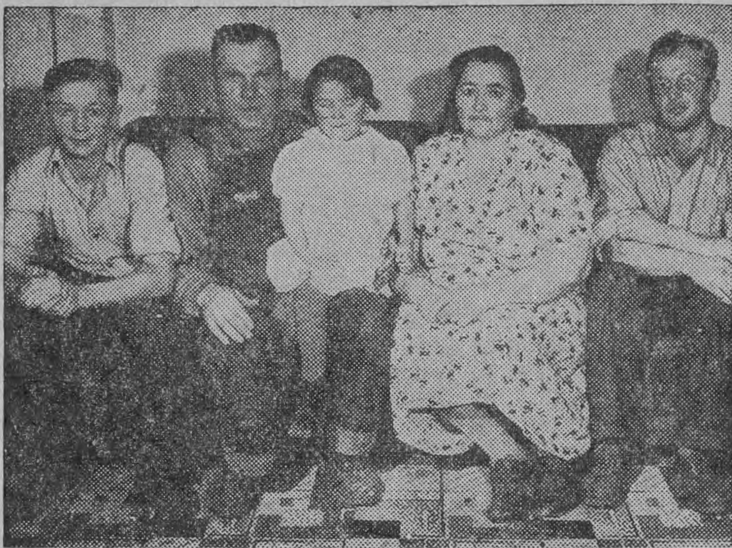
Та поки хата була пів-готова, фармер вже мусів до неї перебирати свою родину, щоб уся сімя була разом, а також, щоб своїм мешканням не робити прикрости людям, які приняли його родину до себе на короткий час. А коли фармер перебирав свою родину до власних чотирох стін, він тоді, при помочі своєї дружини, заліплював у стінах діри глиною. Дощок у той час не було можливо набути, то він ручною пилою вирізував дошки з круглих дерев, і з цих дощок робив двері, одвірки та рямці до вікон. А підлога була звичайно зроблена з тонких кругляків, а опісля поліплена глиною. З ходом часу, дружина фармера ліпила глиною стіни й стелю з середини, а як була вільна хвилина то й ліпила хату ззовні. Опісля білила хату вапном. Отже в перших піонірських часах майже всі наші поселенці мешкали в малих білих хатках, які неначе зазирали ззза лісів. Оце були перші доми українських піонірів у Канаді, в яких виростали діти та в яких і самі батьки прожили кільканадцять років, поки спромоглись збудувати вигідніші доми.

Але будуючи ці перші хати, наші поселенці мусіли в той самий час копати керниці на воду та й мусіли викорчовувати та палити ліс, щоб скопати бодай трохи землі на городину та на кілька міхів збіжжя. В цій праці мущинам помагали їхні дружини, хоч поза цим вони ще мусіли сповняти свої хатні обовязки звязані з приготовленням страв та з шиттям та пранням для цілої родини. Жінки мусіли також ходити до сусідів

за молоком для дітей по кілька миль, поки новий фармер набув власну корову.

Хоч рискалем неможливо було скопати багато землі, то все таки пізним літом та осінню вони вже мали трохи своєї ярини. А по жнивах фармері вже могли намолотити кілька міхів ячменю на логазу, а в декого було ще й трохи іншого збіжжя для домашного дробу. Але до цього ще й треба було хліба та інших речей, таких як столової соли, чаю, цукру, та нафти, щоб було чим засвітити. За цими конечними речами фармері мусіли ходити по кільканадцять миль до містечок, до фармерських склепів. Муку на хліб та все інше мусіли нести на плечах. Якщо фармер був в дома, то по ці речі йшов він, але якщо він виїхав на заробітки, як це звичайно бувало, то в такому разі жінка мусіла лишати дітей в дома і раненько сама вибиралася в дорогу. Вузькими дорогами крізь ліс та з міхом і пакунками на плечах, вона звичайно вертала домів коло півночі або й пізніше. Ось такі часи переживала майже кожна мама з рядів перших українських поселенців, яка виховувала дітей і якій приходилося достачати їм хліб, коли муж виїзджав до праці. В осені ці фармері вертали з заробітків і приносили конечне убрання та обуву для родини на зиму.

До цих трудних переживань наших

Родина Якова Меленки з Ворвик, Алта. Минулого року албертійський уряд признав його одним з найкращих фармерів в провінції і надгородив його за це титулом „Местер Фармер", разом з грошевою надгородою.

перших поселенців належать також ті часи, коли вперше фармері почали набувати воли та власного ручного виробу плугами та боронами почали обробляти поле. В цей час вони вже плекали трохи домашного дробу, кілька коров, та ріжного рода живого скоту. Разом з цим вони також будували потрібні будинки та деревляні загороди. Та чим більше вони виробляли поля, тим скорше могли спромогтися на фабричну машинерію. Набувши фабричну фармерську машинерію, вони вже обробляли не лише своє власне поле, але й винаймувалися обробляти поле для тих, які ще не мали ні волів ні машинерії. Про цей період волів ще нераз розказують ті, яким приходилося волами обробляти землю та два-три рази на рік їздити волами до більших міст на купно. Між першими українськими поселенцями були й такі фармері, які жили від сто до сто-пятьдесять миль від більшого міста. Але як вимагала потреба то й вони мусіли запрягати волів до воза чи саний, та їхати в цю далеку дорогу. Така подорож, в дві сторони, звичайно брала їх від два до три тижні. Бо ті, які їздили волами, ручать, що воли з натури в дорозі ніколи не кваплять. Та, щоб дорога не вкучилася, фармері звичайно брали з собою сусідів, коли вибиралися в таку далеку дорогу, бо й сусіди звичайно хотіли дещо купити для своєї родини.

Дальша розбудова господарства та початки громадського життя

Та помимо цих крайно трудних початків, які звучать неначе казка з іншого світа, наші фармері, завдяки свойому завзяттю, постанові та тяжкій праці, за кілька років почали переходити до другого періоду їх фармерування. За кілька років період волів почав уступати місце періодови коней. З кожним роком чимраз більше фармерів набували коні й більше відповідну фармерську машинерію. Кіньми також вже можна було скорше поїхати до міста та вернути, що саме собою представляло великий поступ. Але і в цих часах наші фармері привязували найбільше уваги виробленню більше землі, бо це їм приносило більший прихід. Поза це, одначе, вони також набували та плекали більше живого скоту та домашного дробу. По черзі, з ростом їх господарств, вони також будували всякі конечні будинки та новіші загороди з колючого дроту. Одним словом, їх господарства зростали, але вони працювали без відпочинку дальше. Цей зріст господарств також спричинював

зріст містечок, де фармері продавали свої продукти, а купували всякі речі, яких їм було потрібно. В більших містечках будувалися млини, де фармері мололи пшеницю і жито, а звідти привозили домів подостатком власної муки на хліба.

В цьому періоді фармері, які вже прожили кілька літ на своїх фармах, будували нові, вигідніші хати. Ці нові хати вони вже накривали ґонтами. Двері та рямці до вікон вони робили з відповідніших дощок, бо подекуди вже були трачки, куди фармері возили круглі дерева, а звідти привозили готові дошки. Замість глиняних підлог вони також вже вкладали підлоги з дощок. Отже ці нові доми були й кращі на вигляд й були вдоволяючо вигідніші. Поза це наші фармері постійно будували відповідніші дороги, які є одною з перших конечностей в кожній околиці. І так наші перші поселенці дальше будували економічну базу нашого життя в Канаді. В цьому другому періоді їх фармерування вони вже себе віднайшли й були певні свойого будучого існування.

Але в додатку до економічного розбудування, наші фармері в цьому періоді також почали й громадське життя. Бо в цих часах уже й було в Канаді кілька наших священиків, які час-від-часу заїзджали в ці околиці. На початку церков ще не було, отже священники відправляли Богослуження в більших хатах даних околиць, де зізджалися сусіди з блищих і дальших околиць. При цих нагодах фармері хрестили та подружували своїх дітей. Навіть зимовою порою або навіть в слотливі літні та осінні дні, фармері по черзі радо привозили та відвозили священиків, щоб лише були Богослуження в їх околицях. Та в короткому часі наші поселенці в ріжних околицях будували малі церковці, якими околичні громадяни гордилися та до яких вони зїзджалися на Богослуження з ріжних околиць.

В цих часах також почато будову шкіл. І хоч у бідних околицях учителі вчили лише кілька місяців у році, то все таки це був важливий початок, що приніс велику користь не лише тодішній молоді, але й батькам, як це показалося пізніше. Бо і з першої верстви українських учеників у Канаді багато ще з них осягнули середну освіту, а було й мале число, яке ще встигло закінчити університетські студії.

Годиться бодай згадати також, що в цих часах виходило вже декілька українських часописів та початкуючо проявлялося орґанізаційне життя між українцями. Наші фармері давали українським часописам належну піддержку, а також помогали орґанізаційному життю між українцями.

Треба також згадати, що так скоро як 17 квітня, 1913 року, українці в околиці Гвитфорд, в Алберті, вибрали першого українського походження провінціяльного посла в Канаді. З часом, в округах заселених українцями в Алберті, Манітобі і Саскачевані, виходило більше провінціяльних послів українського роду. А 14-го вересня, 1926, українці у федеральнім окрузі Веґревил, в Алберті, перший раз на канадійській землі вибрали посла українського походження до державного парляменту в Оттаві. В цих осягненнях була найбільша заслуга перших українських поселенців, бо вони вибирали цих послів для того, щоб і кана-

дійці українського походження мали голос у провінціяльних леґіслятурах та в державному парляменті. Треба ствердити, що від самих початків до сьогодні перші українські поселенці звичайно вживали здорового розуму в політиці.

Період модерної господарки

Остаточно, після чверть сторіччя тяжкої праці, наші перші поселенці, при помочі їх вже дорослих дітей, почали вступати в третій період свойого фармерування, а це — в період модерного господарювання. В цьому періоді вони вже взялися до господарки тракторами, комбайнами, ґазоліновими молотільними машинами, троками і т. п. І хоч не всі наші фармері вже набули цю модерну фармерську машинерію, але в останніх кількох роках поважне число українських фармерів набули, або набувають, цю машинерію. Більшість українських фармерів, які поселилися на фармах давніше, також стали власниками більше як одної фарми, а дехто з них має навіть і кілька фармів. Важливе також те, що всі давніше поселені фарми зовсім вироблені.

Сьогодні ми маємо нагоду бачити повний результат невтомної праці наших перших поселенців. Коли ми поглянемо на ті безмежні вироблені поля, на ту модерну машинерію, на ті модерні будинки та доми, то порівнання теперішних реальностей з тим що тут наші перші поселенці застали, переходять усякі можливі уяви. До цього вже й мале число українських фармерів мають електричне світло в хатах та на подвірях. Є в декого в хаті водопровід та телефон. А радія й машини до прання, то тепер стали першими конечностями, без яких у домах заледво чи можна обійтися. Але це ще не все — цей кольосальний поступ ми також бачимо у фармерських та головних дорогах, бачимо його у зрості торговлі, містечок, шкіл, церков та Народних Домів. Все це у великій більшости представляє спадщину здобутків, що лишають нашим молодшим верствам перші українські поселенці.

Та щоб вповні усвідомити собі вклад праці наших перших поселенців та їх здобутків, треба робити постійне порівнання між тим, що наші поселенці тут застали, а тим що бачимо тепер. Ми мусимо памятати, що наші перші поселен-

Там де кілька десяток років тому стояли густі ліси, тепер українські фармері збирають золоті жнива модерними знарядами.

ці майже голими руками повиривали ті великі ліси, повиносили каміння, повисушували мочарі, та виробили майже кожну пяду тих величезних просторів землі, які сьогодні цвитуть пшеницями, ячменем, житом, вівсом та всякого рода городиною. Сьогодні ці поля представляють собою одні з найбільше урожайних земель у цілій Канаді. І так, своєю працею українські фармері перемінили безвістя в багатий кошик хліба та в сади. Вони це зробили не лише для себе й для своїх дітей, але й для Канади та світа, бо з цього користають ріжні держави, які з Канадою обмінюються товарами. Що більше — між іменами тих, що виграли світові нагороди за збіжжя, також находимо й імена синів перших українських поселенців, а один з них мабуть ще самий належить до молодшої верстви українських поселенців у Канаді. Беручи під увагу значіння цих світових нагород, а також і число контестантів, які беруть участь у цих виставах, ці нагороди є мабуть найкращими свідоцтвами осягнень українських фармерів, а передусім осягнень перших українських поселенців, які збудували основу нашого життя в Канаді.

Домінуючі прикмети та загальна характеристика українських поселенців

В додатку до згаданих причин кольосальних осягнень наших перших поселенців була ще одна дуже важна причина, а саме — домінуючі прикмети та загальна характеристика наших поселенців. Над цими прикметами та характеристикою варта застановитися. Ті, які мали нагоду жити з першими українськими поселенцями та приглядатися їх господарюванню, мусіли завважити те незрівнане завзяття, ту витревалість у фізичній праці, ту рішучість, а також ту прямо надмірну посвяту себе для своїх родин та для своїх господарств. Ця посвята нераз вимагала напруження останних сил, щоб побороти ріжні трудноці. або було конечно оскорбляти себе, щоб було подостатком для дітей. Дехто мігби сказати, що така посвята, витревалість та завзяття була лише виявом інстинкту самозбереження й більше нічого. Так якщо так, то цей самий інстинкт здавсяб і іншим верствам українців в Канаді, бо це був позитивний, глибокий та сильний інстинкт. Але коли ми застановимося над ролею наших перших поселенців і в інших ділянках життя, не лише в економічній, та заважимо, що і там їх вклад був щедрий та значний.

Тут можна згадати шкільництво. Здоровий розум та посвяту батьків можна було завважити в їх постанові післання дітей до шкіл. В минулому, ще більше як тепер, треба було посвяти батьків, щоб вдержати дітей у школах. Отже за теперішні поважні ряди українців у ріжних професіях та тогровлі, також належиться немало признання першим українським поселенцям.

Можна й згадати українські часописи. А хто-ж був більшим приклонником українських часописів як не наші перші поселенці? Вони-ж піддержували ріжні українські видавництва та були найпильніщими читачами української преси. Візьмім навіть і сьогоднішний час — чи не щиро піддержують оставші українські піонірі нашу пресу й чи не осталися вони найпильнішими читачами її?

Завважмо також, хто на околицях найщиріше піддержує наші церковні та національні інституції. Між тими, що дають щедру піддержку в будові церков чи Народних Домів на околицях, наші перші поселенці ще й далі дають щедрі жертви. І не лиш це, але їх зріднілі ряди ще й сьогодні заповняють поважні частини місць у церквах, а також і в народних домах на поважніших оказіях.

На останньому місці, застановімся над задержанням та плеканням українських традицій, звичаїв та обичаїв, а також над шануванням української ноші. Отже, щодо задержання та плекання українських традицій та задержання дійсно позитивних засад, наші піоніри ще й до сьогодні першого місця не відступили нікому. Під цим оглядом вони дальше остаються в родинах неначе світила, і докладають усіх старань, щоб українські цінні традиції передати молодшим по-

коліням, з ціллю, щоб і вони їх не затрачували, а передавали їх дальше.

Цих нам дорогих та заслужених батьків найбільше ще можна бачити в церквах, на вічах, на празниках та на всяких поважних імпрезах. Для них ці оказії, це памятні події, бо в їх повному посвяти життю вони мало мали нагод виїзджати на ферії чи відвідувати дальші місця. На такі речі в їх життю вони позволяти собі не могли. Отже, в неділі, в церквах чи коло церков присутність цих стареньких піонірів робить приємне враження. Їх убрання може й давні, але чисті й шановані, бо вони їх убирають лише до церкви, або на інші святочні оказії. Впродовж довгих років, старенькі жінки, майже без виїмків, щадили гарні хустини та вишивані сорочки, яких вони привезли з собою з старого краю або спровадили пізніше, коли ще можна було набути ці дорогоцінні речі. Вони задержали цю українську ношу, не звертаючи уваги на тих, які переконували їх убирати інше вбрання. І сьогодні, у тому непохитному придержанню української ноші, розважна українська молодь бачить вияв сильних характерів. Привязання до рідного є прикмета, яка найсильніше проявляється в найбільше культурних народів. Тому той, що довго не думає над змінянням звичаїв, ноші, чи традицій, також довго не буде думати над прийняттям ріжних поглядів на життя, чи вони добрі чи злі. Іншими словами, він не має нічого свойого й подається поверховним хвилям, які кружляють без жадної глибокої ціли чи мети. Тому то думаюча українська молодь, хоч уроджена чи вихована в Канаді, застановляється над традиціями чи ношею, яких їх батьки чи дідусі та бабуні задержують та шанують. Ця молодь також шанує ці речі бо знає, що нарід, який шанує свою минувшину, буде також розуміти й шанувати свою будуччину.

50-літний ювілей перших українських поселенців у Канаді

Хто мав нагоду бути учасником великих імпрез, які відбулися в ріжних околицях в Алберті, Саскачевані й Манітобі, в роках 1940-1941, з нагоди 50-літного ювілею прибуття перших українських поселенців до Канади, той ніколи не буде міг забути тих історичних днів. У тих великих святах наші піоніри взяли громадну участь. Вони уважно слухали промов про їх здобутки та їх пережиття. Були й між ними такі, що самі відважно виступали з короткими промовами та переповідали цікаві та цінні речі з їх переживань. Всі вони тішилися цим великим святом та майже без віддиху схопляли кожне сказане слово. Можна було завважити, як наші старші піоніри, спрацьованими дрожачими руками тулили до своїх убрань стяжки, якими вони так дорожили. Це були стяжки признання, на яких виднів напис „50-літний Ювілей Українських Піонірів у Канаді". З цієї нагоди наші піоніри брали багато знимок, щоб мати памятку з найбільшої події в їх життю, а також щоб колись внуки та правнуки памятали про них.

Та для молодших верств канадійців українського походження, найбільше памятною картиною цілого ювілею був сам вигляд облич наших стареньких піонірів. У цих зломаних працею українців були обличчя, на яких були зарисовані повні оповідання їх переживань. В цих обличчях були записані їх веселі й щасливі хвилі, але на них були глибоко зарисовані й їх прикрі пережиття. Дивлячись на ті обличчя, можна було бути певному, що весь час, коли вони слухали промов, перед їх очима фільмою пересувалося ціле їх життя. Певно, що в той час, неодин з них хотівби був знайти слів, щоб розказати те, що він пережив. Але помимо того, що наші поселенці пережили, в їх очах можна було завважити, що вони з надією та з сильною вірою дивилися в будучність. І на склоні життя вони були готові передати своїм дітям, внукам і правнукам смолоскип, який вони так мужно несли в свойому життю.

Що принесе 75-літний ювілей життя канадійських українців, а що принесе 100-літний ювілей, залежить від теперішної та будучих ґенерацій, але перші українські поселенці свою ролю відіграли гідно подиву.

ДВІ ПАРИ ДИВНИХ ПАНЧОХ

Петро: А це що? Та в тебе одна панчоха зелена а друга червона.

Максим: Справді. Дивно, бо я маю таку саму непаристу пару панчох в дома. Як це може бути?

Чи ГРОШІ є навозом якого потребуєте?

Гроші збільшають гроші. Коли ви потребуєте екстра грошей щоб зробити ліпшу роботу на своїй фармі, зайдіть і передискусуйте з нами довірочно про свої пляни і проблєми.

Готові гроші до набуття—

- на закуп навозу, насіння і шпаґату до вязання;
- на закуп живого скоту;
- на закуп електричного приладдя, систем огрівання і освітлення, машин до доїння, помпів і т. д.;
- на закуп знаряддя;
- на спорядження системи осушення і обгороду;
- на роботу дороги і уліпшення землі;
- на будову і направу дому і других фармерських будинків;
- на всякі підприняття, які зроблять добру фарму ліпшою і збільшать доходи власника.

Поговоріть з своїм управителем Bank of Montreal. Ви переконаєтеся, що він знає багато про фармерські проблєми і ви оціните його приятельське заінтересування. Його першою амбіцією є бачити кожну фарму в цій околиці квітучою а де потрібно вам готових грошей на навіз, він буде радий позичити їх і уплянувати з вами мудре їх зужиття і догідне сплачування.

"MY BANK" TO A MILLION CANADIANS

B of M

BANK OF MONTREAL

Канадійський перший Банк

Працює з канадійцями на кожному полі від 1817

ВАСИЛЬ БАЧИНСЬКИЙ

З Приводу Гамбурґської Події 1717 р.

(Присвячую 35-тим роковинам УСС, які своїм виступом перші підняли бойовий прапор Мазепинства)

Віки цілі проминули від Полтавської Кампанії, багато за той час змінилося в світі, а про те нічого не змінилося в методах московської влади, якщо йде про винищування невигідних її українців. Згадати тільки ганебне вбивство отамана Петлюри, полк. Коновальця, А. Крушельницького, Старицької - Черняхівської, траґічну долю творця нового українського театру, Леся Курбаса, владик і духовенства української автокефальної церкви, а в останньому долю українського католицького митрополита Й. Сліпого та всіх епископів, то це буде лише мала жмінка з тієї безконечної черги кровавих жертв кремлівської сатрапії, про які на жаль культурний світ навіть не згадує. А не згадує це тільки з нашої вини. Незручно згадувати, як нема для цього конюнктури—як доводиться з Москвою ради радити, суди судити, потураючи безправю та гидоті. Світ потонув у темряву новітного середновіччя й затратив до решти почуття правди; йому байдуже, він хоче торгувати.

Та колись інакше бувало. За часів Мазепинської еміґрації, 232 роки тому, траґічна подія з полковником Андрієм Войнаровським у Гамбурзі затривожила була цілу Европу. Посипались тоді заяви, ноти дипльоматів, протести й погрози в обороні жертви царських опричників; вся европейська преса заговорила, всі дипльомати великих держав ударили на сполох. Бо-ж як то: у чужій державі, на чужій території, схопити вільну людину, сестрінка гетьмана Мазепи, Андрія Войнаровського? Цеж нечуване!

Коли саме народився Андрій Войнаровський, жертва царського насильства, не відомо, але мабуть біля 1680 року, бо підчас полтавської катастрофи йому було 35 або 36 років. Гетьман Мазепа, який високо цінив науку, вислав був свого сестрінка на студії до Німеччини, до Дрезна. Цей город славився тоді в Европі як другий Верзайль. На дворі саксонського електора, Фридриха-Авґуста, повнім блеску, гуртувалися світила науки та мистецтва. На окремих вечерах, улаштовуваних електором, відбувалися голосні в цілому тодішному культурному світі диспути фільософів і науковців та пописи славних мистців. На цих вечерах бував і Войнаровський, молода, всіми люблена людина. Він мав багато приятелів на саксонському дворі. На це впливали не тільки його зовнішна краса, мякість і ґалянтність у поведінці, але і його щирість та доброта.

Князя Войнаровського, як називали його на саксонському дворі з огляду на його близьке споріднення з володарем України, любили за те, що він стояв осторонь двірських інтриґ і ривалізацій двірських достойників, їхніх прихильників та адораторів. Він був далекий від двірської буденщини. Як справжний европеєць, з великим дипльоматичним хистом і знанням чужих мов, Войнаровський гідно репрезентував Україну.

Зявився Войнаровський у Дрездені 1700 року. Тоді на одному двірському пирі пізнав ґрафиню Аврору Кеніґсмарк, жінку виїмкової краси та інтелекту, якою цікавився весь тодішний політичний світ та яка ставши сувереном серця саксонського електора, очолювала не тільки блискучий саксонський двір, але й провід його політики. Між ґрафинею Кеніґсмарк і Войнаровським вивязалася зразу щира дружба, при чому ця виїмкова жінка мала чималий вплив на нього. Як виходилоби з ріжних документальнихточасних вісток, саме ця дружба була й траґедією гетьманського сестрінка; це сталося з доброї волі приятельки Войнаровського, яка, не розкусивши московської облуди, дала себе обдурити Петрови І. Згадуємо про цю дружбу великого Мазепинця, мученика за Українську Ідею та фатальні наслідки цієї дружби лише тому, що й у нинішних часах те саме діється в дипльоматичному світі. Бо не булоби ганебних звірств поза залізною занавісою, не булоби й тієї за-

навіси, якщоби Захід не дав себе обманути кремлівським хитрунам, довівши світ до пропасти, з якої ніяк вибристи.

Після студій у Дрезні Войнаровський виїхав на Литву як гетьманський головноуповажнений при царській кватирі в Городні. В 1907 році з царського доручення Мазепа вислав у допомогу польському коронному гетьманови Сєнявському, козацькі полки й одним з цих полків командував на Волині Войнаровський.

Наші історики вважають Войнаровського прихильником таємних політичних плянів Мазепи. Це потверджує і тодішний анґлійський посол у Москві, Чарлс Вітворт. У реляції з дня 28.11.1708 року він пише: „Тут уважають, що головним дорадником та помічником гетьмана Мазепи є його сестрінок, Войнаровський, людина молода, але високо освічена та дуже спосібна.

Нема сумніву, що гетьман Мазепа завчасу втаємничив сестрінка у свої секретні пляни. Саме на передодні рішальних днів він доручив був Войнаровському дуже делікатну (складну) місію. Войнаровський мав вплинути на команданта царських військ, ґенерала Меншікова, щоби цей не починав наступу, аж підійдуть блище шведи. Ніхто інший, тільки Войнаровський пригнався до тодішної гетьманської резиденції в Борзні з вісткою, що Меншіков вже за кілька днів буде в гетьмана, розказуючи при тому про балачки німецьких старшин на царській службі, які впевняли про наміміри царя арештувати гетьмана і всю його старшину. Як воно насправді було з цією вісткою, документів на те не має, про те виїзд гетьмана ще того самого дня з Борзни до Батурина та врешті за декілька днів до шведського короля доказувалиби її правдивість.

Гетьман Мазепа переїхав до шведського табору разом з Войнаровським. Цей став зразу звязковим між шведським штабом та командуванням гетьманських військ. Шведський король, Карло XII, відносився до Войнаровського з великою прихільністю, пізнавши в ньому людину високої освіти й дипльоматичного хисту. Не менше любив Войнаровського й начальний вожд шведської армії, ґен. Левенгавпт. Він цінив гетьманського сестрінка, як знавця военного діла, з досвідом та загграничною практикою. Між іншим Войнаровський визначився в боях під Годячем і Веприком. Про це згадує і шведський король в одному листі до своєї улюбленої сестри Ульріки Елеонори.

В траґічні липневі дні 1709 року Войнаровський був при гетьмані, опісля разом з ним прибув до Бендер та в останній хвилині життя закрив йому на вічний сон очі. Войнаровський був теж одним з орґанізаторів величавих похоронів, того церемоніялу, з яким шведська та українська армії ховали славного гетьмана.

Ціле гетьманське майно рішенням комісії, визначеної Карлом XII, перейшло на Войнаровського і з цього приводу вийшло було непорозуміння в козацькому таборі, між старшиною. Тому, що Войнаровський за ніяку ціну не хотів прийняти гетьманської булави, новообраний гетьман, Пилип Орлик поставив був вимогу, щоб і весь цей спадок по Мазепі перейшов на спільне добро козацького війська. Непорозуміння завсіди бувають серед еміґрації та в тому випадку вони аж ніяк не вплинули на добру славу сестрінка покійного гетьмана, який в дійсності очолював тих Мазепинців та у своїх досвідчених руках держав увесь тягар важкої місії рятувати українську справу.

Войнаровський брав живу участь у дипльоматичній акції; не меншу теж участь він брав у виробленні бендерської конституції. В році 1710 їздив з доручення Орлика на Крим переговорювати з татарським ханом. В 1711-12 рр. їздив до Царгороду, як посол Карла XII і там зайнявся головно українськими справами. Офіційна місія гетьмана Орлика в Царгороді спиралася на французьку амбасаду, та Войнаровський навязав тісні звязки і з анґлійським послом і ці його зусилля були не легкі тому, що тодішній анґлійський амбасадор у Туреччині був явним прихильником московської орієнтації. Під кінець 1712 р. Войнаровський вернувся до Бендер, а на початку 1715 він разом з цілою мазепинською еміґрацією переїхав до Відня, де давні його знакомства та матеріяльні засоби давали змогу не лише прожитку, але й бувати на цісарському дворі.

В році 1716 Войнаровський виїздить до Швеції у справі належних йому від шведського уряду грошей. Крім цих грошей, завинених шведським урядом, ще

й самий гетьман Мазепа позичив був Карлові XII в рр. 1707-10 57,000 червінців, 45,000 талярів і 60,000 райхсталярів, що на шведські гроші робило понад міліон корон. Першим етапом у цій подорожі Войнаровського був Вроцлав на Шлеську, де жила його дружина, син Станислав та дочка Ульріка-Елеонора, названа в честь улюбленої сестри Карла XII. Там Войнаровський, ніби передчуваючи своє майбутнє, написав свій заповіт в дні 19 серпня 1716 року, якого автентична копія находиться по нинішний день у шведському державному архіві.

Десь під кінець літа 1716 р. опинився Войнаровський в Гамбурзі. Це вільне місто було тоді осередком звязків усіх націй та політичних партій і уґрупувань, тож не диво, що було там і повно ріжних політичних аґентів та інтриґантів, не згадуючи про звичайних шпигунів. Московський уряд теж звертав пильну увагу на Гамбурґ. Це місто не виявляло симпатій для царя і Москви. Навпаки, гамбурґський уряд і прилюдна опінія, стояли явно по боці Швеції. Ше в р. 1701, цар звертався до управи Гамбурґа з енерґійною вимогою припинити в гамбурській пресі „затійних непристойних о Росії артикулов". Цареві доводилося потім ще двічі інтервенювати в цій справі, а то 1705 та 1708 рр.

У самім розгарі боротьби України з Москвою, а саме дня 2 лютня 1709 р., цар Петро прийняв на російську дипльоматичну службу німця Фридриха Веттінґера як царського резидента в Гамбурґу. Беттіґер стає шефом московської пропаґанди на півночі Европи. Чому саме Войнаровський, їдучи у Швецію, спинився в Гамбурґу, годі знати. Але під той час перебувала в Гамбурґу згадана вже ґрафиня Кеніґсмарк у важній дипльоматичній місії. У неї гуртувався цілий „політичний і дипльоматичний світ". Щоденним гостем у неї був Войнаровський, який почав там снувати закроєну на широку скалю політичну акцію в українській справі. Почин тому дав анґлійський дипльомат Матесон, теж щоденний гість сальонів ґрафині Кеніґсмарк. Від 1712 р. політика Анґлії супроти Московії основно змінюється. З приязної вона стає майже ворожою тому, що Анґлія не могла спокійно дивитися на московську експанзію на Балтику. В наслідок цього також анґлійський посол у Штокгольмі, лорд Картерст, наблизився до гетьмана Орлика. Матесон, познайомившись з Войнаровським у ґрафині Кеніґсмарк, був щиро захоплений ним. Войнаровський зумів використати такий пригожий момент. Він переконав анґлійського дипльомата про небезпеку, яка загрожує Анґлії від Балтику. Саме тоді йшли в анґлійському парляменті живі дебати з приводу експанзії Москви. Анґлійський уряд видав на цю тему брошуру про торгівлю на Балтику, де м. ін. говорилося: „Торгівля, вільна колись на цьому морі, нині, стогне під деспотією московського царя і кличе цілу Европу до пімсти".

Яку важливу ролю відіграв Войнаровський у цих політично-дипльоматичних змаганнях, бачимо з реляції Матесона до анґлійського уряду. Він писав 18 вересня 1716 р.: „Я мав довшу розмову з Войнаровським, Мазепиним сестрінком, який зясував мені положення в Північній Европі, вказуючи на загрозу інтересів Його Величности від царя. Цар незабаром зможе контролювати цілу Північну Европу, де рівновага до решти буде захитана. Одним із засобів ослаблення царської могутности булоб, на думку Войнаровського, підтримання козацької нації, знівеченої нині в своїх правах та вольностях. Анґлії — заявив пан Войнаровський — аж надто відомо, яке це страдання для всієї нації бути в неволі тимбільше, що козацька нація є нацією вольнолюбною".

Річ ясна, що зносини Войнаровського з Матесоном та іншими дипльоматами були добре знані московському резидентові Беттіґерові, а цей звідомлював про них Петрові. Тож не важко догадатися, з якою люттю цар сприймав усі ці вістки, а то тим більше, що Москва тільки дякуючи сприятливим умовинам виграла Полтавську битву, але боротьба зі Швецією ще не покінчилася була. А не покінчилася головним чином через Мазепинців. Українська політична еміґрація, де тільки могла, повних 7 років ставала впоперек на шляху царській політиці. Саме Мазепинці викликали війну Туреччини з Москвою, війну, яка мало що не привела тієї Москви до повної катастрофи. Мазепинці зіпсували й польсько-московські взаємини й саме тепер, коли московський уряд, втомлений війною, домагався замирення з Карлом XII, то

анґлійський уряд, займаючи до Москви ворожу поставу, намовляє Швецію цю війну продовжувати.

І цар починає протиакцію. На своїм яхті відбуває важливу нараду з князем Долгоруким, послом у Данії, ґрафом Толстим, колишнім послом у Туреччині та віцеканцлером Шафировим, знавцем українських справ. На цій нараді постановлено за всяку ціну схопити Войнаровського живцем, тимбільше, що в Гамбурґу є для цього добра нагода. Гамбурський уряд надто слабий, щоби протиставитися такій аґресії, а в додатку московські війська стоять у Меклєнбурзі, у віддаленні на один день маршу.

Дня 4 вересня 1716 року, царський резидент у Гамбурґу, Беттіґер, дістав наказ силою схопити Войнаровського за винагородою — крім звичайного удержання — 500 рублів річно аж до смерті. Але побоюючись, чи сам Беттіґер дасть собі раду, прислано йому на підмогу сотника ґвардії, Румянцева, який мав кермувати цим нападом. Рік пізніше той самий Румянцев їздив з Толстим до Неаполя, щоби заманити в Москву царевича Олексія, який втік був туди від батька-царя. З цього можна бачити, що й тоді були окремі „енкаведисти" для таких дикунських нападів.

Румянцев прибув до Гамбурґа 10 вересня з відповідною кількістю царських опричників, що зорґанізували цілу шпигунську мережу для слідкування за Войнаровським. В царських архівах зберігається цікавий рахунок того солідного, але не лицарського німця, Беттіґера, висланий за схоплення Войнаровського.

Багато приятелів Войнаровського попереджувало його, що проти його кується затія, бо по місті вештається забагато московських старшин і шпигунів. Але Войнаровський не зворушувався цим; він казав, що живе у вільному місті та не є підданим царя, тож москалі не мають до нього права. Та не так сталося, як гадалося. Права не мали, але своїм звичаєм своє зробили.

Офіційний звіт про ганебне схоплення Войнаровського подає літописець Гамбурґа, Штельцнер. Ориґінал цього звіту находиться в гамбурському державному архіві. Штельцнер пише:

„Князь Войнаровський" — в ориґіналі — (**Prinz Wojnarowsky**), племінник козацького гетьмана (**des kosakischen Feldherrn**) Мазепи, перебував тут деякий час і мав часті зносини зі Шведами, що мешкали в Гамбурґу. Про те дізнався царський резидент, Беттінґер, і сповістив царя. Він дістав наказ заарештувати Войнаровського і показав цей наказ маґістратові, прохаючи в нього дозволу на арешт. Високий маґістрат дав у цьому дусі доручення полковникові Вольденберґові з підкресленням, що, коли названий князь буде арештований, він залишиться під охороною міста.

Дня 12 жовтня Войнаровський був у гостях в ґрафині Бількен. Про це довідався резидент Беттіґер і звернувся до полковника Вольденберґа, щоби цей схопив Войнаровського. П о л к о в н и к Вольденберґ дібрав собі для цього вояків та засівся на Войнаровського. Коли Войнаровський, вийшовши з дому ґрафині, сів у карету та був уже в дорозі до своєї кватири, з одного перевулку вискочили вояки і син Беттіґера та схопили Войнаровського. Але не відставили його до маґістрату, а відвезли до оселі Беттіґера. Маґістрат обурився таким учинком та наказав оберофіцерові разом із 16 вояками негайно вирушити до оселі царського резидента для охорони Войнаровського, тимбільше, що оселя вже була обставлена московською вартою"!

Як видно з записки гамбурського літописця, становище Войнаровського було дуже складне, бо Беттіґер встиг уже перевести його до своєї оселі, тобто з терену Гамбурґа до екстеріторіяльного московського посольства. Маґістрат зрозумів цю нову ситуацію і вислав своїх вояків нібито для охорони Войнаровського, а в дійсности на те, щоби не дозволити Беттіґерові вивезти Войнаровського поза мури міста. Маґістрат був збентежений подією, що можна бачити з рядків, видрукуваних в офіціяльному часописі „Courier": „Наше місто впало жертвою непорозуміння. Ґрафа Войнаровського, сестрінка гетьмана Мазепи, заарештував московський резидент. Ця сумна подія може потягнути за собою важливі наслідки". (Примірник цього часопису находиться у французькому міністерстві закордонних справ).

Замах на Войнаровського був нечуваною подією у житті гамбурськоро дипльоматичного світу, який у своїх депешах та реляціях живо відгукнувся на траґічні переживання Войнаровського. І

так шведський амбасадор Ротліб у реляції до свойого уряду в дні 12 жовтня 1716 року описує схоплення Войнаровського такими словами:

„Тут у Гамбурґу не має більше безпеки. Не згадуючи вже всі інші випадки, відомі уже Вашій Ексцеленції, вчора в саме полудне, у білий день напали на кариту відомого Войнаровського, Мазепиного сестрінка, що був при шведськім королі в Туреччині і заїхав до Гамбурґу яких два місяці тому. Войнаровського заарештували та завезли до оселі московського резидента". Далі йде опис події, подібний до опису гамбурського літописця Штельцнера.

На другий день після замаху данський посол у Гамбурґу, Ґаґедорн, оповіщає свого короля, Фредриха IV-го: „Московський резидент вчора, за допомогою місцевого маґістрату заарештував Войнаровського, сестрінка колишнього козацького гетьмана Мазепи". (Ця реляція находиться в державному архіві в Копенгазі). Того самого дня 13 жовтня пруський посол в Гамбурґу Бурхгардт подає реляцію свому королеві: „Місцевий царський резидент за допомогою маґістрату заарештував Войнаровського, Мазепиного сестрінка, що від деякого часу перебував тут, як вазаля і бунтаря. Шведи вимагають визволення Войнаровського, твердячи, що він є полковником шведської королівської армії"...

Анґлійського представника Матесона, про якого була вище мова, арешт Войнаровського проняв до глибини серця і він звітує до Лондону: „Мій приятель, симпатичний Войнаровський, нахабно арештований московським резидентом. Я дуже боюся за його долю".

Окреме становище поміж гамбурськими дипльоматами зайняв французький амбасадор, Пуссен, старшина дипльоматичного корпусу. Була це високоосвічена людина, яка добре знала українські справи. Пуссен із шляхетним своїм характером щиро перейнявся справою Войнаровського, негайно сповістив про замах свій уряд та, не чекаючи на якінебудь інструкції, почав живу акцію.

Слідом за реляцією про замах на Войнаровського з боку дипльоматичних кол, преса цілої Европи живо відгукнулася у цій справі. Анґлійські, французькі, німецькі, голяндські, еспанські та інші часописи стали відкрито писати про на-

хабність Москви та недолю Войнаровського. Один з журналів, що виходив у Голяндії, в Газі, й був орґаном французьких протестантів, так пише про гамбурську подію: „Московський резидент, Беттінґер, прохав арештувати полковника ґрафа Войнаровського, сестрінка славетного гетьмана Мазепи. І більше ніж дивно, що гамбурський маґістрат дав згоду на такий замах. Ось до чого доходить, коли мала держава надто уступає свойому могутному сусідові зокрема такому деспотові, як московський. Світ зворушений таким зламанням права азилю, святим правом кожної суверенної держави давати захист особам, що їх з якихсь причин не терплять в інших державах. Гамбурґ не міг виправдати довіря прилюдної безпеки, яке мав досі в Европі і яке малі держави мусять особливо пильно берегти, бо воно складає частину міжнародного права"... Щоби зрозуміти обурення цього журналу, треба знати, що Гамбурґ у тих часах був, на зразок колишної передвоєнної Швайцарії, оседредком, де находили захист політичні еміґранти цілої Европи.

Дня 13 жовтня 1716 року о год. 3-тій

відбулася урочиста інтервенція в справі Войнаровського, а саме Пуссена, французького посла, Курцрока, німецького амбасадора та Ротліба, голяндського амбасадора. Інтервенція перед маґістратом була дуже рішуча. Войнаровський правдоподібно знав що діється, бо в листі до своєї дружини, Ганни, він висловлює надію, що його випустять на волю, хоча на всякий випадок згадує і про своє завіщання, залишене в руках дружини, у Вроцлаві.

Тимчасом цар, довідавшись як стоїть справа з Войнаровським, надсилає ноту до маґістрату Гамбурґа, в якій домагається видачі Войнаровського як „васаля й бунтаря", який, командуючи на Україні трома полками, та дезертирував. Арґументу „дезертир" вживала тоді московська дипльоматія, висловлюючи Мазепинців, як тепер вона вживає арґументу „коляборант". Треба було доказати, що Войнаровський не був старшиною козацьких військ, ані шведським полковником, а тільки дезертиром московського царя.

Дня 28 жовтня відбулося засідання гамбурґсього сенату, на якому рішено відмовити цареві видачі Войнаровського. Представники чужих держав, які резидували в Гамбурзі, в радісному тоні сповістили це негайно своїм урядам. Таким чином цареві не вдалося піддурити Европу. Вона тоді не тільки знала, що діялося на Україні, але й явно протестувала проти поневолення вільного народу. Чимало писалося про жах і страхіття помсти на Україні, залитій кровю і сплюндрованій, що уявляла собою страшний вид варварства переможців — москвичів (виїмок з одного французького тексту). Крім цього дипльомати просили підписати цареві, що в справі Войнаровського запитує маґістрат цісаря й аж до рішення його Войнаровський залишається в Гамбурґу. Така заява мусіла до краю обурити царя і він знову же висилає ноту до гамбурґського маґістрату, а цей у друге відмовляється видати Войнаровського.

Німецький посол у Гамбурґу, Курцрок, висилає в імені цісарського уряду ноту до маґістрату в справі Войнаровського, в якій заявляє, що на підставі односторонної заяви царя не можна видати Войнаровського. Після тієї катеґоричної цісарської ноти було ясним, що цісар, як зверхник Гамбурґа, не бажає видачі Войнаровського, що він вийде на волю. А проте вийшла несподіванка.

Через пять днів Войнаровський опинився в руках московських опричників на допитах, які жахом пройняли увесь тодішний культурний світ. Реляції французького посла, Пуссена, які переховуються в архіві міністерства закордонних справ, дають змогу зрозуміти хід подій у цій критичній для Войнаровського дійсності.

Цар перебував тоді під самим Гамбурґом, в Альтоні. В суботу, дня 3 грудня 1716 року, гамбурґський маґістрат вислав до царя делеґацію, яка ще раз заявила, що не може видати Войнаровського, бо це ставилоб вільне місто в скрутне положення. Тоді цар загрозив висланням армії ґен. Шереметєва до Гамбурґа. І так загрозою війни він хотів примусити Гамбурґ до уступки, а в одночас пішов на звичайну провокацію — таким же шляхом, яким і сьогодня послуговуються носії його ідей. Дня 14 грудня приїхала до Гамбурґа офіційна царська гофмайстриня, буцімто підшукати кватиру для цариці Катерини, яка сподівалася потомства і потребувала лікарів-специялістів, а на ділі вона приїхала в справі Войнаровського. Зараз же по її приїзді ґрафиня Аврора Кеніґсмарк пише листа до Пуссена, і то негайно після відвідин царської гофмайстрині—провокаторки: „Цар і цариця запевняють, що — коли Войнаровський добровільно віддасть себе в їх руки — йому нічого не станеться. Навпаки цар помилує Войнаровського й позволить йому поселитися, де він захоче, при чому цар бажає обговорити з Войнаровським козацькі справи".

І дивно — така розумна й політично вироблена жінка, як Аврора Кеніґсмарк, повірила в царські провокаторські обіцянки. Бо, як виходилоби з її листа до французького посла, Пуссена, вона могла порадити Войнаровському прийняти пропозицію царя.

Після якого внутрішного процесу дійшов Войнаровський до переконання, що може віддати себе в кровожадні царські лапи, не відомо. А проте з перспективи нинішної дійсности цю таємницю не важко відгадати: Несамовиті засоби кату-

вання, тих усіх фізичних і душевних мук за часів Петра I, нічим не ріжнилися від метод, уживаних теперішним НКВД. Знаємо з ріжних совітських процесів, як невинні жертви самі обвинувачують себе, каються, пишуть заяви та роблять усе те, чого тільки зажадають від них специ катівського діла. Тоді світ дивувався Войнаровському не менше, як тепер наприм. мадярському кардиналові Міндсенті.

Дізнавшись з преси, що Войнаровський сам просив маґістрат передати його цареві, гамбурґське громадянство було вдарене обухом по голові. Цього-ж таки дня, в год. 4 пополудні Войнаровського під ескортою царських драґунів відставлено в Альтону біля Гамбурґа. Це був перший етап на траґічному шляху Войнаровського, з якого не було йому вороття. Усі дипльомати, приятелі Войнаровського, зрозуміли, що прийшов кінець тому, за яким вони так побивалися. Один із них, а саме анґлійський посол Матесон, писав 8 грудня: „Бідний Войнаровський уже в руках царя, від якого добра не сподіватися". Того-ж самого дня був уже Войнаровський на допиті у Байсенбурґу, головній царській кватирі, де зазнав жахливих тортур.

Ганебний замах на Войнаровського мав надто великий відгомін в Европі, щоби цар міг був оминути деяких пояснень до цієї справи. Тому московський уряд висилає ноту до гамбурґського маґістрату, яка мала виправдати вчинок царських опричників. На ділі ця нота нічого не виправдувала. Треба згадати, що безхарактерний Беттіґер за свій вчинок не одержав до смерти обіцяних йому грошей за схоплення Войнаровського. Цар не додержав свого слова. Колиж справа Войнаровського почала вже затиратися в короткій людській памяті, один французький часопис приніс цікаву вістку: „Козаки, які підлягають Польщі, перейшли біля Житомира на Україну, вдерлися в те місто та визволили свояка гетьмана Мазепи, полковника Войнаровського, якого москалі від довшого часу держали в твердині". Але ця вістка не була зовсім підставна. Пояснення до неї можуть дати нам записки гетьмана Григора Орлика, які зберіглися до нині. В цих записках, писаних на французькій мові, читаємо: „Одного разу, як гетьман

Орлик перебував зі шведським королем, Карлом XII, в Туреччині, відвідав його один старшина козацького війська з України. Він передав гетьманові привітання від козацтва та заявив, що Войнаровський на Україні й чекає визволення від козаків під проводом гетьмана Орлика. А між тим цей гетьман, маючи вже досвід щодо московських провокацій, поінформований Карлом XII, що Войнаровського не має вже на Україні, догадався, в чому річ. Але щоб мати чисту совість, він таки вислав відділ козаків під проводом того самого старшини, який прибув з України. І в дійсності старшина виявився провокатором. Частину того відділу козаків москалі перебили, частина попала в полон, а тільки незначна кількість повернулася. Як називався цей старшина— провокатор, Григор Орлик не згадує.

Войнаровського довго мучили в царській катівні в Петербурзі, щоби видобути від нього зізнання про заграничну акцію Мазепинців. Повні протоколи цих допитів переховуються в царських архівах, досі неповністю використані. Тільки частиною з них покористувався наш відомий історик, Костомарів. Войнаровський переносив ці катування як справжній мученик і цар не багато від нього довідався. Костомарів підтверджує теж, що Войнаровський нічого нового не зізнав. Його держали в тюрмах аж до року 1723, коли то цар рішив заслати небезпечного Мазепинця у вічні сніги Сибіру. Як жилося Войнаровському в царських тюрмах, знаємо з листів джури Войнаровського до дружини свого пана, Ганни. В одному листі цей вірний джура згадує, що Войнаровський під такою вартою, що навіть одним словом не в силі з ним перекинутися. „Краще булоби нам під поганином турком, де лекше булоби ніж тут, між людьми, які не мають милосердя; так вони поводяться зі мною та моїм паном. Навіть пси мають більше волі, як ми, їх не замикають так, як нас. Краще булоби мойому панові піти на жебри, ніж мучитися в цих злиднях".

Таких листів писав джура Войнаровського до його дружини більше. В одному з них, з дня 11 жовтня, 1723 р. він пише врешті, що їх стрінуло велике нещастя, бо Войнаровського висилають на Сибір. Зимою 1723-24 прибув Войнаровський з вірним джурою Якубовським до Тобольська, а далі до Якутська поїхав уже самий тільки під охороною царських жандармів. Там у якутських снігах коротав він свій вік. У 1727 р. учений Міллер, член російської Академії Наук, висланий з науковою експедицією в глибину Сибіру, стрінув Войнаровського ще в живих. Так звані „Міллерівські папери", які збереглися та переховуються в даних архівах, ждуть на пильних дослідників, які моглиби найти ще цікаві причинки до справи Войнаровського, а то й цілого Мазепинського руху.

Войнаровський закінчив своє трагічне життя десь коло 1740-41 р., маючи яких 65 літ. Його могила, як і багатьох інших мучеників за волю України, не відома. Дружина Войнаровського жила деякий час у Швеції. Карло XII винен був Войнаровському великі гроші і вона довго клопотала перед шведським урядом, щоби видістати їх. Врешті аж по смерти Карла XII, на підставі окремої умови зі шведським урядом п. Войнаровська дістала більший земельний маєток у Швеції, крім цього будинок в Штокгольмі та дещо грошей. За весь час свого перебування в Швеції Ганна Войнаровська докладала всіх зусиль, щоби визволити свого чоловіка. Вкінці 1740 р. продала свої добра та виїхала зі Швеції, невідомо куди. Були сліди доволі численного роду Войнаровських у Станиславівщині й дуже можливо, що Войнаровська подалася в Станиславів, де була невеличка кольонія Мазепинців, якій патронував власник Станиславова, Потоцький, сторонник польського короля Лещинського союзника Карла XII і Мазепи. Цей Потоцький мав бути хрищеним батьком старшого сина Войнаровського, який носив саме свого хрищеного батька імя, Станислав.

Станислав Войнаровський студіював у Вроцлаві, Лінці, Штрасбурґу та Штокгольмі, де зустрічав гетьмана Григора Орлика у 1742 р. та де клопотав усильно за звільненням свого батька, не знаючи, що батько вже не живе. В р. 1744 Станислав Войнаровський поступив на військову французьку службу в гусарський полк, за окремим дозволом короля Людвика XV. Служив одночасно у французькій армії і гетьманич Григор Орлик, що як молодий ґенерал поляг на полі слави.

Так покінчилася одна із многих траґедій українського народу.

Др. Г. Ґ. СКЕГАР,
Галівуд, Каліфорнія.

Світлій Памяті Проф. Боберського

Минув рік, як наша преса принесла сумну вістку, що у Тржучу, в Югославії, помер проф. Боберський.

Спершу я не хотів повірити цій новинці, бо власне в цей час я вів переписку з Покійним, а водночас умовився з літаковою фірмою в Лондоні, яка мала перевезти обоїх Боберських літаком до Ню Йорку, а звідси вони мали поїхати потягом до Винніпеґу. Тому я чекав на заперечення вістки, але воно не приходило . . .

Через три місяці: вересень, жовтень і листопад, 1947 р. українська преса була переповнена посмертними згадками про проф. Івана Боберського. Деякі ґазети ограничилися до сухої новинки про смерть, інші подали коротенький життєпис, а лише щось дві ґазети дали довший огляд життя Покійного.

При цій нагоді хочу лишити будучому історикови декілька спогадів від себе про Покійного Івана Боберського. Я мав щастя пізнати цю велику людину в 1921 р., коли він приїхав до Шікаґо в дорозі до Винніпеґу в дипльоматичних справах Західної Української Републики (Галичини).

Тоді був я студентом Нортвестерн Університету в Шікаґо, а мешкав у Вай Ем Сі Ей (Йонґ Мен Крисчіян Ассосіейшен), і власне до цього будинку прийшов Покійний відвідати мене.

Зустріч була зовсім оригінальна, бо Покійний, по кількох вступних словах, витягнув свою малу камеру, поставив мене під стіну й зняв декілька знимок „на памятку." Пізніше я бачив цю світлину в котрійсь ґазеті, але тепер вже позабув, в котрій саме.

З першої зустрічі Покійний зробив на мене кольосальне враження. Його спосіб говорення, поведення, арґументація й ставлення питань. Коли я питав про щось, то діставав відповідь асерцією з рівночасним запитом (так, як анґлієць відповідає: Гвай нот!) Від цеї першої зустрічі ми стали приятелями. Від цього часу аж до смерти — ми вели сталу переписку.

В 1921 р. я прибув до Винніпеґу на вакації. Покійний вийшов на двірець зустрінути мене. Була це стріча, начеб стрінулися рідні брати, які не бачили себе сотню років!

— Пане Товаришу! — раптом заговорив Іван Боберський, а при тім поїдав мене своїми великими очима — я рішився запроситись на вашого учителя української мови і літератури. Чи приймаєте предявлення?

— Я радо принявби — відповідаю, алеж бо Ви заняті консулярними справами, а це певної міри . . .

— Значить, приймаєте! Дуже Вам дякую! Наука починається завтра в годині 9-ій рано, точно у моїм помешканню при Манітоба Евеню! Прошу йти спати. До милого побачення завтра рано!

Заки я міг запротестувати проти таких „гострих приказів," Покійний подав мені руку, зняв капелюх високо, уклонився мені, начеб я був принц і скорою ходою відійшов. Я остався з отвореним ротом...

На лекції української мови

На другий день рано на призначений час я прибув на лекцію. Проф. Борерський вже чекав на мене. Привитав мене ввічливо і попросив до кімнати. На столику лежало декілька книжок, папір до писання, олівці, радирка. Я сів на крісло коло столика, бо було це одиноке крісло в малій кімнаті. Боберський міряв кроками кімнату то сюди, то туди, неначе в задумі, неначе в медитації. Нараз станув, подивився на мене грізно, підняв руку до гори й почав:

— Пане Товаришу! Я вибрав вас з поміж соток канадійських студентів, бо прочитавши одну вашу статтейку, я певний, що вас можна чогось навчити. Дар до писання ви маєте, але мови не знаєте, одначе цим ви не тривожтесь, бо в Канаді навіть і редактори не знають нашої мови. Я мігби вам послужити, що дам вам 4-річний курс мови зовсім задармо, а тоді ви знайдете себе, й уже дальше будете самі працювати над собою. Але нам потрібно задержати рівновагу: ми будемо приятелювати, але вчитися ви будете таксамо як у школі.

— До цього часу ви вчилися в анґлійських школах і напевно пізнали, що душею анґлійської мови — Шекспір. Так само є й у нас душею української мови— Шевченко. Але ту українську душу, то Котляревський дещо оформив. Тому я рішив переробити з вами найперше „Гайдамаки" Шевченка, потім „Мойсея" Франка, а при кінці „Енеїду" Котляревського.

По такім вступі проф. Боберський поклав перед мене Шевченкові твори, з позагинаними краєчками листків, всюди понумеровані параґрафи. Майже тихим голосом почав сам читати поему „Гайдамаки":

Все йде, все минає —
і краю немає . . .
Кудиж воно ділось?
Відкіля взялось?
І дурень і мудрий
нічого не знає,
Живе . . . умирає . . .
Одно зацвіло,
А друге зівяло,
навіки зівяло . . .
І листя пожовкле
вітри рознесли.

Прочитав одну картку і перестав. Тоді неначе попав у задуму, а зараз за хвилинку почав пояснювати кожне речення, кожну фразу, кожне слово. Почав навязувати до історії, до подій, до літератури, до фільософії життя.

Я не стямився, як прийшла обідова пора. Мій учитель дуже серіозно повідомив мене, що я є його гостем, тому він просить мене на обід. По обіді знову виклади. Але, Боже мій, які то були виклади! Мені здавалося, що мій учитель хоче передати мені увесь свій розум, усе своє знання, цілу свою душу.

По годині четвертій пішли ми до Сейнт Джанс Парку на прохід. Цілою дорогою туди й звідти Боберський ще пригадував то це, то те, що забув сказати на лекції.

Одною хвилинкою минулися три місяці часу і я почав збиратися в дорогу до Шікаґо на продовження своїх студій на Нортвестерн Університеті. На Сіенарськім двірці прощав мене Боберський в дорогу. Приніс мені пакунок книжок, які я мав прочитати, заки поверну найближчого року на дальші лекції.

Наступного року весною 1923-го, я покінчив дентистику на Нортвестерн і записався на курс психольоґії на другому університеті, але на курс української мови таки поїхав до Боберського до Канади.

Цілі другі вакації провели ми над „Мойсеєм," історією України і гарним письменством. На таких викладах Боберський був незрівнаним викладачем. Щоб мені щось сказати, мусів сам підготовлятися. Але всі такі виклади так солідно опрацьовував, неначе від цього залежала доля України.

На весні 1924 р. я покінчив свої студії і одержав степень „Местер оф Артс," та замісць щоб я їхав до Канади, Боберський приїхав до Шікаґо. Наші курси продовжувались на двох ділянках: Цілий твір „Енеїди" і курс загальної журналістики.

При курсі журналістики Боберський уважав за відповідне розоружити мене, бо, мовляв, він сам не є фаховий журналіст й тому не ручить за великий успіх цього курсу. Всеж курс почав з того, що перечислив усі роди літератури, ґазетні статті, документи, листи.

Щоб написати щось путного — казав, ми мусимо знати предмет добре. Таке саме правило треба застосувати і до писання листів: треба писати лише про конечні річи, ясно, не повторювати себе.

Як скінчився курс, Покійний виїхав до Канади, а я відкрив дентистичну канцелярію в Шікаґо. А щоб випробувати своє набуте знання, я почав писати цілу серію статтей на тему „Піорія," та післав це до покійного Мирослава Стечишина в „Українськім Голосі" у Винніпеґу. Ці статті йшли близько 2 роки. По двох роках я приїхав до Канади на вакації й зайшов до редакції „Укр. Голосу" та побачив, що Стечишин майже посивів. В розмові про це та про те, коли я спитав Стечишина чому він посивів, він жартом відповів, що від моїх статтей. Коли я переповів це Покійному Боберському, то він розсміявся й сказав: Пане Товаришу! Ми всі сивіємо через те, що все поправляємо один одного! Ви пишіть дальше, щоб наші редактори мали бодай щось поправляти, бо самі вони не мають часу нічого писати окрім полеміки!

Мої спостереження про Боберського

Перебувши в товаристві Покійного Боберського, я доглянув в нім багато чеснот, які мало хто з нас посідає. Покійний за життя відзначився хрустально чистим

характером, великою жертвеністю, виховував молодь у морально спортовім дусі, засновував бібліотеки по містах, ставав в обороні покривджених.

Поза тим мав багато добрих прикмет, наприклад дорожив приятельством і сам в заміну був приятелем, мав добрий гумор, хоч мало коли сміявся, був веселої вдачі у свій питомий спосіб, чисто вбирався, любив помагати грішми в біді, відповідав на листи навіть своїм противникам. Одним словом — відповідав анґлійському термінови „дійсний джентелмен."

Покійний мав також приняті життєві форми, від яких не відступав, наприклад з людьми поводився ввічливо, але задержував свою незалежність. Коли приїздив до нового міста, то йшов до готелю, щоб нікому не заваджати. Як запрошено його на обід, то приносив подарунок для господині дому, бо вважав гріхом надуживати чужу доброту. Мені все оповідав, що молодих студентів треба вчити, як обертати фінансами, бо сама наука не витримує напору життя й молодик може загнати себе в довги. Коли мешкав де в домі, то точно платив за харч і помешкання з наддатком.

Мав він рівнож багато доброї життєвої фільософії, бо висловлювався так:

1. Кожний славянський табор має свою окремішність і питоменну психіку, тому треба, щоб вони з собою кооперували, але не лучилися.

2. Українцям треба виховувати добрих дипльоматів і сильні характери, бо лише це збудує нам державу.

3. У нас брак великих людей тому, що наші здібні сили, раз покинувши школу, перестали цікавитись життєвим поступом і тому залишилися позаді.

4. В природі все діють противні чинники — тому українці в Канаді ніколи не засимілюються, бо Канада хоче їх асиміляції; за те треба боятися за українців в Америці, бо Америка хоче, щоб ми залишилися українцями.

5. Наші письменницькі таланти повинні багато писати, а колись може щось й доброго напишуть!

Теж не можна поминути вогневих кличів Покійного Боберського:

1. Усі враз, усі вперед!

2. Поміж собою ми можемо сваритися, але ворога, то йдемо бити всі разом!

Вічная Память Великому Українцеви!

РОМАН ЛИСНЯК

ІДЕЙНИЙ ЗАДУМ „ЕНЕЇДИ" І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Щоб як слід зрозуміти ідейний задум автора епохальної „Енеїди," потрібно познайомитися з його епохою, часом в якому він жив і творив.

Як завжди при зміні двох епох, нова епоха виростає з заперечення всього того, на чому базувалася попередна. Так і було при зміні середновіччя новим часом. Новий час дав свободу мислення і свободу віровизнання. Нова епоха заперечувала середновічну теорію пізнання, тобто відкидала віру в абсолютну істину, авторитет. Коли для людини середновіччя істина була дана, то для людини нової доби вона не була такою. Цю істину треба було шукати, а знайти її можна було лише розумом. І лише розум міг установити істину, але тільки релятивну, яку можна було заперечувати, зміняти.

І так у Франції, сучасному геґемону Европи, повстає новий фільософічний напрямок—раціоналізм. Цей світогляд базується на фільософії Декарта (1596—1650). Оснований принцип цієї фільософійної системи виражається формулою: „КОҐІТО ЕРҐО СУМ" (Мислю, отже існую). Це значило, що існувати значить думати, мислити, тобто людська думка покладена в основу буття. В літературі цей фільософічний напрямок був замітний тим, що все старалося базувати на началах розуму. А називається література цього періоду псевдоклясичною. Ця назва походить від того, що письменники того часу уважали античну клясику за найдосконалішу і радо, майже виключно, брали з неї сюжети. І звичайно це явище було часовою невідповідністю, відірване від життя. Це була універсальна несправедливість. Культ стародавности пе-

реважав над культом природи. Теоретиком цього літературного напрямку був Буало-Депрео (1636—17. II), який проголосив свої естетичні принципи у творі „Лярт поетіґве” (1676). Вороги теорій Буала прозвали його естетику псевдоклясицизмом.

Найвидатнішими письменниками цього періоду були: Корнель, Мольєр, Расін, Ляфонтен. Раціоналізм був заступлений такими фільософами: Вольтер, Монтеськіє, Дідро, Конделієр. Їхня фільософія базується на глибокій вірі у всемогучість розуму. Вони вірили, що тільки розум є здатний створити єдино можливий і верховний авторитет і через те гостро і ворожо ставились до спроб замінити його іншим авторитетом. Вони нищили старі ідеї, традиції, намагаючись висунути і прищепити новітний світогляд. А цей новітний світогляд опирався на трох основних ідеях: 1. Ідеї гуманности. 2. Ідеї проґресу. 3. Ідеї загального блага. Цими ідеями вони хотіли створити добре, щасливе життя, яке булоб основане на свободі, рівності, братерстві. Вони казали, що лише розумом можна проникнути найменші деталі природи, і відкинувши все зло, створити благо на землі. Цей раціоналістичний підхід до пояснювання ріжних явищ життя і привів до Великої Французької Революції (1789). І тут власне показалася переоцінка можливостей розуму. Бо хоч такі кличі революції як свобода, рівність, братерство перевели до усунення абсолютизму і прівілеїв дворянства, але економічно французька революція не була підготована і через те для сучасників не вдячна.

Ця невдача французької революції і спричинила упадок авторитету розуму. На його місце приходить почуття. Людина не могла керуватися виключно розумом, бо тоді вона стає не людською. Ще в час розквіту раціоналізму виступає з протестом і гострою критикою раціоналістів, які дійшли вже до таких крайних меж, що навіть релігію намагалися побудувати на засадах розуму, Жан Жак Русо (1712—1778). Він в протилежність Декарту підкреслює першенство чуття над розумом і каже, що існувати, жити — значить почувати.

В той час на Україні в науці та літературі панував псевдоклясицизм. Література обмежувалась тільки до рабського наслідування античних зразків. І ясно, що вона не могла виконати свого завдання, беручи під увагу ще й жахливу мову, якою тоді писалися твори. Наслідуючи античні зразки, вважаючи їх за найдосконаліші, українська тогочасна література не могла відзеркалювати життя українського народу, бо що було орґанічним, серіозним, божеським і авторитетним для старинного грека чи римлянина, не могло бути таким-же для українця, тим більше не сучасного. Це все ставало для нього парадоксальним! Письменники беручи сюжети з віджитої доби, не дають літературі можливости стати всебічним національним джерелом. І тут повстало величезне завдання, а саме внести в народну масу ті ідеї, про які навчав великий індивідуаліст та мораліст Григорій Савич Сковорода, а крім того викорінити рабське наслідування чужих зразків.

Фільософію Сковороди (1722—1794) можна назвати етичним гедонізмом. Сковорода протиставить розумови почуття, розкоші-простоту. Він навчав, що щастя можна одержати, коли людина буде жити просто і буде мати моральне душевне задоволення. Виступав проти кастування населення: „Барская умность бутто простой народдє чорний відітса мнє смешной . . . і как із утроби чорного народу вилонілісь белії гаспода.” Фільософія Сковороди увела культ спрощеного життя. Хоч Сковорода проповідував, ходячи від села до села, від хутора до хутора, то про те він завдяки великій індивідуальности своїй (а також, нормально, впливови останної на саму хоча фільософію) не здобув такого широкого відгомону в суспільстві, як пізніше поети Шевченко, Франко. Але його вплив на сучасників був великий, бо проповідував він Україну не вимріяну, абстрактну, а таку, яку любив: з її людьми, звичаями, піснями.

Передання цих ідей Сковороди масам, їхньою мовою, а такою була народна мова — ось завдання тодішної української літератури, що мало і її видвигнути на правильні шляхи. Звичайно так є, що в таких потребах, які вже стихійно є відчуті, життя вибирає одного, який і зробить рішаючий крок. Що інакше не було й тоді потверджують твердження деяких вчених, що якби не Котляревський, то хтось інший зробивби те саме. Але силою факту уважаємо, що перший хто

Добрі Канадійські Приписи Печення

Коржики з Квасного Молока

3 горнятка муки
3 ложечки „Меджик Бейкінґ" Порошку
½ ложечки соли
2 ложечки масла
½ ложочки „Меджик" соди
2 ложечки товщу
1 горнятко квасного молока або маслянки

Пересійте з мукою "Бекінґ" порошок сіль і соду. Додайте товщ, квасне молоко або маслянку, (около ¾ горнятка) щоб зробити рідке тісто. Дайте це на стілницю і розтачуйте до грубости ½ цаля. Покрайте на бискети і печіть при 476 Фаренгайта 12 мінут.

Звичайні Донатс

2½ ложки масла
1 горнятко цукру
3 яйця
3½ горнятка муки
4 ложечки „Меджік Бейкінґ" порошку
½ ложечки „натмеґ"
1 ложечка соли
½ ложечки цинамону
1 горнятко молока

Розмішайте разом масло і половину цукру. Решту цукру перемішайте з яйцями, додайте перемішане масло з цукром. До цего додайте 3 горнятка пересіяної муки, "Бекінґ Порошок," сіль, коріння, доляйте молоко і дайте стільки муки щоб було добре до розтачання. Розтачуйте до ¼ цаля грубости і витинайте формою донато. Смажити на товщі при 375 степенів горячости. Коли виплинуть на верх і є легко брунатні — перевертати на другу сторону. Вибирати на брунатний папір і посипувати цукром.

„Меджік" Палинички

2 горнятка муки
½ ложечки соли
4 ложечки „Меджик Бейкінґ" порошку
2 яйця
1½ горнятка молока
2 ложки розтопленого шортенінґ.

Пересійте разом муку, сіль і "Меджик Бекінґ" порошок до миски. Додайте розбиті яйці, молоко і розтоплений шортенінґ. Перемішайте добре. Ляйте ложкою на посмаровану горячу пательню. Коли покажуться бульки і паленичка є з під споду брунатна, переверніть на другу сторону і смажте поки не будуть такого самого коліру, що з верха. Подавати теплі на стіл, мастити маслом і поливати "Мейпл" сиропом.

Розчина Солодкого Тіста

2 ковертки Fleischman's Royal Fast Rising Dry Yeast
2 чайні ложечки цукру
1 горнятко теплої води
1 горнятко молока
6 ложок шортенінґ
½ горнятка цукру
1 чайна ложечка соли
7 горняток пересіяної муки
3 розбитих яєць

Дайте дріжджя і дві чайні ложечки цукру до теплої води, перемішайте і так нехай постоїть 10 мінут.

Додайте молоко, шортенінґ, цукор і сіль до 2 горняток муки і добре розколотіть. Додайте дріжджя і яйці. Знова колотіть. Додайте решту муки, щоб зробити легке тісто. Перемісіть легко і вложіть в добре намащену мису, прикрийте і положіть в тепле місце, де нема протягу. Так нехай росте до подвійної величини, около 2 годині. Коли підросло поручайте його і поступайте після перепису роблення булочок з цинамоном.

Паркера Домашні Роґальки

1 ковертка Fleischman's Royal Fast Rising Dry Yeast
1 чайна ложечка цукру
1 горнятко теплої води
1 горнятко молока
5 столових ложок цукру
2 чайні ложечки соли
6 горняток пересіяної муки
4 столових ложки шортенінґ

Дайте дріждя і 1 чайну ложечку цукру до теплої води. Перемішайте і нехай так постоїть 10 мінут.

Дайте цукор і сіль до молока, опісля додайте дріжджя. Додайте три горнятка муки і розбийте добре. Додайте шортенінґ і решту муки або стільки, щоб було легке тісто. Перемісіть добре. Вложіть в насмаровану мису. Прикрийте і поставте в тепле місце і так нехай росте до подвійної величини, півтора до двох годин. Відтак притисніть тісто і нехай ще росте яких 45 мінут. Коли вже підросло, розтачуйте до ¼ цаля грубости. Помастіть розтопленим шортенінґ, покрайте на кусні і розплещіть і звивайте кінцями до середини. Вкладайте до добре намащеної пательні у віддалі одного цаля. Прикрийте і так нехай ростуть до 45 мінут. Печіть при 400 степенів Фаренгайта около 20 мінут. З цего перепису виробиться до 2½ тузинів.

зрозумів нові завдання часу, був Іван Котляревський.

Сковороду можна назвати теоретиком нової фільософії думки, а Котляревськог практиком її.

Котляревський, чітко усвідомляючи своє завдання, вибирає твір Верґілія Марона „Енеїду" і перелицьовує її на український лад і живу, народну мову. Він під образи античних богів вкладає українські дієві особи. Заслуга Котляревського ще в тому, що він крім зукраїнізування теми, подав також пребагатий етноґрафічний матеріял, описуючи народні одяги, бенкети, ігри, танці, співи, хатну обстановку, звичаї, обряди, вірування. Крім того Котляревський, беручи головно до уваги сучасність, зареаґував і на кріпацтво, чим ще раз підкреслив свою національну вартість. Відчуваючи глибоку зрослість з рідним минулим, він звеличує його:

„Гребці і весла положили
Та сидя люлечки курили
І кургикали пісеньок:
Козацьких, гарних запорозьких...
Про Сагайдачного співали
Либонь співали і про Січ,
Як в пікенери набирали
Як мандрував козак всю ніч;
Полтавську славили шведчину..."

Великий вияв патріотизму Котляревського в таких рядках:

„Любов к отчизні де героїть,
Там вража сила не остоїть
Там грудь сильніша від гармат..."

Ціла „Енеїда" написана в бурлесково-травестатійному пляні, що як найкраще гармонює з ідейним задумом автора: при помочі великої зброї — сатири вилікувати і піднести український нарід!

ПІСНЯ МАЗЕПИ*)

Всі покою щире прагнуть,
А не в єден гуж тягнуть;
Той на право, той на ліво,
А всі браття: то то диво!
Не маш любви, не маш згоди;
Од Жовтої взявши Води
През незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали!
Ей, братища, пора знати,
Що не всім нам панувати,
Не всім дано всеє знати
І річами керувати!
Много людей полічимо,
Однак стирник сам керує,
Весь корабель управує.
Пчулка бідна матку має
І оноє послухає.
Жалься, Боже, України,
Що не вкупі має сини!
Єден живе і з погани,
Кличе: „сюди, отамани!
Ідім матку ратувати,
Не даймо їй погибати."
Другий ляхам за гріш служить,
По Вкраїні і той тужить:
„Мати моя старенькая!
Чом ти вельми слабенькая?
Ріжно тебе розшарпали,
Ґди аж по Дніпр туркам дали.
Все то фортель, щоб слабіла
І аж в конець сил не міла."
Третій Москві юж голдує
І їй вірно услугує.
Той на матку нарікає
І недолю проклинає.
Ліпше було не родити,
Нежли в таких бідах жити!
Од всіх сторін ворогують,
Огнем, мечем руїнують,
Од всіх не маш зичливости,
Ані слушной учтивости,
Мужиками називають,
А підданством дорікають,
Чом ти братів не учила,
Чом од себе їх пустила?
Ліпше було пробувати
Вкупі лихо одбувати.
Я сам бідний не здолаю,
Хіба тільки заволаю:
Ей, панове єнерали,
Чому ж єсте так оспали?
І ви панство, полковники,
Без жадної політики,
Возьмітеся всі за руки,
Не допустіть гіркой муки.
Матці своїй більш терпіти!
Нуте врагів, нуте бити!
Самопали набувайте,
Гострих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава
Же през шаблю маєм права.

---

*) Цю пісню, написану Мазепою, подав Кочубей цареви Петрови як документ зради Мазепи проти царя. Надрукував її М. Костомарів у своїй моноґрафії „Мазепа и Мазепинці." Ст. 381-3.

ДР. СТЕПАН РОСОХА

Як Повстала Українська Держава в Карпатах

Карпатська Україна, якої територія лежить на південнім склоні Карпат між рікою Тисою на сході і півдні та ріками Териадом і Попрадом на південнім заході, а розміром яких 12 тисяч квадратних миль і одним міліоном мешканців, була століттями відірвана від матірного пня

Карпатські українці в Перечині святкують Свято Просвіти

українських земель, які протягаються на північ і північний-схід від хребта Карпат. До 1918 року Карпатська Україна знаходилася в складі Австро-Угорської Держави. Властиво була найбільше заосталою провінцією Мадярщини, яка звідтіля все забирала, передусім дерево і сіль, а нічого не давала. По розвалі Австро-Угорщини, мадяри змагалися за всяку ціну затримати Карпатську Україну в складі своєї держави. Будапештська влада вже в 1918 році видала закон про автономію „Руської Країни" і назначила її ґубернатором одного закарпатського українця. Але мадярам і їхнім обіцянкам вже ніхто не вірив. Проєкт „Руської Країни" відкинули як домашні українці так і їхні брати, що мешкали в Північній Америці. Заслугою проф. Авґустина Волошина та інших закарпатських українських патріотів була створена Центральна Народна Рада, яка на своюму зїзді делеґатів у Хусті дня 22 січня 1919 року проголосила злуку Карпатської України з Українською Державою в Києві.

Але Уряд Української Народної Республики в Києві не міг в той час зайнятися долею Карпатської України, бо самий вів затяжну боротьбу проти наступаючої московсько-большевицької армії з півночі і проти московсько-царської армії ґенерала Денікіна з півдня, який чогось не вважав за потрібне боротися проти большевиків, але пішов війною проти Української Демократичної Держави. Крім того ще з півночі молоду Українську Державу занепокоювали поляки, яких армія змагалася насильно окупувати західно-українські землі — Галичину і Волинь. Тому для Народної Ради Карпатської України не осталося нічого іншого, як шукати для себе іншої розвязки.

Щоб не допустити до насильної окупації Карпатської України румунською армією і в той час скомунізованою армією мадярською під проводом Куна Бийли, закарпатські патріоти змобілізували охоронні військові українські відділи, а Народна Рада вислала до Праги 100-членну свою делеґацію під проводом проф. Авґустина Волошина, яка 9-го травня 1919 року добровільно приключила Карпатську Україну до новоствореної Чехословацької Республики на основі повної територіяльної автономії. Цю думку поділяли також американські закарпатські українці, яких провідник, Др. Григорій Жаткович, вів вже переговори в цій справі з президентом Чехословацької Народної Ради, Т. Ґ. Масариком, який також згодився на повну територіяльну автономію Карпатської України. Остаточно це оформилося в Сен-Жерменськім мировім договорі з дня 10-го вересня 1919 року, на основі якого входить Карпатська Україна, офіціяльно названа „Підкарпатська Русь" (La Ruthenie Subcarpatique) в склад Чехословацької Республики, як автономна територіяльна одиниця, з власним законодавчим Соймом в справах національних, культурних, господарських, мовних і релігійних. Поста-

нови цього широкого договору зафіксовані до Конституційної Грамоти ЧСР з 1920 року, § 3, який крім іншого говорить, що Сойм Карпатської України скличе президент Республики до 90 днів, від дня її проголошення. Першим ґубернатором Карпатської України був назначений Др. Григорій Жаткович, а його

Похід на другім зїзді української молоді в Карп. Україні

заступником — віцеґубернатором чех, Др. Еренфельд, в якого руках фактично опинилася вся виконавча власть у Карпатській Україні.

Майже по двох роках свого „ґубернаторства" Др. Жаткович, на знак протесту, що Прага не дотримує Сен-Жерменського Мирового договору і конституційної грамоти ЧСР — зрікається своєї функції ґубернатора і сам відізджає до З.Д.А. На його місце Прага назначила ґубернатором чоловіка без власної волі та ініціятиви. Скликання Сойму і взагалі цілу справу автономії Карпатської України Прага відложила і перейшла до денного порядку. Республику поділено на чотири краї на чолі з краєвими президентами, які підлягали міністрови внутрішних справ у Празі. Президентом „Підкарпатського краю" назначено Др. Розсіпала, до якого рук сконцентровано всю владу Карпатської України, а ґубернатора, з одною канцелярійною силою і одним секретарем обмежено на „репрезентацію".

Майже 20-літної безупинної боротьби було треба, щоб Прага нарешті заговорила про автономію Карпатської України. В 1937 році празький парлямент приняв окремий закон (ч. 172/37 Зб. з. і р.) про „перший етап" автономії Карпатської України. Проти цього закону закарпатські українці остро запротестували, бо він не тільки не реалізував автономію, але нівечив її в самому ґрунті. На основі цього закону і в майбутному всяка власть у Карпатській Україні концентрувалася в руках краєвого президента, не українця. Але що Прага не думала серіозно навіть з цим „першим етапом" показує наступне; На основі цього закону була зложена 24 членна „Ґуберніяльна Рада". Перше її засідання, на якому вона мала уконстатуватись, було кількакратно відкладувано і ніколи не відбулося. А замість помершого Др. Розсіпала, наступив Др. Мезмик і управляв краєм по старому.

Одначе закарпатські українці не перестали у своїй справедливій боротьбі за свої автономні і політичні права. Під їхнім натиском, Прага знову проявляє „добру волю" увести в життя автономію Карпатської України. Початком жовтня 1938 видає владне розпорядження зі силою закона (ч. 206/38 Зб. з. і р.), яким хитро-мудро зносить функцію „краєвого президента" і вводить нову функцію „другого ґубернатора". Ним мав бути чех зі всіми правами „краєвого президента". Але ця хитрість Праги була аж надто прозрачною і на неї не зловилися закарпатські українці. Вони це розпорядження рішучо відкинули.

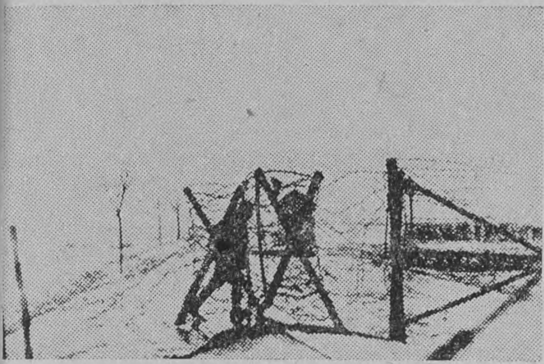
Боротьба йшла далі. Полекшенням для провідників Карпатської України було те, що словаки і німці боролися також

Похід на Всепросвітянськім Зїзді в Ужгороді 17 жовтня, 1937.

за свої політичні права. Треба признати, що ані одні ані другі не мали так сильного морального і правного ґрунту, як закарпатські українці. Як словаки, так німці мали своїх міністрів у празькій

владі і були заступлені у всіх найвищих урядах. Крім того, як на Словаччині так і в Судетах урядувалося на мовах дотичних народів, чого не було в Карпатській Україні, хоч закарпатські українці, одинокі в Республиці, мали заручені мировими договорами свої автономні права.

На кордоні Карпатської України в 1938 з боку Мадярщини

Прага бачила, що для неї нема вже виходу, і тепер чи в четвер, а таки ту автономію буде мусіти дати. Одначе всеж таки крутила як могла і справу відкладала з дня на день. Закарпатські українці переконалися у проволіканню празької влади, зійшлися 7-го жовтня 1938 в Ужгороді і створили спільними силами усіх політичних партій і угрупувань, перший автономний уряд Карпатської України. Заскочена і поставлена перед доконаний факт празька влада відкладала затвердження його, до якого дійшло аж 11-го жовтня, затвердивши кілька днів скорше подібний уряд для Словаччини. Перший автономний уряд очолив ренеґат — мадярон Андрій Бродій, а членами були: Др. Едмунд Бачинський, Др. Степан Фенцик (оба русофіли), Юліян Ревай, Др. Іван Пєщак (держ. секретар) і о. Др. Авґустин Волошин (держ. секр.). Але вже 26 жовтня стався премієр-міністром і перебрав до своїх рук керму Закарпаття його найбільше заслужений син, батько закарпатського українського населення, о. Др. Авґустин Волошин. Бродій був арештований, а Фенцик і Пєщак суспендовані. Від 11-го жовтня 1938 Карпатська Україна стала рівноправною частиною чесько - словацько - української федерації і фактично Автономною Українською Державою з власним законодавчим Соймом та з власним українським урядом на чолі. Формально і де юре було це закріплено окремим законом, що представляв собою Конституційну Грамоту Карпатської України, який ухвалив дня 22-го листопада 1938 Парлямент ЧСР в Празі (ч. 328/38. Зб. з. і р.).

На основі цієї Конституційної Грамоти про автономію Карпатської України та існуючих виборчих законів ЧСР, дійсних і в Карпатській Україні (ч. 126/27 Зб. з. і р.) були виписані дня 12-го січня 1939 вибори до першого Сойму Карпатської України, які відбулися дня 12-го лютого т. р. Вибори були прямі, безпосередні і тайні, після всіх демократичних засад, існуючих в тодішній ЧСР і західно-европейських державах у часі виборів до їхніх парляментів. Того дня було вибрано 32 посли до першого законодавчого Сойму Карпатської України. На першому засіданню Сойму дня 15-го березня, по зложенню присяги послів до рук премієр-міністра Др. Авґустина Волошина, була вибрана Президія Сойму в склад якої увійшли: Голова Сойму — проф. Авґустин Штефан, заступники голови — Федір Ревай і Др. Степан Росоха, секретарі — Др. Авґустин Дутка та інж. Романюк.

Дня 14 березня Словаччина проголосила свою самостійність. Того дня в ночі

президент ЧСР приняв в Берліні протекторат Німеччини над чеськими землями, Чехією і Моравією, які другого дня окупувало німецьке військо. Уряд Карпатської України, щоб рятувати її перед евентуальним хаосом і насильною окупацією якоїсь сусідної держави, проголосив також самостійність Карпатської України. Дня 15-го березня зійшовся Сойм і ухвалив окремий закон, яким затвердив самостійність і незалежність Карпатської України, проголошуючи її як Карпатську Українську Республику і вибрав першим її президентом проф. Др. Августина Волошина. Народну Гвардію „Карпатську Січ" — Сойм проголосив за Армію Карпато-Української Республики, яка вже зводила героїчні бої з наступаючим мадярським військом вже від 13-го березня 1939.

Про Карпатську Україну, як самостійну Українсьиу Державу, заговорила вся світова преса. І хоч Карпатсько-Українська Республика заіснувала короткий час, бо встояти не було сили, то всеж таки зі світової сцени зійшла з честю. В часі своєї героїчної боротьби зафіксувала кровю своїх найкращих синів, що: **Український нарід хоче жити вільним життям тільки у своїй Самостійній і Соборній Українській Державі!**

О. СТЕПОВИЙ

Українські Народні Загадки

Загадка — це один з найбільше поширених багацтв народної творчости, що з давних-давен живе й розвивається серед широких мас нашого народу. Особливо любить загадки молодь і частенько весело проводить час, обмінюючись дотепними головокрутками.

Взагалі загадка — це запитання, що одночасно робить натяк на відповідь, образно називаючи той предмет, про який йде мова. Метафоричність і протилежність — це звичайні форми українських народних загадок.

Трудність і зміст загадок полягає в тому, що кажучи про один предмет, загадка ніби змальовує інший, що має подібну властивість. Тому іноді загадка спершу здається нам якимось безглуздям. Але, як тільки ми збагнемо помічену народом подібність, то завжди можемо дивуватися з тієї дотепности, що лежить в основі загадки. Наприклад, загадки про віск:

„В пітьмі родився, з вогнем помирився". „На вогні помре, на воді оживе".

Загадки про гусяче перо, яким колись писали: „Мудрий мудрець гусаком поле оре", „Зріжу голову, вийму серце; дам пить і буде говорить". „Що то таке, скручене вдвоє, зубів не має, а добре кусає?" (батіг). „Що плаче, а сліз не має?" (скрипка). „Яка мати своїх дочок ссе?" (море). „Що два рази на світ родиться?" (курка).

Більшість загадок тяжко зрозуміти без докладного знання народного життя, бо вони побудовані на найдрібніших деталях селянського побуту. Наприклад: „У хліві в бика копа на рогах, а хвіст надворі у баби в руках" (рогач з горщиком). „Одну козу маю і ту щодня за хвіст підіймаю" (заслінка від печі). „Шаталося-моталося, під припічок сховалося" (віник). „Стоїть панич серед поля, ликом підперезаний", (сніп). „Горбатий кіт бабі плечі тисне" (коромисло). „Чотири ноги, та не звір, є піря, та не птиця", (ліжко і постіль). „Спиною до стіни, а обличчям до хати", (образ).

Змагання загадками дуже поширене в народному епосі і створеній під його впливом книжній літературі.

В особливій пошані загадки були у східних народів. Соломон і цариця Савська мірялися мудрістю з допомогою загадок.

У словянських народів є казки про чортів, про бабу-ягу та русалок, що також загадують загадки своїм „жертвам". У русальських піснях дівчата співають:

Ой, біжить, біжить мила дівчина,
А за нею та русалочка:
„Ти послухай мене, красна панночко,
Загадаю тобі три загадочки.
Як угадаєш, до батька пущу,

Не угадаєш, до себе візьму:
А що росте без коріння,
А що біжить без повода,
А що цвіте та без цвітку?
Панночка загадки не розгадала,
Русалка панночку залоскотала".

У старі часи уміння загадувати та відгадувати загадки вважалося не тільки великою мудрістю, а й доказом правоти підчас судової розправи. Загадку розглядали як спосіб виявлення волі божого суду. Засуджений на страту може врятуватися, якщо відгадає загадку. У казці цар загадує загадку відважному парубкови, який хоче женитися з царівною.

У багатьох загадках виявляється мітольоґічний світогляд — залишки від християнської давнини. До таких загадок належать „Стоїть дуб-стародуб, на тім дубі птиця вертиться — ніхто її не дістане: ні цар, ні цариця". (Сонце). „Стоїть дерево серед села, а в кожній хатці по гілячці". (Сонце і проміння). „За лісом золота діжа сходить". (Сонце). „Лісом іде — не трісне, водою іде — не плюсне". (Місяць). „Толока не міряна, череда не лічена, пастух не найнятий". (Небо, зорі, місяць). І далі: „Постелю рогожку, посиплю горошку і покладу окраєць хліба". (Небо, зорі, місяць). „Їхав по горі волох, розсипав горох, почало світати — нічо збирати". (Зорі). „Їхав чумак та й став бо волів потеряв". (Хмари заступили зорі). „Чорне сукно лізе в вікно". (Ніч). „Сірий бик у вікно ник". (Світанок). „Лисий віл усіх людей звів". (День). „Що без рук, а стука?" (Грім). „Стукотить — гуркотить, мов сто коней біжить". (Грім). „Ревнув віл на сто сіл, на тисячу городів". (Грім). „Шило — мотовило попід небом ходило, з панами говорило, з князями розмовляло". (Блискавка). „Сидить півень на вербі, спустив крила до землі". (Дощ і сонце). „Мене всі просять, виглядають, а як прийду то тікають". (Дощ). „Сиві гуси все поле вкрили". (Туман). „Прийшов хтось та взяв щось; бігти за ним, та не знати, за ким". (Вітер).

Іноді загадки бувають лише грою уяви та дотепу:

„Що через хату не перекинеш?" (Перину). „Від чого гуска пливе?" (Від берега). „У кого дві шкіри на ногах?" (Хто взутий). „Дуб, на дубі липа, на липі конопля, на коноплі глиняник". (Стіл, скатірка, черепяна миска).

Є багато таких загадок, до яких потрапило чимало власних імен лише тому, що вони співзвучні з словами тексту загадок. Наприклад: „Безкоростий Марко перепливе море шпарко". (Пявка). „Тарасова дочка Тарасом трясла, 700 сорочок на собі несла". (Риба). „Летів Адам через божий храм: „Боже, Боже, тут моя сила горить". (Бджола, церква, віск). „Мій брат Кіндрат крізь землю пройшов, міх грошей знайшов". (Гарбуз). „У нашого Данила сім сажень жила". (Гарбузова огудина).

Як бачимо, бувають загадки як у віршованій, так і в прозовій формі. Вони користуються часто порівнаннями й метафорами, і це їх робить подібними до приповідок.

Існує багато загадок і книжного походження, особливо з апокрифів, „Пчіл", творів Данила Заточника тощо. В 17 і 18 століттю у Західній Европі була така мода на загадки, що їх творили кращі письменники того часу, як Фенельон, Буальо, Руссо та навіть Шілер.

Справжні народні загадки дають добрий матеріял для вивчення розумового та культурного розвитку народу. — („Наше Життя").

ДМ. ПАСТА

Смерть На Чужині Гетьмана Івана Мазепи

(Вересня 2, 1909)

1. Що сталося після того, як року 1655 Україна зєдналася з Московщиною.

Року 1654 Україна, як рівна з рівною, обєдналася з Московщиною. Було це за Богдана Хмельницького. Та московський уряд мошенством, підступом, брутальною силою та іншими безчесними засобами зараз-же, після цього договору, почав нищити українські державні права й вольності.

Щоб легше було досягти сплюндрування України, таємні московські аґенти почали ширити серед українців розбрат та ворожнечу. Знали бо вони, що „там де спілка, там і силка". От вони пляново й заходилися нищити оту однодумність серед українців. Досягали вони своєї мети грошевими підкупами негідників, нацьковуванням одних на других, ширення ріжних брехонь тощо.

Так і почалася на Україні внутрішна ворожнеча, боротьба. Почали на Україні тодішні наші політичні діячі один одного чорнити перед Москвою. Почали писати один на одного доноси. А Москві цього тільки й треба було! От і стала вона винищувати кращих наших людей, бо вони-ж, як щирі патріоти, були найнебезпечніші для московського панування на Україні.

І от Україну й придушили, а далі ще й розрізали на клапті. Частину забрала Польща, частина залишилася у цупких руках Москви.

2. Які думки почали зявлятися у кращих людей на Україні. Про що став думати Іван Мазепа.

Все те, що робила Москва на Україні, примушувало кращих тодішних наших людей думати про відірвання України від Москви. Краще, мовляв, урізати своєї поли, якщо за неї триматись, але втекти від такого „приятеля"!

Мабуть швидко став думати про це й Іван Мазепа, коли року 1687 його вибрано було на гетьмана Лівобережної України.

Він бачив боротьбу й розбрат між своїми. Він добре спостерігав, як зручно використовує московський уряд на шкоду Україні оту ворожнечу й нерозумну боротьбу українців між собою. Він добре бачив, як московський уряд грабує й принижує Україну, а тому з гіркотою писав:

Нема любви, нема згоди
Од Жовтої взявши Води,
Через незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали!...

І Іван Мазепа почав розмірковувати над тим, як зарадити лихови, як зробити Україну вільною, ні від кого незалежною.

3. Як поводилися московські посіпаки з козаками підчас війни з шведами.

Року 1700 почалася довга війна між московським царем Петром I і шведським королем Карлом XII. Цар Петро почав вимагати з України козаків для тяжких походів та для будування ріжних військових споруд. Важко було козакам, а особливо гірко було тим, яких брато на роботи. З тими козаками поводилися дуже жорстоко, наче з худобою. Їх били ломаками по головах. Обтинали їм вуха шаблями. Навіть старшину козацьку, що була з козаками, били до смерти. Вища козацька старшина скаржилася Мазепі, що в той час як козаки, покинувши без догляду свої власні господарства, виконують підчас жнив та косовиці важку царську службу. Московські війська, підчас переходів та постоїв, грабують і палять їхні хати. Вони забирають у відсутних козаків коней, худобу і всяке майно. Ко-

ЧОМУ ВІДКЛАДАТИ ЗНЕМАГАННЯ ЖОЛУДКА, ЖОВЧІ, ПЕЧІНКИ, НИРОК або МІХУРА?

Rusci Treatment Stomach Remedy

(ВЖИВАЙТЕ ЛІКУ, ЯКИЙ ВЖЕ ЗНАНИЙ МІЛІОНАМ)

Таке відкладання є коштовне, і може бути запізно лікувати найліпшим ліком. Отже, якщо ви терпите від жолудкового забурення, болів від ґазу, корчів, вадуття, затвердження, нестравности, згаги від тиснення ґазу, мочевої квасности, нереґулярного порушення кишок, брак апетиту, клопоту з жовчею або печінкою, болі від ґазу під ребрами в правім або лівім боці жолудка, нервовости, гіркости в устах, гемороїдів спричинені жолудковим недомаганням, або ревматичних болів з причини абнормальної мочевої квасности у ваших мочевих проводах — НЕ ЧЕКАЙТЕ ДО ЗАВТРА — таке відкладання з дня на день спричинює серіозність, і ви повинні порадитися свого родинного лікаря без проволоки. Ми рекомендуємо вам зажити одну ложечку **RUSCI TREATMENT STOMACH REMEDY** перед кожною їдою, щоби оминути більше серіозну слабість. Тисячі людей денно заживають **RUSCI TREATMENT STOMACH REMEDY** і заявляють повне вдоволення, здобувши добрі результати після зажиття кількох доз. Ви можете купити **RUSCI TREATMENT STOMACH REMEDY** де будь в Канаді в свого льокального аптикаря, в книгарні або в загальнім склепі в своїй місцевости. Ціна по $6.00 за фляшку. Не відкладайте, але спробуйте одну фляшку сьогодні.

ЧОМУ ТЕРПІТИ ВІД РЕВМАТИЧНИХ, АРТРИТИЧНИХ або МУСКУЛЯРНИХ БОЛІВ?

Уживайте MIZARH SALVE що є відома міліонам в Канаді

MIZARH SALVE

На — біль в крижах, болячі рамя або рамяні кости, болячі рамена, болячі, штивні, опухлі або обболені коліна, котики, лікті, запясті або сустави, біль карку, біль грудей, ломбеґо, саятика — біль в бедрах спричинений вогкістю або зимним протягом, остуджені ноги, і почуття начеб муравлі лазили попід шкіру. Люди вживають **MIZARH SALVE** також в случаях екземи. **MIZARH** є проти — іритуючою мастею зробленою в такий спосіб, що викликує висипку на поверхню шкіри в формі шкіряних прищиків повних нечистої матерії, отже зараз після першого помащення помагає принести багато пільгу на ревматичні й артритичні болі. Нема другої такої масти в Канаді або в Злучених Державах, отже не давайте себе дурити, що другі масти є такі самі як оця, бо такої другої нема як **MIZARH**. **НЕ вживайте MIZARH** на лиці або на інших делікатних місцях, і Не вживайте **MIZARH** масти на дітях, бо вона лише для СТАРШИХ. **MIZARH** масть вживається лише раз на сім (7) днів, а не кожного дня. Отже один слоїк вистарчить вам на довгий час. Ми рекомендуємо вам вживати **MIZARH** масти осторожно, і **НЕ ВЖИВАЙТЕ** її на ногах від колін вгору. Купуйте **MIZARH SALVE** в свого льокального аптикаря, книгарні або загальнім склепі. Ціна по $5.00 за слоїк. Ось що люди кажуть про **MIZARH** масть: „Це є найліпша масть, яку я коли вживав. Я вже пробував всякі, але **MIZARH** одинока мені помогла". Тисячі, тисячі людей кажуть таке про **MIZARH SALVE**.

ЧОМУ ТЕРПІТИ ЦІЛУ ЗИМУ ВІД КАШЛЮ, ЗАСТУД або НОСОВОГО КАТАРУ?

Уживайте Европейських DIANA КРОПЛІВ

Европейські **DIANA** кроплі помагають спинити ту застуду й кашель без клопоту. Европейські **DIANA** кроплі є европейської формули, і є добре знаними по Канаді міліонам людей. Кілька Кропель **DIANA**, зажиті з цукром або трошечки горячої води, дуже багато поможуть на той впертий КАШЕЛЬ, ЗАСТУДУ, носовий катар, боляче горло, помагає на задуху і бронхит. Заживайте їх як ополоскувач горла, для болячих ясен, на біль зубів і біль ух. Кілька кропель **DIANA**, капнених на кусник вати і вложені в боляче ухо багато поможе. Ви довідаєтеся, що **DIANA** кроплі є в більшости канадійських домів як дуже пожиточний лік як в зимі так і в літі. На застуду в грудях вживайте **DIANA** кропель. DIANA кроплі продаються в кожній аптиці, книгарні і загальнім склепі в цілій Канаді. КУПІТЬ фляшку сьогодні, і будете більше як вдоволені нею. Якщо ваш аптикар, книгарня або загальний склеп не мають її на своїм складі, так зажадайте, щоби він дістав її для вас з його льокальної гуртівні. Тримайте фляшку в дома завжди. Всі три згаданих повище ліки виробляються знаною в цілім світі фірмою ліків

ЧОМУ ТЕРПІТИ РЕВМАТИЧНІ, АРТРИТИЧНІ І МУСКУЛЯРНІ ДОЛЕГЛИВОСТИ І БОЛІ?

Вживайте **LUSCOE'S RHEUMATIC PAIN RUB LINIMENT**— ЛУСКОС РУМАТИК ПЕЙН РОБ ЛИНИМЕНТ є Линимент, який дає скору поміч на біль голови, болючі крижі, лопатки, болючі рамена, лікті, запястя і сустави пальців, біль грудей, ломбеґо, сиятику, біль в клубі, спричинений зимним протягом або вогкістю, болючі штивні напухлі коліна, котики, литки або сустави. Цей линимент скоро всякає глибоко в шкіру і ділає так, щоб принести скорі наслідки. Можна вживати дітям і дорослим. Натирайте болючі місця два рази денно. Ціна $1.00.

Всі ці лікарства є продавані вашою місцевою аптикою, книгарнею або загальним склепом по цілій Канаді. Ці ліки до набуття в

UKRAINIAN BOOKSELLERS LTD. 660 Main St. Winnipeg

зацьким жінкам і дочкам чинять наруги й безчестя.

Пилип Орлик писав у листі, що полковники миргородський і переяславський казали Мазепі:

— Як зостанемось ми у такій неволі, то й кури нас засміють!

— Ми і діти наші на вічні часи будемо душу й кости твої проклинати, коли ти нас, за гетьманства свого, в такій неволі залишиш!...

І Мазепа тяжко замислився.

Треба було шукати якогось виходу з гнітучого становища, в якому опинилася Україна, ошукана, придавлена й грабована Москвою.

4. Що задумав зробити Мазепа та яких помилок допустився.

І от Мазепа вирішив скористатися з военного часу й відділити Україну від Московщини. Для цього він уклав таємну спілку з Карлом XII. Карло обіцяв допомогти Україні в боротьбі й забезпечити її волю.

Та справу повстання проти московського ярма Мазепа провадив дуже обережно і не підготував до цього більшої кількости людей. А до всього цього трапилося ще й те, що цар Петро про військовий союз Мазепи з Карлом дізнався раніше ніж сам Мазепа оповістив про це українському народови.

Все це дало змогу цареви Петрови своєчасно вжити запобіжних заходів. Він заарештував деяких Мазепинних спільників; за допомогою зрадника захопив гетьманську столицю — Батурин, з усіми гетьманськими скарбами. І раніш ніж Мазепа зачав збирати військо для боротьби, московське військо вже почало захоплювати й нищити українські міста, катувати й убивати запідозрених людей...

5. Який був вислід розпочатої Мазепою боротьби.

Отож, коли дійшло до вирішального бою, справа випала нещасливо. По боці Мазепи стало мало людей. На його клич не кинулись люди так, як колись кинулися були вони на поклик Хмельницького.

Липня 8-го, 1709, під Полтавою супроти Мазепи, якого підтримала Запоріжська Січ на чолі з кошовим Костем Ґордієнком-Головком, та проти Карла XII, станула не тільки велика московська армія, а й частина козаків. Цих козаків спантеличила старшина, на чолі з Іваном Скоропадським, яка шукала собі ласки у Москви. Цього Скоропадського Петро І і звелів вірній йому козацькій старшині вибрати на гетьмана.

Отож, як бачимо, Москва дуже вправно спрямувала на боротьбу з українцями на чолі з Мазепою... інших українців на чолі з Іваном Скоропадським.

Нерівність сил та розбрат серед українців дали траґічні наслідки: нечисленні війська Мазепи й Карла XII були розбиті.

6. Смерть Мазепи на еміґрації.

Після нещасливого бою гетьман Мазепа відступив за тодішний турецький кордон і опинився в Бандерах. Туди-ж відійшов і Карло XII з залишками своєї армії.

На еміґрацію за Мазепою пішло трохи козачого війська та небагато старшини, а між ними найблищі його приятелі: ґенеральний писар Пилип Орлик, Мазепин племінник Андрій Войнаровський, ґенеральний осаул Григорій Ґерцик та ще дехто.

Траґічні наслідки Полтавського бою надломили здоровля Мазепи, що був вже людиною похилого віку, і він захорів. Бачив він, що всі його мрії про відновлення вільної української держави розвіялися... що він сам став втікачем з своєї поневоленої Батьківщини...

А тут ще цар Петро за всяку ціну хотів здобути до своїх рук свого супротивника. Царський посланець Толстой давав туркам за видачу росіянам Мазепи величезну на ті часи суму грошей — 300,000 талярів! Все це непокоїло і ще більше гнітило зломлений дух Івана Мазепи. З дня на день він все більше та більше занепадав на здоровлю і 2-го вересня (22 серпня за старим стилем) 1709 р. він помер.

7. Похорон гетьмана на чужині.

Спершу поховали гетьмана Мазепу у місті Галаці (нашому старовинному Галичі) коло гирла Дунаю.

Та швидко по тому труну його пере-

везли до міста Ясс, де й відбувся урочистий похорон. На цей похорон прийшов і Карло XII, щоб віддати останну шану своєму спільникови.

Ось як відбувався цей похорон:

Попереду похоронного походу йшли й сурмили королівські сурмачі. За ними йшов гетьманський бунчужний і ніс у сіяну перлами й самоцвітами гетьманську булаву. Далі шестеро білих коней везло труну, оббиту червоним оксамитом з широкими золотими розводами. По обох боках труни ішли козаки з шаблями наголо. За труною йшов гурт українок-еміґранток, які пішли на чужину разом з своїми чоловіками. Вони, за давним своїм народним звичаєм, голосили.

За жінками верхи на конях їхали найблищі друзі Мазепи — Пилип Орлик та Андрій Войнаровський, а ще далі — усі старшини. За старшиною йшли козаки з прапорами і зброєю, похиленими до долу на знак жалоби.

Коли труну гетьмана спускали до могили, козаки, на знак останної пошани, випалили з гаківниць.

Так закінчився похорон Івана Мазепи.

Разом з тим на два століття похоронили тодішні українці-еміґранти й усі сподіванки українського народу на звільнення. — („Соборник").

ПРОФ. Ю. ГРИГОРІЇВ

Микола Аркас

Серед визначних діячів українського національно-культурного будівництва на початку сучасного століття, одне з найпочесніших місць належить великому українському патріотови, авторови опери „Катерина" і популярної історії України — Миколі Аркасу. Все життя його було зразком великої посвяти і невтомного бажання служити рідному народови і працювати на його користь.

Народився Микола Аркас 26 січня 1852 р. в Миколаєві, на Херсонщині, в багатій аристократичній родині. Батько його, морський старшина, в 1871-му році обіймає посаду команданта чорноморської фльоти і всіх портів. Мати походила з стародавного козацького роду.

Девяти років хлопця віддають до школи правознавства в Петербурзі, де в той час перебувала вся родина Аркасів. Юний Аркас учиться з великим запалом і робить добрі успіхи. На літо, підчас ферій, родина виїздила до своїх маєтків на Херсонщину. Залізниць у ті часи ще не було і доводилося їхати кіньми цілий місяць. На вразливого, вдумчивого Аркаса велике враження справляли прекрасні українські краєвиди, неосяжні простори рідних степів. І підчас подорожі, і живучи в батьківських маєтках він увесь час мав тісні стосунки з народом, захоплено слухав народні перекази, пісні, яких співала мати, казки й оповідання діда, що прислуговував у хаті.

Коли-ж в осени знову повертався Аркас до Петербурґу, сіре туманне підсоняя міста над багнищем робило на нього гнітюче враження. Він сумував за соняшною Україною, сумними здавалися йому й домашні вихователі — анґлійка і німець, він прагнув усім серцем знову на батьківщину.

Нарешті батько перенісся з Петербурґу до Миколаєва і віддав сина до ґімназії Стародубцева в Одесі. Юнак Микола жадібно поринає в українське життя. його цікавить народний побут, звичаї, вдача, пісні, мова, — все це притягає його більше ніж розкішне життя в великопанських маєтках батька.

З юних років, не зважаючи на аристократичні обставини життя, пробудилося в Аркасі глибоке почуття пошани до трудового народу. З селянами поводився він просто і дружно, як рівний з рівними. Гроші, які давав йому батько на ріжні дрібні витрати, він роздавав ґімназіяльним друзям, які не мали з чого жити, а також витрачав на купівлю українських книжок.

Ця любов сина до народу не подобалася батькови і він намагався перешкодити цьому, але даремно. Демократичні нахили Аркаса ще зміцнилися, коли він у 1872 році закінчив ґімназію і вступив

до Одеського Університету на природничий факультет. Студентом підчас літних перерв, він переодягався селянином і працював у полі та на будівельних роботах у маєтках батька. На праці нераз виявляв він талановитість і обдарования та одного разу склав сам проєкт будівлі в маєтку в селі Христофоровці і виконав його. Потім будівлю цю вважали зразковою в цілій околиці.

Вже в студентські роки Аркас був свідомим українцем, розумів потребу спільної праці з народом, любив народні пісні, захоплювався театром, що під проводом Марка Кропивницького розгортав свою діяльність, і не лише відвідував вистави, а й сам брав у них участь.

По закінченню університету Аркас вступає на службу по морському відомству. В 1876-1881 рр. він — адютант батька — головного команданта над фльотою і портами Чорного Моря. Своїми здібностями, стратеґічним талантом і дружним товариським ставленням до підлеглих — він здобув собі загальне визнання і любов. Тоді-ж одружився він з донькою морського капітана, Ольгою Шишкіною, також щирою українкою, що поділяла його погляди і допомогала йому в його праці.

Коли в 1881-му році помер батько, Аркас залишає службу і займається господарством у своїх маєтках та віддається національно-культурній праці. У вільний час він багато читає. В своїй бібліотеці зібрав Аркас комплєтно всі книги з історії письменства і культури свого народу. Завжди горячо йшов на зустріч усім, що потребували допомоги чи порад.

Не було, здається, такого українського добродійного товариства, де не був би членом і не працював Аркас. У Христофоровці заклав він школу і подарував її земству. Коли інші аристократи — його сусіди, їздили на курорти і для розваг за кордон, Аркас знаходив собі розвагу в праці для народу і для України. Він учив селян нових метод господарства, допомагав бідним, закладав школи, намагався якнайбільше задовольнити кожного, хто вдавався до нього з якимсь проханням.

Вечерами Аркас любив слухати народні пісні, якими захоплювався ще з раннього дитинства. Ця любов до народної музики заохотила його зайнятися композиторською діяльністю і написати на слова одноіменної Шевченкової поеми оперу „Катерина". В цьому творі Аркас зумів на диво глибоко відчути душу нещасної кривдженої української жінки і дав її відповідну характеристику.

Вперше оперу цю було виставлено в 1889 р. в Москві в театрі „Акваріюм". Саля була переповнена. Автора, що прийшов інкоґніто, розпізнали і привитали. Успіхови вистави сприяла майстерна гра трупи Кропивницького, яка ставила „Катерину". В тому-ж виконанню йшла ця опера 14-го березня 1890 року в Миколаєві, на батьківщині Аркаса. Успіх був ще більший. „Театр ридав. Авторови піднесено лавровий вінець при грімких оплесках цілої авдиторії" — писала місцева ґазета.

— Я не спав, я не спав цілу ніч. Сльози душили мене. Такі хвилини рідкі і божественні, — оповідав сам Аркас.

Опера його внедовзі потрапила до Галичини, знайшла там високо обрадованих виконавців партії Катерини в особі Рубчакової, а пізніше — артистки Стадникової, і від тоді йде на українській сцені з великим успіхом.

Повний патріотичних почувань і охоплений бажаням виховати і своїх свідомими українцями та навчити їх в минулому рідного народу, Аркас задумав написати історію України.

— Я не мав на мислі написати науковий твір, — оповідав Аркас: — я хотів ясно розповісти замлякам те, що робилося у нас на Вкраїні від найдавніших часів до останних...

В „Історії" моїй шановний читач не знайде нічого нового, викопаного з дна архівів, — вона складена на основі давно відомих і певних джерел і звязана в одну історичну цілість; поділена вона на періоди, які натурально зазначує саме життя нашого народу.

Родоводи взято з відомих історичних праць проф. Грушевського".

Співробітником Аркаса в складанню Історії і редактором видання був Василь Доманицький. Розпочата в 1902-му році Історія ця, за виразом членів родини Аркаса „росла як і син автора".

Вибух революції 1905 р. обумовив хвилю національно-визвольного руху на Україні. Почали звлятися „Просвіти", читальні, освітні товариства. Патріот своєї батьківщини, Аркас згуртовує на-

вколо себе в Миколаєві національно-свідомих українців і разом з ними складає статут „Просвіти" та подає на затвердження влади. Дня 26-го лютого, в день Шевченкових роковин, відкрилося в Миколаєві старанням Аркаса товариство „Просвіта". Першим головою вибрали його і він обіймав цю посаду до кінця життя.

Ініціятивний, привітний, гостинний, енерґійний Аркас своїм життям і працею давав взірець, як робити для власноі справи. І коли на весні 1909 р. він несподівано помер у Миколаєві на удар серця — це була страшна втрата для українського громадянства. На той час він був адютант команданта чорноморської фльоти, діловод походного штабу, почесний мировий суддя, член безлічі всіляких товариств і харитативних орґанізацій, голова Миколаївської „Просвіти", автор опери „Катерина" і „Історії України".

Похорон великого громадянина, патріота і народолюбця перетворився на величну українську маніфестацію. За труною йшов десятитисячний похід, який провадив тіло улюбленої людини аж до фамілійної гробниці Аркасів.

Память про великого патріота і невтомного працівника на культурній ниві на довго зберіглася в нашому народі, а Аркасова „Історія України" досі з непослабленим зацікавленням перечитується, особливо молоддю та широкими масами. Опера „Катерина" йде з незмінним успіхом на українській сцені.

Шануючи кожного, хто вклав свою цеглину в національно-культурне будівництво, нарід наш не забуває й Миколу Аркаса, який все своє свідоме життя присвятив цій великій справі.

Сталін і Радек

Кажуть ніби Сталін колись викликав до себе журналіста Карла Радека і почав лаяти за те, що він займається складанням ріжних пасквілів та анекдотів про нього.

— Ти знаєш, що я вождь світового пролетаріяту і батько народів!? — заявив він при цьому.

— Ну, такої анекдоти я ще не чув, — відповів спокійно Радек.

ЛІДІЯ ТАВРИДЗЬКА

Мотря

Імя Мотрі Кочубеївної тісно повязане з іменем Великого Мазепи. Ці дві постаті стали темою для поем та повістей багатьох письменників світової літератури минулих сторіч та сучасної доби.

Правда, жаден з чужинецьких письменників не накреслив вірно образу Мотрі. Можливо, що причиною цього був брак перекладів на чужі мови наших історичних джерел. Пушкін у своїй поемі „Полтава" перезвав навіть Мотрю Марією бо, мовляв;: „Мотре ето име очень хахлацкое, и оно никак не подходит к героини поеми русскои літератури". Він представив Мотрю ніжною самичкою-любкою невдалого володаря Мазепи. „Вона сильніша за Мазепу" — писав Пушкін, бо ця молода дівчина потрапила зробити зо старого гетьмана, який колись славився сталевою волею, — „кошку без ногтей", та гратись нею до вподоби своїм химерам, а „старик, задивлений в карі очі, чуть не забув про велику свою ненависть до Росії". Очевидно Пушкін бачив Мотрю, та тодішні події виключно російськими очима. Перекручуючи факти, та засмічуючи свою поему неправдою, він дав зайвий доказ московської брехливости.

В письменників західної Европи вийшла Мотря якось блідо, якій не потрібно присвячувати надто багато місця. „Вона любка гетьмана, яка для слави та багатства посвятила свою молодість. Але таких фактів історія знає більше, а в літературі ця тема теж не новість" — писали вони.

В минулому році прочитала я цікавий уривок з 6-ти томової повісти письменниці Христини Ормундресон. Авторка в цій повісті присвячує досить багато місця Мазепі та Мотрі. Мотрю представляє як жертву інтриґ Кочубеїхи, яка ще з дитинства виплекала в душі дочки бажання слави: „Ти надто гарна, моя люба, щоби знидіти десь у тіні, самоцвітом повинна ти засяяти на гетьманській булаві, а слава про тебе нехай рознесеться ген — далеко поза береги моря". Так учила Кочубеїха молоденьку Мотрю славною стати. Доволі вірно представлена постать Мазепи, як дуже хитрого політика й доброго полководця, та розкішні приняття на гетьманському дворі.

Зацікавлена цією повістю я навязала листування з Христиною Ормундренсон. Мені було дуже цікаво знати, з яких джерел черпала вона матеріял до своєї повісті. Письменниця відписала дуже ввічливого листа та подала мені точні джерела, з яких вона користала. Це були літописи шведських воїнів та старшин, які з Карлом XII брали участь у поході проти Росії. Вони дуже докладно змалювали похід, бій під Полтавою, а головно, постать гетьмана Мозепи, яка вийшла не менш виразно, як у наших літописах. Не дивниця, що в очах шведських старшин, очевидців всяких любовних інтриґ на шведському королівському дворі, Мотря не могла явитися нічим іншим, як тільки звичайною любкою Великого Гетьмана.

Найбільше та найкраще про Мотрю написав наш письменник Б. Лепкий, присвячуючи її у своїй трильоґії окремий том п. н. „Мотря".

„Мотря" Лепкого це образ великої любови до ідеї. В 70-ти річному Мазепі любить Мотря його велику, завжди молоду ідею самостійності, ідею визволення України з московської неволі та побудови могутної ґранітної української держави. Ця любов, звичайно, вища понад усі земні любови й тому Мотря Лепкого, це не дівчина, жадібна гетьманшею стати, не химерна пуста панянка: „бо хто полюбив удею так міцно, що відрікся для неї особистого щастя, та земних розкошів, цього злучила ця любов з ідеєю в одну нерозривну цілість". Звичайно, Лепкий ідеалізує Мотрю так, як звик він все ідеалізувати свої постаті. Він зрештою сам говорив, коли зійшла тема на Трильоґію, що „це виключно моя Мотря, це витвір моєї фантазії, це моє велике бажання, щоб вона такою була колись, якою я її представив тепер".

І знову бачимо Мотрю не таку, яку о-

співують її в козацьких думах, яку описали наші літописці в своїх літописах, яка й сама про себе дала нарис у своїх листах до подруги Ганни Дорошенко. (Збірка болгарина Любка Стрехіна в Софії).

Так хто-ж такий ця Мотря, яка зуміла увійти в історію, яка побіч Мазепи помандрувала поза межі України в літератури чужих народів? Повна ідеальної любови, аж до самовідречення, дівчина, чи жадібна слави Кочубеївна?

Щоби відповісти на оба мої питання, я дозволяю собі коротко переповісти декілька козацьких дум про Мотрю, виривки з літописів Бендерського та Обрюхала й врешті листи Мотрі до подруги.

Козацька дума Кобзаря Савоула починається з 1687 р. В прегарній формі описує він день 4 серпня, день вибору Мазепи гетьманом. „Цього дня небо вбралось в найкращий свій голубий без плямочки жупан, а сонце, позбиравши своє золото з цілого світу, кинуло його жмутами променів під ноги новому гетьманови. В Батурині сурми грають, все панство та козацтво радіє гетьманом. На хуторі в Кочубея цього дня подвійна радість: Кочубеїха народила доньку та Мотрею назвала. Коли увечорі приїхав Кочубей, який був при виборі гетьмана, то Кочубеїха радісно йому сповіщає: „гетьманшу народила тобі".

В розкошах проживає Мотря, минають роки, з маленької дівчинки виростає горда панянка, красуня, якій жадна не дорівнює. Не одного козака серце поранила її рішуча відмова дружиною стати: „Я родилась на гетьманшу, дружину славного гетьмана Мазепи". А коли стараються переконати її, що це-ж неможливо, бо він її хрестний батько, вона не менш гордо відповідає: „Коли не зможу ділити ложа з гетьманом, як його дружина, то любовницею стану, а все-ж таки житиму на гетьманському дворі". Дальше описує Савоул втечу Мотрі на двір гетьмана. Вона тікає туди ніччю, втечу влегшує її сама мати й вірний джура Вадим, який на руках виносив ще малу Мотрю і який теж як мати виплекав в неї мрію гетьманшею стати. Проти звязку з Мазепою є старий Кочубей. Він хотів, щоби Мазепа одружився з Мотрею, але коли приходить письмо від патріярха, що не дозволяє на цей звязок, Кочубей замикає Мотрю в кімнаті на ключ, а ключ під голову кладе, щоб не втікла, коли спить. На дворі гетьмана проживає Мотря два роки, а після збурення Батурину вертається домів. Зі збуреним Батурином починає щораз більше меркнути зірка Мазепи, а з цим і захоплення Мотрі гетьманом. Після нещасного бою під Полтавою, йде Мотря в черниці. Цікаво описаний останній вечір Мотрі перед відходом в манастир: Гуляючи по саду, Мотря дивиться на ясні зорі та промовляє до них: „не світіть так ясно, щоби мої вороги не бачили суму моїх очей. На гетьманшу народилась, та черницею пімреш, Мотре, але все-ж я не зломала своїх гордощів, та крім гетьмана, нічиєю не була". Як бачимо — з цієї думи виринає образ Мотрі не дуже то позитивний. Виплека-

не від дитинства бажання слави, незвичайно високе поняття Мотрі про себе, це все риси характеру радше темні як ясні.

Інакше представляє Мотрю в свойому літописі Обрюхало. „12-ти річна Мотря, начитавшись французьких та еспанських лицарських романів, так захопилася ними, що з часом сама почала вважати себе героїнею роману. Вона довго не могла рішитися, кого вибрати собі на лицаря свойого серця. До батька часто заїзджали всілякі старшини, козаки та ріжні шляхтичі, але жаден з них не підходив уяві Мотрі. Одного разу шаліла буря, до воріт Кочубеївки хтось сильно застукав. Козак, який пильнував воріт, мабуть пішов погрітися й не відчиняв, а стукіт ставав щораз настирливіший. Мотря вийшла, щоби насварити козака, але коли нікого біля воріт не застала, вирішила сама відчинити. У воротях стояв сивий кінь знісши вгору передні ноги. На ньому сидів Мазепа, перемоклий від дощу. Кінь і його пан, несли сліди хуртовини. Жмути сивого волосся причепилися до чола, шапку понесли вітри, а пурпуровий гетьманський плащ волочився роздертий на двоє позаду коня. Такого Мазепи Мотря ще досі не бачила, його очі палали вогнем завзятости, а ціла його постать мала в собі щось дике. Цього вечера найшла Мотря лицаря своїх мрій, найшла героя свойого роману і саме цього вечера почалася нова фаза в життю Мотрі: фаза любови. Ця любов виповнила її ціле життя. Кожна її думка, кожний подих був присвячений Мазепі. Вона не вагається стати в ряди воїнів, боронити Батурин, щоби ні на хвилину не розлучатися з своїм лицарем. А коли він вмирає, прибитий горем полтавської поразки, вона встромлює собі біля його ложа меч у серце, бо життя без нього видається її недоцільне.

Мотря цього літопису пригадує нам героїню з давних французьких пастирських оповідань.

У листах Мотрі до її подруги Ганни Дорошенко, з яких перший походить з 4 серпня 1702, Мотря описує своїй подрузі річницю свойого народження. „Найкращий подарунок привіз мені гетьман. Це перстень золотий з червоним як капля крови рубіном. Накладаючи його на мій палець, він вперше горячо глянув в мої очі й сказав „коли підростеш ще трошки, моя ясочко, тод піднесу в гору цю ручку й гордо скаж світови, що вона моя". Гетьман коха мене, Ганно, і я горда з цього, що це гарний мущина вибрав мене з поміж у сіх красунь. Ще рік, два й гетьманшо стану, а тоді вся Україна заговорить пр Мотрю Кочубеївну. Мати моя та Вади ще дитиною раз казали мені казку пр красуню Мотрю та гетьмана Івана. Ц казку я любила найбільше з усіх, а те пер вона дійсністю стала".

Другий лист писаний 15 травня 170 з нагоди вінчання Ганни Дорошенк Там Мотря вибачається, що не мож приїхати на весілля, бо на дворі Мазеп бенкет справляють. „Ти щаслива, мо Ганусю, і без мене повінчаєшся, а мі гетьман почувавсяби погано на бенкет без мене. Я стала частиною його житт й без мене в нього порожнеча, а він за чарував мене своєю величчю і я без нього, як квітка без води".

Цікавий лист з 1 січня 1709 р. В ньом описує Мотря оборону Батурина, а та кож свої почування до Орлика. „Я ко хаю його, Ганно, цього почування в ме не не бло досі. В обіймах Мазепи мен здавалось, ще це цілий світ, але як ду же я помилилась! Коли я побачила Ор лика, я вперше відчула, що це людина це мій світ. Він гордив мною, тому пішл я боронити Батурин, щоби побіч нього боротись, щоби вмерти на його очах щоби він хоч напівмертву Мотрю взя у свої обійми. Я вийшла ціло з бою, хо ча мене ранили, але моя жертва увінча лась успіхом. Він перестав мною горди ти. Колиб він сказав мені, Ганно, кин все, переберись прошачкою та іди з мною в світ, я пішлаби. Ганно — це лю бов зробила мене другою Мотреєю".

З останного листа Мотрі бачимо, що вона стала дружиною Орлика, коли, од наче, невідомо. У листі з датою 1 травн 1710, Мотря описує свій перший Велик день разом з Орликом, (16.4) вже гетьманом: „Коли його вибрали гетьманом в мене ні крихітки не було гордости. Я кохаю його, мого Пилипа, яким би ві не був, чейже він гетьман мойого серц вже був тоді, коли ще ніхто не дума вибирати його ним. Мені набридло шум не життя гетьманші. Колиби могла, я злинулаб з Пилипом на край світу, д нікого нема і там у малесенькій хатин жилиби щасливо".

Зібравши все сказане разом, можна відповісти, хто така була Мотря. Мотря — це дівчина, яких не багато. Діставши побіч високої на ті часи освіти, особливе виховання від матері, яка впоїла в неї жадобу слави, стає любкою гетьмана. Але коли приходить до неї справжне почування любови до Орлика, вона бачить помилку свого життя, вона поривається на мужеський вчинок, щоби в очах Орлика змити своє непохвальне минуле. Зокрема слід підкреслити в неї цю високу національну свідомість та розуміння Мазепиних ідеалів, що виріжнили її споміж її сучасниць.

НА ВСІ БОКИ ЗЛЕ

Коли вганяєш за грішми, то ти грошолюб. Як тримаєш гроші тісно в своїх руках, то ти є скупар. Коли вкладаєш їх в якісь уділи, то ти капіталіст. Коли пускаєш їх, то ти марнотравник. Як не пробуєш заробити грошей, то ти волоцюга. Як дістаєш їх без праці, то ти паразит. Як працюєш на них надто тяжко, то ти дурень. А як роздаєш їх — ти божевільний.

Різниця

В одному з міст СССР ідуть вулицею двоє перехожих, жваво розмовляючи. Один з них раптом звертається до другого:

— Яка різниця між ослом і Сталіном?

Як на те де не взявся міліціонер, що почув це питання і раптово до нього:

— Що-о!!

Але той був так заскочений несподіванкою, що лише з переляку пролепетів: — Ні, ні, ні! Нема ніякої . . .

Над Дніпром

Учитель другої кляси, прогулюючись якось над Дніпром, звернувся до своїх учнів:

— Діти, хто скаже: чому цієї весни Дніпро не розлився так широко, як минулої?

— Тому, що совєтський народ набрав води в рот! — відповів восьмилітній Коля.

Др. ЯРОСЛАВ Б. РУДНИЦЬКИЙ

Походження Українських Різдвяних і Великодніх Слів

(З матеріялів до пояснявльного словника української мови)

I. Різдво

Роковий празник Різдва Христового має в українському народі два означення: церковно-словянське „Рождество", чи „Рожджество" та народнє „Різдво". Ці два означення звязані передусім з уривком Євангелії, а саме з місцем із євангелиста Матвія (1,18), що його читають у церкві на Різдво й що починається від слів: „РІЗДВО ІСУСА ХРИСТА", чи в церковно-словянському перекладі: „ИИСУСЪ ХРИСТОВО РОЖДЕСТВО". Крім цього сприяли розпоширенню цієї назви народньо-церковні пісні, звязані з народженням Сина Божого в Вифлеємі. Коли розглянутися за назвою цього свята серед словянських народів (напр. білоруське „Рожество", або „Рожтво", російське „Рождество", польське „Боже Народзенє", сербське „Рожанство" й ін.), то всі терміни звязуються так, як і українські, з загально-словянським коренем „род", що його знаходимо м. ін. ще в таких українських словах, як: „родити", „родич", „родина", „рід (роду)", „народ", „порода", тощо, та який має основне значіння: „приводити на світ, видавати на світ".

Українська народня форма „Різдво" дуже давна й незвичайно цікава своїм звуковим складом. Старі українські памятники знають „Різдво" як „Рожьство" (так напр. в Остромировій Євангелії з 1056 р.), що чергується з імпортованою з півдня церковно-слов. формою „Рождество" так, як і сьогодні в нашій мові. Та коли ця **церковно-слов. форма, як і** старо-українська мають на кінці виразний наросток — ство — (такий як у словах: „людство", „братерство", „царство" і ін), то тільки в одніському слові „Різдво" він перейшов у — здво — під впливом попередного дзвінкого „ж". Цей незвичайно рідкий на українському ґрунті випадок т. зв. напередної асиміляції можна собі уявити приблизно в такій розвоєвій послідовності: „Рожьство" була найстарша, первісна старо-українська форма; з неї виникали з часом такі як „Рожство", „Розтво" й врешті „Роздво" (так напр. іще досі в північно-українських говорах!) та „Різдво". Білоруська мова з своїм „Рожтво" виявила частково теж подібну тенденцію, але не розвинула її так далеко як українська. Тим то слушно можемо вважати нашу народну назву „Різдво" за ориґінальну й своєрідну українську модифікацію праслов'янського вислову, що дав на старо-церковно-словянському ґрунті (зн. старо-болгарській мові) форму „Рождество" й звідсіля перейшов на східно-словянські терени. Та коли українці й білорусини протиставили йому свої народні форми „Різдво" — „Рожтво", то в російській мові він переміг і в народній мові: літературна мова російська й говори мають чуже, старо-болгарське означення: „Рождество", а дальше, утворені від цього всякі „Рождественскіє праздники", тощо.

Коли порівнати означення інших церковних свят, що відзначають події народження святих, як напр. „Рождество Івана Предтечі", чи „Рождество Пресвятої Богородиці" з українськими та російськими термінами, то бачимо теж саме явище: в російській мові вони без змін, в українській мають свої ориґінальні народні відповідники:

„Рождество Івана Предтечі" — „Івана Купала" (24 червня),

„Рождество Пресвятої Богородиці"— „Друга Пречиста" (8 вересня).

Термін „Різдво" зберігається **виключно** для означення зимового празника „Рождества Христового", тоді як у російській мові він може служити крім цього й для означення „Рождества Іоана Предтечи" та для „Рождества Пресвятыя Богородицы".

Народня українська мова має багато приповідок, звязаних із „Різдвом”, але тут завжди збережена своя українська назва для цього празника, пор. напр. „Як на Різдво вода, то на Великдень санна”; „На Різдво обійдеться без паски, а про мак буде й так, а без олію не зімлю”; „Не к Різдву йде, а к Великодню”; „На Різдво сорочка хоч сурова, аби нова”; „Обійдеться на Різдво і без свяченого” й ін.

Цікаво відмітити, що не тільки російська мова не має свого власного означення для Різдва, точніш, не тільки вона взяла його з інших мов. Подібне явище зустрічається в чеській та в словацькій мовах, бо-ж відомо, що чеські „Ваноце” й словацькі „Вяноце”, це запозики з німецької мови: „Weihnachten” в значінні „Свята Ніч”.

З звязку з цим останним треба згадати, ще одне слово, що його зустрічаємо в деяких українських говорах побіч „Рождества”, а саме: гуцульсько-бойківський „Крачун” (теж „Крячун” і „Корочун”). Як відомо, це запозика з румунської мови, де craciun означає „Різдво” й вяжеться своїм походженням з латинським словом creatio „створення”. „Крачун” відомий у деяких словацьких та болгарських говорах так само як запозика з румунської мови. Як офіційна назва Різдва вживається „корочун” і в мадярській мові.

Празник Богоявлення (6 січня ст. ст.) має в українській мові гарну й своєрідну назву „Водохрища”, „Водохрищі”, або теж (рідше) „Хреща”. Це означення ясне, воно вяжеться з свяченням, чи „хрищенням” води в річках, ставках, озерах та криницях. За народним віруванням освячена вода має не тільки силу проганяти „нечистого”, але теж і лікувальні прикмети. Отак читаємо в Квітчиній „Марусі” напр. таке місце: „Достав йорданської води та й звелів Насті, щоб нею натирала Марусі бік, де болить”.

Слово **„Водохрища”** в українській мові старе. В т. зв. Іпатському списку з 15 ст. читаємо під р. 1148 про часове окреслення „в нед(і)лю по Водохрщахъ”. Сочавська грамота з р. 1393 подає, що „писан лист у Сочаві у неділю накакуні Водохрещъ”. Тай такі говорові форми як „Водорщі”, що їх подибуємо на Гуцульщині, свідчать про давність цього слова.

Тоді коли російська мова знає побіч „Праздника Богоявленія Господня” ще й „Крещеніе”, білоруській мові відома анальогічна до української форма: „Водохреще”, пор. напр. пісню:

Святое Водохреще воду посвяцае,
Воду посвяцае, людзей покропляе.

Крім „Богоявлення” та „Водохрищів” свято це відоме ще в нас на західних землях під назвою „Йордан”. Та в більшості українських говірок „Йордань” визначає місце, де святять воду, тоді як сам акт освячення — це „водосвяття”.

У вечері під „Водохрища” в нас звичайно дівчата йдуть „щедрувати”, тобто співати окремих пісень — „щедрівок”. Вони звичайно містять у собі приспів:

„Добрий вечір, щедрий вечір,
Добрим людям на здоровля”.

Зміст пісеньок — бажання „щедрости”, багатства, урожаю, так і каже, що вся ця „щедрівницька” термінольогія повязана з словом „щедрий”, старо-українське „щедръ”, на визначення „милостивий, гойний, багатий”.

Одна з дуже поширених „щедрівок” починається словами:

„щедрик-ведрик”.

На думку Огієнка „ведрик" одного й того самого кореня що наше старе „ведро" (з натолосом на ве-) з значінням „ясна, тиха, гарна погода". В звязку з цим „ведрик" мавби визначати того, що прийшов побажати доброї погоди на новий рік, щоб уродило краще, як торік. Та тому, що побіч „щедрик-ведрик" подибуємо теж тут і там „щедрик-бедрик", таке пояснення навряд, чи влучне.

Українська „щедрівка" — це рідний відповідник чужого латинсько-грецького слова „коляда", „щедрувати"—„колядувати" і т. д. З уваги на звичаєво-значеневе зріжничкування, а саме з уваги на те, що „колядують" у часі Різдва, а „щедрують" під Новий Рік та під Водохрищі оба слова втрималися до сьогодні в нашій мові.

II. Великдень

Широко відоме в українській народній словесності окреслення „Святий празник, роковий день — Великдень" от хочби з козацької думи про „Марусю Богуславку". Ці слова вказують на те, що український нарід залічує Великдень до найбільш урочистих і важливих свят у році. І справді, коли приглянутися до великої кількости наших народних обрядів, звичаїв, вірувань, пісень і приказок, звязаних із цим святом, то бачимо, що Великдень глибоко вріс у народню душу й відзеркалює якнайкраще його християнський світогляд і релігійну настанову.

Із Великоднем звязана також велика кількість народних слів і зворотів, що цікаві не тільки з уваги на існування їх у народній мові, але й з уваги на їхнє значіння й походження. Пригляньмося ближче деяким українським великоднім термінам.

На перший плян висувається сама назва свята — **Великдень,** відома ще під окресленнями: **Великодень, Великодні Свята, Великодні Святки, Воскресіння,** (також „Воскресенє"), часом із додатками „Світле", або „Пресвітле Воскресіння Христове". Походження й значіння слів, звязаних із зворотом „Великий День" (отже **Великдень, Великодень** і ін.) ясне й не вимагає довших пояснень: свято Христового Воскресіння — це найбільший празник християнської церкви, найважливіший день, по-простому „великий день". Відомий український проповідник 12 сторіччя Кирило Турівський писав: „Второє же Воскресеніє Христово великий день наречеться", що вказує на давність цього окреслення в українській мові. Західні словяни святкують не „великий день", а „Велику Ніч", пор. польське „Вєльканоц", чеське „Веліконоце" (теж „Веліконоц"), словацьке „Велька Ноц". Цікаво пригадати, ще сьогоднішне українське „Великдень" із відміною: „Великодня", „Великодню" й т. д., це нові форми, що повстали наслідком складання первісних слів „Великъ день". Цей зворот із двох окремих слів колись відмінявся не так, як тепер, а кожен член звороту окремо сам собі, отже в наших старих памятниках можна зустріти такі форми, як: „до Велика Дня", „къ Велику Дню", „по Велиці Дни" й т. п.

В українській мові слово **паска** означає не саме свято, як напр. у росіян, але великодне печиво, булку, посвячену в церкві на великодній відправі разом з яйцем, ковбасою, хроном, тощо. Слово „пасха", чи „паска" дісталося до нашої мови з старогебрейської через грецьке посередництво. „Пасха" в жидів це перше з трох найважливіших свят визволення жидів з єгипетського полону. Як воно повстало, про це дає вичерпні відомости „Біблія", а саме, друга книга Мойсеєва (т. зв. „Вихід") у 12 розділі: Бог наказав Мойсеєві та Аронові в Єгипті, щоб кожна жидівська родина 14-го місяця нісана (приблизно початок квітня) заколола ввечері ягнятко-однолітка й його кровю побризькала пороги й одвірки в своїх домах, а саме ягнятко, щоб зїла спечене на вогні. „І сталося о півночі, що Господь побив усі первенці в Єгипетській землі, від первенця Фараонового, що сидів на престолі своєму, та й до первенця невольника в темниці, і всі перваки в скотини" (II книга Мойсея, 12, 29, за перекладом Куліша). Неторкнуті осталися тільки хати, де пороги й одвірки були оббризькані кровю. Жиди використали сполох і втекли з Єгипту, з неволі, в якій пробували 430 літ, а на памятку цеї події установили свято „Пасхи", свято виходу з неволі. Християнська церква навчає, що великодне жидівське ягнятко (бо це є й первісне значіння слова „пасха") передвісник Ісуса Христа й тому він у Святому Письмі названий „Агнець Божий", „Пасха". Через це в західних країнах баранець,

ягня, символізує саме свято Великодня.

З Великоднем звязана велика кількість народних звичаїв, леґенд та повір, а врешті окремих слів і зворотів, що цікаві всякому не тільки з уваги на існування їх у народній творчости, але й з уваги на їхнє значіння й походження. Пригляньмося до одного з них, а саме до т. зв. **„Рахманського Великодня".**

Згідно з народним повірям десь далеко на сході за чорними морями живуть праведні, що не святі, люди, рахмани, які ввесь рік постять і тільки раз у році, на Великдень, їдять шкаралупу з яєць. Рахманський Великдень пізніший за наш. Його святкують аж тоді, коли шкаралупа, кинена в річку в Страсний четвер, або в суботу, допливе до країни рахманів. З цієї причини люди кидають шкаралупу з писанок і крашанок у воду. Подекуди, як напр. на Гуцульщині, визначають навіть кількість рахманів, а саме дванадцять, та подають час, коли настає „Рахманський Великдень", а саме 25 днів після нашого, тобто „на Юра-Івана". Тоді то, на сам Рахманський Великдень, або на т. зв. Білу середу, ломлять і ріжуть (подекуди перед сходом сонця) березові галузки, як цілющий засіб від усякої непередбаченої пошкоди тіла, чи недуг у костях.

Від рахманів залишилися в устах народа по нинішний день деякі приповідки, звороти, чи окремі слова. Так напр. вживається тут і там звороту: „постимо як рахмане" на означення строгого посту. Про людину побожну, чесну й добру говориться: „це не чоловік, а якийсь рахманин" і ін. Та найбільш поширене, зокрема в модерній українській поезії народне слово „р а х м а н н и й", що його дуже часто не розуміють і ставлять не у властивому значенню, бо воно означає: „лагідний, добрячий, милосердний, смирний", тощо.

Яке-ж походження цього поговіря й звязаної з ним ґрупи слів?

Щоб відповісти на це питання, треба вийти під пояснення й ґенези слова „рахман". На основі порівнальних мовознавчих дослідів стверджено, що це слово на українського й не словянського походження, а запозика з східних мов. Зваживши, що арабське слово „рахман" означає „милоседний", а перший вірш Корану звучить „Бісміллагі р-рахмані р-рахімі" („В імя бога милосердного, словом милостивого") не тяжко звязати наших „рахманів" із цим арабським. Ясна річ, воно не прийшло до нас безпосередно, а шляхом через турецько-татарське, а то й жидівське посередництво, бо в усіх цих мовах існують відповідники згаданого арабського прикметника. Та це не все, бо походження самого слово не розвязує ще повстання відповідної леґенди про 12 праведників на схід сонця.

Коли розглянутися по памятниках нашої старої літератури, то в деяких старих повістях, як напр. у популярній „Александрії", чи в „Повісті о Зосимі" й ін. часто згадується про індійських брагманів, що — як відомо — постили, а зокрема стримувалися від їдження мяса. Є про них згадка в нашому найстаршому літописі, т. зв. Несторовому, де читаємо дослівно: „закон же вактріян, глаголемих в р а х м а н... еже от прадід наказаниє і благочестиє, мяс не ядуще ни вина пиюще, ни блуда творяще, никакоя же злоби творяще, страха ради многа Божия".

В пізніші часи, в добу наїздів турків і татар, треба віднести народне оповідання, що його записав Шухевич у своїй „Гуцульщині" про те, як кинена шкаралупа з Великодного яйця, попливши до Чорного моря, подає вістку про настання Великодних святок усім христіянам, що живуть у турецькій неволі й не знають, коли святкувати Христове Воскресення. Як близько до цього стоїть місце з козацької думи про „Марусю Богуславку", де говориться про „святий празник — роковий день Великдень", про який подає вістку козакам у неволі Маруся.

Коли зібрати все до купи, то треба ствердити, що народне повіря про „Рахманський Великдень" та самих „рахманів" сперте з одного боку на мовній запозиці самого слова „рахмані" з східних мов, а з другого на втотожненню з цим словом (на основі т. зв. народної етимольоґії) назви індійських жреців, „брагманів", що про них в Україні були широко відомі оповідання.

Цікаво буде на прикінці відмітити, що „Рахманський Великдень" відомий тільки в Україні. Самі слова „рахман", „рахманний" розпоширилися з української мови на інші, як напр. на польську (а можливо на білоруську й російську).

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Село Перебрало Владу

(Першого листопада, 1918, на Лемківщині)

I

Попід маленькими вікнами хати майнула тінь. Стара Марка застуятилася при печі, два підростки-хлопці зашилися в куті, а старий Фецьо сидів спокійно на лаві, посмоктував люльку. Одним тільки оком глипнув на двері комори, чи вони добре примкнуті. Сидів і чекав.

Заржавілі завіси заскрипіли пронизливо в сінях, потім відчинились хатні двері. На порозі стояв череватий з червоним, налитим лицем, жандар у полевому однострою. Стояв та дивився в хату, лічив очима усіх хто там був. Зір його стрінувся з Фецевим зором, дві пари очей схрестилися з собою, ніби дві шпаги в двобою.

— Що чувати, Фецю?

— А добрі! Дякувати Богу, все добрі!

— Усі здорові?

— Вшиткі, слава Богу! А ви, як ся маєте?

— Я, брате, ніколи не хворію! А як там твоя ґаздиня?

— Дякую. Кусцік іще ся тримат . . .

— А Лешко?

— Здорів . . .

— Улько?

— Здорів!

— А Михайло?

— Мигань?

— Ба!

— І він тіжек здорів!

— Так? Кличте-ж його сюди!

Фецьо тільки раменами рухає.

— Не можу, пане вахмістру.

— Чому?

— Бо не знам, кади пішов . . .

— Як? Ви казали, що він здоров . . .

— Кед отля ішов, був здорів . . .

— А тепер?

Жандар глянув з недовірям на Феця. Стояв на порозі міркуючи, потім увійшов у світлицю. Стара Марка до колін йому схилилася, просвердлюючи неспокійно цікавими очима. Але жандар не глянув навіть на неї. Підійшов до дверей у коморі, відчинив їх, заглянув у нутро та зачинив знову. Потім підійшов до вікна світлиці, глянув на подвіря. Слідів не було ніяких. Сніжок, що легко притрусив землю, був ненарушений.

— Підео на боіще, до стайні.

— Подьте ле!

Вийшли.

На боіщі — пустка. Ні сліду стебелинки вівса, ні сіна.

— Чим-же ви зиму проживете?

— Бог даст!

І в стайні також пустка. Ні корови, ні вівці.

— Це що? — питає жандар.

— Мої гаразди. Півтора року відсидів у Талергофі та іще Бог відат де . . . А за вшитко вам дякувати.

— Мені? Попові свому подякуй, своїй дурній голові подякуй. Не треба було з „русом" тримати . . .

— А штоб з ним тримав тот, што — не при нас хрищених — г болоті ся валят!

— Ага, тепер ти такої співаєш?

— Де мі юж до співанки, пане вахмістру! І перше не било і неськи ни є . . .

— Ну, ну! Знаємо ми таких.

— Може знате, а може ніт. Лем я сой думам, што колись когосик Біг тяжко скарат . . .

— Що? Ти знову бунтуєш? Ти на мене?

— Панойку солодкий! Де мі юж бунтувати? Барз я юж старий! А на вас, де г мене сили! . . .

— То ти, небоже, язик за зубами держи!

— Што ви на мій язик смотрите . . .

— Ну, вважай, небоже! Ти й так у нас на приміті!

— Я? Зач?

— А твій син, Михайло, де? Хіба ми не знаємо, що ти його тут, у себе, скриваєш?

— Знаєте? То берте берте го сой доораз!

— Ну-ну! Ти ще не такої заспіваєш, як ми його з тобою на ланцюжках поведемо!

— Ов! А зач?

— Ти ще допитуєшся?! Завіщо? А

хто — дезертир? Га? Хто забрав цісарський мундір, чоботи, рушницю та втік?

— Я?

— Не ти, твій син, а ти його скриваєш!

— Кед знате, што я го ховам, то го сой берте!

— Чекай, чекай, мудрагелю!

— Почкам.

Знову дві пари очей вдивилися в себе. Повні ненависті, жагучі, палкі . . .

Вертається Фецьо до хати. Вертається сам, жандар поплентався далі дорогою. Вже гень — гень, на закруті, тільки рушниця та гострий баґнет блискають до сонця осінного.

— Пішов? — питається шепотом Марка.

— Ба.

— Не вернеться?

— Мабуть гнески ніт.

Споза вікон, малих брудних, слідять ще чверть години, ще пів. Хвилини волічуться так поволі як мала вода по дні потока . . .

А потім чути легкий стукіт що виходить з під землі. Фецьо вибігає ще на дорогу, заглядає. Жандармова рушниця блистить до сонця далеко, на груні.

— Штоб бівше не вертався! — падає вслід за ним Феців проклін.

Дно скрині в коморі, де колись переховувалось насіння на яри, підноситься поволі вгору. З темного льоху висовується юнацька голова, руки, а в них рушниця — обрізок. За хвилину з комори вискакує парубок. Австрійський однострій увесь обнураний, на лиці видно перевтому, але очі . . . Очі горять таким зловіщим полумям, такою ненавистю, що сам їх погляд мігби вбити людину.

— Пішов?

— Ба! Юж далеко!

— Це вже останній раз! Більш не буду ховатися! Я . . .

— Мовч! — паде різке слово Феця. — Язик г тебе гострий лем руки короткі.

— Короткі? Добрі! Посмотрите што не короткі.

— Ба певні підеш з ним битися?

— Піду!

— Дурень-же ти, дурень, синку!

— Чом?

— Ну, гбєш одного, а што потом?

— Потом? Не знам . . .

— Тото є, што не знаш! Гбєш його а вони нас! За одного десять, сто! І знову

вішати почнуть, як штири років тому бивало.

— Штож робити?

— Присядь і смотри! Ждай, аж прийде час . . .

— А прийде?

— Наш час мусить прийти! Я знам! Мусить!

— Одкля знате?

— Юж ти не питай. Знам. Бив я г місті, бив по тому боці хотару, чував дость!

— Што чували?

— Юж по вшиткім! Ще день — два, ще тиждень, не буде тут австрійських жандарів . . .

— Лем хто?

— Ми!

Було це слово таке рішуче, таке величне, що Михайло з подивом глядів на батька. Іще ніколи не доводилось йому чути таких слів, ще ніколи не було в батькових словах стільки віри, стільки сили...

II

Неначе стяжка розвинулось поміж узгарями Бескиду село. Одна за одною стояли при дорозі деревляні хати, низкі, крашені червоною глинкою. Почорнілі від диму соломяні стріхи крили ніби великими шапками довгі стіни хат, деревляні гребені на вершках стріх наче оплітками городили їх від посягань злісного вітру, що прорвавшися гірськими проваллями, впадав у село, термосив стріхами, стукав невидимими пальцями в маленькі вікна, ніби пригадував, що його час уже надходить.

Бо вже почався був листопад.

У садках, за сипанцями, дерева ронили останки пожовклого листя, мов осінні сльози, виплакувані за минулою весною життя. Стрункі пацірники на городах перед вікнами хат клалися звялені примо-

розками на землю, як людина знеможена долею, невблагальною, важкою.

У церкві, що стояла на краю села, на високому горбі, задзвонив недільний дзвін. На дворі ледви сіріти зачало, а дзвін уже кликав. Настирливі, одноманітні його звуки неслися в морозному повітрю, плили, всвердлювалися крізь віконця до нутра хат, пригадували, що час вибиратися. І хоч ще тільки сіріло на дворі, слід були йти, особливо тим, що жили на тому кінці села. Не даром село Великим звали. З одного кінця в другий — милю треба пройти а воно тепер коли земля по довгих дощах не зовсім була сціпеніла, не легко було.

А дзвін дзвонив, і кликав, і пригадував . . .

Поволі почали виходити люди з хат. Наперед дітвора й молодь. Дітвора — мов ті стригуни раді, що вирвались на волю. Не дорогою — городами перелазами, поза хати, поза сипанці, хто швидше добіжить. Кожне знало свою стежечку, з замкнутими очима моглоб піти, добіглоб. Кожне спішилось, бо там на цвинтарі уже певне зібралися хлопці з того кінця села, уже певне приготовили собі все, щоб заволодіти мотуззям від дзвонів, не допустити хлопців з цього кінця села. І тоді треба буде або силою гнати їх від дзвіниці, або стояти осторонь і дивитися, як вони, ті ненависні бейсаки з того кінця, вхопивши мотуззя, дзвонять, дразняться, спокою не дають.

Ех, колиб так старших не було! Не легко тоді їм обійшлосяб! А зі старшими що зробиш?

— Хто перший прийшов, дзвонитиме! — І кінець, нічого не вдієш проти старших. Дарма, що хлопці змовилися були, що одну неділю дзвонитимуть з цього, а наступну з того кінця села . . .

За дітворою молодь поспішає. Дівчата не йдуть, а пливуть у повітрю. Довгі червоні кабати нашивані в кілька рядків ріжноманітними стяжечками, шумлять, у повітрю носяться. Вишивані оплічки граються ріжними красками на раменах та комірах, синяві брушляки мерегтять золотом ґудзиків та червенню „сосничок," що понашивані на полах та на плечах. На шиях подзвонюють скляними пацірками кривульки, на оловах яснiють білі фецелики, нашивані крайочками ріжними стяжками. Взаду з під брушляків, висковзуються узористі басабанки, на ногах крипці, що їх придержують наволоки.

По тому боці дороги фраіри — парубки. Їх холошні біліють навіть у ряці, сині брушляки тісно прилягають до стрункого стану, до молодецького, малі повстяні капелюхи пишаються гордо на їхніх головах.

Серединою дороги йдуть молодиці та старші жінки. Синь кабатів мішається з чорню скромно нашиваних брушляків, або кожушниць, великі хусти на плечах. За ними — молодші ґазди. Темяно-сірі куртаки здаються зовсім чорні в ранній мряковині, мички з наушниками натягнені на чоло. При кінці — старі ґазди. Довгі чугані вкривають їх зовсім, тільки позашивані рукави рухаються при ході, як вітракові крила, тільки червоні та білі тороки на довгому комірі хвіються при кожному кроці, ніби хотілиб відірватись, зіскочити на землю та побігти гень-гень за діти, що вже далеко аж під церкву добігли.

У церкві вже утрення кінчається. Нутро церкви заповнюється щораз то більше. По лівому боці біліють фецелики, мерехтять до воскових свіч кривульки, виблискуються золоті ґудзики на синьому тлі брушляків. Це жіночий бік церкви. На правому, чоловічому, відкриті голови, на них волосся довге у старих, стрижене у молодих.

Воскові свічі блимають слабим промінням, клуби ладанового та ялівцевого диму линуть угору, мрячать і так мрячне вже нутро церкви. Від престола долітає сильний голос пан-отця.

— Воньмім, Святая святим! — несеться голос від престола.

Срібні голоси дзвіночків заглушують усе, усі голови хиляються до долу, коліна вбиваються в холодну долівку. Але холоду ніхто не чує, розмолитвані думки несуться високо-високо, під небозвід.

Служба Божа скінчилася, царські ворота вже зачинені. Але народ стоїть у церкві, не рухається. Усі чекають поки не вийде пан-отець. Уже вчера ходили якісь вісти по селі, неясні, непевні, неймовірні. А розпитати не було в кого, пан-отець і вчитель ще ранком були виїхали зі села. До міста, мабуть, їздили та пізно в ніч вернулися до дому. А ранком, заки ще хто з сусідів міг зайти до пан-отця, він уже був у церкві. А учитель знову десь ранним ранком поїхав.

Врешті бічними дверима вийшов на церкву пан-отець. В епітрахилі ще, в колпаку, знак в тому, що щесь щось сказати хоче. У церкві стихло все, усі чекають на сподівану новину.

— Браття мої дорогі — падуть панотцеві слова — сьогодні у нас весела новина, великий день настав! Австрії вже нема, нема над нами чужого цісаря, чужої влади! Ми самі будемо від тепер правити собою. Прошу всіх, старих і молодих, зійтись сьогодні по вечірні у школі, там обміркуємо, як нам далі жити.

Поволі — поволі розходились до дому, ставали гуртками на дорозі, перекидалися словами, дивувалися.

III

Не йшли, а кралися, як голодні вовки до добичі. Хильцем поміж хатами, у сутінках ночі, дощевої, листопадової. Під чуганею в кожного рушниця, в очах у кожного — смерть.

Прийшли, обступили усі вікна та двері жандарської станиці. Михайло застукав легко у вікно.

— Хто там? — почувся заспаний голос.

З громади, від війта, пильна вістка для пана команданта.

— Зараз!

Чути, як відчинились хатні двері, по камяній долівці сіней стукають підковані чоботи, на порозі появляється хтось в однострою австрійського жовніра.

— Чого? — питається.

Вмент дві дужі руки давлять його горло.

— Мовч, а то смерть! — шипить напасник.

Нападений водить наляканими очима. За напасником бачить ще одну постать, потім ще одну.

— Я . . .

— Мовч! — напасник затулює йому рота. — Де командант?

Нападений показує рукою на двері по тому боці сіней.

— Двері зачинені?

Крутить головою, що ні.

— Ваську, присмотр за ним! — падає наказ . . .

— Добрі!

І вже нападений у других руках, вже тверде дуло рушниці вперлось йому у груди, давить, здається що холод заліза

перебивається крізь мундір. Тимчасом інші вже під дверима команданта. Двері не скриплять, відчиняються, в кімнату входить Михайло, за ним чотири дула рушниць спрямовуються на сплячого команданта станиці.

А комендант спить так солодко, розкішні сни сняться йому, бо радісна усмішка грається на його лиці, на червоному. За хвилину уся командантова зброя в руках хлопців. Його самого будить різкий голос:

— Встань!

Комендант розплющує очі, протирає їх, не вірить самому собі. Рука посягає на столик при ліжку, де перед сном поклав був свій револьвер, але столик порожний.

Глумливий сміх Михайла несеться по хаті.

— Встань!

— Сакраменцка! — починає командант, але вже не кінчить. Твердий приклад від рушниці підриває його на ноги. Стоїть у нічному біллю, босий, здивований.

— В ланцюжках поженеш мене з таньом? — питається глумливо Михайло.

— Хлопці, що ви робите?! Це — бунт! Ви проти цісарського жандарма?!

— Ни є юж твого цісара, ни буде тебе!

— Ти! . . . — горячиться командант, але новий удар у спину приспокоює його.

— Добре, добре — погрожує ще. — Побачимо, що буде потім.

— Юж ти не посмотриш, не увидиш! Вішав ти наших, повісиме тебе!

— Ви? Мене?

— Ба!

— Та я вас! . . .

—Е, чкода часу! Ульку, Ваню, беріть його на ланцюжки!

— Аларм! — репетує командант. Але у станиці тихо, ніби все вимерло. Тільки голосний сміх Михайла лунає по кімнатах. Командант опускає голову, його самопевність зникає.

— Дайте мені вбратися.

— Е, ніт! Підеш з нами так як ганяв наших батьків та братів, голий та босий!

— Де?

— До громади. Там тобі кінець!

— Мені, або вам!

Окружили його з усіх боків рушниці на поготівлі, женуть зі скованими руками — цісарського жандарма. Женуть так як він ганяв десятки, сотні неповинних людей впродовж чотирох літ у тюрму, на муки, на смерть.

А тимчасом на вершках бескидських гір палають вогні, а тимчасом церковні дзвони дзвонять, грають величню пісню.

Село дає знак, що перебрало владу . . .

Великдень у Сусідів

(З оповідань вояка УПА)

Початок квітня 1947 року застав нас у лісах Лемківщини. По селах були ще останки українського населення, яке ми боронили перед насильним вивезенням і знущанням та грабунками польських та большевицьких військових і цивільних банд, які безкарно гуляли по всій околиці, не жаліючи українського населення, нерідко „реквіруючи" й грабуючи польське мирне населення. Польські селяни, переконавшися, що українські повстанці не тільки не грабують але за все що дістануть совісно платять і часто відносилися до нас краще як до своїх.

В таких умовинах зближався Великдень. Найперше по латинському обряді, а в тиждень після нього і наші Великодні свята.

Думка, що прийдеться цей великий празник відсвяткувати в лісах, не чуючи великодних дзвонів та радісних пісень ще й в непевности що діється з нашими родинами на рідних землях, настроювала нас мелянхолійно. Кожний думав про те, що робить його родина, чи живе батько-ненька, мила дружина? Чи не святкують вони замість в рідному селі, десь на вигнанню серед найважчих умовин?...

Щоб не дозволити розніжнюватися спогадами й сумними думками, в перший день латинських Великодних свят по молитві, нас занято працею. Відділ поділено на три ґрупи й кожній дано інше завдання: одна занялася політ-вихованням, друга розбіркою й чищенням

зброї, третя т. зв. „полівкою". Аж тут надходить службовий підстаршина і передає наказ: кінчити заняття. Приготовитися до збірки. На четверту годину, щоб усі були святочно одягнені. Зброя мусить бути в порядку!

Всі зацікавлені а ніхто нічого не знає. Підготовляється яке свято чи що? Але партизани привикли виконувати розпорядки не розбираючи на що й чому. Наказ наказом, не нам розпитувати своїх зверхників про їхні думки. Всі кинулися одягатися, оглядати зброю.

В годині 4-тій підстаршина оголошує збірку. Зявляється бунчужний, підстаршина відбирає від нього звіт і в свою чергу звітує сотенному. Всі з зацікавленням чекають на слово сотенного. Нарешті формальности закінчено. Сотенний стає перед вояків і каже: „сьогодні підемо в гостину до польського села С. Солтис запросив нас на свята. Йде цілий відділ. Застерігаю і наказую: весь час бути на поготівлі. Зброї не відкладати. Горілки не пити, поводитися чемно. В разі засідки або наскоку, без наказу не відходити".

Ця новина заскочила нас. Хлопці не від того, щоб трохи забавитися й забути трівожні часи, але чи мож чужому населенню довіряти?.. Та дисципліна й слухняність, до яких ми звикли, не допускала ніяких сумнівів чи ваґань в доцільности розпорядження сотенного. Скількиж то разів ми мали нагоду переконатися не тільки в його очайдушній хоробрости але й батьківському піклуванню про кожного з нас? Адже він йде разом з нами а його наказ: „зброї не відкладати, без приказу не відходити", найкраще переконував про передбачення можливих небезпек. Тож покинувши всякі сумніви, бадьоро йдемо в дорогу.

Година маршу нерозвиненим ще лісом. Сонце тепло гріє, нас огортає дивний тужний настрій, але аналізувати його не стає часу, бо вже підходимо до села. Негайно розставили обезпечення у виді стеж. Населення, святочно одягнене, висипалося на вулицю. Всі цікаві на тих незвичайних гостей, яких запросила до села управа громади. Солтис витає нас на ґанку своєї канцелярії. Розпреділює по пять вояків на хату. Всі забирають гостей й зразу відносяться до нас приязно і гостинно. Розходимося по хатах.

І що далі? Первісне взаїмне недовіря й стриманість помалу зникає. Хлопці використовують свою гостину не тільки на забаву але й на ознайомлення населення з нашими цілями й завданнями. Без жадних пригод забавлялася молодь аж до ранку. Тільки в одній хаті трапився комічний випадок: до господарів приїхав далекий гість, інтеліґент, десь з під Кракова. Побачивши стільки узброєних „гайдамаків", перелякався й заховався в найтемніший куток хати. Але згодом, почувши сміх і співи в гостинній кімнаті, спершу виглянув боязко а далі прилучився до цілого товариства. Почав цікаво випитувати, забрав освідомляючу літературу в польській мові, з якою хлопці не розставалися, й перебув в „гайдамацькому" товаристві аж до ранку.

В шестій ми в порядку вернули на свої місця, готові до своїх завдань: боротьби не з місцевим мирним хоч і чужим населенням, а до оборони відвічних прав українського населення до своєї рідної прадідівської землі.

Переповіла на підставі оповідання члена УПА

О. Кисілевська

Галина Миргородська

НАШ ПРАПОР

Ми підем в країну сваволі і смерти,
В країну із мурів, із крови, із сліз —
Підіймемо прапор в змаганнях подертий,
Наш прапор є слава, наш прапор девіз!

Уся Україна відбита в прапорі;
Це-ж небо блакитне! Це-ж спіють жита!
Та наша країна конає у горі . . .
Здобути-ж їй волю — найвища мета!

Підіймемо-ж прапор і гордо й високо,
В боях леґіони його вже несуть!
За Славу! За Волю! За ниви широкі,
Де жито, пшениця й волошки цвітуть!

ВОЛОДИМИР АДРУШКІВ

Смарагдовий Перстень

— Цей перстень я купив на ліцитації.

— Справді ориґінальний.

Великий смарагд, оправлений в золотий обруч, сяяв несамовитим блиском. Як котячі очі в темну ніч, блистів холодно і таємно; то яснів, то пригасав, то сипав іскри.

— Тому я й купив його. Щось наказувало мені крикнути: „350 золотих!" Маклєр тричі вдарив молотком по дошці і я став власником цієї цяці.

— Зенку! Після завтра уродини Дарки і я хочу роздобути якусь ефектовну річ для неї. Ти знаєш, як вона це любить!

— Знаю.

— Такий перстень саме надається. Відпродай мені його. Дам тобі 400 зол., бо він справді варт. Подумай: заробиш, мені зробиш послугу, а Дарці велику приємність.

— Ні, мій любий. А чому? Послухай! Вложив я цей перстень на палець і сходжу на долину. Вдоволений раз-у-раз споглядаю на руку, на якій, як огонь зеленкуватих очей Будди палає шляхотний кришталь. Нараз проти мене станула срібноволоса, згорблена старушка. Вона пнялася по сходах і підпиралася на гебановій палиці. „Пане?", задихана залебеділа старечим голосом, „уже по ліцитації, правда?" — „Ні, пані, щойно почалася. Ще вспієте дещо купити." Бабуся усміхнулася. „Але ви вже купили цей перстень!" Я сховав мимохіть руку зі своїм добром, якби боявся, що старушка видре мені його. — „Це я мала купити. Ви мене випередили. Скільки ви заплатили за нього. Я вам верну гроші, я вам дам відступне. Но! Скільки разом хочете?"— настирливо шепотіла. — „Вибачте, пані, але я купив перстень для себе, а не на торг". — Бабуся була нахабна. Мені це не подобалось. Очі в неї звузились як шпарки, а зівялі, засушені, як у мумії уста, немов шепотіли якийсь проклін.

„—Не знаєте про страшну тайну, яка вкриває це золоте колісце із смарагдом? Воно полите кровю і гіркими сльозами, воно має за собою ланцюг страждань і нещасть. Воно назначене тавром прокляття..." — „Ні, таки вам його не дам" — рішуче і безоглядно скрикнув я. Старушка безгомонно порухала зівялими беззубими устами. Очі крізь щілини блиснули на мить гнівом та знов стали мутні, невиразні. Поморщене лице скривилось в усмішці злої іронії. Згорбилась, ударила чорною палицею по сходах, похилилась і шкандибаючи, скоренько зникла у юрбі.

„Довгу хвилину я був під враженням цих лиховісних слів. Розбурхана уява добачила у старушці образ страшної відьми із казок, яка в руці замісць гебанової палиці держить мітлу; ось-ось сяде на ній, як на коня, шугне у хмари понад дахи і комини та поїде на Лису Гору, на сабат. Згодом я отямився, що зробив зле. Мені стало ніяково. Чому я не спитав її про причину, задля якої так напосілася вона на цей предмет? Може це була її памяткова біжутерія з добрих старих часів? Може якийсь дарунок, що наводив солодкі повні зідхань спогади дівочі? Але трудно — сталося! Тоді було мені віднайти її. Як зявилась знечевя так і пропала. Я лишився із смарагдом...

Зенко простягнув ліву руку. На мізинчику блистів золотий обручик, а в ньому таємничий самоцвіт. Як перлина роси у проміннях сонця холодного ранку, блискав і мінився тонами зелені.

— Цікава історія.

— А так! Тепер розумієш, чому я не можу тобі його відпродати, хоч як ціню твою приязнь і поважаю Дарку. Кланяйся їй від мене і бувай здоров, бо я туди...

Зенко попрямував у середмістя. Щодня в годині 7-ій ішов він тими самими вулицями з редакції до каварні.

Був тихий вечір. Весна. Навіть серед тісних вуличок великого міста чути було у повітрі подих її грудей. Ніжні сутінки вилазили із закутин камяниць і садів вузенької вулички і повзли ліниво у великоміські дільниці. Поволі розблимались анемічним світлом ґазові ліхтарні. На підмогу їм заблистіли елєктричні лямпи та неонові вужики колірового сяйва реклям. Потоки нового, яскравого світла залили корсо, яким ішов Зенко. Вулиця жила. Тисячна юрба, мов схвильований

лан жита перехилялась в одну то другу сторону.

Щебетливий сміх панночок, вигуки крикливих юнаків, менторський бас тата чи пискливий сопран мами, рев сирен, свист авт, дзеньків трамваїв, вереск продавців ґазет — все це зливалось в оглушливу симфонію великоміської вулиці. Всі йшли, пхалися, одні туди, другі назад, як дві струї у ріці.

Зенко завернув ліворуч у вузеньку вуличку. Кілька перепалених ґазових лямп розяснювало темінь ночі. Тиша цієї закутини вражала милим контрастом від вереску і руху, з якого вирвався перед хвилиною.

На кінці вулички — каварня. Вхід непомітний, реклям ніяких, лиш скромний напис „Каварня “Оаза.” Кілька старих архітектонічних орнаментів заступало цілу її красу назверх. Такі старі і забуті у нетрях міста „спелюнки” мають свою привабу. Нічого дивного, що каварня „Оаза” була захистом для вірних усім Музам. Гуртувались тут музики, що при звуках мельодії укладали такти сентиментальної серенади, були й поети, що при настрою вимірювали ритми і добирали рими до зворушливого сонету.

Зенко сів на „своїм” старім місці на веранді. Всі знали, що столик з краю веранди під гилястим кленом занятий ним від 7-ої вечір до пізна в ночі і що там повстають рукописи, які опісля появляються як книжки або на шпальтах журналів. Всі це знали і місце залишалося все вільне. Кельнер Степан без питання подав як звичайно: — одну пів чорної і тістечка. Зенко пірнув у коректі своєї повісти, яку щойно почали складати у друкарні. Читав і поправляв похибки складачів.

Скінчив. Думки, як рій нестерпних комах чомусь нині напосілися на нього. — „Щож тобі з цього прийде? Слава? Гроші? ха-ха-ха!... Це марниця. Пишеш, даєш читачам радість, вдоволення, втіху, а деж твоє щастя? твоя радість? От така вимріяна Соня із твого роману. Чи вона твоя? Така люба Соня, Сонічко... Кохана. Деж вона?...”

Стрепенувсь. Досить того!

Нараз! — Це неймовірне. Ні! Це хіба не сон, не привид.

Перед ним, віч-у-віч, при столику сидить вона — Соня. Та сама із країни його мрій, тільки жива, а навіть дещо збентежена, така змінена, що він її не пізнає.

— Ті кучері буйного волосся, що мене причарували, та глибінь очей твоїх, в яких я потонув до безтями, янгольський чар дівочого стану, малинові пишні уста... — шепоче Зенко як в екстазі. Малює собі незнаний світ, де Щастя і Любов панують всевладно. Співає казку про кохання, що зродилося у мелянхолійний вечір...

— Сутінки розснують пряжу по кутах і ти все приходиш у тихих мріях, у моїх снах...

Мабуть і цар Соломон не складав у стіп Суляміт кращих самоцвітів, кращої „Пісні над піснями.”

А Соня!?...

Слухає. Очі зайшли серпанком опяніння, уста, як свіжий пупянок рожі розхилились у пристраснім вижиданню; вся вяне від палких, як огонь слів; вся пружиться як драпіжна кітка до пестощів.

А блідолиций крізь кленове листя так і ллє позолоть потоками. Скрипка аж квилить, плаче, сміється, щось шепоче, намовляє: „Нині ваш день... і ніч теж для вас.” —

Зенко здіймає з пальця золотий перстень, щоб заручитися на вік із своєю вибраною. А смарагд у золотім обручі блистить, сипле іскри.

При другім столику, збоку, сиділо двох панів. Здається свобідно розмовляли про буденні, особисті справи.

— І як довго ще будеш ждати? — трохи нетерпеливо спитав ясноволосий чорноволосого сусіда.

Чорноволосий поглянув у відчинену папіросницю, що лежала на столі серед усяких предметів. У середині її було дзеркальце, а в ньому відбивався столик, де сиділи Соня і Зенко.

— Він їй передає перстень. За всяку ціну треба його дістати. Саме тепер!

Встали. Скоком опинилися при молодій парі. Ясноволосий схопив руку Соні і вивченим рухом здіймив із пальця перстень. Чорноволосий спрямував дуло револьвера у груди Зенка.

— Руки вгору!

Якби з просоння ледви отверезився Зенко. Як банька миляна, приснув чар минулих хвилин. Якась несамовита дійсність положила свою важку руку Провидіння.

— Панство арештовані!

★

Пів року пізніше відбулася розправа.

Соня була шпигункою — старушка, яку стрінув Зенко в банку, головою орґанізації, що свої вусики мов павук сітку, розвинула на цілий край. А Зенко? Не помогли сльози Соні, ні зізнання старушки. У перстені була схована записка з якимись небезпечними даними. Ніхто із суддів не повірив у невинність Зенка. Для всіх присуд однаковий.

★

Соня у келії ч. 113, жде на остаточну хвилину. Погодилась із своєю долею. Не злидні чи примха пхнули її на ховзьку дорогу, що завела її ось-тут. Одно, що наводило сум і горе це думка про любого. Вона вірилу у його невинність. Але годі було його врятувати. Перстень дала переховати старушка до банку, як застав. Спізнилася з його викупом на час, а нещастя хотіло, що Зенко саме купив його на ліцитації.

У каварні, згідно із вказівками Соня мала від якогось пана перебрати цей перстень, коли він стане до неї залицятись і вложить їй його на палець. Ось простий висновок — Зенко шпигун, а вони обидві зізнаннями його хотять рятувати.

Останним бажанням її було, щоб цей князь із тої одної ночі був при ній до останньої хвилини життя.

Заскреготів ключ у келії ч. 114.

— Вязень . . .

— Чого ще?

— Іти за мною.

Іде Зенко темними коридорами. Кроки бубонять глухо. У мрячних склепіннях сопух. Врешті тюремне подвіря. Стоїть деревляний шафот. З боку панове в пелеринах.

Пан у черні, в білих рукавичках тримає петлю і . . . ось-ось гадюкою схопить вона лебедину шию.

Кров ударила Зенкові до голови. У голові тільки одна думка:

— Соня! Ні!

Він рветься вперед але сторож схопив його за руку, аж заболіло.

★

— Пане!... Пане!

Зенко розплющив очі. Повів ними довкола — він у каварні. Перед ним стоїть Стефан.

— З редакції прислали по коректи, прошу пана.

Щойно по хвилині очуняв.

— Ага! Так передай йому це.

Хотів подати звиток паперу, але рука, на якій спер голову, безсильно опала.

— Возьми сам. Мені рука задубіла.

Був у дуже поганім настрою. В голові шуміло, рука боліла. Якийсь один промінчик постійно блистів у голові. Все більшав і більшав аж розмиготів зеленим огником. Це перстень, а в ньому смарагд. Перстень лежав на столі. Його холодне проміння наводило спокій.

Задуманий ішов до дому. Дивився просто себе, обминав людей, але нікого не бачив. Перед ним мерехтіли очі, розхилялися пишні уста, плелись кучері буйного волосся. Поволі спливали в образ дівчини зі сну. А потім вязниця, келія... Ех! — Глянув на смарагд. Ось цей малий камінчик усьому винен.

Зенко станув перед крамничною виставою. Із вікна йшло сильне світло. Підніс руку і мовчки став дивитись на перстень. Перехиляв руку то в ту то в другу сторону, захоплений ґрою променів у самоцвітів. Нараз помітив щось дивне. Як рука була дещо перехилена в ліво, проміння пригасало, а тоді в середині показувалася плямка. Зацікавлений явищем, вступив до ювиліра.

— Пане добродію: з одного боку каменя в золоті є отвір — відкладаючи люпу заявив знавець.

— Здійміть смарагд. Я хочу подивитись.

Із маленької дірочки щипцями видобув ювилір папірчик сильно скручений.

— О, саме це. Дякую! Добраніч.

Майже бігцем подався до хати. Увійшов, замкнув двері на ключ. Взяв люпу і став розвивати. Дрібним мачком було написане: „Зенко і Соня † 29 травня 1919 року.”

Здавалось Зенкови, що летить десь у провалля. Вколовся аж до крови, бо здавалось йому, що знов спить.

Ранком другого дня в банку довідався, що перстень заставила саме та бабуся, яку він стрінув попереднього дня і яка зявилась йому у сні. Сказали йому, як вона зветься і де мешкає.

По деревляних, скрипучих сходах вийшов аж на піддашшя. Весь трємтів схвильований, коли застукав і зі середини почув знайомий, старечий голос.

— Прошу! Хто там?

— Добрий день!

— Добрий... а, це ви, пане?

— Як бачу, пізнаєте мене.

— Так, але я перстеня вже відкупити не можу, бо грошей вже не маю.

— Я не з тим ділом до вас, пані. Хочу вас щось просити.

— Ви мене? Просити? Чим можу служити? Але перше зайдіть ближче. Прошу.

Увійшов до маленької, темнавої кімнатки. При вікні плечима до Зенка сиділа якась особа, мабуть жінка, бо здається, що вишивала. Бабуся представила її гостеви.

— Це моя... Пане, що вам?

Зенко блідий, із горіючими очима сперся на одвірок. Рукою протер чоло. Не міг повірити. Біля нього зявилась вимріяна Соня із його повісти.

— Сідайте, Напийтеся води. Це мине. Ви певно змучились йдучи до нас по сходах.

Голос її мав у собі щось спокійного, як легіт весняної ночі.

— Соня! — шепнув.

— Я не Соня. Я — Ірина.

★

. . . . Довго сиділи разом утроє. Бабуся оповідала історію перстеня.

— Неодну нічку гіркими сльозами я обмивала це дороге колісцятко із смарагдом. Бідувала нераз, але не продала його. Аж тепер коли Іра скінчила науку, я мусіла його заставити, бо треба було мені грошей для неї. А добро і щастя Іри, це ціль мого життя . . .

Погаслими очима задивилась в якусь даль. Спогади навели сум і біль на її поморщене лице.

— Пізналися на фронті — говорила якби до себе. — Там при свисті куль і гуку ґранат повінчалися, Зенко — мій єдиний син і Соня, янгол у людській душі. Він молодий хорунжий, а вона . . . В однім бою мого коханого сина ранили у груди. Коли подужав, як інвалід уже на фронт іти не міг. Вступив, як вона, до розвідки. Тоді прийшла на світ Іра, яка у мене зростала. Одного весняного вечера, у тій самій каварні, при тім столику на веранді під кленом, де ви, пане, сиділи, він, мій Зенко, передав їй важну вістку і пляни. Але за нею стежили і тоді їх приарештували. Опісля суд, а 29-го мая 1919 року . . . — і тут замовкла. Біль душив її і не давав говорити далі. Щойно по хвилині знову почала:

— Цей перстень я виблагала сльозами і того страшного дня я вложила туди цю жалібну записку.

Дві тяжкі сльози покотились поволі по зівялих щоках...

— Вчора були роковини.

— Не плачте, бабусенько, маєте ще мене.

— Так, кохана Ірко! Маю лише тебе.

— І від нині мене . . . коли мене приймете . . .

★

Столик під кленовим деревом на веранді у каварні „Оаза" був вільний щодня від години 7-ої до пізної ночі.

АФОРИЗМИ

Коли хто тебе вдарить, то не віддавай йому хіба потрапиш на слабшого від себе.

Кожну нагоду до замирення українці завжди використовують для нової суперечки.

Коли говориш зі злодієм, не пильнуй своєї кишені але його рук.

Др. Г. Ґ. СКЕГАР,
Галівуд, Каліфорнія.

Моя Візита в Університеті Колюмбія

Їздячи по цілій Америці, я звиджував міжнародні технічні та наукові інституції й університети. З літератури знав я, що Університет Колюмбія належить до найбільших університетів у цілій Америці, одначе не мав я нагоди блище приглянутися цій інституції. Така нагода трапилась мені 23-го вересня, 1940 р., коли я відвідав відділ „Славоніки" на цьому університеті.

Їду субвеєм (підземним елєктричним потягом) „Інтерборов" до гори міста Ню Йорку на 116-ту вулицю. На стації „Колюмбія Університеті" висідаю та прямую до першого будинку лише через дорогу. При інформаційнім столику дістаю директиви, що треба мені йти під число 505, будинок фільозофії, де знаходиться офіс „Славоніки." Скоро знаходжу цей будинок та стукаю до дверей. „Кам ін!" — відізвався голос з середини.

Входжу до середини і бачу перед собою мущину середного росту й такого віку, з живими рухами, чистенько одітого, з приємною усмішкою, та великими й мудрими очима.

— Я прийшов побачити Др. Колмана— кажу до незнайомого.

— Др. Колман що лише вийшов, але повернеться за 10 хвилини. Прошу розгоститись та зачекати. (По хвилині надуми) — А чи не прийшли ви в справі слов'янських курсів на нашому університеті? Моє імя проф. Менінґ, і я подам вам бажані інформації! . . .

— Професор Менінґ!—скрикнув я. Той самий Менінґ, що зладив такий чудовий переклад „Гайдамаків" з української на анґлійську мову?

— Той самий — з приємною усмішкою була відповідь.

— Дуже приємно пізнати вас, професоре Менінґ — сказав я. — Шість літ тому я написав дві великі статті про вас та зацитував дещо з вашого перекладу . . .

— А хто-ж ви такий? — запитав проф. Менінґ.

— Я називаюся Скегар!

— Той Скегар, що дописує до „Букс Аброд" при Університеті Оклагома?

— Той самий — відповідаю.

— Ви, пане професоре, були для мене великою загадкою, я все хотів побачити вас — хто це той ґеній, що опанував українську мову так добре, що навіть поезію з неї переводить на анґлійську мову — докінчив я.

— Ґеній я не є! — відповів проф. Менінґ. — Кожна людина може осягнути те, чого бажає й навіть опанувати якусь мову, чи мови. Треба лише заінтересування до цього та витревалости!

— Та так, але в нашій мові є певні звуки і букви, яких, приміром, не має анґлійська мова . . .

— То не є жадна трудність, каже професор Менінґ, вимовити для мене слова (і тепер прекрасно говорить по українськи) ЩУР, ХАТА, ЦІНА, НІЖ, ПОЄДИНОК. Всі ці слова мають схожі вимови в анґлійській мові, треба лише знати цю схожість!

З великого здивування я дивився на проф. Менінґа, а він дальше оповідав мені про свої переклади. Згодом ми перейшли на іншу тему.

— А як покінчилася контроверсія поміж українськими редакторами і проф. Кірконелом в Канаді? — питає мене професор Менінґ.

— Я добре цього питання не знаю, а знаю лише, що були виправдання, та що Др. Мандрика навіть книжечку написав в цій справі, де збивав твердження проф. Кірконела.

— Цю книжечку ви мені пришліть — каже проф. Менінґ. — Я знаю того скачмена, проф. Кірконела. Коли він щось говорить то він звичайно має рацію!

Потім ми почали говорити про українську літературу, мову, словарець, та українські курси на американських університетах. Цю тему почав я, бо знав, що колись Університет Колюмбія давав курси української мови, але з якоїсь там причини такі курси припинено. Проф. Менінґ пояснив мені, що курси української мови не припинювано, але впали вони через це, що **українці не показали заінтересовання та не висилали своїх студентів на ці**

курси. Я з сорому дивився в підлогу, а проф. Менінґ дальше пояснював мені, що він пробував заінтересувати наших провідників у Ню Йорку, щоб відкрити сталу катедру української мови при Університеті Колюмбія, але ніяк не міг договоритися з ними до чогось путного.

— А на яких умовинах можнаб створити катедру української мови? — спитав я.

— Річ зовсім проста: треба на фундацію двісті тисяч долярів. За ці гроші можна утворити повний курс української мови з всіми приборами та вибраною професурою. Це далоб можність українцям образуватися у своїй рідній мові тут в Америці навіть тоді, колиб на Україні зовсім заборонено українську мову як викладовий предмет!

— Ну, а якби ми самі заложили свій каледж в Америці?

— Це не піде, бо це не вдалось ані полякам, ані чехам! Ліпше мати українцям до діла з великим університетом і мати на ньому повну та постійну катедру своєї мови, чим розбудовувати нову незнану інституцію, яка гроші зїсть і з того нічого не буде — докінчив проф. Менінґ.

— Отже, як стоїть справа тепер з українською мовою на вашому університеті? — питаю.

Добре, лише ми не маємо ваших студентів! Ось погляньте: тут маєте наш катальоґ на рік 1941-1942, відділ **модерних мов і літератури.** На стороні 42-ій знайдете, що Університет Колюмбія прийме всіх українських студентів зі ступнем Б.А. (Бечелор оф Артс) на свої студії до ступня М.А. (Местер оф Артс) — і в курсі студій позволить кожному студентови взяти **українську мову та історію православної церкви,** і за такі студії зачислимо студентам 12 пойнтів кредиту з 30 — але деж ваші студенти?

Довша мовчанка. До офісу входить Др. Колман. Проф. Менінґ представив мене та скоро переповів йому, про що ми говорили. Задзвонив телефон. Др. Колман підняв слухавку й довго слухав, а потім дуже певно та виразно каже таке: „Проше пана пшийсьць о друґей годзіне до фільозофічнеґо будинку под нумер пеньцьсет-пеньць."

Я остовпів! Звертаюсь до Др. Колмана та висловлюю йому признання за таке перфектне виучення польської мови.

— О, це нічого — відповів Др. Колман, ми оба з проф. Менінґом знаємо 7 словянських мов, бо цього вимагає наш департамент!

До офісу увійшла дівчина та заповіла, що на проф. Менінґа чекають якісь люди. Я почав прощатися з проф. Менінґом.

— А на дорогу, пане професоре, прошу мені сказати, що ще бажалиб ви мати при Університеті Колюмбія окрім нашої мови? — спитав я.

— Багато дечого. Ви, українці, маєте пречудну ношу, але чи зібрав її хто з вас в один спільний музей? Здається, що ні! Отож українці повинні заложити свій національний музей при нашім університеті. Сюди ви повинні зібрати все домашне знаряддя життя-буття в Европі. Для вас це може не буде інтересним, але для нового покоління, що вроджене на американській землі, це буде новий світ. Цього не треба стидатися — й як ви, українці, це не зробите, **то я самий пічну таку музейну збірку!**

Делеґація увійшла до офісу. Я почав прощатися з проф. Менінґом: Ґуд бай! Ґуд бай!

— А не забудьте, докторе, сказати українцям, що ми подаємо на Колюмбійськім Університеті українську мову для ваших студентів, бо не хочемо, щоб така чудова мова марно пропадала! — сказав проф. Менінґ, як я вже був у дверях.

Надвір вийшов я з Др. Колманом, що йшов давати лекцію у своїй приписаній клясі. Йдемо крутими вуличками в сторону університетської бібліотеки, на якій видніє напис великими золотими буквами, що книгозбірня служить для добра і поступу людського роду та на славу Всемогутного Бога.

Переходимо попри каплицю, яка побудована на взірець малтійського хреста, а з якої чути гру на орґані. Понад дверима видно напис: **„Ін люміне туо відебімус люмен."** Ціла побудівля з червоної

цегли з надвору і з середини. Я вступив до каплиці на хвильку. Кинувши оком по каплиці — бачу орґаніста, що пірнув цілою душею з якійсь релігійній композиції. Середина копула каплиці побудована на кругло, як конґресова саля у Вашінґтоні, а колірове світло напів освітило струмочками падаючого світла крісла. Вівтар звернений на схід з трома оздобленими вікнами з колірованого шкла. По самій середині стоїть статуя Ісуса Христа з піднесеною до гори рукою і здається вам, що пальці дотикають дуже голубого неба, яке покриває цілий світ. Вид прямо чудесний. Сідаю на хвилинку в крісло, щоб налюбуватися музикою.

По хвилині виходжу та йду до бібліотеки. На дворі тихо й сонце гріє. Сідаю на найнищий ступінь і дивлюсь довкола себе. Бачу ряд забудованих бльоків будинками ріжної величини. Сотки будинків творять один університет. Бачу високі хмародери присвячені лише одному певному факультетови. Бачу ляборатрії ріжних галузей знання. Бачу височезні апартаментові будинки, де мешкають студенти, професори й служба. Є тут бизнесові підприємства специфічно потрібні цьому місту в місті. Але цього всього потрібно тут, бо в цілій університетській дільниці живе 35 тисяч студентів і 7,680 професорських сил. І не дармо тут бібліотека, що зібрала з цілого світу, на всіх мовах, зо всіх галузей знання 1,710,062 томів, бо цього потрібно тут для інформації і референції.

Виходить Др. Колман з лекції й дає мені цілий оберемок преріжних катальоґів з ріжних курсів. Просить, щоб ще колись зайти до нього. Ми розпрощалися.

Сідаю дальше на ступінь і розгортаю перший катальоґ „Журналістика.” Бачу, що сама оплата за річний курс виносить 400 долярів, а є це найтанший курс на університеті. На дальші катальоґи вже не дивлюсь. Встаю та йду до найближчого апартаментового будинку й питаю, чи мають помешкання для студентів. — Так, маємо — відповів управитель (ніґер) — й то дуже вигідні кімнати.

Везе мене ліфтом на 9-ий поверх й показує мені одну дуже маленьку кімнатку з ліжком під стіною. — Гав мач? — питаю ніґра.

— Вері чіп — відповідає ніґер — так як для тебе, то 55 долярів на місяць.

Виходжу на двір й прямую до Ривер-сайд Драйв. Сідаю на мур та дивлюсь на сріблисту ленту ріки Годсон, що безжурно котить свої води до найбільшого моря на світі, Атлянтику. Шукаю у своїй памяті, чи памятаю кого з українців, що покінчивби Університет Колюмбія. Так, пригадав собі, що кінчили тут курс фільософії: Юрій Андрейко, Іванна Яремко, Еміл Гладкий, Єлисавета Зиблікевич, Михайлина Сцібайло, І. Стеткевич, Юлія Сокіл, Іванна Березинська і Петро Ізаюк. Але я певний, що було багато більше, лише вони не прийшли мені на думку, коли я це писав. А всеж це число студентів з Колюмбійського Університету незначне супроти того числа студентів, яких видав Університет Манітоба у Винніпеґу, в Канаді. Чому така ріжниця? Відповідь маєте у грошах: оплати за курси, помешкання, харчі. Навіть у самому Голівуді на Савтерн Університеті танше ніж тут.

Пустився я йти парком в долину попри ріку Годсон. Багато дерев загубило своє листя, а вітер розвіяв їх по всіх усюдах. Лише лишився дуб убраний у своєму пишному строю: листя його прибрало чудові кольори знаних і незнаних барв людському окови. Здається вам, що бачите розвіяний великий цвітник, де повно цвітів. Чуєте повітря, пахне листя тай пахне наука на Університеті Колюмбія. Але скільки українців керується тим запахом?

Дивлюсь на годинник і бачу, що час вертатися на Істсайд. З якоюсь тугою беру субвей в долину міста. Сідаю в куточок, прижмурюю очі й даю думкам волю. Гм! Які добутки осягнули ми за перших 50 років в Америці? Доробились дещо гроша, навчились анґлійської мови, виховали друге покоління та починаємо творити професійну клясу людей. Але видали ми бодай одного велитня на полі науки, штуки, чи технольоґії? Ще ні — але є вже помітні проблески тут і там. А що на будуче? Коли говорити про Америку, то проф. Менінґ дав нам дороговказ. **Нам потрібно зібрати гроші та відкрити катедру української мови при Університеті Колюмбія! Бібліотека й музей прийдуть на другій черзі — але це ми мусимо почати зараз!**

Кланяйся свому зверхникови аж так низько, щоби він побачив те місце, в якому ти його маєш.

Наші Початки в Канаді

(З річників К.Ф.)

1910

Січня 5 — Це Різдвяне число часопису. Зверха на першій сторінці є побажання такого змісту: „Всім читателям „Кан. Фармера" редакція желає веселого і щасливого Нового Року. Всім укр.-русинам канадійської України поступу."

В редакційній статті зроблено підсумок поступу за минулий рік. Сказано там, що в протягу минулого року не один фармер збагатився бо продав кілька тисяч бушлів пшениці, не один заробив багато грошей на роботі, щоби мав чим більше щось купити для господарства, декотрі заробили грошей на напитки, але є й дійсний поступ. Заложено кількох торговельних спілок, кілька нових українських склепів, та кільканадцять нових читалень.

Довгий звіт з віча в Едмонтоні, Алта., яке відбулося там в днях 27 і 28 грудня. Відбулось воно в галі Рудика. Участників було понад 200. Підчас нього кацапи сиділи досить тихо, але українські соціялісти весь час перешкаджали своїми криками й вигуками. Віче отворив Гр. Крайківський, закликаючи участників до спокійних дискусій. По нім промовляв З. Бичинський на тему просвіти серед наших людей в Канаді. Просвіту він розділив на дві катеґорії — природну і книжкову. Його противники після промови робили всякі абсурдні висновки, мабуть вмисно, щоби понизити його в очах присутних. Предложено було кілька резолюцій, висловлюючи бажання, щоби провінціяльний уряд Алберти позволив лише українським учителям вчити в школах в українських кольоніях, щоби уряд назначив українця орґанізатором шкільних дистриктів, та щоби заложено Народну Раду, складаючуся з українських орґанізаторів, і ціллю її малоб бути орґанізування серед наших людей в Канаді. В одній з резолюцій висловлено бажання, щоби албертійський уряд заложив семинар для українських студентів, такий як вже є в Манітобі й Саскачевані, а якщо він на це не погодиться, то щоби вільно було українцям заложити свою народну бурсу в Едмонтоні. Вибрано делеґацію з 10 осіб, щоби представити ці резолюції премієрови Рутерфордови. Головою цеї делеґації назначено В. Полешія.

Д. Онищук говорив про потребу більше орґанізацій серед наших людей. Промова була довга і присутні не дуже заціkавились нею.

Опісля читав свій реферат П. Зварич на тему народних спілок. Дискусії не було, бо реферат був дуже вичерпуючий.

Вечером першого дня віча відіграно представлення льокальним аматорським кружком п. н. „Настоящий."

Слідуючого дня проваджено дискусію на тему вчерашного реферату П. Зварича. Рішено було передати цілу справу заложення народної спілки Народній Раді, щоби вона опрацювала статут, височу вкладок і т. д.

Делеґація повернула від премієра і предложила вічу відповідь такого змісту: Якщо будуть аплікації від українських студентів, то уряд може заложити семинар. Щодо назначення орґанізаторів українського походження, то про це парлямент буде говорити на слідуючій сесії.

На тему політики говорив Дм. Солянич. Він сказав, що досі українці були в канадійській політиці лише попихачами, а не брали живої участи в ній. Від тепер треба, він сказав, ставитись до цеї справи більше реально і позитивно. В наслідок його промови віче рішило заложити окрему політичну партію на Алберту.

По цім дозволено говорити соціялістам. Вони мало що мали до сказання крім кидання всяких закидів на всіх і на все. В їх опінії лише інтернаціональні питання важні, а всі інші не заслугують на жадну увагу.

Січня 12 — Новинка на першій сторін-

ці про те, що в місті Винніпеґу є вже поважне число українців склепарів, більшість з них маючи покищо лише малі склепи, але все таки в них можна купити всего найбільше потрібного. Кілька тижнів тому заложено спілку при 711 Маґнус Аве. Склеп цей зветься „Руська Торговельна Спілка" і належить до трох людей: Ю. Ситника, А. Сліпченка і Панькова. Торговля йде їм дуже добре.

Оповіщення, що хто з наших людей не має ще горожанських паперів, нехай прийде до галі на розі вулиць Притчард і МекҐреґор і там може дістати їх зовсім безплатно. Мусить бути замешканий в Канаді найменше три роки.

Мабуть перший раз женщина під псевдонімом „М. Українка" порушує деякі жіночі справи, про яких досі ніхто з українського жіноцтва й слова не сказав. Редакція додає від себе замітку, що нехай інші женщини пишуть і висловлюють свої погляди.

Н. Колцун пише з Сифтону, Ман., про релігійну боротьбу та незгоду.

У Вест Форт Вилліям заснувалась читальня. Вписалось на самім початку 40 членів. Збори відбулись в цій справі 26 грудня, 1909. Заряд вибрано з слідуючих осіб: голова Григорій Ємчук, заст. голови. П. Кузик; скарбник П. Клепей; писар С. Кузик; бібліотекар М. Костельник; виділові І. Гуменюк; Д. Фаренчук і І. Костюк.

У Вест Форт Вилліям також зорґанізовано церковну ґромаду і вже зібрано на будову церкви 700 долярів.

Оповіщено результати іспитів українських студентів в Манітобській Колеґії в Винніпеґу. Студентами там були: О. Жеребко, Арсенич, Войценко, Бачинський, Вергун, Бесарабович, Гаврилюк, Лучкович, Місик, Новак, Божик, Курієць, Козяр, Ґреґораш, Теслюк, Головацький, Якиміщак. Подано також їх марки з іспитів.

Січня 19 — Оповіщення про те, що від 15 лютого можна буде взяти в околиці Винніпеґу, в найдальшім віддаленню 100 миль, добрі гомстеди. Редакція пригадує, що це є добра нагода нашим людям набути фарми, отже вони повинні з того користати.

Повідомлення до орґанізаторів в Алберті: Після відбуття загального віча в Едмонтоні, орґанізатори мали дати звіти про нього в своїх околицях, та заклика-ти людей ставати членами Народної Торговлі і складати по пять долярів на фонд заложення Народної Часописи. Орґанізатори з околиці Веґревил зїхалися на довірочні наради і там рішили розіслати до всіх інших орґанізаторів по провінції квестіонарі з ціллю порушення справи дальше. Звіти з результатів праці малиб бути звернені до 25 січня. Відтак у Веґревил відбудуться дня 27 січня спеціяльні наради для обговорення справи зорґанізовання Народної Торговлі у Веґревил. Предсідатель — Ф. Лемішка, секретар — П. Зварич.

„Саскачеванець" пише довгу рецензію про недавно видану книжку „Да Форейнер," написану презбитеріянським пастором Ґордоном. Він пізніше вживав псевдоніму „Ралф Коннор" у всіх своїх творах. В цій книжці Ґордон написав багато про українців, дещо правди але багато неправди і такого, яке для українців не є корисне.

Січня 26 — Річна передплата Канадійського Фармера виносить $1.50.

В Іст Селкірк, Ман., засновано Читальню дня 16-го січня. Дано її назву М. Січинського. Заряд складається з слідуючих осіб: голова Іван Ковальський, заступник голови Козяр, секретар Колінський, контролєр О. Вирозуб, виділові М. Коцюба, П. Рошко і Д. Корпінський. Вписалося членів 16.

Лютого 2 — Редакція згадує про велике народне віче, яке відбудеться в Ростерн, Саск., в днях 15 і 16 березня.

В Порт Артур українці заснували Читальню 16-го січня. Дали її назву М. Січинського. Вписалося на початку 37 членів. Вкладки по 50ц. Заряд вибрано такий: голова Ю. Богонько, заступник голови М. Куцалима, секретар Бялоскурскі, заступник секретаря І. Веньґировіч, скарбник М. Коханий, контрольори В. Каринчук, Ф. Огинкивич, бібльотекар Д. Слободян. Передплачено часописи: Канадійський Фармер, Шершень, Америка Ехо, Діло, Громадський Голос, та закуплено книжок за чотири доляри.

Василь Романюк пише з Мирнам, Алта., про відбувшийся там в день 22 січня мітинґ в справі заложення народної торговлі й часопису. Ухвалено було взятися до діла заснования торговлі, до орґанізовання читалень та до ширення просвіти серед наших людей.

Василь Гута оголошує свій „бордінґ

гавз” в Росел, Ман. Страва все свіжа і смачна. Їда по 10, 15 і 20 центів, а спання по 10 центів за ніч.

Лютого 9 — На редакційній сторінці довша стаття про надходяче велике народне віче в Ростерн, Саск., де на пляні є обговорити ось такі справи: як українським фармерам висвободитися від визиску ріжних чужих склепарів і компаній, як поширювати освіту й свідомість серед нашого народу в Канаді, яке повинно бути наше становище супроти політичних партій в домінії й провінціях, переведення на українську мову головних провінціяльних законів, народна преса, будова залізничих доріг і почт по фармерських кольоніях, асекурація від огню і граду, заснования українського банку. На чолі комітету, який приготовляє віче (зїзд) є такі особи: Осип Меґас, Петро Швидкий, Гнат Пляцко, Йосиф Сікорський, Дмитро Тацюк, Олексій Сироішка, Прокопій Мамчур, Ґеорґій Воробець, Іван Дирбавка, Іван Дегідь, П. Боднар, М. Котелка, М. Білик, Іван Голінатий, Іван Квасниця, Іван Маґус, Кінар, Йосиф Грицак, Стефан Жарій, Василь Катеринич, Іван Бойко, Григорій Саґанський, І. Кушнєрик, Борса, Федько Кіндрачук, Андрій Грицак, Андрій Турта.

Допис з Етелберт, Ман., про заснования там торговельної спілки. Дописувач, підписаний „Член Спілки”, каже, що нарешті нашим людям стає ясно, що вже час перестати годувати чужих, а підпомагати своїх.

Звіт з загальних зборів у Веґревил, де було около 500 людей, та обговорювали важні народні справи. Відбулися вони 27 січня. Першим промовцем був о. Крижановський, греко-католицький священик. Він закликав до єдности й закинення релїґійної боротьби. П. Зварич говорив про вагу заснования Народної Торговлі. Викликано було деяке непорозуміння над висотою уділу. Врешті рішено вложити суму $25. Всіх уділів має бути 1,000, що зробить $25,000. Ухвалено статут Народної Торговлі. Тимчасова дирекція: Стефан Порайко, І. Янішевський, Панько Засійбіда, Стефан Савчук, Яків Бартман, всі фармері; а з осіб не-фармерів — Петро Кольматицький і Андрій Зварич з

Веґревил, та Павло Рудик і Николай Болоґай з Едмонтону.

Лютого 16 — Т. Д. Ферлей, учитель в українсько - анґлійськім семинарі в Брендоні, зрезиґнував з посади, і відходить з днем 1-го березня.

Лютого 26 — П. Зварич пише довгу статтю на тему „Економія." Наперає на те, щоби наші люди бралися до ріжних бизнесів, бо в них є гроші, а грошей потрібно для всякої народної роботи.

В Ґонор відновлено діяльність при давніше заснованій Читальні. Відбуто 30-го січня збори, і там вписалося ще 20 членів, та вибрано новий заряд. Читальня міститься покищо в домі М. Панькова. Товариство думає збудувати свій власний будинок на Читальню. Околицю Ґонор замешкують переважно самі „русини" з Галичини й Буковини, та між ними є кількох латинників.

Іван В. Дрогомирецький пише в дописі з Плезент Гом про народну працю. Священиком там є о. Угринюк. Він вчив гри на скрипці з нотів, і вже кількох молодих хлопців гарно грають. Поза те в околиці буває багато неприличних забав та всякої розпусти, про яку й встидно згадувати.

Березня 2 — О. Меґас закликає в дописі до численного прибуття на загальне народне віче в Ростерн, Саск. Буде там багато цікавих промов і дискусія.

Іміґраційний аґент К. Ґеник пише деякі вказівки для людей відносно гомстедів та землі для поселення. Закликає наших людей не відкладати справу вибору доброї землі на пізніше, бо може бути запізно. Треба забирати гомстеди заки вони ще є. Каже, що в Саскачевані є дуже добрі землі, яких можна набути майже даром як гомстеди. Алберта також добра, але там трудніше почати господарку як в Саскачевані.

Березня 9 — Д. А. Росс, ліберальний посол до провінціяльного парляменту з округа Спрінґфілд, виголосив промову підчас сесії, в якій остро критикував консервативний уряд Робліна за неприхильне ставленняся до українців. Цей уряд, сказав Росс, трактує чужинецьке населення в Манітобі понижуючо і несправедливо, і таким способом він робить з них не громадянів а ворогів Канади.

Березня 16 — Виявлено шкандал про Бадерського як шкільного орґанізатора. Показалось, що він з цілого року був лише 32 дні в праці як орґанізатор, а решта часу просидів в канцелярії, де писав листи. В Манітобі тоді уряд був консервативний, провідником якого був Роблін. Бадерскі був поляком. Показалось також, що чомусь шкільний дистрикт Бирч Ривер в Манітобі орґанізував і Бадерскі і Стефаник.

Березня 23 — У Веґревил, Алта., аматори відіграли штуку п. н. „В Старім і Новім Краю," з немалим успіхом. На салі було повно людей, а між ними й поважне число анґлійців. Про виставу цеї штуки писала й анґлійська преса, і то похвально. Грали ролі в ній: Олекса Бачинський, Параня Зварич, пані Засійбіда, Іван Кудрик, та інші в менших ролях. Петро Зварич і Іван Кудрик грали окрему активку-фарс про те, як то русин купував машину до ловлення сусликів. Майже ціле населення міста Веґревил довгий час говорило про цю виставу українців, і дивувалися, що вони моґли таке зробити. З приходу призначено було $10 на місцевий шпиталь.

Іван Карам пише в дописі з Редисон, Саск., що в його околиці просвітна праця йде вперед, але є трохи непорозумінь над справою церкви і священиків.

Федор Комарніцький з Верміліон, Алта., пише, що там є 40 українських родин, і церкву збудували чотири роки тому, але над нею ще сперечаються.

Березня 30 — Велике фармерське віче в Ростерн, Саск., відбулося в днях 15 і 16 березня. Отворив його Прокіп Мамчур, фармер з Белвю, а відтак промовляв посадник міста, МкҐреґор. Він згадав, що як предки українців воювали з турками й татарами, то вони в Канаді дадуть собі раду і стануть примірними громадянами. Предсідником віча був Осип Меґас, який добре володів анґлійською мовою і подякував посадникови. Перед полуднем промовляв один учитель, українець, з міста Ростерн, але назвисько його не подане. Він оповів про тяжкі життєві обставини нашого народу в Европі і тут в Канаді, та закликав до праці над зорґанізованням товариств, шкіл, церков і т. д.

Пополудню приступлено до вложення статуту створеного на цім вічу фармерського товариства, яке приняло назву: „Товариство Руських Фармерів в Канаді." Головною його ціллю є слідуюче — 1. Засновувати читальні і просвітні круж-

ки по наших кольоніях; 2. Піддержувати народну свідомість, 3. Помагати засновувати народні спілки, 4. Нести поміч родинам в часі потреби. 5. Видавати народну фармерську часопись, 6. Друкувати просвітні книжки і переводити державні закони на нашу мову, 7. Боронити права руських поселенців в Канаді, 8. Кольонізувати добрі землі нашими людьми, 9. Заспокоювати місцеві потреби членів товариства.

По провінції Саскачевану мають творитися окремі відділи цього Товариства, по 50 членів в кожнім. Вкладка виносить 3 доляри на рік. Головним секретарем Товариства є Гнат Пляцко, Ростерн, Саск.

Д. Крайківський з Едмонтону говорив про потребу заснування торговельних спілок поміж нашими людьми. Один з найбагатших фармерів в Ростерн, Рибчинський, виголосив дуже добру промову, в якій сказав, що одинока наша надія в Канаді є в просвіті. Посилайте своїх дітей до школи, нехай виучуються на ріжних професійних людей, нехай доробляються, то тим способом ми станемо в Канаді добрими громадянами і будуть нас всі поважати, він говорив.

До Товариства вписалося понад 100 членів. На кожну околицю вибрано орґанізатора. Вечером другого дня віча, місцеві люди виставили штуку "Тимко Капраль."

В дописі з Давфин, Ман., "Член" пише, що просвітна робота йде дуже гарно, лише люди сваряться через церкви.

Квітня 6 — Помер о. Олександер Гумецький, бувший парох церкви Св. Володимира і Ольги у Виннипеґу, в Сан Франціско дня 11-го березня. Полишив в Европі жінку й одного сина. Був завзятим москвофілом в молодих літах, та пізніше мусів змінитися на українського патріота, бо побачив, що українців він не переробить.

Новинка: Анґлійські часописи подають, що католики на чолі з французьким архиепископом Ланжвіном вже від довшого часу збирають фонди на ціль католицької місії серед русинів. Гроші збираються по всіх костелах в східній Канаді. Зібрано вже кілька тисяч долярів. Говорять, що вони мають видавати й руський часопис за ці гроші.

В Стоні Мавнтейн зорґанізовано Читальню під назвою „Народний Поступ". Вписалося 16 членів і зложено $6.25.

Квітня 13 — Д. Семенюк в дописі з Вест Форт Вилліям пише, що там недавно заложено Читальню, і вже є поверх 70 членів.

Квітня 20 — В протягу минулих чотирох днів до Канади прибуло з Европи 1,666 іміґрантів, серед яких було 317 австріяків, 316 галичанів і 21 росіянів.

Український робітничий драматичний кружок відіграв в суботу, 23-го ц. м., перший раз драму „Мати Наймичка," в галі на розі Манітоба і Паверс.

В дописі з Вайта, Ман., пише Я. Процюк про народну працю таке: Було засновано в нас Читальню ім. Т. Шевченка, але через невідповідний провід вона довго не існувала. Замість просвітної праці велися лише танці й забави. Книжок жадних не постараносся.

Квітня 27 — Між новинками: Католицьке товариство „Кетолик Чорч Екстеншон Сосаєті" дарувало на заснування католицької часописи для русинів одну тисячу долярів.

Травня 4 — Новинка про уступлення Т. Стефаника з становища шкільного орґанізатора, а назначення на його місце Ґіґейчука, який до того часу був інспектором від бурянів.

В Плезент Гом відбулися збори Читальні. Провадив ними учитель Василь Когут. Читальня буде носити назву „Просвіта." Робляться старання зорґанізувати драматичний кружок.

Травня 11 — Семен Михайлюк в дописі з Ст. Джулієн, Саск., закликає людей в околиці до заложення читальні при греко-католицькій церкві.

Травня 18 — В редакційній статті пишеться на тему: „Банкротство консервативної безхарактерної політики." Говориться там про несподіване назначення бувшого інспектора від бурянів, Павла Ґіґейчука, на орґанізатора шкільних дистриктів поміж українцями.

Травня 25 — В руській греко-католицькій народній церкві відправлено урочисте Богослуження за покійного короля, Едварда VII, який помер в Лондоні 6-го травня. Трон обняв його син, Юрій V. Відправляв парох Е. Красіцький.

Червня 2 — Іван Скибіцький пише з Мавнтейн Ровд, Ман., про великодну забаву. Каже він таке: Третого дня на Великдень мало що не прийшло тут до великого нещастя. Хлопці почали танець, а старші хотіли їх розігнати та нападали на них два рази. Другим разом хлопці злостились, позабирали буки і далі на старих так, що якби старі були не втікли, то хто зна яке булоб вийшло нещастя.

Червня 8 — Ф. Д. Палій з Шіго, Саск., піддає гадку, щоби фармері в тій околиці заснували цукроварню. Цим способом вони моглиб завжди мати запевнений ринок цукрових буряків, які не будуть вимерзати і яких не знищить ані град ані посуха.

„Фармер" з Ґарленд, Ман., пише в дописі, що люди в його околиці радіють з того, що там недавно повстав перший український склеп. Люди всі купують всякий товар в нім, а в жидівськім склепі майже ніхто нічого не купує. Це знак, що наші люди приходять до свідомости, пише „Фармер."

Др. В. І. Сіменович радить українським інтеліґентам, які не мають заняття в Злучених Державах, йти на курс вишколення в шоферстві, цебто в їзді автом. Курс коштує лише около 25 долярів, а добрий шофер може заробляти навіть і по 100 долярів місячно.

Червня 15 — Багато пишеться про політику в Манітобі. В декотрих округах відбулись номінаційні конвенції. Українці всюди стоять по стороні ліберальної партії. Консервати посилають поміж них своїх платних аґентів, але успіхи їх малі.

Проголошення ліберальною партією в Манітобі своєї плятформи.

Червня 22 — Ще більше дописів і стать на тему політики в Манітобі. Всі вони висловлюють оґірчення проти політиків і аґентів консервативної партії, а хиляться до партії ліберальної.

Червня 29 — В редакційній статті пишеться про шахрайства й марнотравство тодішного консервативного правительства в Манітобі. Премієром і провідником консервативної партії тоді був Роблін. Провідником ліберальної партії був Норрис.

„А. Г. Ліберал" і „Фармер" з Ґарленд" в дописах пишуть про відбуття в Ґарленд консервативного передвиборчого мітінґу, де промовляв Шо, кандидат тої партії, та аґент Ястремський.

Липня 6 — Довгий звіт на тему „Ситуація Теперішної Політики в Манітобі." Подається там навіть і цифри видатків та приходів консервативного правительства Робліна.

А. Гарах пише з Ґарленд, Ман., про вештання консервативного аґента поміж людьми з ріжними обіцянками. Закликає людей голосувати на ліберального кандидата.

Липня 13 — Провінціяльні вибори в Манітобі відбулися дня 11-го липня. Ліберали вибрали 14 послів а консервати 29. Консервати будуть мати менше послів як в минувшім парляменті. По ріжних українських кольоніях консервативні аґенти підпивали людей пивом і горівкою та годували по стайнях та стодолах гнилою ковбасою. Таким способом вдалось їм позискати багато голосів.

Липня 20 — Цього року, так як і минувшими роками, в Виннипеґу відбувається велика загальна вистава, на старій площі званій „Ексгибишон Ґравндс." Між іншими виступами на програмі є там ґрупа українських танцюристів. Танцюють вони козачка в українських строях. Одна дівчина співає „Ой не ходи Грицю."

Відбулася конвенція українських учителів. Присутних було кільканадцять. Чомусь не було багато учителів, мабуть більшість з них втратила зацікавлення в своїй орґанізації. Було трохи терпких

слів. Орґанізатор Ґіґейчук казав, що він „учителів чує під пятою."

Друга довша повість, автор якої є О. Г. Гикавий, появилась в друку. Наголовок її — Петро Крутій. Перша його повість, п. н. Колись Буде Ліпше, недавно скінчилась.

Слідуючі українські студенти перейшли іспити на Манітобськім Університеті: 1-ший рік Матрикуляції — Ф. Т. Гаврилюк, М. Ф. Бесарабович, П. М. Козар, М. Лучкович, Г. Новак; 2-ий рік Матрикуляції — А. Арсенич, Д. Якиміщак, І. Ґеник; 1-ший рік Артс — О. Жеребко.

Липня 27 — З приводу подій в Галичині, де поляки переслідують українців, і де відбулися заворушення між студентами, в яких польські студенти вбили українця Адама Коцка, українці в Винніпеґу відбули віче для протесту проти такого нищення української культури. Ухвалено резолюцію, в якій висловлюється сильний протест проти польських переслідувань, та домагання заснowання українського університету в Львові, за що пролято вже так багато української крови. Того самого дня зложено на руки комітету $105.10, з чого призначено $82.35 на шкільний фонд ім. Олени Січинської і „Жертви для жертв," а $22.75 для прибитої горем матері Адама Коцка.

Французький архиепископ Лянжвин з Ст. Боніфас робить старання в Римі дістати для русинів в Канаді католицького епископа. Відомо, що Рим приобіцяв знайти його в протягу року. Хто ним буде — невідомо.

Серпня 3 — Пишеться про надужиття консервативних аґентів в недавних провінціяльних виборах. В округах Спрінґфілд, Емерсон та інших викрито після виборів, що там голосувало більше людей як було на лісті голосуючих. В однім полі в Спрінґфілд знайдено 20 викрадених з скринки балотів, на яких голоси були на ліберального кандидата.

Серпня 10 — Проголошення конкурсу Манітобської Колеґії за студентами. Колеґією заопікується Самостійна Руська Церква в Канаді. Питомці мусять бути виключно українцями, членами згаданої церкви, реліґійними, чесними, моральними та знати мови українську й анґлійську. Аплікації засилати до о. М. Бачинського, 551 Притчард Авеню. Першенство мають члени незалежної церкви.

Серпня 17 — Оповіщення: „В неділю, дня 21-го ц. м. відбудеться в церкві Св. Володимира і Ольги в Винніпеґу богослуження в річницю уродин цісаря Франц Йосифа.

Серпня 24 — Митрополит Шептицький виїхав до Америки, де побуде аж до жовтня, а відтак відвідає Монтреал підчас Евхаристичного Конґресу. Звідти поїде на захід і відвідає більші українські поселення.

Дописувач з Сифтон, Ман., пише, що в околиці спокій бо нема більше реліґійних сварок. Читальня, давніше побудована, починає оживати, люди починають більше цікавитися добрими справами.

В Нантон, Алта., сталась траґедія з одним українським робітником на залізничій дорозі — Осипом Смальом, родом з Говилова. Коли робітники вертали по праці на вечеру, надїхав потяг. Смаль звернув на це увагу форменови, та він нічого з тим не робив. Потяг вдарив в ручний візок, Смалеви відтяло одну ногу, а другу дуже поранило.

Серпня 31 — Знаючи, що до Винніпеґу має прибути Митрополит ґраф Шептицький, парохіяни церкви Св. Володимира і Ольги скликали наради, та рішили предложити йому просьбу давати українцям греко-католикам в Канаді жонатих священиків. В просьбі також рішили просити українського епископа, а не французького або бельґійського.

У Винніпеґу відсвятковано 80-літні уродини Франц Йосифа. Головним гостем і промовцем був самий австрійський консуль, Др. Іван Швіґель. Бенкет відбувся в однім з найкращих міських готелів. Між промовцями був також парох з церкви Св. Володимира і Ольги, о. Красіцький. Він говорив по українськи, а його промова була відтак переведена на анґлійську мову. Він вихвалював австрійський уряд цісаря та бажав йому всякого добра на будуче в імени канадійських „русинів."

Вересня 7 — Новинка про те, що Митрополит Шептицький в Канаді побуде лише вісім днів, і не буде мати часу на відвідини навіть і більших міст. Він лише полагодить деякі церковні справи з французьким епископом Лянжвіном відносно церкви для українських греко-католиків.

В редакційній статті пишеться, що „Канадійський Фармер" як перший укра-

їнський часопис в Канаді, від самого початку свого існування рішив не вмішуватися в релиґійні справи наших людей, бо релиґія це зовсім особиста справа, і часопис зможе зробити більше добра й користи цілому нашому загалови коли буде доглядати загально громадських справ, а не сторонити за одною, другою або третою церквою.

Новинка такого змісту: Новий Український Посол до Парляменту — Минулого тижня помер у Відні сіоністичний посол Др. Ґабель з округа Бучач-Підгайці. На його місце вибрано Др. Льонгина Цегельського.

Вересня 14 — Українські фармері почали цікавитися пасічництвом. В околицях Плезент Гом і Бровкенгед є вже кілька пасічників. Цікавляться також і плеканням овець.

В Винніпеґу завязалося товариство „Запорожська Січ". Члени дискусують важні справи на своїх сходинах, а поза те збирають жертви на „Народний Дім" і на бурси.

Мирон Тихий пише з Етелберт, Ман., що український кооперативний склеп має дуже мало покупців, а всі йдуть до жида, бо „там всього багато, а в нашім нема що купити."

Вересня 21 — Між новинками: „Опалове дерево ніколи не було таке дороге в Винніпеґу як тепер. Таж тут вже далі буде неможливо жити. Мясо дорожіє кожного року так, що за добре мясо треба заплатити по 20ц. за фунт."

Вересня 28 — Траґедії через пиятику в місті Винніпеґу: На одній забаві пили аж доки не почали сваритися, а відтак битися. Коли покликано поліцая, один з підпитих не хотів йому покоритися і поліцай мусів усмирити його кулею. Інший случай: Підпитий на забаві Гаврило Трач прийшов до дому пізно в ночі і почав сваритися з жінкою. Підчас сварки вистрілив до неї три рази та ще хотів вбити й дочку, але вона втікла. Врешті він самий собі відібрав життя.

Українська Книгарня (Ф. Доячека) під числом 850 Мейн Ст., оголошує свій новий катальоґ книжок, ґрамофонів, стереоскопів і музичних інструментів.

„Канадійський Фармер" друкується в будинку при 287 Селкірк Авеню.

Іван Семенюк пише з Госмер, Б. К., що робітники на залізниці заробляють по 20 центів на годину.

Заклик до збірки фондів на поміч Рідній Школі в Галичині. Гроші засилати до Товариства Дністер в Львові.

Оголошення нової книжечки — Оповідання Для Дітей, видана накладом Української Книгарні. Автором є тодішний учитель, О. Г. Гикавий.

Жовтня 5 — Ученики, які три роки тому записались до брендонського учительського семинаря, покінчуть студії в листопаді і вийдуть з цертифікатами, які позволять їм йти учителювати. Цертифікати це третої кляси. На їх місця принято інших студентів до семинаря — Антін Галабіцький, Яків Гладій, Михайло Кадинюк, Василь Лісовський, Олекса Климок, Пилип Сторожинський, Антін Скоробогач, Василь Рурак, Михайло Онофреїв, Никола Вербенюк, Михайло Демчук і Григорій Заблоцький.

Митрополит Шептицький приїздить до Винніпеґу на пять днів і буде перебувати в Отців Василіянів. Парох василіянської католицької церкви в Винніпеґу, о. Филипів, повідомив українське громадянство через пресу, що петиція, яку наші люди недавно підписували з домаганням о священиків і епископів світських а не василіянських, не буде доручена Митрополитови з тої причини, що її підписували не католики, а ті, котрі відпали від французького „біскупа."

Василь Стефанюк пише з Лавдер, Ман., що він заробляє за працю на жнивах по $2.75 на день, а на „екстра ґенґу" платять лише $2 і ще обтягають за харчі.

Жовтня 12 — В суботу, 8-го ц. м., прибув до Винніпеґу потягом на сіпіарський залізничий двірець Митрополит Шептицький. Витало його велике число людей. З двірця він вступив найперше до Василіянської церкви Св. Николая. Слідуючого дня, в неділю, відправлено в тій церкві архиєрейську Службу Божу. В понеділок відбувся бенкет в Роял Александра готелю, де промовляв Митрополит. Обіцяв, що за два роки будуть українські греко-католицькі світські священики, жонаті, та що буде й український епископ. Обіцяв також він, що забереться французьких і бельґійських священиків. Порадив він не записувати церковних маєтків на французького епископа.

В редакційній статті між іншим написано таке: „Як би воно не було, то наш нарід не хоче чужих опікунів і домагається того, щоби він міг розвиватися не-

залежно від других народів . . . Церковна справа від давна вже шкодить нашому культурному розвиткови в Канаді саме через те, що вона не була як слід полагоджена, а нарід баламучено то цим то тим.”

Дальше в тій самій статті говориться таке: „Багатьох цікавить те, який результат будуть мати петиції і делеґації в Митрополита ґрафа А. Шептицького. Можна впевнятись, що все неможливе до здійснення не буде мати успіхів і тому шкода заходів . . . Хіба те, що Митрополит не буде в греко-католицькій церкві Св. Володимира й Ольги, котра фронтом лежить проти Василіянської церкви Св. Николая, означає щось іншого?”

Жовтня 19 — Між ріжними іншими оголошеннями в цім числі „Канадійського Фармера” є ось такі оголошення: „До Краю! Шифкарти на продаж. Елловей і Чемпіон.”

„Ґрамофони — з довгими трубами — $25.”

„Едійс Сайлент Сірники.”

„Мужеські черевики — з видутими носиками з прищіпкою ззаду для натягання на ногу, зверха білі а сподом лякеровані, з високим обцасом, шнуровані на гачках — $3.40.”

Передрук великої відозви п. н. „Братя Русини!” Це на тему того, що в Злучених Державах Руский Народний Союз замінено на католицьку орґанізацію з назвою Руский Греко-Католицький Союз. З того повстало велике обурення і кількох провідних осіб почали акцію проти того.

Жовтня 26 — Новинка такого змісту: Ту саму церков, що в Мондер, Алта., Сер Вилфред Лоріє вкладав під неї угольний камінь, цего понеділка (24-го жовтня) при великім здвизі народу посвятив Митрополит ґраф Андрей Шептицький. Торжество було величаве.

Листопада 2 — В редакційній статті пригадується українським фармерам, щоби пробували господарювати так як це роблять анґлійці, а не так як господарювали наші люди в старім краю.

Листопада 9 — В дописі з Келґарі А. Т. Кібзей пише, що там ґостила Ірина Січинська, сестра Мирослава Січинського. Говорила вона про знущання поляків над українцями, а відтак предсідник, А. Крамар, закликав до збірки на ціль рятування його. Цікавим буде те, що в дописі сказано що „нарід . . . розгорячений кинувсь до стола і зложив на ту ціль $36.75. (В тих часах це була поважна сума).

Свящ. Е. Періґ пише, що в Тюлон, Ман., відбудеться в день 21 листопада посвящення Руско-Народної Самостійної Церкви Св. Ап. Андрея Первозваного. Священики там будуть І. Бодруґ, М. Бачинський, І. Данильчук і ще кількох з провінції, а також може і з Алберти й Саскачевану.

В. Смолик пише з Едмонтону, що там в місті завязалось співацьке товариство Боян.

Листопада 11 — Ціна муки в Винніпеґу: найліпша $2.95 за міх, гірша $2.85, $2.60 і $2.10, а XXXX $1.70.

Листопада 23 — Павло Мислюк пише в дописі з Ґолден, Б. К., що там працює поважне число українців в лісі при рубанню дерев, та декотрі з них не признаються, що вони українцями. Один з таких нехотячи пошпортався і впав, а при тім і міцно закляв, по українськи. Тим себе й зрадив.

Листопада 30—Митрополит Шептицький повернув передминулої пятниці з заходу і був у Винніпеґу. Ґостював в фран-

цузького Архиепископа і виїхав до Форт Вилліям. Звідти поверне до Винніпеґу і поїде на схід, до Злучених Держав та відвідає по дорозі руські парохії.

Грудня 7 — Православний Архиепископ Платон посвятив минувшої неділі П. Божика на діякона а цеї неділі відправить в тійже православній церкві торжественне Богослуження і висвятить діякона Божика на священика.

В Нелсон, Б. К., зорґанізовано Читальню ім. М. Січинського. Замовлено кілька часописів та куплено трошки книжок до читання. Членів є мало, а сходини відбуваються в домі п. Олійника.

Грудня 14 — Дня 13-го грудня відбулися вибори до міської ради в Винніпеґу. В пятій варді кандидував Т. Стефаник і Кімель, але оба провалилися. Мейором вибрано Еванса більшістю около 1,500 голосів.

В редакційній статті пишеться трохи терпкі слова з приводу недавних міських виборів. Дуже багато українців віднеслися до них зовсім байдужо і не йшли голосувати.

Грудня 21 — Христина Медвідь, школярка в школі Ярема, в околиці Салтковтс, Саск., нарисувала портрет королевої Александри так досконало, що шкільний інспектор взяв його з собою і переслав до палатського секретаря в Лондоні. Від нього пізніше прийшло повідомлення, що рисунок отримано і королева Александра бачила його та щиро дякує Христині. Радить молодій школярці продовжувати рисування і піти до школи малярів. При тім королева побажала всего найкращого й цілому українському народови.

Грудня 28 — З початком січня, року 1911, має почати виходити в Винніпеґу перший на американській землі літературно-науковий ілюстрований український журнал з назвою „Хата."

1911

Січня 4 — В редакційній статті пишеться про минулорічні події та пригадується українському громадянству, щоби воно поступало вперед так, щоби з кожним Новим Роком можна було сказати собі ввічи, що ми йдемо вперед до кращого.

Січня 18 — В дописі з Етелберт, Ман., „Жичливий" радить фармерам не продавати своїх кордових дров жидам, а спільно ладувати залізничий тягаровий ваґон і продавати їх до наперед вмовленого купця в Винніпеґу.

Вже вийшов з друку перший український журнал в Канаді, п. н. „Хата." Передплата два доляри на рік. Замовляти в Руській Книгарні, 850 Мейн Ст. Зміст його літературний — оповідання й поезії.

Січня 25 — Новинка з „Фрі Прес", де пишеться про те, що баптиська церква плянує поширити свою місійну роботу серед українців. Відправи будуть відбуватися в Табернекл.

З. Бичинський пише довгу рецензію журналу „Хата," даючи майже вичерпуючі зауваги про кожне оповідання і поезію в нім. Про оповідання „Перший День Заробітку," якого написав А. Новак, він каже, що воно дуже добре написане, але в нім трохи забагато траґізму й суму.

Лютого 1 — Наукове Товариство ім. Шевченка в Винніпеґу рішило взятись до збирання української бібліоґрафії. Діло це не легке, бо українських часописів та книжок всюди видають де лише живуть українці.

Лютого 8 — Винніпеґська українська кооператива „Робітник" упала через те, що роздавала забагато товарів на кредит.

В цім числі, як і в кількох попередних, поміщено досить багато матеріялу поучень і зауваг для фармерів.

Лютого 15 — Вісім миль на полудне від Бюкенан, Саск., одна дівчина відморозила ноги так, що останеться калікою на ціле життя. Сталося це підчас того як вона з іншими ходила по околиці просити на весілля.

Василь Романюк пише про околицю Піс Ривер в Алберті, якою то наші люди в той час були дуже зацікавилися. Опис тої околиці добрий, але знеохочуючий.

Товариство „Січ" з Венлав, Ман., відіграло в Укр. Народнім Домі в Етелберт драму „Убійники." Головні ролі в ній грали дооколичні учителі: Гавірко з Венлав, Коцан, Малкович, Хребтик, Гикавий, Сліпець і Стечишин з Ґарленд.

Лютого 22 — Принципал Манітобської Колеґії в Винніпеґу, Др. Петрик, мав спеціяльні сходини з українськими студентами в одній з кімнат, і питав їх чому так мало з них мають охоту до студій теольоґії. Він сказав, що презбитеріянська церква потребує багато нових про-

повідників, і що для молодих людей це дуже добре заняття. Кількох з студентів запитали про платню проповідників, на що принципал дещо образився, а опісля задержав їх на випити, між іншими Сохацького.

В околиці Вакав, Саск., відбулися річні збори читальні „Зоря", і вибрано новий заряд. Головою вибрано Г. Дідуха.

Березня 1 — Олекса Буртник, тодішний 15-літний школяд в школі Лун Лейк, коло Етелберт, Ман., пише розвідку на тему „Що Ми Повинні Їсти."

В галі на розі вулиць Манітоба і Паверс, в Винніпеґу, М. Стечишин виголосив відчит на тему „Про Походження Людини."

Березня 8 — В Нелсон, Б. К., українці відсвяткували 50-ті роковини смерти Тараса Шевченка. Промовляв Д. Мельничук, голова Читальні, а також і його брат, П. Мельник, оба робітники в цій місцевости. Деклямували „Катерину," „Невольники" та відспівано кілька пісень. Зібрано $7.35 на памятник Шевченка.

Березня 15 — Н. Чирнівчан пише з Форт Вилліям, Онт., про дуже примірне весілля в Теодора Ілюка. Жадного „заворушення" на цім весіллю не було, а то ще гості зложили 25 долярів на церкву. В ті часи це справді було чимсь надзвичайним.

Березня 22 — В. Б. Босий пише з Форт Вилліям, що Читальня, яка так гарно розвивалася, приупала через сварки над церковними питаннями.

Березня 29 — З Бромбурі, Саск., пише А. Ковальчук, що наші люди витрачують багато грошей на дуже ґучні весілля. Каже, що там звичайно весілля коштує не менше як 150 долярів, похорон 100 долярів, а хрестини 50 долярів.

Квітня 5 — Винніпеґські соціялісти заряджують відчит М. Стечишина на тему націоналізму. Відбудеться він в галі на розі вулиць Манітоба і Паверс.

Дня 20-го березня відбулася ординація в Незалежній Руській Церкві в Виннінеґу чотирох священиків: Т. Бай, І. Ґриґораш, В. Плавюк і Е. Евстафієвич (Юсташ). Перший з них призначений на Алберту, другий на Сифтон, Ман., третий на Оверстовн, Ман., а четвертий на Стар, Саск. Рукоположення виконали Іван Бодруґ, М. Бачинський, М. Ґлова і І. Василишен, разом з Др. Петриком, ректор духовного семинаря і принципал Манітоба Колеґії.

В дописі з Ванкувер Ф. Білінський пише таке: Тут мешкає около 400 наших людей, але без духа і без цілі в життю. Зароблені гроші пускають на марнотравство. Недавно горстка свідоміших хотіла заснувати церкву, але соціялісти розбили їх. Потім з Винніпеґу приїхав соціяліст Головацький і наговорив людям, що „ми повідбираємо від капіталістів всі гроші й залізні дороги і тоді заживемо." Люди ще зложили Головацькому 32 доляри, і з тим він відїхав.

Квітня 12 — На днях прибуло до Винніпеґу 600 іміґрантів з самої Галичини. Між українцями були німці й поляки.

В Винніпеґу закінчилась серія відчитів на наукові теми — під назвою „Вільна Школа."

Квітня 19 — Вийшло вже четверте число журналу „Хата." Він починає ставати досить популярним серед читаючого українського громадянства.

Квітня 26 — До Винніпеґу приїхало около 600 іміґрантів з Галичини. Багато з них виїхало того самого дня, вечером, дальше на захід, а декотрі осталися в Винніпеґу.

Вістка з Етелберт, Ман. — Кооперативний склеп росте. Вже є поверх 200 шеровців, а всіх грошей з шерів около 6 тисяч долярів.

Травня 3 — В Стар, Алта., недавно скінчився судовий процес між греко-католиками і православними (російськими) за церкву. Греко-католицьким священиком був о. Заклинський а батюшка о. Корчинський. Церква коштувала лише $1,800, а судова розправа $5,775. Греко-католики програли. Кошта мусіли взяти на себе П. Мельник і Пасемко, а гроші мусіли зложити члени громади.

Травня 10 — Новий часопис „Канадійський Русин" має почати виходити при кінці цього місяця. Фонди на його видавання збирали католицько-французькі попи, отже звісно, що він буде орґаном католицької церкви.

В Ст. Джулієн, Саск., сталася ось така подія: У Великодний понеділок, 24-го квітня, зїхалося багато людей з околиць, щоби подивитися на представлення, яке мало відбутися в цельті коло греко-католицької церкви. В містечку була також і русска православна церква, побудована скорше як греко-католицька. Майже всі

члени греко-католицької церкви помагали свого часу її будувати. Після відіграння представлення один чоловік, мабуть самий таки режісер, сказав, що в цельті не вигідно танцювати, отже забава відбудеться в русскій церкві. Зараз около пять соток людей подалися до тої церкви, розломили в ній двері, присутних там людей побили або повикидали на двір, престіл розірвали, хрести повикидали, а священика, який йшов до церкви, мали побити, однак він своєю рівновагою охолодив напасників. Відтак в церкві відбулася гучна забава з танцями. Слідуючого дня заряд русскої православної церкви поїхав скаржити вломщиків перед судом.

Травня 24 — В редакційній статті закликується наших людей, щоби діставали свої горожанські папери. Більшість їх цих паперів не має і нераз приходиться знайти себе в прикрім положенню через це.

Травня 31 — У Винніпеґу почала виходити нова ґазета — Канадійський Русин, видавана тою самою католицько-французькою спілкою, котра видає „Ґазету Католіцку."

В Алберті вийшов підручник „Помічник Для Малих Школярів." Є це книжечка лєкцій в початковій книжці для школярів, переведених з анґлійської на українську мову. Ціна 30 центів. Сторін в ній 64. Цього підручника вживають в Алберті й Саскачевані. В Манітобі покищо такого підручника нема, хотяй про нього вже від давнішого часу говориться.

В дописі з Канора, Саск., пише А. Вільчинський про старання тамтешних українців заснувати кооперативну торговлю. Для вирішення тої справи скликається мітінґ на день 12 червня. В іншім місці тої самої дописі пише він про відіграння там представлення „Страйк в Галичині," яке буде виставлене в той день.

В кожнім числі К. Ф. появляються короткі дописи й розвідки написані молодими школярами з школи Лун Лейк, коло Етелберт. Дописувачами є: Андрій Поторока, Юрко Гуцал, Петро Корман, Олекса Буртник та інші.

Українська Книгарня подає, що Учебник Анґлійської Мови зовсім вичерпаний, і що тепер є на продаж „Товариш" — словарець для тих, котрі хочуть вчитися анґлійської мови.

Червня 9 — Перший український в Канаді журнал „Хата" перестав виходити через брак фінансів. Адміністрація обіцює звернути передплатникам відповідну частину грошей за цілорічну передплату.

При переписі населення в місті Винніпеґу, в північній дільниці, (де найбільше українців) спис виконує багато жидків, які навіть не питають людей про такі річи як: народність, мова, церковна приналежність, чи знає людина писати й читати і т. п. Редакція звертає увагу людям, щоби такі случаї рапортувати до неї або до урядових чинників.

Червня 16 — Ддня 2-го червня отворилася почта Галич, девять миль від містечка Велей Ривер, Ман., а 7 миль від Ешвил. Почта покищо в домі Івана С. Дутчишена. Повідомлення людей в цій околиці, щоби змінювали свої адреси на нову почту.

Червня 23 — „Ф. Едів" пише в статті з Етелберт, Ман., про учительський семинар для українських студентів в Брендоні, заложений манітобським консервативним правительством. Консервати всюди чваняться тим, що вони зробили велику прислугу українцям в Манітобі, бо в тім семинарі вчаться „Ґалішен бойс." Навіть і в самім семинарі учителі дуже часто говорять студентам про блага консервативної партії. Харчі в семинарі кепські, а консервати про це не говорять. Говорять лише про великий кошт його удержання коли в дійсности він удержується майже самими оплатами від студентів. Коли студентська делеґація пішла до міністра освіти Ґолдвила з домаганням хоч одного українського учителя та одного шкільного інспектора, то він сказав їм, що етелбертські люди не голосували на консервативного кандидата і тому він не може погодитися на домагання.

Червня 30 — В Ґарленд, Ман., сталася така подія: громада хотіла побудувати церкву. Вся земля там де тепер стоїть містечко, належала до Т. А. Боровса, властителя трачок. Жид-склепар закупив трохи землі для себе. Сказав він людям, щоби будували церкву недалеко його склепу то він дасть від себе ще й тисячу долярів. Вибрано комітет і секретаря, який мав те діло перепровадити. Одного дня поїхав з жидом до Давфину лише самий секретар, щоби виробити там контракт. Потім громада довідалася, що секретар підписав жидови посвідку на

100 долярів, яких жид йому не дав, а в контракті зазначено було, що на цім місці не може бути нічого іншого побудовано лише церква. Допись написав П. Г. Гикавий.

Липня 7 — Кілька дописів з ріжних сторін Канади про непохвальні діла консервативної партії. Консервати не трактують наших людей з повагою як нових канадійців, а радше як небажаних імігрантів і пів-диких.

Липня 14 — Новозаснований драматичний гурток ім. І. Тобилевича в Винніпеґу під управою М. Поповича, бувшого артиста з русько-народного театру, відіграє 15-го ц. м. в Квінс Театрі на вулиці Селкірк драму — „Кляте Серце."

Липня 21 — Відбулась конвенція українських учителів. В редакційній статті сказано, що вона не принесла жадного добра нікому, бо не обговорено ані одної справи докладно. Учителі розійшлися перед закінченням і не можливо було нічого конкретного вирішити. Багато з них стоять по стороні консерватів, завдяки П. Ґіґейчука, інспектора.

Серпня 11 — В містечку Вонда, Саск., відбулася недавно вистава живого скоту, і між іншими, які здобули надгороди за найкращу худобу, було двох українців — Никола Чорний і Михайло Лучишин. Це безперечно перші українці в Канаді, які дали свою худобу на виставу і здобули надгороди.

Редакційна стаття на тему „На передвиборчі теми". В цій статті закликається всіх українців до того, щоби вони подбали о поставлення своїх імен на лісті голосуючих, бо консервати певно про це не подбають — вони за тим, щоби українських імен було найменше. В тій самій статті подано число послів в тодішнім домініяльнім парляменті з обох партій:

	Конс.	Ліб.
Онтеріо	50	36
Квебек	12	53
Нова Скошія	6	12
Ню Бронсвик	2	11
Пр. Едвард Остров	1	3
Манітоба	8	2
Саскачеван	1	9
Алберта	3	4
Брітіш Колюмбія	5	2
Юкон	0	1
	—	—
Разом	88	133

Осип Парій пише з Ґренд Прері, Алта.,

що там є багато доброї землі до купна, і закликає наших людей туди поселюватися.

Серпня 18 — Велика конвенція фармерів в Давфин, Ман. Була це конвенція ліберальна, і одна з найбільших, які коли там відбулися. До неї прилучилася також і фармерська орґанізація Ґрейн Ґроверс. Кандидатом на посла до Оттави вибрано Роберта Круса, добре знаного приятеля фармерів. Консервати вибрали Ґлен Кемпбела, який сказав одного разу, що йому не потрібно їздити поміж „ґалішенс" і виголошувати до них промови, бо їх можна купити за келішок горівки. Допись написав Олекса Ґеник з Венлав, Ман.

Серпня 25 — Перша частина довгої статті з ріжними цифрами п н. „Що Ліберальна Партія зробила для Канади." Цифри наведені як докази, що ця партія за минулих 15 років, під проводом Сер Вилферд Лоріє, значно збільшила канадійську заграничну торговлю, збудувала багато залізниць в західній Канаді, збільшила канадійські експорти та взагалі причинилась до економічного розвитку Канади.

З Сифтон, Ман., пише „Очевидець" про віче, яке там відбулося в справі жонатих священиків з Старого Краю. Була загальна опінія присутних, що українці в Канаді хочуть мати жонатих священиків, а не самітних.

Вересня 15 — Великим друком на верху першої сторінки: В день 21 вересня в своїм власнім інтересі йдіть вчасно і віддайте свій голос на ліберальних ресипрокальних кандидатів."

В статті закликається наших людей голосувати на ліберальних кандидатів. Подано лісту кандидатів в Манітобі, Саскачевані, Алберті й Бритіш Колюмбії.

Вересня 22 — Вислід виборів той, що консервативна партія вибрала 129 а ліберальна 87 послів. Премієр Вилфред Лорія зрезиґнував і сказав, що канадійці не зрозуміли вповні що це мала означати для них „ресипроситі" угода з Америкою.

Оголошення: „Архипатріярх Макарій шле привіт новим послам в Оттаві і благословить всіх „русинів" та просить о датки на катедру.

Вересня 29 — Редакційні замітки відносно виборів: консервативна партія перемогла на якийсь час, завдяки своїм добре платним аґентам і сипанням грошей та підпоюванням наших несвідомих в політиці людей. Лоріє дальше провідником ліберальної партії, і слідуючі вибори покажуться інакшими.

Жовтня 6 — Петро Зварич повідомляє з Веґревил, Алта., що в тій околиці Сіпіар Ко. дає на продаж землі по $11 за акер на виплат на 10 років. Завдатку треба дати по $1.10 за акер, цебто 176 долярів за чверть секції, а решту треба виплачувати через девять років.

Жовтня 20 — Оповіщення в формі оголошення про прилученняся І. А. Дими до нотаріяльної канцелярії Кіммела. Ця канцелярія полагоджує ріжні нотаріяльні справи — виробляє контракти, посилає гроші до Европи, перепроваджує справи спадкові і т. п.

Жовтня 27 — В редакційній статті зроблено заклик до збирання гроша поміж наші люди на народні цілі. Замість марнувати тяжко запрацьований цент на алькоголічні напитки і розпусту, чому не складати його на щось доброго й вартісного, говориться в статті.

З Нанаймо, Б. К. — „Товариство „Грім" в Нанаймо пошукує Антона Ільницького з Чорнокунець, повіт Гусятин, який будучи членом згаданого товариства, забрав цілу бібльотеку і пропав. Особисті пошукування товаришів не принесли жадних успіхів."

Листопада 3 — Згадується в редакційній статті про надходячі міські вибори. Наші люди так байдужо ставляться до всяких виборів і до громадських справ взагалі, що заледво чи всіх наших голосуючих буде тисячу, сказано в статті. А не повинно так бути.

Листопада 10 — В цім, як і в кожнім числі тодішного Канадійського Фармера, поміщено дуже велике число оголошень, декотрі з них більшої величини. Поміж більшими з них є такі: Елловей і Чемпіон, Т. Ітон Ко., Ґрейн Ґроверс Ґрейн Ко., Воч Ленд Ко., Роял Кравн Совп Ко., А. А. Гобкирк Ко., Р. Бернов, Руська Книгарня, Нотаріяльна Канцелярія Т. Стефаника, та багато, багато інших.

Листопада 17 — В короткім часі має отворитися перша сесія нового домініяльного парляменту під премієрством Бордена. Про зниження мита нема що й сподіватися, а то воно буде з певністю піднесене там де ліберальне правительство його знизило. В недалекім часі канадійське населення пізнає хто такі консервати.

Листопада 24 — Вістка з Відня про втечу з тюрми Мирослава Січинського. Був він в тюрмі в Станиславові. Вістка з дня 10-го листопада.

Грудня 1 — Редакційна стаття про втечу Мирослава Січинського з тюрми в Станиславові. Говориться там, що нема й одної душі між українцями, яка не співчувалаб з утечею Мирослава Січинського, того Мирослава, котрий дня 12-го квітня, 1908 року в авдієнційній салі стрілив до намісника, ґрафа Андрея Потоцького і при тім вимовляв повні крайної розпуки слова: Це за кривди нашого народу, за вибори, за смерть Каганця.

В неділю, дня 26-го грудня, українці в Виннипеґу святкували всенародне свято з приводу утечі Мирослава Січинського з тюрми.

Теодор Стефаник оповіщує, що він кандидує на міського алдермана з пятої варди. Вибори мають відбутися дня 3-го грудня. Це було перший раз що українець кандидував на міського радного в місті Винніпеґу.

Грудня 6 — Багато пишеться ще про утечу Січинського. Відомости з старого краю подають, що підозріння падає на приятелів Січинського, яким закидують польські власти о помочі в його втечі. Шукають за ним в Угорщині, Румунії, Сербії, Росії, Австрії. Поліція підозріває багатьох українських студентів та сте-

жить за декотрими. Найбільше про цілу справу пише львівський щоденник Діло.

Грудня 13 — Оповіщення про успіх Тео. Стефаника в міських виборах. Він зістав вибраний на алдермена — перший українець в Канаді бути вибраним на це становище. В редакційній статті деякі не надто прихильні йому замітки щодо його громадської та політичної діяльности, однак все таки говориться, що українці мають причину радіти з його вибору, бо він є першим українцем на цім місці.

Грудня 22 — Вістка про Січинського говорить, що він вже в зовсім безпечнім місці і відпочиває. До втечі з тюрми, говориться, найбільше причинилися українці в Канаді, які заснували спеціяльний для того комітет і постійно збирали гроші. Втеча з тюрми вдалася тим способом, що підкуплено сторожа чи сторожів. Власти ведуть слідство, але не можуть попасти на жадні добрі докази.

Відозва Александра Мушки з 560 Флора Авеню, Виннипеґ, щоби українці в Канаді посилали йому ріжні матеріяли про життя й діяльність наших людей тут в цій країні для видання книжки про українців в Канаді. Просить він слати йому інформації про церкви, школи, віча, концерти, читальні, книжки, і т. д. Згадує він в цій відозві, що досі видано вже кілька брошурок про українців в Канаді й Америці: В році 1896 видав одну таку брошурку Др. Олеськів; в році 1908 Товариство Просвіти в Києві видало „Про Канаду." Пізніше те саме товариство видало „Про Українців в Америці." Тов. Просвіти в Львові поміщувало деякі інформації про українців в Канаді в своїх калєндарях і журналах.

Грудня 29 — В дописі з Мондер, Алта., пише П.В.Ф., що там підчас свята Св. Николая один фармер так підпив собі, що по дорозі домів загубив свою жінку і не зауважив цего аж в дома. Впавши з воза, вона попала під колесо і потерпіла серіозних ушкоджень в голову. Знайшов її поблизький фармер і відвіз її пів мертвою до дому.

РІК 1912

Січня 5 — В редакційній статті пишеться про деякі зсумування нашого життя в Канаді. Канадійський Фармер виходить постійно вже через девять років. Говориться в однім місці таке: „І воно

справді до того йде, що українці в Канаді відіграють колись свою визначну ролю, бо ми віримо в поступ і ми віримо в те, що наш нарід захоплений сильною струєю поступу та подолає всякі перешкоди і з подвійною силою піде вперед."

Рівночасно з заснуванням К. Ф. засновано в Виннипеґу першу читальню ім. Тараса Шевченка. Була це перша з кращих читалень в Канаді. В ній відіграно було перше українське представлення в Канаді п. н. Арґонавти, а пізніше — Мужики Аристократи.

Згадка про покійного Др. Олеськова, який приїхав був до Америки в році 1895, а після повороту написав книжечку про тутешне життя наших людей. Йому мусимо завдячувати те, що тепер живемо в цій вільній країні. Др. Олеськів помер 20 жовтня, року 1903.

В Америці існують всякі незгоди й роздори між Союзами. До того причинюються до великої міри впливи духовників, які хотять захопити людей до своїх церков через Союзи.

Січня 12 — Повідомляє Петро Зварич з Веґревил, що в тім містечку відбудеться конвенція шкільних тростів дня 15-го лютого. На цій конвенції мають бути обговорені дуже важні шкільні справи, а саме: обовязки шкільних тростів, посилання дітей до школи, наука українських дітей в школах, потреба укр.-анґлійських

учителів і домагання до провінціяльного уряду за більшим числом учителів з інших провінцій. Це була мабуть перша конвенція українських шкільних тростів української народности в Канаді.

Січня 19 — Дещо з діяльности українських орґанізацій; аматори з Ст. Норберт, Ман., відіграють представлення в польській школі Св. Духа при вулиці Селкірк п. н. Чудовий Перстень. В галі Ястремського кожної неділі відбувається відчит. Минулої неділі відбулися дебати на тему: Чи реліґійні секти є для нашого народу корисні?

Січня 26 — В одній короткій статті між іншим таке: „Про те, щоби всі українці без ріжниці переконань святкували Шевченківське Свято разом, нема що й думати, отже найкраще буде уряджувати свята окремо."

Лютого 2 — „Як у Винніпеґу був Серафим, то кожного року на Йордан посвячував винніпеґську ріку Ред. Тепер його виручує відомий всім Макарій, і ось недавно він її посвятив."

Лютого 9 — Йосиф Бойко просидів 2 місяці у вязниці в Порт Артур зовсім безвинно, лише тому, що не вмів висловитися по анґлійськи. В нього вкрав його сусід гроші, і через якусь помилку поліція арештувала Бойка. Суд засудив його на 18 місяців, але коли опісля розсліджено справу, його випущено.

Лютого 23 — Новинка про винахід Володимира Дженджари. Він винайшов прилад до жниварки, який складає снопи в купки. До цього часу інші люди придумали такі прилади, але винахід Дженджари безперечно найспосібніший. Його винахід перебрала компанія Геммонд Стукер і продає уділи по 10 долярів. Досі продано цих уділів на 10,000 долярів. Дженджара походить з села Мшанця, гусятинського повіту.

Березня 1 — Звіт з конвенції українських шкільних тростів відбутої в Веґревил 15-го лютого: Всіх присутних тростів було 95, з 52 шкіл. Делеґатів було 66. Конвенцію отворив П. Зварич, а опісля його вибрано секретарем. Предсідником був Андрій Шандро.

Першим промовцем був Бучард, інспектор шкіл. Він звертав увагу на потребу будови помешкань для учителів коло шкіл. П. Зварич пояснив це в українській мові. Потім говорив учитель П. Божик. Він доказував, що в українських дистриктах найпрактичніше мати свого учителя, який знає обі мови. Т. Д. Ферлей, гість з Винніпеґу, говорив про користи семинарів для українських студентів в Манітобі й Саскачевані. П. Зварич говорив про конечність заложення такого семинаря в Едмонтоні. Звертав він увагу також на потребу переведення шкільного Акту на українську мову та на те, що в Алберті повинен бути хоч один українець шкільним інспектором. Українці в цій провінції домагаються того вже через ряд років. Ухвалено резолюції відповідні до піднесених справ. Засновано також союз або орґанізацію українських шкільних тростів і вибрано екзекутиву з слідуючих осіб: Андрій Шандро, предсідник; Денис Березюк, заступник; П. Зварич, секретар; П. Кольматицький, касієр; П. Багрій, Я. Юзьків і П. Засійбіда, виділові.

Березня 8 — Оголошення: Потрібно українсько-анґлійського учителя до школи Пайн Ривер ч. 1351. Вдаватися до Джан Гялмарсон.

Березня 22 — Радісна вістка з Реджайни, що до учительського семинаря в тім місті найнятий Гнат Пляцко, який буде одним з учителів в семинарі.

Часопис „Руслан" подає, що в недалекім часі має бути назначений з Риму український католицький епископ на Канаду. Це має прийти в наслідок старань Митрополита Шептицького. Хто буде тим епископом, не відомо, однак нема сумніву в тім, що він буде з рядів Василіянів, бо вони найбільше заслужилися своєю місійною працею в Канаді серед українців.

Березня 29 — С. Р. Митчел, міністер освіти в Алберті, пише в листі до П. Зварича, секретаря Орґанізації Шкільних Тростів у Веґревил, що домагання тростів будуть узгляднені в найблищім часі, але аж тоді коли знова зїдуться міністри кабінету. Щодо заложення учительського семинаря, то уряд рішив такий семинар заложити і до діла прийде в скорім часі. На цей лист П. Зварич відписав, висловлюючи вдоволення й подяку міністрови за так вирозуміле ставлення до громадських домагань.

Квітня 19 — А. Новак, редактор Канадійського Фармера через кілька років, виїхав з Винніпеґу, а на його місце прийшов Юліян Ситник. Оце число редаґоване вже п. Ситником.

Травня 3 — Петро Зварич пише в дописі з Веґревил про „Шкільні Справи в Алберті.” Каже між іншим, що міністер освіти, знайшовшися в критичнім положенню через домагання від українців семинаря, одного українського шкільного орґанізатора, вживання українських підручників в школах і т. д., зрезиґнував. Колиб він був ці домагання вдоволив, то скомпромітувавсяб був перед анґлійським населенням, отже одинокий для нього вихід, це було уступлення. Оце доказує, каже п. Зварич, що українці в Алберті, так як і в інших західних провінціях, становлять поважну силу, і вони повинні її вживати для добрих цілей, а не недоцінювати її. На місце зрезиґнувавшого міністра прийде посол з округа Сторджеон або Норт Верміліон, по назвиську Бойл. В тім окрузі є поважне число українських виборців, отже він знає дещо більше про наших людей та про їх вимоги. Українці в тім окрузі повинні подбати про те, щоби в слідуючих доповняючих виборах Бойл був вибраним. Він для українців прихильний.

Травня 10 — Пише Іван Малюта з Роблін, Ман., що там є около 100 українських родин на фармах, але дуже маленьке з них число цікавляться ґазетами або книжками. Більше для них цікаве є забава, напитки і т. п. Закликає до читання й цікавленняся читанням та громадськими справами.

Травня 17 — Вернувши з поїздки по західній Канаді, В. Б. Мельничук пише з Слокан Джонкшон, Б. К., про свої враження. Каже він: „Жаль бере чоловіка як побачиш як міста західної Канади ростуть а з ними і нарід багатіє, а наші чорнороби тільки копають водопроводи й будують залізниці, словом — роблять все і всюди але не доробляються нічого.” В іншім місці згадує про книжку написану презбитеріянським провідником, письменником з псевдонімом Ралф Коннор — „Да Форенер,” де він описує наших людей як темних і назадничих.

Травня 24 — Вістка про заснування в Оттаві дня 28-го квітня Братства Св. Кирила й Методія. Воно має за ціль ширити свідомість і освіту серед наших людей в цім місті. Членів на початку вписалося 43. Секретарем є Іван Хруставка, касієром Петро Дяк.

Червня 28 — Семен Пилипчук пише довгого листа до редакції з Шікаґо, З.Д. А., про те як то він випустив Мирослава Січинського з тюрми в Станіславові. Тепер він в Злучених Державах, далеко від польської жандармерії, і говорить сміло про свій вчинок.

Липня 5 — В Алберті новий міністер освіти, Дж. Р. Бойл, обняв посаду. Орґанізація українських шкільних тростів написала листа до нього, в якім знова висловлено давніше подані домагання, а іменно — заложення семинаря для українських студентів, назначення одного українця шкільним орґанізатором та переведення шкільного акту на українську мову. Новий міністер відповів, що уряд ухвалив перевести шкільний акт на українську мову, справу назначення шкільного орґанізатора буде узгляднено в найблищім часі, а щодо семинаря, то уряд також рішив його заложити з початком місяця вересня.

Оповіщення, що конвенція українських учителів Манітоби відбудеться дня 15-го липня, в школі на розі вулиць Стела і МкҐреґор, в Винніпеґу.

Липня 12 — Оповіщення, що конвенція Орґанізації Українських Учителів Манітоби не відбудеться, бо нема досить заінтересовання серед нашого учительства. Учителі збайдужніли супроти всего крім своїх власних особистих справ, сказано в повідомленню. Згадується також з жалем, що чомусь пересічний наш учитель не може взнестися понад свою сіру буденщину, а живе самий в собі.

Липня 19 — Вістка про полеміку між Канадійським Русином і Ґазетою Католіцкою через те, що директор польського семинаря у Винніпеґу, Бльох, (поляк) вигнав з нього українського студента, Камінецького. Канадійський Русин став в обороні студента, а Ґазета Католіцка в обороні Бльоха. Бльох заявив, що він є більшим приятелем українців як самий редактор К. Р.

Помимо попередного повідомлення, що учительська конвенція не відбудеться, то все таки деяке число учителів зїхалося до Винніпеґу на початку цього вакаційного місяця і відбули свої наради. Вибрано було делеґацію до міністра освіти з просьбою до нього позволити на одного учителя української мови в учительскім семинарі в Брендоні. Міністер це відмовив. Неофіціяльна конвенція обговорювала справи учительської орґанізації, загального стану шкільництва по кольо-

ніях та справу вибору тростів по наших дистриктах. Наші люди надто покірні й байдужні, і звичайно там де можуть мати своїх тростів, вибирають поляків або анґлійців. Наслідок того той, що такі трости звичайно нанимають чужих нам учителів. Вибрано комітет для поведення аґітації в тій справі.

Липня 26 — Редакційна стаття присвячена справі шкільних тростів. Сказано в ній, що наші люди повинні подбати про вибір своїх шкільних тростів де лише це можливо, і що учителі повинні доложити своїх старань в тім напрямі. Згадується також про потребу помешкань коло шкіл, щоби можна дістати кращих і старших учителів, жонатих, а тим самим і можна буде мати учителя коло школи для громадської праці, бо коли він мешкає дві або й три милі від школи, то йому не можливо ходити вечерами на проби або сходини.

Серпня 2 — Ще одна редакційна стаття на тему шкільництва серед наших людей в Манітобі. Згадується про орґанізацію шкільних тростів в Алберті, та звертається увагу на потребу такої самої орґанізації в Манітобі.

Серпня 9 — Багато наших недосвідчених ще фармерів банкротують тому, що не знають міри в запозиченнях і в кредиті. Говориться про це в редакційній статті. Не один наш фармер, маючи надто великі надії на скоре збагачення, накупив всякої машинерії та всего устаткування, а пізніше, коли показалось, що він того всего не зможе виплатити, банкротує і остається знова новим поселенцем.

„Фармер" пише в дописі з Янів, Ман., що в тій околиці доти був спокій між людьми доки не збудували церкви. Тепер сварка через запис церкви. Одні хотять „записати її Василіянам, а інші Римови." З того тепер всі люди наоколо нас сміються, каже дописувач.

Серпня 16 — На місце редакційної статті є допись написана О. Г. Гикавим, тодішним учителем коло Етелберт, в справі орґанізації українських тростів. Сказано там, що в околицях Етелберт, Ґарленд, Пайн Ривер та Венлав нема жадних труднощів з шкільними тростами не-української народности, бо їх майже нема. В цих околицях всіх українських тростів є 24, а анґлійців лише одиндва, та їх можна дуже легко усунути. Піддає гадку, щоби скликати конвенцію українських тростів підчас різдвяних ферій.

В дописі про справу українського учителя для семинаря в Брендоні, пишеться, що консервативне правительство Манітоби ставиться до того дуже ворожо, а ліберальна опозиція за це його атакує.

Серпня 23 — „Учитель з Етелберт" пише в головній статті про учительську платню. Наводить цитати з часописів Да Фармер'с Трибюн і Монтреал Дейлі Стар на ту тему, де говориться, що учителі мають завеликі обовязки а дістають замалу заплату. В статті сказано, що в Манітобі є около 30,000 дітей в шкільнім віці, які тратять свої літа бо нема в їх околицях шкіл, а консервативне правительство Робліна тим зовсім не клопочеться. Не клопочеться воно й тим, що в брендонськім семинарі нема українського учителя, коли в інших семинарях такі учителі є.

Серпня 30 — В редакційній статті ще раз згадується про вагу українців в шкільних радах. Закликається до вибирання лише своїх людей на шкільних тростів, щоби наші учителі могли краще провадити свою громадську працю.

Вересня 6 — К. Продан, з околиці Сифтон, Ман., пише на тему орґанізації українських шкільних тростів. Каже, що справа цеї орґанізації йде вперед досить вдоволяючо бо вже зроблено початок. Поважне число шкільних тростів в околиці Сифтон, Етелберт, Ґарленд, Пайн Ривер, Венлав та інших, зголошуються і бажають прилучитися до орґанізації.

З нагоди річних зборів Запомогового Братства Св. Миколая в Винніпеґу зложено на Рідну Школу в старім краю суму $44.50. В тих часах це була поважна сума.

Вересня 13 — Оповіщення, що вже назначено епископа для канадійських „русинів" в особі о. Др. Никити Будки. Родився він в сільській родині в Галичині року 1877, ходив до ґімназії в Тернополі, а висвящений на священика був р. 1905. В останних часах перед назначенням був префектом в греко-католицькім духовнім семинарі в Львові. Його номінація відбулась 14-го серпня.

Заява від укр.-анґлійських учителів в Саскачевані про те, що шкільні інспектори в тій провінції відносяться ворожо до українських учителів, дітей і тростів, та

до навчання української мови. Заклика-ється до домагання українського учите-ля для семинаря в Реджайні, переведен-ня Шкільного Акту на українську мову, виготовлення шкільних підручників для наших дітей. Ці рішення зроблено на конвенції українських учителів в Канорі в днях 22 і 23 серпня.

Вересня 20 — В редакційній статті го-вориться про байдужність українських учителів супроти своєї орґанізації та су-проти загально шкільних справ серед наших людей.

Вересня 27 — Н. Н. Ш-к пише з Мейд-стовн, Саск., про Канадійського Фармера таке: „. . . від коли беру цей часопис я дуже багато скористав як щодо зрозу-міння політики так і щодо загального образования. Не від річи буде сказати, що дай Боже, щоби всі канадійські ча-сописи так поступали.”

Жовтня 4 — Оповіщення, що до Ка-нади приїздить Семен Демидчук з Льво-ва, і тут буде представляти справу Рід-ної Школи в Галичині. Висилають його сюди всі українські товариства в Гали-чині. Він має на пляні відвідати всі голов-ніші наші осередки з ціллю збірки на по-міч Рідній Школі, яка опинилася в кри-тичнім положенню.

Жовтня 11 — Заклик „До Українського Народу в Канаді” в справі помочі Рідній Школі в Галичині. Щоби помогти С. Де-мидчукови в збірці, засновано в Винні-пеґу комітет з слідуючих осіб: Т. Д. Ферлей предсідник; Т. Стефаник, касієр; М.Ґлова, заст. касієра; О. Жеребко, сек-ретар; Н. Гладкий, заст. секретаря; комі-тетові — Іван Навізівський, Е. Козлов-ський, Ю. Чорній, Ю. Ситник, Мир. Сте-чишин, Вас. Кудрик, Я. В. Арсенич, Й. А. Дима.

„Осип Політика” пише в довгій статті з Етелберт, Ман. про полєміку між де-котрими українськими часописами, го-ловно в Ранку, Канадійському Русинови і Робочім Народі. Автор критикує цю полєміку як непобажану й зовсім шкід-ливу для нашого українського загалу. Ін-ші часописи — Канадійський Фармер і Український Голос цікавляться більше народними справами і пробують ширити свідомість. Цих два останних часописи видвигують справу фармерських орґані-зацій, української бурси, учительської орґанізації і т. д., а попередно згадані пишуть лише про особисті та полємічні справи.

Жовтня 18 — Допись про мітінґ укра-їнців Винніпеґу в справі Народного До-му, який відбувся в неділю, 13-го. На нім не було жадного ясного й конкретного пляну нарад, а радше дискутувалось за-гально. Думка була та, що здалосьби ук-раїнцям в цім місті мати бодай одну ін-ституцію для ширшого загалу, де релі-ґійна приналежність та всякі інші ґру-пові інтереси не гралиб жадної ролі.

Жовтня 25 — Вістка з Алберти, що в канцелярії Петра Зварича відбулись на-ради в справі заснування українського учительського семинаря. Представники уряду сказали, що вони такий семинар заложуть, таки в містечку Веґревил.

В редакційній статті підноситься спра-ву заложення української бурси в Едмон-тоні, щоби дати нагоду українським сту-дентам набути освіти не лише анґлійсь-кої але й української.

В дописах пишеться про перші наради в справі будування української бурси. На-ради відбулися дня 22-го вересня, в през-битеріянській церкві, і на них рішено по-будувати таку бурсу. Павло Рудик най-більше активний в цім ділі. Обіцює дати від себе тільки грошей скілько дадуть всі жертводавці. Парохія „русько-пре-свитерської” церкви продає свій лот зем-лі за $3,600. Рудик купив його за свої гроші і подарував його для бурси. Бу-дова малаб коштувати около $5,000, ве-личина буде 28 через 60 стіп, в долині бу-де довга саля з сценою для нарад, ви-ступів і лекцій анґлійської мови, а на го-рі помешкання для 24 студентів і надзи-рателя. На першім мітінґу зібрано понад $1,500. За около три місяці будинок по-винен бути готовий. Комітет складається з слідуючих осіб: П. Рудик, о. А. Віль-чинський, С. Ґура, Й. Данилович, П. Зва-рич, М. Белеґай, Г. Крайківський, о. М. Залізняк, В. Фербей, М. Рудик, П. Ґон-ський і В. Федун.

Листопада 1 — Новинка про висвящен-ня епископа Никити Будки для канадій-ських українців греко-католицького ві-роісповідання. Відбулось це дня 13-го жовтня в архикатедральній церкві Св. Юрія в Львові. У висвященню брали участь також латинський архиепископ Більчевський, вірменський архиепископ Теодорович і князь епископ краківсь-

кий, Адам Сапіга. Майстром церемонії був о. шамбелян Яцковський.

Петро Зварич пише з Веґревил про українсько-анґлійський семинар в Алберті. Будинок на семинар вже винаймлено, на головній вулиці, Мейн. Буде принято около 40 учеників. Школа отвориться в грудню або з початком нового року. Буде в ній двох учителів — один анґлієць а один українець. Наука реліґійна буде провадитися по шкільних годинах. Дозволено буде приходити котрому будь священикови. Для здібних студентів призначено стипендії: Народний Дім дає від себе 100 долярів, П. Зварич від себе 50 долярів, а 25 долярів може хто будь з добрих патріотів дарувати. Пише П. Зварич, що він був зобовязаний помогти міністрови освіти бути вибраним в його окрузі. Дальше — назначено Теодора Немирського на посаду шкільного орґанізатора.

Листопада 8 — Редакційна статтія на тему Народного Дому в Винніпеґу. Наголовок: Потреба Народного Дому. Говориться в ній, що Народного Дому потрібно, але для заснування його також потрібно буде співпраці і кооперації ріжних ґруп. Без такого Дому наша праця громадська ніколи не зрослаб в одну цілість, а завжди булаб поділена на гуртки, а ріжні сходини завжди відбувалисьби по закутках і по чужих салях.

Листопада 15 — В редакційній статті закликується наших українських громадян до жертвенности в той час коли в Канаді буде гостити представник українських орґанізацій в Галичині в імени Рідної Школи, С. Демидчук.

Листопада 22 — Дня 17-го ц. м. промовляв С. Демидчук, делеґат від українських орґанізацій в Галичині, в салі Гренд Театру. В Канаді він збирає гроші на Рідну Школу в Галичині. Сказав між іншим, що серед українського населення в Австрії є найбільший відсоток неграмотности, бо аж 67 з кожних 100 осіб не вміють ані читати ані писати. За це винно польське правительство, яке знеохочує або прямо здушує школи між українцями. На вічу було около тисячу людей і зібрано 500 долярів.

Листопада 29 — Новинка про приїзд першого епископа греко - католицької церкви в Канаді: Дня 7 листопада Папа Пій X приняв в себе на приватній авдієнції Преосв. Епископа канадійських „русинів," Кир Микиту Будку, і о. Льва І. Сембратовича з Канади. З Европи епископ виїде дня 26-го листопада, а до Монтреалу приїде 6-го грудня. Звідти він поїде до апостольського делеґата в Оттаві, відтак до Торонто а опісля до Філяделфії відвідати епископа Ортинського. Звідти переїде він до Капер Клиф і Форт Вилліям в Онтеріо, а нарешті до Винніпеґу, де буде його осідок.

Грудня 6 — В редакційній статті говориться про дві важні справи, які торкають канадійських українців. Перша з них це те, що в семинарі в Реджайні існують не надто добрі умови для українських студентів, в наслідок чого кілька з них мусіли вибратися. Друга справа це те, що римо-католицький епископ Паскал відібрав українському греко-католицькому священикови, о. Роздольському, юрисдикцію тому, що він жонатий. Жінка його осталась в старім краю. Паскал дуже добре знав, що о. Роздольський жонатий в Европі, однак позволив йому прибути до Канади і тут обслугувати канадійських українців, а відтак відібрав йому те право. Між іншим кажеться в цій статті: „Отже знова рішають чужі нам люди, цим разом французи, про наші справи і рішають їх не зі гляду на наші інтереси а для своїх дальших якихсь плянів, дуже правдоподібно нам ворожих."

Грудня 13 — Оповіщення, що Т. Д. Ферлей кандидує на алдермена з пятої варди в місті Винніпеґу.

Грудня 20 — Міські вибори в Винніпеґу відбулися. Український кандидат, Т. Д. Ферлей, не був вибраним. Алдерменом з пятої варди, де найбільший відсоток населення є українці, вибрано жида, Скалітара. Мабуть одною з причин невибору Ферлея було те, що його кампанія почалась запізно і не зроблено було відповідних приготувань.

1913

Січня 1 — Епископ греко-католицьких українців, Никита Будка, прибув до Винніпеґу і поробив формальні приготовання до своїх обовязків. Церемонія інтронізації відбулась передминулої неділі у великій церкві при вулиці МкҐреґор. Людей було дуже велике число. Минулої неділі він відвідав малу церкву, де парохом є о. Красіцький, і приняв його під свою опіку також. Осідком епископа

правдоподібно буде Винніпеґ, хотяй і місто Саскатун хотілоб мати його в себе.

Січня 8 — Заповіджений зїзд українських шкільних тростів не відбувся. Показалось, що в нім було замало заінтересовання.

В Алберті українці заворушились з того приводу, що уряд робить розподіл виборчих округів в наслідок чого вони будуть розділені і не зможуть становити більшої політичної сили як блоки заселення. Скликується льокальні віча для обговорення цеї справи.

Січня 15 — Оповістка, що „З незалежних причин редакцію Канадійського Фармера обіймає з нинішним числом п. А. Новак. — Ю. Ситник.

Пише Іван Ґаджоса з Велей Ривер, Ман., що в його околиці Ешвил є греко-католицька церква і до неї доїздили попередно Василіяни, отці Крижановський і Дидик. Людей в церкві звичайно було багато. Потім цих священиків відкликано з якоїсь причини, а призначено француза, т. з. „руську піпу." Тоді вже при церкві осталось лише чотири поляки. Тою піпою був о. Сабурін. Він наперає на запис церкви на французького епископа і навіть обіцяє дати від себе 500 долярів коли люди на те погодяться.

Січня 22 — Довга стаття Петра Лазаровича про роботу консервативної партії в Канаді. Дискусує він в ній підлі діла членів цеї партії супроти ріжних людей а головно супроти українців.

Січня 29 — В редакційній статті говориться про вагу вивчення анґлійської мови в додатку до своєї рідної української.

Анґлійська щоденна преса постійно пише про двомовні школи в Манітобі. Українці таких шкіл домагаються, бо хотіліб вчити своїх дітей і своєї мови. Анґлійці проти того. Згадується в Фрі Прес, винніпеґськім щоденнику, що українцям не потрібно двомовних шкіл бо в Тюлон є школа, де хлопці і перебувають і вчаться, а платять за те все лише по 5 долярів місячно. Це є школа презбитеріянської церкви.

Лютого 5 — Серед наших людей є багато злочинів і це викликало враження між анґльо-саксонцям, що український нарід такий злочинний, кажеться в редакційній статті. Закликається людей бути розважними, не пиячити і не чинити злочинів.

Українці Винніпеґу відбули протестаційне віче в справі двомовних шкіл серед наших людей. Промовляли Д. Якиміщак і О. Жеребко, а також і Т. Д. Ферлей. Говорилось про конечність навчання наших дітей перше рідної мови, щоби легше було їм опісля вчитися анґлійської. Віче було висловом протесту проти того, що манітобський департамент освіти не позволяє на такі двомовні школи.

Лютого 12 — Згадка про виставлення аматорським кружком ім. М. Заньковецької чотирох драм. Є й інші аматорські кружки, які час від часу виставляють драми. За кілька місяців всі ці кружки зложили на народні цілі 300 долярів. Між декотрими кружками починається суперництво і вони починають шкодити одні другим.

Дня 8-го ц. м. аматорський кружок відіграв драму „ Замрачений Світ" в салі Квінс театру.

Кілька новинок з Етелберт: школу Демерій покинув п. Хрептик а на його місце прийшов Т. Я. Марцінів. В міській школі на місце учительки Березинської прийшов М. Мігайчук, який перед тим учителював в школі Ґонта коло Ґарленд. Учитель Войціховський думає залишити школу Тарас і піти до праці фізичної. Дня 21-го січня відвідав околицю новий епископ Будка.

Лютого 19 — Українці в Алберті слали делеґацію до уряду з домаганням розподілити виборчі округи в такий спосіб, щоби вони могли вибирати свого посла. Уряд таке домагання відкинув.

В дописі „Одного з Комітету" сказано, що в західній Канаді 80 процент українського народу голосують на ліберальну партію тому, що вона найбільше прихильна і найбільше обстоює за ним.

Лютого 26 — В статті згадується знова про пияньство серед наших людей. Наслідки погані і це відбивається погано на всіх.

Березня 5 — Під наголовком „Ідіотизм" міститься критична рецензія про гумористичний часопис Павла Крата з назвою „Кропило." В ній він висміває епископа Будку, священиків та взагалі церкву.

Березня 20 — До премієра Алберти, Сифтона, ходила делеґація від українців і предложила йому ухвалену на вічу в Чипмен резолюцію, в котрій висловлено

пошану до канадійських законів, уряду і до нього самого.

Квітня 2 — Вибори в Алберті відбудуться 16-го ц. м. Отже в редакційній статті закликається українців голосувати на ліберальних кандидатів.

Квітня 9 — Оповіщення про виставу Аматорським Кружком ім. І. Котляревського драми „Сватання на Гончарівці" в салі Ґренд Театру на розі вулиць Мейн і Джарвис.

Українці в Едмонтоні мають намір побудувати Народний Дім. Одні наради в цій справі відбулись 9-го березня і тоді обговорено питання чи цей Дім мавби бути злучений з греко-католицькою церквою. Промовляли пп. Кокура і С. Головач. Рішено було звязати Народний Дім з церквою, під опікою епископа Будки.

Квітня 16 — В оповіщенню „Важка Просвітна Справа" кажеться, що в Канаді бракує більше людей, які моглиб поширювати освіту й свідомість і Комітет Рідної Школи в Винніпеґу спроваджує сюди двох визначних осіб з Галичини — проф. Петра Карманського і проф. Василя Пачовського, на три місяці. За цей час вони відбудуть курси української історії й літератури. Учасники курсів мусять заплатити лише по 10 долярів на покриття коштів подорожі згаданих професорів, а в додатку передержати в себе через три місяці двох інших учасників.

В Комарно, Ман., заходами льокальних учителів відограно в школі Збруч представлення п. н. Поступовий Жених. Майже всі аматори перший раз в своїм життю виступали на сцені. Грали ролі: панна М. Рурак, Іван Демчук, пані Е. Ґулей, М. Хрепко, панна Порайко і Чайковський.

З Львова прийшло повідомлення до Комітету Рідної Школи, що запрошені професори Карманський і Пачовський виїдуть до Канади, та щоби тут пороблено всякі потрібні зарядження.

Травня 7 — Оповіщення, що „З незвичайних причин дотеперішний редактор Канадійського Фармера, А. Новак, опустив редакцію, а **редаґування часопису обняв О. Г. Гикавий.**

В Едмонтоні почав виходити новий часопис, „Русский Голос." Редаґує її Віктор Гладик, бувший редактор „Правди" і „Поступу."

В редакційній статті звертається увагу на політичну байдужність серед наших людей. Мало хто цікавиться тим, що довколо нього діється, сказано там. Багато людей виглядають лише подарунків від консерватів і тоді за ними голосують. Нам треба більше цікавитися й більше студіювати канадійську політику, бо ми живемо й будемо дальше жити в Канаді, говориться в статті.

Травня 14 — Редакційна сторінка заповнена матеріялом на тему канадійської політики. Критикується консервативну партію.

Травня 21 — Місцеві соціялісти відбули віче на розі вулиць Причард і МкҐреґор. Між промовцями було й кількох жидків. Всі промовці кричали на капіталістів. Казали, що треба їх позбутися а тоді робітники поділилисьби їх маєтками. Редакція коментує, що колиб лише ті соціялісти та робітники перестали тратити менше грошей на напитки, то їм жилосьби багато краще і тоді не требаб було позбуватися капіталістів.

Травня 28 — В редакційній статті говориться про тодішний Український Голос, який поперав консервативну політику. Очевидно У. Г. атакував К. Ф. за його прихильність до ліберальної партії.

Дня 18-го ц. м. відбулось коло школи в Ґарленд, Ман., велике віче, на якім було около 400 людей. Промовляли там парох о. М. Кінаш, К. Ф. Сліпець, В. Запорожан і учитель школи в Етелберт, М. Мігайчук. Говорили вони на загально народні справи та звертали людям увагу на потребу освіти, орґанізованости та піднесення культурного рівня.

Червня 4 — Полєміка з редактором У. Г., Т. Д. Ферлеєм, над політикою. Ферлей ставав в обороні консервативних кандидатів, а К. Ф. був рішучо за ліберальними.

Довга відповідь соціялістам з Причард і МкҐреґор вулиці на їх накид на К.Ф. з приводу новинки про їх віче.

Перший раз присвячено пів сторінки для дітей. Міститься вірші й оповідання для них.

Червня 11 — Винніпеґські українці устроюють в день 12-го липня великий ювилейний концерт в честь Др. Івана Франка з нагоди його 40-літної літературної праці. Такий самий ювилей святкує український нарід на рідних землях в Галичині.

Редактор У.Г., Т. Д. Ферлей, дістає довгу відповідь на його закид, що К. Ф. не є українським часописом. Відповідь така: яка ріжниця в тім хто є видавцем часопису так довго як той часопис не виступає проти справ і інтересів українського народу? Яка ріжниця, приміром, в тім хто зробив стіл — українець чи китаєць, так довго як той стіл добре служить як мебель в хаті? Канадійський Фармер ніколи не йшов в ніякий спосіб на шкоду українцям ані в Канаді ані в Европі, отже як можна уважати його часописом не українським? Такі наклепи це лише прояв заздрости його популярности

(Ще й сьогодні можна почути подібні закиди в сторону К.Ф.).

Червня 18 — Перший раз в історії околиці Пайн Ривер, Ман., відбулось там віче. Промовляли о. Кінаш, М. Мігайчук, Гаврилюк, К. Ф. Сліпець, а деклямували школярі з школи Ґонта і Пайн Ривер. Говорилось про загальні народні справи.

Червня 25 — Цікава річ з заповідженою конвенцією Орґанізації Українських Учителів. Заряд орґанізації оповістив, що она відбудеться в школі Страткона, на розі вулиць Боровс і МкҐреґор, а Павло Ґіґейчук, шкільний орґанізатор, оголошує, що вона відбудеться в салі коло католицької церкви Св. Володимира й Ольги, на розі вулиць МкҐреґор і Стелла.

Липня 2 — К. Продан і Т. Марцінів оповіщують, що конвенція українських учителів відбудеться в школі Страткона 11-го і 12-го липня.

Липня 9 — Йосиф Богоніс (недавно покійний) оповіщує, що конвенція українських учителів в Саскачевані відбудеться в містечку Ростерн 31-го липня і 1-го серпня.

Т. Д. Ферлея звільнено з редакторства Укр. Голосу а на його місце назначено В. Кудрика (теперішного прот. о. В. Кудрика), який був свого часу через короткий час редактором Канадійського Фармера.

Липня 16 — Конвенція українських учителів відбулась в школі Страткона. Присутних було около 40-50, і це була найбільша досі конвенція цеї орґанізації. Були на ній міністер освіти на Манітобу, Ґ. Р. Колдвел, і його заступник, Р. Флечер, а також і епископ Будка. Колдвел сказав, що українські учителі повинні прилучуватися до орґанізації анґлійських учителів бо з того багато скористають. Суґґестував, щоби вчити більше анґлійської як української мови в школах. Епископ Будка сказав, що школа є важнішою від церкви. Флечер радив учителям лишати професію та братися до інших занять.

Липня 23 — У Винніпеґу почав виходити новий український журнал з назвою „Наша Сила." Видає його Українська Видавнича Спілка під числом 901 Мейн Ст. Своїм змістом є він просвітний, критичний і інформаційний. Передплата виносить один доляр на рік. В цім першім числі наголовки стать такі: Від Видавництва; Не Потурай; Наші Невдачі; На Народній Ниві; Конскрипція; Довколо Світа; З Галичини; З Російської України; З Життя Українців в Злучених Державах; З Життя Канадійських Українців; Мої Міркування з Нагоди Соціялістичного Віча; Смішне; Провідник по Канаді.

Липня 30 — В дописі про недавно відбуту конвенцію українських учителів „Учитель з Ф" пише, що вона не була дуже успішною бо замітно було поділ учителів на дві окремі ґрупи. Дискусії були радше суперечками над маловажними справами, і користи не було з них. Одна ґрупа під впливом Павла Ґіґейчука, тодішного шкільного орґанізатора.

Серпня 6 — В цім і в минулих кількох числах К. Федеренко пише на тему „Орґанізація і Кооперація Фармерів." Між іншим подає він докладні цифри про кооперативний склеп в Етелберт і його філію в Ґарленд. В Етелберт склеп має всеї вартости на $15,036.41 а чистий зиск за рік 1911 був на суму $2,004.83.

Серпня 13 — В редакційній статті звернено увагу на великі податки й видатки консервативного уряду в Манітобі.

Серпня 20 — В містечку Ґарленд, Ман.,

відбулось віче, і на нім обговорювано справу закупу жидівського склепу, запису греко-католицької церкви на епископа, народної праці в наших околицях і т. п.

Серпня 27 — В двох шкільних дистриктах в Алберті провадиться боротьба за учителів. Цими дистриктами є Коломия і Буковина. В них були українські учителі без відповідних кваліфікацій і не знали достаточно анґлійської мови. Через те їх віддалено департаментом освіти, а на цим дуже спротивилися і протестують, а їх місця надано анґлійців. Наші люди навіть плянують побудувати собі окремі приватні школи, де вчити малиб ці віддалені учителі. Відомо, що цими двома учителями є манітобці, з цертифікатами, але в Алберті цих цертифікатів не признається за дозвіл учителювати.

Люди в околиці Етелберт протестують проти того, що місцевого молодого жидка, сина склепаря, назначено льокальним суддею.

Вересня 10 — У Винніпеґу почав виходити малий журнальчик під назвою „Канада." Видають його консервати і його ціллю є поширювати консервативну політику бо зближаються домініяльні вибори.

В цім числі починається поміщення Історії Канади, якої автором є О. Г. Гикавий.

Жовтня 1 — Василь Свистун відповідає редакторови едмонтонських „Новин" на його коментарі з приводу статті в галицькім „Ділі" про трудність знайдення праці в Канаді для іміґранта.

Жовтня 8 — Виявилось, що „Новини" в Едмонтоні попераують консервативну партію.

Жовтня 15 — Драматичне Товариство Боян в Винніпеґу відграє багато драм в Квінс Театрі при вулиці Селкірк. Дня 25-го жовтня відіграє воно драму „Наймичка."

Жовтня 22 — Винніпеґські соціялісти провинились тим, що зі зібраної поважної суми грошей на фонд М. Січинського і Тарнавського виплачено цим двом лише дуже маленьку суму. Тарнавський був одним з сторожів у вязниці де держали Січинського. Віче, відбуте в Ґренд Опера Гавс, виявило деякі надужиття.

Жовтня 29 — Управа „Рідної Школи" в Галичині пересилає щиру подяку канадійським і американським українцям за їх поміч в грошах, зібраних підчас поїздки Семена Демидчука з Львова. Канадійські українці зложили $5,686.80 а американські $9,400.87, отже разом $15,087.67. В тих часах це була надзвичайно велика сума грошей.

Листопада 5 — Іван Данильчук, школяр з Кенора, Саск., пише допись. Згадує про припізнене молочення, намолот збіжжя, ціни та про зачинення школи через те, що будують помешкання для учителя. (Пізніше цей школяр став, як вже всім відомо, одним з найкращих наших громадських діячів і здібним письменником.)

Листопада 19 — Касове справоздання Укр. Народного Дому в Винніпеґу виказує, що всего приходу за рік було $2,-250.54 а осталось в банку готівкою $331.70. З уділів прийшло $1,246.

Довга сатира про Петра Карманського і про його журнальчик „Малпяче Зеркало."

Листопада 13 — Більше сатири в сторону П. Карманського. Про нього ходила чутка, що він був в пок. Макарого і хотів в нього благословенства.

Грудня 10 — Аматорське Товариство ім. Івана Котляревського в Винніпеґу відграє драми, щоби з приходів причинитись до будови Українського Народного Дому при вулиці Борровс.

Грудня 17 — Українські аматорські товариства „Боян," „Котляревського" і „Заньковецької" діяльні у відiгранню драм. Виставляються українські драми майже кожного тижня. Місцем вистави звичайно є Квінс Театер, при Селкірк вулиці.

Грудня 24 — В оголошенню одного дентистичного заведення сказано, що ціна вставлення всіх зубів є лише $9, наповнення зуба золотом $2, сріблом 50 центів, а порцеляном $1.00.

Майже ціла редакційна сторінка заповнена звітом з сесії мантобского парляменту з трох днів.

1914

Січня 2 — В Сарто, Ман., згоріла греко-католицька церква, яка була недавно перед тим записана на епископа Будку. Підозріння падало на учителя, бо він близько церкви мешкав.

Оповіщення, що в школі Ст. Джанс Текнікал відбудеться спільна дискусія

бесідників кількох ріжних національностей на тему Як можуть мої краяни причинитися до будучности канадійської нації З українців має говорити Я. Арсенич.

Січня 9 — З початком цього року в Виннипеґу почав виходити новий український часопис з назвою „Канадійські Вісти." Є він місячником і видає його Українська Книгарня, 850 Мейн Ст. Редактором є Д. Демянчук. Часопис на 8 сторін, середного формату. Передплата лише 50 центів на рік.

Січня 16 — Сензаційна новинка про Ів. Кравченка, який обрабував банк в Плам Кулі, Ман., був арештований, а відтак втік з тюрми в Виннипеґу. Кілька днів опісля його знова зловлено в місті в поганім стані здоровля.

Січня 23 — На першій стороні поміщено видним друком про справу орґанізування шкільного дистрикту в околиці, яка пізніше прибрала назву Куліш, на захід від Етелберт. Орґанізатор шкільних дистриктів П. Ґіґейчук, був в Етелберт але не поїхав до тамтешних людей, щоби з ними поговорити й порадити їх. Тоді люди вдалися до тодішного редактора К.Ф., а він написав до департаменту освіти. Тодішний заступник міністра освіти, Р. Флечер, відповів, що люди в околиці повинні самі були зорґанізувати дистрикт без орґанізатора. Все таки тодішне консервативне правительство Манітоби платило таким орґанізаторам як П. Ґіґейчук, і його обовязком було занятися орґанізуванням дистрикту. Редактор просить Флечера вияснити цілу справу.

Січня 30 — На редакційній сторінці багато матеріялу про парляментарні й виборчі справи. Сказано, що провінціяльні вибори в Манітобі за плечима.

Лютого 6 — Звіт про загальні річні збори Українського Народного Дому в Виннипеґу показує, що фінансова справа стоїть не зле. За минулий рік зібрано ріжними способами суму $3,277.35, а розходів було $2,287.58, отже осталось готівки $987.70. Реальність, на якій має бути побудований Дім, коштує $5,100 а вже виплачено за неї $1,797.50. Уділів продано на суму около двох тисяч долярів. Багато грошей до каси прийшло з колядування помимо того, що Василіянські попи приказували людям не давати гроші на цю ціль. Збори відбувались в галі Хлопана на вулиці Борровс, при участи поверх 200 осіб. Збори почались в 9 годині вечером а скінчились в 6 годині рано.

В іншій статті говориться на підставі ріжних свідків, що католицьке Василіянське духівництво ставиться до будови Народного Дому дуже ворожо. Багато в цім винен Сушко та кількох інших.

Лютого 13 — Тому, що наближуються провінціяльні вибори в Манітобі, консервативне правительство поширює вістку, що ліберальна партія проти двомовних шкіл. Це було неправдою, бо власне консервати ставилися ворожо до них, а не ліберали. Оце вказує, що в тодішних часах вже правительства і партії в Манітобі мусіли до великої міри числитися з голосами й силою українців.

Лютого 20 — Вся перша сторінка крім одної шпальти заповнена святочною статтею про Тараса Шевченка з нагоди 100-ліття його народин. В Виннипеґу зорґанізовано комітет, який буде подавати товариствам інформації про відповідний спосіб святкування Свята Шевченка. Сказано там між іншим таке: Нам треба свідомої цілі, ширшої й невсипущої праці над культурним відродженням канадійської України. Нам треба Просвіти, Рідної Школи і Наукового Товариства ім. Шевченка в Канаді. Ратуймо для України все що тільки вдасться ще вратувати.

Заклик від галицьких українців під наголовком „Дорогі Браття Канадійські Українці," щоби ратувати Український Город в Львові від чужих рук. Підписи під закликом: Семен Демидчук, делеґат галицьких укр. товариств для Америки і Канади Петро Бойчук, учитель в Борщеві, звідувач Канади; Орест Жеребко, студент університету; Володимир Шуляр, управитель школи в Братишеві, звідувач Полудневої Америки; о. Лев Сембратович, прокуратор канадійського епископа.

„Привіт від Сокола-Батька" — заклик від „Сокола-Батька" з просьбою о фінансову поміч для Українського Городу в Львові. Перші речення в заклику: „Знаєте, Дорогі Браття, що ми в Галичині є невільниками. Поневіряють нам нашу мову і нашу віру. Відбирають нам наші права. Крадуть наші душі. Спонукують наших людей до зради." Підписи: Іван Боберський, голова; Олекса Панейко, писар.

Лютого 27 — Довгий звіт з загальних зборів Укр. Народного Дому в Виннипеґу. Збори відбулися в галі Хлопана. Сушко старався здобути дозвіл на вписання

в часі зборів певного числа нових членів, однак предсідник, Т. Д. Ферлей, навів параґраф в статуті, який на таке не позволяє.

Березня 6 — В редакційній статті пишеться про відношення провінціяльного уряду в Манітобі до учителів українського походження. Від якогось часу велася суперечка над цею справою з того приводу, що декотрим молодим українцям відмовлено цертифікат тому, що вони мали замале знання анґлійської мови. Щоденник „Фрі Прес" на цю тему каже таке: Ми віримо, що славянські учителі є щирі і пильні, але те, що багато з них не володіють належито анґлійською мовою є незаперечуючим. Це є факт, який приписується обставинам а не є вина учителів.

Березня 13 — В статті „Становище лібералів в справі двомовних шкіл" сказано, що консервати в Манітобі представляють ліберальну партію ворожою до двомовних шкіл, а це абсолютно неправда. Двомовні школи, а радше дозвіл вчити в школах в українських околицях в українській мові, заведено було ліберальним урядом премієра Ґрінвея.

Березня 20 — В цім числі поміщено багато матеріялу про Шевченка. Це 100-літний ювилей його народження.

Березня 27 — Між лібералами і консерватами йде завзята боротьба. Канадійський Фармер обороняв ліберальну партію, а орґан консервативної партії для українців, „Канада," зразу видаваний в друкарні Укр. Голосу а потім в Канадійськім Русині, завзято боронив твердиню цеї партії. Між цими двома часописами провадилася безпощадна боротьба, з ріжними особистими накидами.

Квітня 3 — Відбулась конвенція ліберальної партії в Манітобі. На ній ухвалено резолюцію внесену українцями, в котрій висловлено домагання, щоби: 1. В публичних школах вживана була також і мова українська в додатку до анґлійської, 2. Шкільні ґренти були побільшені, 3. Українці приймають і годяться на примусове учащання дітей до школи, 4. Бари де продається алькоголічні напитки, повинні бути скасовані для кращого виховання дітей. 5. Уряд повинен завести

державні банки, в котрих фармері моглиб позичати грошей.

Квітня 10 — Надзвичайні збори Укр. Народного Дому в Винніпеґу відбулись для полагодження кількох справ: часопис Канадійський Русин, якого редактором в той час був О. Сушко, напав на заряд Народного Дому кажучи, що це злодії, кліка і т. п. З тої причини Т. Д. Ферлей, голова, зрезиґнував. Збори не позволили на те і Ферлей остався головою на дальше. На зборах Сушко казав: панове, не слухайте того, що якийсь там письмака написав купу дурниць в Канадійськім Русині.

Квітня 17 — Петро Карманський, редактор і видавець гумористичної ґазетки „Малпяче Зеркало", виїздить до Европи.

Т. Д. Ферлей, голова У.Н.Дому, заскаржив Сушка за очернення його в статті п. н. Хрунівство, в Канадійськім Русині. Якщо Сушко не докаже, що Ферлей справді злодієм, Ферлей буде домагатися $10,000 відшкодування.

В Едмонтоні арештовано Кремаря, фундатора часопису Новини, за очернення. Звільнено його за зложенням запоруки.

Квітня 24 — Оповіщення, що великий святочний концерт в память Шевченка відбудеться травня 16-го, в день знесення панщини. Кожний присутний на концерті дістане ґузик з портретом Шевченка.

Травня 1 — На заклик від Товариства Боян в Винніпеґу за книжками на збудування бібльотеки, відгукнулось українське громадянство дуже щиро, даруючи 136 книжок і $47.

Конвенція Орґанізації Українських Учителів відбулася в Винніпеґу 16-го і 17-го квітня. Отворив її голова, Т. Я. Марцінів, а предсідником вибрано Е. Мігайчука. Секретарем був В. Лісовський. На місце міністра освіти, Ґ. Колдвела, промовляв заступник міністра, Р. Флечер. Він говорив загально про стан шкільництва в Манітобі, кажучи, що він вдоволений з нього, і що українські учителі відіграють важну ролю в розвитку освіти серед українців. Др. МекІнтайр говорив про виховання дітей. Павло Ґіґейчук говорив про шкільництво між українцями в Манітобі та вихвалював консервативний уряд за його старання на цім полю. Е. Мігайчук говорив в анґлійській мові про „Учення чужинців анґлійської мови" Шкільний інспектор Бест сказав, що двомовна система навчання в школах серед українців дає добрі результати бо українські діти виучуються анґлійської мови скорше тим способом. М. Стечишин підкреслював що учителі повинні брати участь в політиці. В. Смук звертав увагу на конечність освіти та виховання дітей. Говорилось про потребу орґану учительської орґанізації однак не вирішено нічого конкретного.

Травня 8 — Подано програму великого Шевченківського Концерту. Виступають в нім: С. Ковбель з деклямацією і сольом, пані М. Боянівська з сольом, Д. Демянчук з рефератом, Е. Миронко з скрипковим сольом, Я. В. Арсенич з деклямацією, пані Н. Ферлей з сольом, К. Сельський і П. Пасічняк з мандоліновим дуетом, пані А. Янішевська з сольом, П. Юндак з мужеським хором і В. Свистун з мішаним хором.

Травня 15 — О Сушко, редактор Канадійського Русина, арештований за очернення Т Д. Ферлея. З вязниці випущено його після зложення запоруки в сумі 500 долярів

Травня 22 — Довга новинка про успішний ювилейний концерт в память Тараса Шевченка, який відбувся 16-го і 17-го травня, в Винніпеґу. З опису видно, що кожний і кожна з присутних на цім святі були дуже глибоко зворушені як промовами так і піснями та музикою.

На тій самій сторінці є новинка про те, що жиди в Бруклин, Ню Йорк, обходили свято Шевченка також. На святі було около 600 людей — трохи українців, а решта жиди, між якими були найбільше видні одиниці. Реферат про Шевченка виголосив один з визначніших жидів в Бруклин. Після того жиди відіграли в театрі Колд драму Мати Наймичка. Прихід призначено на бідних сиріт і вдів.

Травня 29 — Поміщено знимку з походу вулицею Борровс з нагоди ювилейного свята Шевченка. Похід був довгий на понад одну милю, а учасників в нім понад сім тисяч.

Червня 19 — Др. О. Сушко публично перепросив Т. Д. Ферлея за очернення його висловом, що він спроневірив гроші У.Н.Дому в Винніпеґу, та сплатив йому особисте відшкодування в сумі 500 долярів. До такої згоди прийшло в наслідок того, що жадний адвокат не хотів брати на себе оборону Сушка. В Канадійськім Русині з дня 28-го березня

Сушко написав був клевету на Ферлея, а в недавнім числі подано перепрошення. Підписи під перепрошенням: Вест Кенада Паблишіньґ Ко. Лтд. — Алфред Вонеґут, фінансовий секретар, і О. Сушко, редактор.

Червня 26 — З кінцем березня в Алберті засновано перше українське товариство взаїмної помочі під назвою: Українське Запомогове Товариство в Канаді. Канцелярія товариства приміщена в Едмонтоні.

В проголошеній плятформі ліберальної партії на Манітобу сказано між іншим таке: „Відносячись до двомовних шкіл, п. Я. Вилтон на конвенції сказав: Не ліберали хотять аби чужинці не учились своєї матірної мови. Ліберали признали, що це велика користь учити неанґлійських дітей їх матірної мови, читати поезії або повісти, історії. Та не від річи є заявити і це, що неанґлійських дітей повинносяя добре учити мови, яка є мовою урядовою в Канаді."

Липня 3 — Українці Винніпеґу устроїли ще один похід і свято в память Шевченка, цим разом вже лише самі консервати. Перше свято було „ліберальне" — так казав Сушко, Стефаник і Ґіґейчук. Консервативне свято відбулось 27-го червня. Похід пішов аж на Мейн Стріт, а коло міського ратуша Стефаник прочитав промову. Коло „сабвей" а пізніше вже на виставовій площі посипались яйця на головних зарядчиків другого ювилейного свята і воно нещасливо розлетілося.

Липня 10 — Вислід провінціяльних виборів в Манітобі: лібералів вибрано 24, консерватів 22. Премієром став Т. С. Норрис.

Новинка про те, що в Канаді є кілька тисяч безробітних, а між ними багато українців. Щоби розвязати цю проблєму, домініяльний уряд плянує більшість цих людей депортувати до Европи. Около 100 українців знайшлось в загрозливім положенню. При владі консервативна партія.

Липня 17 — Остаточний вислід провінціяльних виборів в Манітобі такий: консервати 25, ліберали 21. Консервативна партія не дуже радіє з такого висліду. В статті пишеться, що серед українців консервативні кандидати й аґенти послугувалися ріжними надужиттями, щоби здобувати голоси. Мабуть найбільше підплачували грішми і підпоювали алькоголем.

Липня 24 — В Канадійськім Русині неспокій. Редактор Сушко не погодився з видавцем Воніґутом і застрайкував. Поза те в цім часописі всякі інші клопоти час від часу виринають, головно з того, що часто появляються в нім очернюючі накиди на невинних людей.

Такий самий клопіт мають і едмонтонські „Новини." Пишуть ріжні пльотки, люди скаржуть їх і дістають відшкодування.

Консервативна ґазетка „Канада" перестала виходити. Редактор Бачинський опинився без праці.

Почала виходити гумористична ґазетка „Кадило." Передплата на рік два доляри.

Липня 31 — Стаття на адресу ґазетки „Новини" в Едмонтоні. Редактором її — Мир. Стечишин, бувший редактор „Червоного Прапора" і „Робочого Народу." Очевидно ці Новини вели завзяту полеміку з іншими часописами на тему політики і народної праці. Щодо канадійської політики то Новини тягнули за консерватами.

Серпня 7 — В Европі вибухла війна. На першій сторінці поміщено знимку ґрупи українців (русинів) перед будинком австрійського консуляту в Винніпеґу, які годяться вписатися до війська і битися по стороні Австрії з її ворогами.

Серпня 14 — Стаття п. н. „Нетактовність Епископа Будки". В католицькій ґазеті Канадійський Русин появився лист Епископа Будки, в котрім він закликає „русинів" вертати до старого краю і ставати в обороні Австрії — своєї Вітчини. В листі між іншим сказано таке: „Тим-же, що рішилися остатися на ціле життя в новій Вітчині, Канаді, а лише частю життя свого є звязані з старим краєм, годиться також взяти участь в великій пригоді Австрії й наших рідних братів . . . ми повинні помогти нашій старій Вітчині чим і як можемо."

Цим своїм листом Епископ Будка дуже обурив анґлійців, бо вони це зрозуміли як заклик до масової зради Канади. Британія стала по стороні противників Австрії.

Зараз після свого першого листа Епископ Будка видав другий, вже зовсім іншого змісту, в котрім закликає канадійських „русинів" ставати під бри-

тійський прапор в обороні Канади й Британії. Кілька днів по цім заряджено велике віче в старій салі Індустріял Гал, де промовляли Петрушевич, Арсенич, о. Редкевич, Ферлей та Стефаник. Цим вічем направлено страшний промах Епископа Будки в так грізнім для Канаді часі. Все таки цей промах так головного провідника канадійських українців кинув на них погане світло підозріння.

Серпня 28 — Український Народний Дім в Винніпеґу приготовляється до векого концерту разом з розігравкою річей подарованих ріжними людьми й бизнесовими фірмами. Дохід на У.Н.Дім.

Вересня 4 — Майже ціле число заповнене ріжними вістками про війну в Европі. Стаття на тему: Що Спонукало Анґлію до Війни?

Вересня 11 — Видавництво Канадійського Фармера оголошує перший атляс Европи де відбувається війна.

В салі Індустріял Бюро відбувся величавий мітінґ, на якім було около 3,000 людей ріжних народностей, між ними і українці. Ціллю мітінґу було заманіфестувати лояльність Канаді в часі війни. Промовляли представники від кожної народности. В імени українців говорив І. Петрушевич. Він оповів коротко хто це такі українці, сказавши, що вони предки козаків, які воювали з турками на своїх степах, а в Канаді вони хотять бути лояльними громадянами. Їх бажанням є бачити Німеччину й Австрію розбитою а Британію й її союзників переможними. В Канаді, сказав він, українців є до около чверть міліона, а на рідних землях около 40 міліонів.

Вересня 25 — Українці Винніпеґу скликають віче на день 27-го вересня в салі на розі вулиць Паверс і Меґнус, для обговорення справи необсадженої досі посади українського учителя в брендонськім семинарі. На меті є ухвалити протест проти того, що в семинарі не найнято такого учителя.

Жовтня 9 — В дописі з Етелберт, Ман., пишеться про будову Укр. Народного Дому. Він ще не зовсім викінчений але вже стоїть як досить маєстатичний будинок при полудневім кінці міста. Є також вже й новий великий млин та недавно прибув сюди на сталий побут лікар для обслугування людей. Все це є добрими здобутками для околиці і знаком поступу.

Жовтня 16 — Драматичне Товариство ім. І. Котляревського відіграє драму „Жидівка Вихрестка" в салі Квінс театру при вулиці Селкірк. Весь дохід призначений на будову Народного Дому. Білєти продаються в Канадійськім Фармері, Українськім Голосі, канцеляріях Ферлея і Панькова та в Українській Книгарні Доячека.

Жовтня 30 — Оповіщення, що з днем 1-го листопада часопис Канадійський Фармер переходить під власність Ф. Доячека. Часопис буде дальше тим самим що був, а мабуть збільшиться з шістьох до вісьмох сторін. Сказано, що основателями часопису були пп. Ґеник, Дима, Неґрич, Бодруґ і Стефаник, хотяй властителем була до тепер „Кенада Норт Вест Паблишінь Ко."

В „Письмі Австрійського Консуля до Українців в Канаді" сказано, що консулят вибрався з Монтреалу до Злучених Держав сейчас після вибуху війни і виповідження Австрії війни Анґлією. Консуль каже в письмі, що нехай українці в Канаді, які були громадянами Австрії до недавного часу, спокійно працюють і не думають помагати Австрії у війні. Заклик до них вертати домів і вступати в австрійське військо був даний австрійським консулем через українські часописи й священство ще перед тим як Анґлія виповіла війну Австрії.

Міністер освіти в Саскачевані приняв аплікацію недавно прибулого з Европи Никити Романюка на посаду учителя української мови в семинарі в Реджайні.

Листопада 6 — Урядове повідомлення видане по всіх містах Канади каже, що всі чужинці включаючи розуміється й українців, будуть змушені реґіструватися. Багато українців в той час було записано як австрійців і цим вони на себе зтягли підозріння бо Австрія була ворогом Канади.

Листопада 13 — В. П. Стефанюк пише в дописі з Плезент Гом, Ман., щоби українці негайно подавалися за канадійськими горожанськими паперами, бо пізніше буде багато тяжше їх дістати.

Листопада 20 — Інцидент з Алберти: Свого часу підчас минулих провінціяльних виборів А. С. Шандро, місцевий поліцай, арештував Павла Рудика, очевидно без дозволу маґістрату і без причини. Опісля Рудик заскаржив Шандра за це з домаганням $15,000 відшкодування. Суд

вирішив, що справді Шандро не мав права його арештувати і присудив Шандрови заплатити Рудикови $12,000 відшкодування й всі кошти.

Листопада 27 — Вийшов з друку перший український календар в Канаді на 1915 рік — Українська Родина. Є в нім 272 сторін друку і коштує лише 50 центів. Продається він в Українській Книгарні, 850 Мейн Ст.

Грудня 4 — Урядове оповіщення такого змісту: Реґістрація чужинців почалась в місті Вінніпеґу з днем 3-го грудня.

Всі чужинці ворожих Анґлії держав мусять реґіструватися, якщо вони не є горожанами Канади. Реґіструватися мусять ті, котрі є бувшими горожанами Австрії або з австро-угорської монархії, з Туреччини і з Німеччини. Реґістрація ведеться в будинку під числом 112 Колоні Ст.

Редакція Канадійського Фармера перенеслася з днем 1-го грудня з 287 Селкірк Авеню до 903 Мейн Ст.

Ще одне урядове оповіщення, в котрім перестерігається людей чужинецького походження, що не вільно давати якубудь поміч шпіонам і ріжним ворогам Канади або Анґлії в цей воєнний час. За такі переступства будуть строгі кари.

Т. Д. Ферлей кандидує на алдермена з пятої варди в місті Вінніпеґу. В оголошенню подано, що він є „народним кандидатом, поставленим з рамени україньсько-польсько-німецького комітету." Голосування 11-го грудня.

Грудня 18 — В пятій варді вибраним алдерменом зістав кандидат жидівського походження, Скалітер, діставши 1,400 голосів. Ферлей дістав 863 голоси.

Грудня 25 — Я. М., учитель з Саскачевану, в дописі пише про збірку на Бурсу Адама Коцка в Канаді. Між К.Ф. і У.Г. в той час провадилася суперечка над цею збіркою. К.Ф. закидав У.Г. недержання доброго рахунку з цим фондом, в наслідок чого виринула знеохота до дальшої збірки.

1915

Січня 1 — Коротке оголошення нового часопису „Канадійські Вісти," який почав виходити недавно. Сказано що це є загально просвітний і науковий часопис, непартійний. Виходить тижнево, а передплата на рік виносить лише одного доляра. Адреса — Бакс 3626, Вінніпеґ.

Українські товариства виявляють велику діяльність: Тов. Боян відбуває загальні збори, Тов. Заньковецької відіграє другий раз драму „Січинський-Потоцький" в Квінс Театрі, Тов. Котляревського виставляє драму „Сватання на Гончарівці."

Січня 15 — Українські товариства продовжують діяльність. Укр. Народний Дім відбуває велику розігравку, потім річні збори; аматорський кружок ім. В. Винниченка відіграє перший раз у Вінніпеґу штуку „Будка ч. 27" і „Американський Робітник." Драматичний кружок при Читальні Просвіти відграє дві драми: „За Рідний Край" і „Козак Невмирака". Чистий прихід йде на повоєнний фонд України".

Січня 22 — Канадійський Фармер почав друкуватися на лінотипі. Друк багато читкіший і гарніший. До цього часу друк складалося руками з окремих черенок.

Січня 29 — Аматорський кружок ім. Т. Шевченка відграє драму „В Неволі Темноти"; драматичне товариство при Читальні Просвіти виставляє комедію **„Три** Празники."

Оповіщено довгу лісту людей, які жертвували гроші на Укр. Народний Дім у Вінніпеґу.

Й. А. Дима подає довгу лісту імен людей, для яких вироблено горожанські папери.

Лютого 5 — Драматичне Товариство Боян виставляє драму „Ой, не Ходи, Грицю, та на Вечерниці" в Квінс Театрі. Дохід на Укр. Нар. Дім.

Др. Олександер Сушко, редактор „Канадійського Русина", арештований і увязнений. Знайдено в нього револьвер і амуніцію, а це викликало проти нього підозріння, що він шпіон.

Вістка з Давфин, Ман., що один з наших громадянів почав збирати гроші на повоєнний фонд і за те його арештовано. Опісля звільнено його та перестережено його не збирати грошей на таку ціль.

Звіт річних загальних зборів Укр. Народного Дому в Вінніпеґу показує, що він мав доходу $2,731.70.

Знова довга ліста жертводавців на Укр. Народний Дім.

Лютого 12 — В семинарі в Брендоні, Ман., на місце уступившого учителя, П. Карманського, принято іншого — **Івана**

Бесараба. Бесараб свого часу був учеником в цім самім семинарі, а відтак перейшов Нормальну Школу, одержавши другої кляси цертифікат. Працював також через якийсь час в провінціяльнім департаменті освіти.

Лютого 19 — В статті П. Лазаровича подано цифри сум, виданих домініяльним правительством ріжним консервативним ґазетам в Канаді. Монтреал Ґазет дістала $30,234.72, Винніпеґ Телеґрем $20,337.91 і т. д. Видано всіх майже 243,-000 долярів.

Лютого 26 — Подано назви чотирох книжок в чужих мовах про українців. Є це книжки написані в мовах румунській, німецькій, болгарській і мадярській. В рецензіях сказано, що всі вони висвітлюють найкращі прикмети українського народу.

Березня 12 — Пані Флоренц Рендал Лайвсей, авторка кількох книжок, відома за свої переклади на анґлійську мову декотрих українських поезій, виголосила відчит в Ст. Джанс Технічній Вищій Школі на тему „Українська Поезія."

Березня 19 — Пів сторінки присвячено на листи з Рідного Краю. Люди в Старім Краю пишуть до своїх рідних в Канаді про тяжкі життєві обставини в Галичині. Декотрі листи писані українськими вояками при війську.

Квітня 9 — В Едмонтоні почала виходити нова ґазета „Родина." Видавцем її є Кремар. Він також видає і „Новини." Кажуть, що ціллю цих його ґазет є знищити видання кацапів.

Ліста около 40 імен вбитих і ранених українців.

Квітня 16 — Т. Марцінів, голова Орґанізації Українських Учителів, пише в дописі п. н. „Передконвенційні Уваги," що цій орґанізації потрібно орґану-журналу. Пише він також те, що з всіх около 200 українських учителів в Манітобі, до О.У.У. належить лише 30. Слідуюча конвенція відбудеться підчас літних ферій. Учительські орґанізації в Саскачевані й Алберті повинні вислати своїх делеґатів.

Квітня 23 — В Алберті заснувалося Товариство Тверезости і Моральної Реформи. В цім числі поміщена від нього велика відозва до українців в Алберті з просьбою голосувати за скасуванням бар, де продаються алькоголічні напитки. Голосування має відбутися 21-го липня, ц. р.

Квітня 30 — Видавництво „Новини" в Едмонтоні мало перенестися до Винніпеґу, щоби тут знищити Канадійського Фармера і Український Голос, та запанувати над читаючим українським світом, однак того воно не зробило.

Травня 7 — Драматичне Товариство ім. М. Заньковецької відіграє комедію „Сільські Аристократи," з якої дохід призначено для голодуючих в Винніпеґу.

Травня 14 — Консервативне правительство в Манітобі зрезиґнувало з тої причини, що викрито його дефравдацію, цебто спроневірення суми 800,000 долярів. Бувший премієр, Роблін, уступає з цілим своїм кабінетом а на його місце прийшов Т. С. Норрис, провідник манітобських лібералів.

Т. Ю. Марцінів пише знова на тему учительського журналу. Пояснює, що в Канаді, цебто в трох степових провінціях, є около 300 українських учителів, і колиб кожний з них дав по 10 долярів, то булоб досить на початок видавання журналу. А є багато справ, яких таким журналом можнаб порушувати і розвязувати.

Травня 21 — Заходом всіх українських товариств в Винніпеґу відбудеться величавий Шевченківський Концерт. Беруть в нім участь мішані хори, декляматори, співаки-солісти і промовці. Концерт відбувається в Ґренд Опера при вул. Мейн.

Травня 28 — В Брендоні є концентраційний табор, а в нім 772 інтернованих „австрійців" і німців. Стереже їх військо.

Статті й дописи з висловами радости, що консервативне правительство уступило, а на його місце прийшло правительство ліберальне.

Т. Кібзей, голова Орґанізації Українських Учителів в Саскачевані, пише про потребу орґанізації українських шкільних тростів. В цій справі має відбутися конвенція.

Червня 11 — Заряд Орґанізації Укр. Учителів в Манітобі оповіщує програму надходячої конвенції. Програма довга і цікава. Ділиться вона аж на чотири окремі відділи: орґанізаційні справи, економічні, педаґоґічні і політичні. Голова — Т. Марцінів, секретар — Василь Мігайчук.

Червня 18 — Василь Мігайчук пише довшу статтю на тему українських учителів, їх орґанізації та пропонованого журналу. Каже він, що не всі з 300 укра-

Ви можете бути певні на

FRUIT-A-TIVES

Вони усувають запір, болі голови, нестравність, лихе розположення, умучене чувство, чистять ваші нирки, звільняють ревматизм і кінчать в більшості другі звичайні слабости.

Фрут-а-тивс не є звичайною патентованою медициною, але науковою рецептою одного славного канадійського лікаря. Є то виріб з овочевих соків, зел, і тоніків—й є тепер найбільшим в продажі средством свого роду в Канаді.

Ориґінально випродукований для ужитку лікарів лишень, його зложено кілька літ тому у формі таблички, і виставлено на продаж для загального ужитку публики.

Фрутативс ділає на печінку, чистить, побуджує і зміцняє її, і також ділає на жолудок, кишки, нирки і шкіру. Він має такий вплив на систему, що приводить всі ті орґани до спільної праці так, що кожний сповняє свою частину роботи в травленню вашої їди, витягаючи поживність, виділюючи зужиту матерію природно і цілковито. Ми віримо, що нема нічого ліпшого для вас. Напевно це є средство, яке ви можете брати з повним довірям, що через то ви дістанете певну користь.

Це й є лиш тому, що Фрутативс має таку вищу заслугу, що так багато людей говорить, що він приніс їм пільгу, вигоду і постійне добре здоровля потім, як многі другі медицини не помогли.

Спробуйте Фрутативс, і зауважте яку ріжницю вони зроблять в вашім здоровлю і в вашім вигляді на життя.

Держіть свою Печінку Активною

А будете чутися чудово — Не буде болів голови, умучення, слабости, запору.

Ваша печінка є найбільшим орґаном у вашім тілі і зараз по серцю найважнішим. Вона робить чотири річи. Вона достарчає тілу природного розвільнення, дає відповідну поживу вашій крові, помагає ниркам і жолудку, достарчає мязам, болонкам і зелезам енерґії. Ви не можете чутися добре, як що ваша печінка не є здоровою. Система стає затроєна і ви чуєтеся "погано". "Fruit-a-tives" скоро роблять вашу печінку здоровою. Ви скоро чуєтеся неначе новою особою. Славна формула одного лікаря — овочі і зела — дали здоровля тисячам.

В Аптиках і Загальних Шторах скрізь — 25ц. і 50ц. пуделко.

Вироблені лиш тайною формулою фірми

FRUITATIVES LIMITED — 33 FRONT STREET
HULL, QUEBEC

"Fruit-a-tives"
"FRUIT LIVER TABLETS" COMPOUND

їнських учителів в західній Канаді цікавляться своїми орґанізаційними справами і не всі далиб по десять долярів на журнал. Перш всего треба нашим учителям побільшувати свою освіту й знання, включаючи й знання своєї власної мови, літератури й історії, щоби вони були вповні свідомими, а також конечно кожному здобути першої кляси цертифікат, щоби мати запевнене заняття.

Червня 25 — Кость Комар з Кенора, Онт., пише вірш п н. „Нам біда ту, бо ми Австрійці." Висловлює він в цім віршу жаль на Канаду, що ніхто з анґлійців не хоче брати наших людей до праці тому, що вони є „австрійцями," отже ворогами Анґлії.

Липня 2 — Оповіщено довгу програму конвенції українських учителів. Промов і рефератів дуже багато, а між ними є й реферат М. Мігайчука на тему: Катедра української літератури й мови на Манітобськім Університеті. Конвенція відбудеться 14, 15, 16 липня.

Липня 9 — Відбулися збори в справі Бурси ім. Адама Коцка. Через довгий час ця справа була закинена, а тепер її відновлено. На зборах було багато суперечки над назвою бурси. Дехто хотів назви: Українська Бурса, інші хотіли — Укр. Бурса ім. Адама Коцка в Винніпеґу, а ще інші — Українська Греко-Католицька Бурса ім. Адама Коцка у Винніпеґу. Були ще й інші назви. Врешті прийшло до голосовання, чого результатом було таке: 82 голоси за назвою „Українська Бурса"; 68 голосів за назвою „Українська Греко-Католицька Бурса," а 2 голоси за назвою „Українсько-Католицька Бурса". Збори тягнулись до пятої години по півночі і було на них немало крику та гуркоту кріслами.

Бурса зістала заінкорпорованою як товариство. В короткім часі знайдеться будинок, розпишеться конкурс і бурса стане дійсністю.

Липня 16 — Проголошено конкурс на приняття питомців до Бурси ім. Адама Коцка. Місце є на около 30 студентів. Місячна оплата буде виносити від 8 до 15 долярів. Питомці мусять мати покінчену публичну школу. Секретарем є Г. Ґ. Скегар (теперішний Др. Г. Ґ. Скегар в Голівуд, Каліф.) Дирекція Бурси складається з слідуючих: Я. В. Арсенич—предсідник; О. С. Харамбура — заступник; П. Попіль — касієр; Г. Ґ. Скегар і М. Пасічник — секретарі.

Липня 23 — Звіт з конвенції українських учителів. Всіх присутних учителів з ріжних частей Манітоби було около 100. Предсідником був В. Мігайчук а секретарем Іван Рудачек. Від Департаменту Освіти був Нюкомб. Він підкреслював те, що учителі повинні збільшувати своє знання й здобувати вищої кляси цертифікати та звертати більше уваги на вивчення анґлійської мови в публичних школах.

Др. МкІнтайр, принципал Нормальної Школи у Винніпеґу, сказав між ін., що українці в Канаді не можуть творити тут України. Вони можуть лише любити свою вітчину, країну своїх батьків, а всю свою енерґію посвятити для добра Канади.

Про інших промовців подано дуже короткі звіти. Конвенція порушила багато дуже важних справ. Справа журналу була передискутованою але рішення жадного не зроблено.

Липня 30 — В цім числі багато пишеться на тему манітобської політики. Сказано, що знищити двомовні школи хотять консервати. Ліберали завжди були за двомовними школами і помогли завести двомовні читанки й підручники в школах.

Велика фотоґрафія Т. Д. Ферлея на першій стороні, з закликом до виборців в окрузі Ґімлі голосувати на нього як на кандидата з ліберальної партії. Ферлей був першим українським кандидатом до провінціяльного парляменту. На цій самій стороні заклик від редакції К.Ф. до виборців дати Ферлеєви всяку можливу піддержку, щоби він був вибраний.

Серпня 6 — В цім числі також багато матеріялу про надходячі провінціяльні вибори в Манітобі. Кандидатови Ферлеєви присвячено дуже багато видного місця.

Серпня 13 — Ліберальний кандидат Ферлей в окрузі Ґімлі зістав вибраний послом до провінціяльного парляменту більшістю 619 голосів від свого противника консервата.

В редакційній статті, де пишеться про вислід виборів, подано окрему статтю з приводу вибору Ферлея. Ліберальна партія вийшла з великою перемогою бо вибрала своїх 39 кандидатів. Консерватів

вибрано лише пятьох, а незалежних є лише двох.

В статті п. н. „Перший Українець Послом" сказано між іншим таке: „Добр. Ферлей є першим який буде засідати в манітобськім парляменті між ліберальними послами. Цим наш український нарід повинен надзвичайно радіти та гордитись. Переважно це є честь для ґімельських виборців, які вибрали п. Ферлея на свого представителя. Він буде представителем в парляменті не лише округа Ґімлі але всіх українців в Канаді... Дальше треба вірити, що слідами ґімельських українців поступлять і інші округи де українці мають абсолютну більшість голосів."

А. Левіцький пише вірш п. н. „Нема ніде Гаразду." Це короткий опис життя робітника на залізниці. Пише вірш також і Дмитро Собецький п. н. „Україно, Наша Мила."

Манітобські українські учителі почали фонд на патріотичні ціли. Рішили вони давати по одному долярови кожного місяця. Оповіщено імена слідуючих жертводавців: М. Малкович, Г. О. Батенчук, К. Продан, І. Демчук, Н. М. Галас, К. Ґвозд, П. Майданик, В. Лісовський, П. Гуменюк, І. Войціховський, М. Гудей, А. Козяр, М. Попович, М. Демчук, Г. Голетс, І. Рудачек, М. Ситник, М. П. Остапович, М. Хрептик, І. Цюпак, С. Бриґадир, Н. Стрик, А. Сівітський, Е. Микитюк, П. Будзінський, А. Скоробогач, П. Чайковський, Г. Гушей, Я. Гладій, В. Мігайчук. Секретарем фонду М. Мігайчук.

Серпня 20 — Українська бурса ім. Адама Коцка дістала свій чартер. Має його в своїх руках голова заряду, Я. В. Арсенич.

В редакційній статті п. н. „Повиборчі Замітки" сказано між іншим, що в декотрих околицях українці голосували на консервативного кандидата, але майже в кожній околиці наші люди були за кандидатом ліберальним. Учителі брали досить активну участь в передвиборчій кампанії.

Поміщено довгу поему І. Шклянки п. н. „Теперішне Житє."

Серпня 27 — До Української Бурси ім. А. Коцка у Винніпеґу принято слідуючих студентів з ріжних околиць: з Винніпеґу — Г. Ґ. Скегар, Стефан Савула, Іван Хлопан, Осип Задурович; з Ґудів, Саск. — І. В. Демчук Манолій Мігайчук; з

Гвитков, Саск. — Павло Гуцуляк; з Кромер, Ман. — Михайло Радзік; з Донвел, Саск. — Михайло Лучкович; з Шіго, Саскачеван. — Петро Сукнацький; з Мелвил, Саск. — Константин Созанський; з Вест Форт Вилліям — Теодор Гуменюк; з Крузбурґ, Ман. — Михайло Качковський; з Портедж ля Прері, Ман. — Михайло Каралаш; з Стюартборн, Ман. — Стефан Ґавронський.

Вересня 3 — Довга стаття про звіт королівської комісії, яка повикривала ще більше надужить бувшого консервативного уряду в Манітобі.

Вересня 10 — З днем 1-го вересня Українська Бурса ім. Адама Коцка у Винніпеґу отворилась. Приміщена вона при 117 Джуно Ст. Студентів зголосилося багато більше як сподіваноcя, а принято лише 16 бо для більше нема місця.

Довга стаття п. н. „Донкіхотерія Українського Голосу." Пишеться там про полєміку між У.Г. і К.Ф. в тих часах через політику. У.Г. сторонив за консервативною партією.

Вересня 17 — Др. О. Сушко оголошує

свою Кореспонденційну Колеґію, яка дає науку в українській композиції й граматиці. Курс 10-місячний і коштує 15 долярів. Адреса: 785 МкДермот Авеню.

Вересня 24 — Пишеться про труднощі ведення громадської праці серед наших людей у Винніпеґу. Інтеліґенція й преса тут зосереджена, є тут свідомі люди, а все таки завше одні кладуть другим під ноги ріжні колоди.

Жовтня 1 — Подано видний заклик до українського громадянства, з просьбою жертвувати на бурсу ім. А. Коцка. Вона отворилась з малим фондом і тепер потрібно її грошей на дальше існування: В заряді бурси слідуючі: Я. В. Арсенич, предсідник; Т. Д. Ферлей, заст. предс.; М. Пасічняк і Г. Ґ. Скегар, секретарі; Іван Неґрич, касієр; директори — П. Попіль, В. Хлопан, Ф. Боднар, В. Білінський. К. Паньків, Д. Жеребко, О. Г. Гикавий, Е. Мандзюк, С. О. Харамбура і М. Шкреметка.

Жовтня 15 — Мирослава Січинського американські державні власти задержали на Елис Айленд, і має відбутися над ним судове переслухання, для вирішення чи він прибув як політичний втікач чи як убійник. В цім числі поміщено заклик до українського громадянства зложувати жертви на поміч йому.

Жовтня 22 — І. Шклянка пише довгу поему на тему „Наслідки Війни." Поезія справді довга, бо вийшла більше як дві шпальти.

Жовтня 29 — Заклик до українського громадянства жертвувати на кошт вдержання Бурси ім. А. Коцка.

Ліста жертводавців на оборону Січинського показує, що зібрано до цього часу $1,337.35.

В Етелберт, Ман., відбулося віче в справі скасування бар, де продають алькоголічні напитки. Присутні ухвалили резолюцію, в якій висловлено спротив дальшим існуванням бар.

Листопада 5 — На фонд Січинського зібрано досі $2,735.26.

Листопада 12 — Передплата Канадійського Фармера лише $1.50 на рік. Тепер, в році 1949, вона є $2.50 на рік. Це заледво чи в тій самій пропорції що всякі інші товари і платня робітників.

Листопада 19 — В Йорктоні, Саск., українські учителі виставляють перше українське представлення п. н. „Учитель," в день 27-го листопада.

В редакційній статті пишеться, що анґлійська преса в Манітобі завзято виступає проти двомовного навчання в публичних школах. Вона твердить, що це є небезпекою. Щоденник „Винніпеґ Трибюн" найбільше займається цею небезпекою. Винує він дом. уряд (тоді ліберальний), який позволив чужинцям без знання анґлійської мови приїздити до Канади, і манітобський уряд за позволення вживати чужої мови в школах.

Листопада 26 — Досі зібрано на фонд Січинського суму $4,179.10. Збірка на Бурсу ім. А. Коцка досі принесла $60.40.

Грудня 3 — Сказано в редакційній статті, що тепер анґлійська преса майже в цілій Канаді широко розписалася про двомовну систему шкіл. Ця преса ставиться дуже ворожо супроти двомовного навчання.

Грудня 10 — Знова довга поема І. Шклянки, цим разом п. н. „Йдім до Кращого Житя."

Грудня 17 — Дня 29-го грудня має відбутися отворення нового шпиталю в містечку Етелберт, Ман. Промовцями будуть проповідник Ґ. Тимчук, Др. Ґилберт та кількох інших.

Грудня 24 — Українські учителі довколо Йорктону відіграють представлення „Учитель" в Канарої 30-го грудня.

Мирослав Січинський став вільною людиною. Американські іміґраційні власти дозволили йому жити в Злучених Державах як політичному втікачеви.

Добре Повідомив

Купець Н. дуже любив грати покера. Одного разу він програв весь свій маєток. З розпуки застрілився. Треба було сейчас повідомити його жінку про траґічну смерть мужа, але дуже обережно, щоби й вона не наложила на себе руку. Один з тих, які з покійним грали, взяв на себе обовязок, телефонує до неї і каже:

— Чи ви, пані, знаєте, що ваш муж дуже любить грати покера і спекулювати грішми?

— Знаю, знаю.

— І знаєте, що він часом погано програє?

— Це також мені відоме. Він ще колись стратить весь свій маєток.

— Він вже стратив, пані.

— Так? А щоб його грім луснув.

— Не треба, пані, не треба. Він вже застрілився!

ДР. СТЕПАН РОСОХА

Різдвяні Звичаї в Карпатській Україні

Останній раз міг я слідкувати за Різдвяними звичаями в Карпатській Україні в 1939 році. Сьогодні, по восьми роках і по виміні аж трох окупацій, певно змінилося життя в Карпатській Україні, а з ним багато дечого змінилося на народних звичаях, хоч вони століттями в крові передавались з покоління на покоління. Тут позмагаюсь захопити те найголовніше з Різдвяних звичаїв українського населення, які існували в Карпатській Україні ще в 1939 році.

Майже всі Різдвяні звичаї, які заразом тісно звязані з повірчивістю й забобонами, відбуваються в день Святого вечера, який називається в Карпатській Україні „Щедрим днем." Він зачинається в дуже ранніх годинах. Ще темно. Більшість членів родини спить ще. Сам господар встає і спішить до хліва. Набиває повні ясли найліпшим сіном, або отавою, щоб худоба добре наїлася. Сьогодні цілий день буде господар добре її годувати, щоб вона була абсолютно сита. Бо то, знаєте, худобина на Святий вечір розмовляє з собою. Одно одного питається: „Чи ти ситий?" Оскільки ні, то запитаний відповідає: „Такий би ситий мій господар цілий рік!" І тоді прийшлося би панові господареві з цілою його сімєю голодувати цілий рік. А цього господар не хоче. Відтак бере фляшочку з медом, ще з минулорічного „Карачуна" і тим медом натре середину лівого вуха всій худобі і покропить її священною водою. Це для того, щоб до його худоби не імалася ніяка хвороба і до неї не мала діла жадна нечиста сила. Потім звяже на хвості кілька шерстин, щоб так була звязана зі собою і трималася в єдно цілий рік вся його худоба. Тоді напевно йому нічо не здохне, а навпаки ще приросток буде.

Заки господар впорається в хліві з худобою, то вже провидніється і кури хотять також насититись. Цього дня господиня не дає їм бараболю, але те найліпше, що кури найбільше люблять в Карпатській Україні: мелай (кукурузу). Але найскорше поставить на долівку обруч з бочки і в середину обруча насипле мелаю-кукурузи. На щедрий день кури мусять їсти „з обруча," щоб цілий рік по громаді трималися, щоб яструб або злодій не піймав з них якусь. Також сьогодні не сміється на курей кликати, як іншим разом: „Тюк-тюк-тюк-тюк!", або „Пітічка-піті-піті!", або й прямо: „Тю-тю-тютю!" Бо це, знаєте, могла би підслухати сусідка й сказати: „Мені яйця, тобі нічо!" І тоді цілий рік кури не неслисяби, тільки сусідчині.

Вже й діточки повставали. Просять їсти. Але батьки змагаються переконати їх, що сьогодні Щедрий день і не можна скорше їсти, аж доки „звізда не зийде!" І, звичайно, діти вже від семи літ — разом зі старшими — постять цілий день. Інша річ, що багато з них, "вкраде" собі кусок хліба, набере в кишеню сушених грушок, або печениць (сушені яблука) та йде до сусіда, щоб там собі посмакувати. Інакше сьогодні їсться тільки раз, вечером, і то самі пісні страви.

Господар приніс вже до хати вівсяний сніп і постелив його в кут за стіл на знак того, що Ісус Христос народився на соломі. Під стіл дав трохи отави або сіна, а до нього мішок з ріжними сортами господарських фруктів: мелай, пасуля, біб, соняшник, жито, пшениця, ячмінь, овес, горох і т. д. Це тому, щоб цілий рік було в його хаті подостатком всіх господарських продуктів, які є основою його цілорічної страви. Ноги стола обвяже ланцом, щоб всі чотири пори року були для нього все сприятлеві і був добрий урожай. В деяких хатах сніп дають під стіл, а на його місце ставлять плинку. Але це між селянами дуже рідко буває. Це переважно в інтеліґенції і в тих не многих людей, що змагаються формально приспособитися до неї.

Тимчасом господиня вже замісила тісто на „Карачун" і на „колачі" для колядників. Тісто, звичайно, мусить бути з пшеничної муки. „Карачун" буває великий, як колесо. По середині дає господиня покілька зернят зі всіх тих хлібних билин, які в них родяться, щоб їхня комора ніколи від них не опорожнилась. Також фляшочку з медом, який є відтак

добрий проти всякої недуги, злих духів і всякої нечистої сили. „Карачун", назву якого деякі виводжують з коріня слова „краяти", походить ще з поганських часів, з доби свята в честь Дажбога, як настав зворот сонця, перемога тепла над холодом, добра над злом, що було великою подією в життю наших предків. Цікавим явищем є ще й те, що мадяри, які мандрували з Азії через українські землі до тодішньої Панонії, сучасної Мадярщини кінцем IX і початком X віка, перебрали слово „Карачун" для означення свого різдва: „Корачонь", як майже всі слова господарського й побутового характеру.

Цілий день господиня не відходить від печи. Цілий день варить і пече. Вже втомлена, що з ніг валиться, але мусить витримати, бо мусить приготовити на вечерю Святого вечера девять страв (бідніші сім страв, а багаті й дванадцять).

Зачинає вечеріти. Показується перша зірочка. Всі члени родини стають перед святими образами на коліна і моляться. Відтак засідають за стіл. Для Карачуна не було місця на столі і кладуть його на покуттю біля снопу, або під ялинку. Там він полежить аж до Водохреща. На столі бачимо: росолянку, борщ, або грибову зупу, голубці з рижом і грибами (в тяжких часах з мелайної каші), рибу (як не з ріки, то накраяні оселедці), гриби (смажені в соняшниковій олії), бараболя (печена в трубі або попелі і варена), біб або пасуля (нерозтерті), пироги (варені з грибами, капустою, бараболею, мармеладою, хто що має), бобальки (малі кульочки з пшеничного тіста з дріждями, спечені в трубі, помащені медом і посипані маком), кутя (пшениця, мак і мед), сушені грушки або печениці (як компот), тісточка (хто які вміє спекти), яблука або оріхи (волоські або ліскові), фіки і т. д. Всі страви пісні, приправлені переважно на соняшниковій олії, або марґарині.

Ще сімя не повечеряла, а вже бачимо, що хлопчики (подекуди й дівчата) до 10 літ, вже витратились з хати. Спішать колядувати, щоб чим більше хат обійти і не дуже пізно вернутись до дому. Зразу по вечері йде молодь колядувати від 10-15 літ. Дорослі зачинають коляду так десь по 7 годині. Молодь звичайно ходить колядувати із „звіздами." Кожний має торбину на „коляду" і порядну високу палицю, щоб оборонитись перед евентуальними напасниками, які хотілиб забрати „коляду," або перед злими псами, яких на селі повно. Дорослі ходять колядувати також із „вертепом." Але тоді на якусь добродійну ціль: „Просвіта," орхестра (інструменти), на будову „Народного Дому, тощо. „Вертеп" збудований у формі церкви. нутрі фіґурки: Свята родина, вівчарі, янголи, царі зі своїми почотами, вівці, тощо. Вертеп несуть 4 вівчарі, а з ними ходять дід, жид і чорт. Подекуди ходять колядувати також з козою. Найскорше колядують, потім грають „вертеп" і показують ріжні жартівливі штучки.

Колядники звичайно стають під вікно і питаються: „Чи веселити пане ґаздо на цей Святий вечір?" На те нормально відповідають: „Весели, весели!" Тоді колядники зачинають: Рождество твоє Христе Боже наш... і ще одну, любу колядку. Потім „вінчують": „Вінчуємо Вам пане господарю з цілою родиною ці свята в щастю попровадити і других в здоровлю дочекатися!" А як там є ще дівчина, то додають: „В городці зілля — в хаті весілля, на многая літа!" З колядок найчастіше почуємо: Пастиріє в стайні, Дивная новина, Коли ясна звізда, Небо і земля, Нова радість стала, Бог предвічний, Вселенная веселном, Предвічний, Божий син днесь, Ой видить Бог, Тайна нам ся являє, Добрий вечір, Вінчуємо тя пане господарю, Ішла звізда крайом світа, Росте деревко і много інших.

Перших колядників очікує сам господар, або господиня. Беруть від них палицю, йдуть в хлів і там тією палицею злегка потягнуть по хребту кожну худобину і при тому примовляють: „Щоб ти цілий рік була така здорова, як ця палиця і щоб до тебе не імалася ніяка хвороба та щоб до тебе не мала діла жадна нечиста сила!" Повертають палицю колядникам і їх, як перших, щедріше обдаровують. Але, щоб вони їм не давали, навіть гроші, то дають з ручника, або рукавиці, а не з голих рук. То для того, щоб господарі мали з чого давати цілий рік, але щоб самі при тім не остались „голі." Дальшим колядникам дається вже звичайно, без рукавиць і кожний дає те, що має: гроші, яблука, оріхи, сушені овочі, колачі, хліба, ковбаси, солонини, вина, горівки і т. д.

По вечері дівчата спішать помити

блюда, бо хто лишить судину не миту, того женихи лишать. А цього дівчата не бажають собі! Відтак сідають біля вікна і наслуховують звідкіля перший раз собака „загавкає," бо звідтіля прибудуть сватове.

Колядуючи ходять аж до півночі, доки дзвони не сповістять, що час йти на „Всейношноє." І всі спішать до церкви, щоб поклонитися Народженному.

Так само ходять колядувати другого дня вечером. Тепер деякі ходять з музикою і протягають коляду аж до рана. Відтак колядується вже тільки в церкви аж до Водохреща—Богоявлення. Але в цім часі є дозволено ходити з колядою хорові на добродійні цілі і ходять звичайно в день.

В ранніх годинах Нового року розвязує господар столові ноги і виносить сніп з хати. Господиня замете хату, а хлопці або дівчата винесуть сміття до загороди, розділять його під овочеві дерева і спалять його там. Це для того, щоб в цьому новому році овочеві дерева обильно зародили. Відтак умивають срібними монетами, щоб цілий рік трималися їх гроші і добробут.

Різдвяні звичаї кінчаться аж на Водохреща, коли на т. зв. „Бабин вечір" (Маданюк) малюють на стінах кімнат і на дверях хлівів хрести, подекуди тризуби, проти всякого нещастя і нечистої сили та злих духів. В північі дивляться на небо, бо цієї ночі отворяються небеса і хто те загляне, може випросити собі від Бога все, що захоче: включно багатства, щастя, а по смерти царства небесного. Інші знову, що люблять випити, сидять біля відра. Цієї ночі — впівночі — вода переміняється на хвилю у вино, якого можна до схочу напитися і цілий рік не буде мати чоловік спрагу і буде здоровий. До полудня, після Служби Божої, йде населення процесією на ріку воду святити. Тоді кожний, деякі навіть босі, бродять по воді, щоб їх ноги не боліли протягом року і умиваються (звичайно дівчата), щоб були гарні і мали білі та гладкі личка.

Як на Різдво так на Новий Рік і на Водохреща, як йдуть люди до церкви на „Всейношни", то, обовязково, перед виходом з хати, викинуть з печки кілька розжарених вугликів і розітруть ногами-черевиками. Бо в ці три ночі відьми, боркані та всякі нечисті і злі люди, що мають звязки зі злими духами, змиваються і тою водою переливають дороги. Хто перший таку дорогу перейде, без попереднього розтертя розжареного вугілля, той може набратися всякої хвороби і нечистої сили.

Треба ще згадати, що 6 тижнів перед Різдвом триває „Пилипівка," в часі якої все населення, вже від 7 років до пізної старости, "постить." Їдять тільки пісні страви. Навіть молоко, яйця і масло не вільно їсти. По Різдві зачинаються „Мясниці": можна не тільки все їсти, але і весілля справляти. „Мясниці тривають аж до „Великого посту," що зачинається сім тижнів перед Великоднем, коли є дозволено їсти тільки пісні страви, як підчас „Пилипівки."

Як би воно не було і як би воно не виглядало, але з тяжким серцем і смутною душею мушу, тут на чужині, констатувати, що нема кращого, нема веселішого на цьому світі, як провести наше, українське Різдво в себе дома, на рідній землі.

Боже дай, щоб того скорше дочекатися!

І то правда

— Як ти можеш сама знайомитися з мущиною, якого тобі ніхто не представив?

— А хто в раю представив Еві Адама?

ПРОФ. Я. Б. РУДНИЦЬКИЙ

Про Українську Вільну Академію Наук

(1945 — 1950)

Українська Вільна Академія Наук (УВАН) була заснована українськими науковими діячами, членами ріжних країв організацій як Всеукраїнської Академії Наук у Києві, Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові й інші, в осені, 1945 року, на еміґрації в Німеччині як найбільша наукова установа, яка має за завдання плекати й розвивати непідфальшовану, вільну, українську науку.

За пять літ праці УВАН обєднала в своїх Відділах і Секціях велике число українських науковців на еміґрації і відбула низку наукових конференцій і сесій в ріжних скупченнях українців на еміґрації, навязала звязки з чужинецькими науковими установами та поодинокими діячами науки. Щодо внутрішної орґанізації, УВАН витворила певні традиції, які своїми основами спираються на звичаї й традиції українських і чужинецьких установ цього типу.

Президію УВАН творять проф. Др. Дмитро Дорошенко (президент); проф. Др. Леонід Білецький (віцепризидент) та проф. Др. Ярослав Рудницький (ґенеральний секретар). Крім цього належать до неї інші вчені в Европі й Америці.

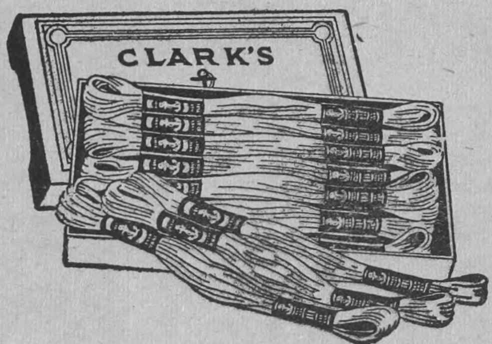
Загальним збором усіх членів УВАН стала Шевченківська конференція в березню кожного року. На першій Шевченківській конференції року 1946 в Авґсбурзі в Німеччині вибрано Президента УВАН в особі проф. Др. Дмитра Дорошенка, на другій у 1947 в Авґсбурзі створено в звязку з виїздом Президента УВАН до Канади тимчасове Президіяльне Бюро з проф. Др. Л. Білецьким на чолі, на третій у 1948 в Реґенсбурзі устійнено статут УВАН, а на четвертій у 1949 у Винніпеґу запрезентовано УВАН канадійсько-американському світови та розпочато офіційно працю УВАН на терені Канади в порозумінню й з підтримкою Комітету Українців Канади (КУК) у Винніпеґу.

Крім Шевченківських конференцій відбувалися наукові конференції присвячені найріжнороднішим науковим питанням. На них зачитувано наукові доповіді, переводжено дискусії та інформовано членство про нові наукові досягнення поодиноких членів. В Канаді переведено крім Шевченківської, ще наукову конференцію присвячену Ів. Франкови в Трансконі коло Винніпеґу, дня 26 червня та дня 13-го листопада, 1949, третю наукову сесію, присвячену вшануванню 50-ліття громадської та наукової праці проф. Д. Дорошенка в Винніпеґу.

За пять років діяльности УВАН опублікувала понад 60 чисел наукових праць, оглядів, тощо. Крім циклостилевих „Бюлетенів УВАН" та „Літопису УВАН" вийшов перший том збірника „Шевченко та його доба" з науковими працями Шевченківської конференції 1946, капітальна праця П. Курінного й О. Повстенка „Історичні пляни Києва", велика моноґрафія Б. Крупницького „Гетьман Данило Апостол" та багато інших цінних студій з ріжних ділянок людського знання, а передусім з українознавства. В Канаді в Винніпеґу видрукувано в 1949 огляд „Розвитку української науки під прапором Шевченка" Дм. Дорошенка, „Віруючий Шевченко" Л. Білецького та „Словянські й балтійські університети на вигнанню" Яр. Рудницького. В підготові є дальші видання.

Та нікуди правди діти, видані публікації, які появилися завдяки жертвенности українського громадянства на еміґрації, а зокрема зорґанізованого з 1947 року в „Т-во Прихильників УВАН", це тільки дрібна й мала частина того, що лежить готове до друку. Українська Вільна Академія Наук, не маючи ніяких державних субсидій, спирається в своїй видавничій праці на добру волю й зрозуміння потреб української науки серед широких кол українського громадянства на еміґрації.

Українська Вільна Академія Наук працює на новому канадійському терені певна всебічної підтримки від усіх, кому дорога справа рідної, непідфальшованої науки.

Дивіть на зручну до витягання пачку.

Після охрещення новонародженого князя Чарлс Единбурга. З ліва на право: Король Юрій VI, Княгиня Елисавета з молоденьким князем, Дюк Единбурга, і Королева Елисавета.

ГАЛИНА МИРГОРОДСЬКА

Баль в замку

Заходяче сонце золотило верхівки далеких гір, покритих невеличким пралісом . . .

Трохи далі, блище до хмар, лежать на горах вічні сніги, а поміж ними де-не-де визирають масиви камянистих брил.

Більшу частину цих гір застелює сосновий килим, що тягнеться майже до самої верховини де примістилася старезна будова — якийсь замок.

І пливуть думки: чий він? Коли збудований? Хто там жив? Які картини радости, щастя чи горя й траґедії ховають за собою оті похмурі стіни?...

Довкола замку шумлять вічно зелені сосни, немовби співають пісню давно минулих днів, оточують кільцем невідомости оту самітну і горду будівлю на верховині гори.

Нижше тягнеться кільцевою гадюкою вал—огорода від зайвої цікавости туристичного характеру.

Вже й помітні сліди часу—руйнація деяких частин будівлі, що ото мовби грізно дивиться своїми вузенькими, продовгастого вигляду вікнами далеко — далеко поперед себе, — в простір . . .

★

Темна, листопадова ніч вже кінчалася, втікала й уступала своє місце ранковій прохолоді . ..

Прокидався й замок, —родинне гніздо старого ґрафа: чути ляск засувів, доноситься скрипіння дверей.

На великому подвір'ю іржали приготовані коні, а ловчі собаки кидалися у ріжні боки з веселим, завзятим скавулінням, бо відчували насолоду майбутних ловів у непрохідних лісах поза межами замку.

Вишколений слуга, що прожив уже більше пятидесяти років у ґрафа, тихо підійшов до покоїв і, відхиливши тяжкі портієри, побачив старого ґрафа, який солодко спав у своєму вигідному фотелі.

— І знову до ліжка не лягав! І що з ним діється? — міркував собі слуга, — все смутний, задуманий якийсь... Чи не може ніяк забути свою ґрафиню, яку вже кілька років тому Бог до себе покликав?

З такими думками він повернув свої очі до великого портрету ґрафині, що висів у кабінеті ґрафа.

— Як жива! Гарна і добра була з неї людина та доля... доля, — гай-гай, зрадлива яка!.. — думав він.

В цей час заскрипів фотель і ґраф підвівся. Це був досить добре збережений чоловік: горда постава голови уже з помітною сивизною нагадувала трохи голову гірського орла.

Бистрі очі ґрафа зустрілися з услужливим поглядом слуги:

— Коні готові?

— Так, милостивий пане!

— Убрання! Сніданок! — кинув на ходу і швидкими кроками пройшов до іншого покою.

— Лишатися, чи їхати? — крутилася думка, — учера за спогадами не помітив, як і ніч пройшла!

Підійшов до вікна і ранкове, чисте повітря його трохи відсвіжило і сонний настрій помало зникав. Потім холодна купіль зовсім відігнала сон і він, уже відповідно одягнений, виходив до їдальні, що уявляла собою досить велику кімнату, де на середині розташувався великий стіл, оточений з усіх боків високоспинними кріслами. Стіни прикрашали пишні килими з ріжно-характерними малюнками, що відбивали собою ліси, заселені ріжноманітного вигляду птахами, які, начеб то розглядалися навколо себе в якомусь безмежному здивуванню... Незлічна кількість оленячих рогів доповняла загальну картину.

Трохи нижше килимів тягнулися майстерні полички з чудовими вазами італійської школи, що були майстерно заповнені ще свіжо зірваними ніжними рожами, виплеканими в теплицях. Їх чудовий, тонкий запах розповсюджувався навколо і намагався заповнити собою, здавалось, кожну щілину, кожний вільний куток цієї кімнати.

Ґраф зупиняється коло рож.

— Як колись їх покійна любила! Любила... А тепер? — і тінь журби лягла на

його гарне обличчя, — і тепер я... самотним лишився...

— Доброго ранку, татусю! — порушив його думки дзвінкий, дівочий голос.

— А, моя Маріяночка вже не спить?

— Давно ні, татусю! — щебетала вона, — ми їдемо на полювання? — і з цим питанням поцілувала батька.

— А тато знову не спав? — і пильно глянула в очі старого ґрафа.

— Та спав і не спав... — відповів їй трохи згодом — а на полювання можемо поїхати.

І з цими словами сіли до стола...

Маріяна, дочка ґрафа, блищала тією вродою, якою й тепер іноді відріжняються дівчата наших часів, але яка зустрічалася багато частіше в минулих роках; вона мала темнорусяве волосся, сірі очі, обведені довгими, шовковистими віями, горді риси обличчя та бліду, ніжну церу.

Усмішка відкривала рожеві, трохи припухлі уста, показувала на диво гарні, різблені, як слонева кість, зуби. Коли-ж усмішка втікала з її уст, вираз обличчя ставав журливим, ніжна рожевість зникала, і тоді ніздри її тремтіли, а уста затискувалися, немов намагалися заковати якусь таємницю.

Між іншим, це траплялося рідко. Звичайно її погляд був спокійний, а вираз обличчя лагідно-веселий.

Після смерти матері Маріяна не була радісною і разом з батьком намагалася поборювати свій смуток.

Раптом у розчинене вікно донісся шум з двору, а через якусь хвилину зявився слуга:

— Пані і панове чекають на вашу милість!

Подвірря замку було заповнене великим товариством на конях. Стрункі амазонки жартівливо били по кінських шиях своїми майстерно виплетеними батіжками, кокетували з своїми ставними сусідами, коли на сходах замку зявилися готовими до виїзду ґраф з своєю донькою Маріяною.

Ґрафські пси крутилися вихром біля ґрафських коней...

Веселою вереницею потяглися господарі з гістьми до непрохідних нетрів, володінь ґрафа, десь там далеко, за замком, — там водяться в необмеженій кількости ріжні звірі, починаючи від звичайних лисів й закінчуючи дикими вепрами.

Ріжноманітне птатство, перелітаючи з гільки на гільку, щебече на зустріч життю, переливається ріжними мельодіями, доповнює гармонію лісної величі. І здається, що могутні дерева, обнявшись поміж собою густим віттям, думають думу вічности.

Соняшне проміння, проскакуючи крізь густу шапку дерев, розливається, розповсюджується тремтливими л у к а м и, дивною, світляною мережею над спадаючим листям, що губляться десь між кущами, в сутінках дерев.

І ця тиша почала по трохи розвіватися: обізвався один, а за ним і другий ріг мисливця.

Почулися вигуки, сміх, шелест, іржання коней та веселий, собачий лай...

В кількох місцях розкотилися постріли. Сполохані звірі кидалися в ріжні боки, залазили в нетрі, але розхвильовані собаки знаходили їх і там.

Все навколо переливалося десятками ріжних звуків, криків, тупотінням та виттям ранених звірів.

Маріяна на своєму арабському скакуні неслася вітром поміж старезними деревами. Очі в неї горіли завзяттям, руки з великою упругістю стримували за повід розгоряченого коня.

Нараз відважний вогник блиснув в її очах — пустила коня, а сама в той час схопилася за гільку розкішного дуба і, гойднувшись вправо, спустилась, як жартівлива дитина, на землю.

Присутні при цьому ґості ще довго не могли прийти до себе від такого легковажного вчинку Маріяни, а вона, весело сміючись, направилась в той бік звідки вели її уже заспокоєного коня.

Нараз великий шум прорізав тишу — в зеликої прогалини нісся з люттю поранений вепр.

— Маріяно!... — крикнув смертельно блідий ґраф.

В цій хвилині з протилежного боку прогалини викотився якийсь юнак, який блискавкою кинувся на розлютеного звіра.

Завязалась боротьба. З усіх боків збігалися на допомогу, але влучний удар мисливського ножа звалив мертвою звірину—вепра.

— Лицар! Дійсний лицар!, — прокотилося навколо, а юнак стояв і чемно вклонявся на зустріч ґрафови та Маріяні. які наближалися до нього.

Велитень—вепр стікав кровою. Слуга витирав травою мисливський ніж.

— Я безмежно вдячний вам, пане!— промовив ґраф, підводячи свою доньку. — Ви врятували її життя, а з цим — і моє!... — докінчив тихо.

Тут Маріяна вперше зустрілася зором з очима юнака.

— Ви дійсний лицар!

— Бо ви—королева!—здавалось, шепотіли уста юнака.

— З нагоди такого щасливого закінчення сьогодні улаштовую баль і запрошую усіх присутних узяти в ньому участь! І повернувшись до юнака, додав: — Вас, — також!

Несподівана радість залляла обличчя юнакове і він, ще раз чемно уклонившись ґрафови й ґрафянці, зі словом „дякую” ховав свій мисливський ніж.

★

Коли затихли останні кроки відїзджаючих гостей, юнак в задумі, тихо, підійшов до свого коня і легко скочивши на сідло, поїхав не поспішаючи.

— Вона, ґрафянка, — неслася думка, — пишна, недоступна і... гарна, як сон, що пливе на світанку... а я? Хто я? Бідний і... звичайний. А вона... вона підходить зі словами: „Ви справжній лицар!”

Шумів ліс. І шумів без перестанку.

Вітер шелестів верхівками замріяних кленів, пестив коси білої берези...

— Очі мрійливі—сині чи сірі? — питався себе, — але глибокі, як криниці оті, де і дна, здається, немає...

Низенько перескакуючи з дерева на дерево, пробігла вивірка та струшувала на землю краплі роси.

Шелестіло сухе гілля під ногами коня. Шумів, гомонів ліс.

— Сьогодні у них баль, музика, блиск, і вона — царівна лісова, квітка з ґрафських теплиць... Моє серце співає пісню про її вроду, моє серце захоплене чаром її, моє серце... — котилися, обривалися думки, то знову спліталися в щось ціле.

— А чи маю право? Серце ні в кого ніколи не питає про право! „Це справа розуму, а не серця” — здається, так сказав колись один поет, а чи він не помилився?

Сонце, прощающись з землею, поспішало на спочинок, слало останне проміння, наче промовляло:

— „Ні, ні! Він не помилився! Серце не визнає соціяльних походжень, — воно сліпе! Воно запальне і вірне своєму ідеалови, своїй царівні! Ти покохав ґрафянку, — кохай! Ти був мужним, ти є гідний її”!....

А розум з серцем жорстоко змагався.

— „Ти не визначний! Ти-ж бідний син цього світу! Ти — мужний, але не багатий! Ґрафянка , — вона не рівня тобі, хоч ти і лицар! Сьогодні баль і вона там буде королевою... Мовчи, серце, мовчи! Лицар бідний...

В цій хвилині вибіг заяць і швидким клубочком прокотився через дорогу.

— „Навіть заяць перебіг твій шлях — продовжував кепкувати розум юнака, — як бачиш, — всі сили проти тебе, серце моє.” Забудь про неї: ґрафівна не для лицаря!” — глумився далі жорстокий розум...

Маріяна стояла перед великим люстром і пильно вдивлялася в своє обличчя, що відбивало швидше реліґійність, чутливість і жіночу витревалість, як діяльну і пануючу силу.

Вона вже була повністю розвиненою жінкою, — мала щось біля двадцяти-чотирох років, але блиск першої дівочости все ще обгортав її. І як що в очах можна було запримітити деяку тугу або жаль, то можна було легко доміркуватися, що то все — справа серця: і несподівана смерть милої, ніжної матері, самотність і горе батька та могутня хвиля захоплення невідомим лицарем підчас полювання.

Тут вона пригадала собі як він цілком відважно кинувся в обійми небезпеці, як той Дуґлас*) що кинув шолом з серцем

...„Таки дійсно лицар! — пробігла думка, — а при тому і вродливий... Гарний, стрункий і хоробрий, — був і є моїм ідеалом.

З цією думкою подзвонила.

На порозі зявилася Ґерта, улюблениця ґрафівни.

— Ґерто! Час збиратись до балю, зачеши мене!

І сівши вигідно в крісло перед венеційськім люстром, віддала свою гарну голівку в руки проворної Ґерти.

Хвилі мякого, як шовк, волосся, розсипалися легкими пасьмами й досягали килиму підлоги.

— В мене серце трохи не розірвалося від жаху за вас, моя царівно, — почала Ґерта, розчісуючи волосся, — а той лицар, направду, є дуже і дуже вродливий!

— Хіба він такий вродливий? — спитала, жартуючи, Маріяна.

— Занадто! — котилася відповідь, — Ви, моя царівно, маєте чудові коси і ви, взагалі, є красуня, але сьогодні Ви мусите бути кращою всіх в честь лицаря. Нехай кожна жінка заздрить вам, моя царівно, а кожний мущина — йому, як ви будете провадити танок. І Ви повинні бути справжнею красунею сьогодні вечером!

Отак за розмовами швидко біг час. І Маріяна вже стояла, нетерпеливо чекаючи коли Ґерта поправить останну складу на її пишній, балевій сукні.

— Все гаразд, ґрафівно люба! — промовила Ґерта, оглядаючи Маріяну з усіх боків, і як видно було, залишилася втішеною з своєї старанної праці.

Маріяна, кинувши ще раз погляд в люстро, повернулася до покоїв батька. Через деякий час вони вдвох вже входили в добре обставлену, залиту блиском свіч і золота, велику салю.

Звуки музики охопили їх своїми бурхливими акордами і понесли в казковий світ пишного ґрафського балю.

— Перший твій танок з лицарем сьогоднішньої події — промовив батько донці і тихо докінчив — так велить наш звичай!

Звуки орхестри підсилювались, слабшали, то знову підіймалися тими могутними тонами, які викликають нестримне бажання тіла до струнких рухів, збуджують ріжноманітні почуття, палкі і ніжні чи то жалем повиваючі, стискуючі душу.

Юнак, тримаючи руку ґрафянки, забув про все, а бачив тільки один коханий безмежно образ.

Маріяна, захоплена чаром музики, читала з його очей мову закоханого серця. І плили дві залюблені постаті серед бурхливого моря майстерної музики, серед соті танцюючих. Рухались, гнулись, плили в лад з ритмом, мінялись місцями, брались за руки в такт, подавались назад, вперед, в бік зустрічалися, розходилися без зупинки.

Ріжно характерні кольори убрань присутних зливалися в розкішні, незнані відтінки і при лагідному блискови свіч фіґури танців, то збирали багато в одну купу, то розсипали їх на сотню частин.

Високовартісні ладанки, браслети, чи коралі й перли на шиях женщин, — все рухалось, змішувалось, утворювало кола, які схрещувались й перехрещувались в цьому кольористому морю шовку і блискало разом в той час, коли музика примушувати всіх танцюючих зупинятися, чи повертатися в ритм.

Танки в той час не були схожими на наші теперешні — на оте безладне топтання майже на одному місці, чи потягнені й розраховано недбалі.

В ті часи не було й жадного руху, який

---

*) Дуґлас—скотляндець, великий, хоробрий вояк, та приятель Брюса. Брюс був оплотою скотляндців в боротьбі з Анґлією за свою незалежність, провадив боротьбу з королем Анґлії, Едвардом II.

не мавби гармонії, волі належної краси, або не звязувався з образом кохання, яке завжди відбивали й будуть відбивати танці.

Музика й танок, видовище й звуки — все зливалося тоді в одно: всі рухи, то звучні, то спокійно-повільні, відзеркалювали собою пал, солодку тугу, все оспівувало силу кохання, дихало його запалом.

Маріяна і лицар плили у вирі цього музичного патосу. А при всякій зупинці уста їхні вікривалися, погляд шукав погляду, а серця чули в звуках музики речі, що відповідали мові кохання.

Трудно пояснити, в чому саме полягає краса танку взагалі, але рідко хто не відчуває її, а чи просто не хоче відчувати.

Початок танків випливає поза межі наукового дослідження, десь з глибокої давнини.

Тільки природний слух є в силі зясувати все цо досить просто — бо-ж світло і ґрація, ніжна музика, — все це є не що інше як краса, а краса є вічною! І все те, що має в собі кохання і пісню, гармонію і світло, — завжди чарує не тільки женщин, але й мущин.

Поволі музика почала завмирати... Перший танок скінчився.

— Там, — на балконі! — пронісся шепіт двох сердець.

До Маріяни підійшов ґраф, а юнак, зхвильований до краю коханням і блеском балю, вийшов на веранду.

Свіжа прохолода дихнула йому в обличчя, але жару прогнати не могла:

— Вона — найкраща мрія! Мрія, це сон, який, можливо, що й нічого спільного не буде мати з моїм життям"...

★

В салі знову заграла музика й другий танок уже розпочався.

Маріяна не мала охоти з кимсь іншим танцювати:

— Цікаво, — де він тепер?

І непомітно вийшла бічними дверима

на балькон і притулила своє тепле обличчя до холодного мармору колонни.

Через кілька хвилин вона відчула кроки...

— Він! Лицар мій! — блиснула в неї думка, а кроки чимраз приближалися.

Маріяна, протягнувши до нього руки, зробила крок вперед.

Він несподівано побачив її шовковисті коси, облиті сяєвом місяця.

Здивований, не вірячи своїм власним очам, він повільно підійшов до неї і, ніжно повернувши її обличчя до себе, наче хотів ще раз переконатися в її присутності.

При цьому в нього вирвався слабий згук, — не слово, не знак оклику, — лише захоплення і його уста припали до її уст, а руки обійняли її стан.

І він, сам не розуміючи що робить, міцно притискав її до своїх грудей, немовби цей поцілунок був першим і останним.

Маріяна, обнявши його шию руками, поклала свою голову йому на груди і, здавалось, промовляла ніжні слова до його серця.

Вона відчувала, що це серце ще ніколи так не билось як тепер й покохала його за те, що воно, впізнавши її, виталося з нею.

Схиливши голову, він ніжно цілував її коси, цілував без ліку, поки ці поцілунки не перетворилися на слова, які вона швидче відчувала ніж чула:

— О, Боже Великий! Як я кохаю тебе! Ти-ж серце мого серця, життя мого жит-

тя, ти велике, неповторне кохання моєї душі!

І він знову повторював ті самі слова чи інші, їм подібні, майже без жадної зміни, бо в цю хвилину він уже ні про що не думав, ні про що в світі не турбувався, ні про життя, ні про смерть, ні про багацтво, ні про бідність, ні про славу, ні про безславя, — усе було дрібязковим в порівнанню з коханою дівчиною.

— Підемо звідси, поговоримо... — почала Маріяна, — до батька!

Нараз його очі сполохнули і він, не даючи її говорити, ще раз притиснув її до себе і знову почав цілувати в очі, брови, лоб, коси і знову в уста.

— Зоре моя! Зоре! Як я буду жити без тебе?

— А я?

— Знаю, що твій батько ніколи не погодиться на наш шлюб!

— Він хоче віддати мене за ґенерала!

— Втікаймо від них, моя зоре! Ми знайдемо щастя в життю!

— Втікати? Куди? Як? Де-ж переховатися цей час?

— До мене. Я заховаю тебе в одній з кімнат мого будинку! Там вони тебе не знайдуть! Згодна?

Вона мовчала.

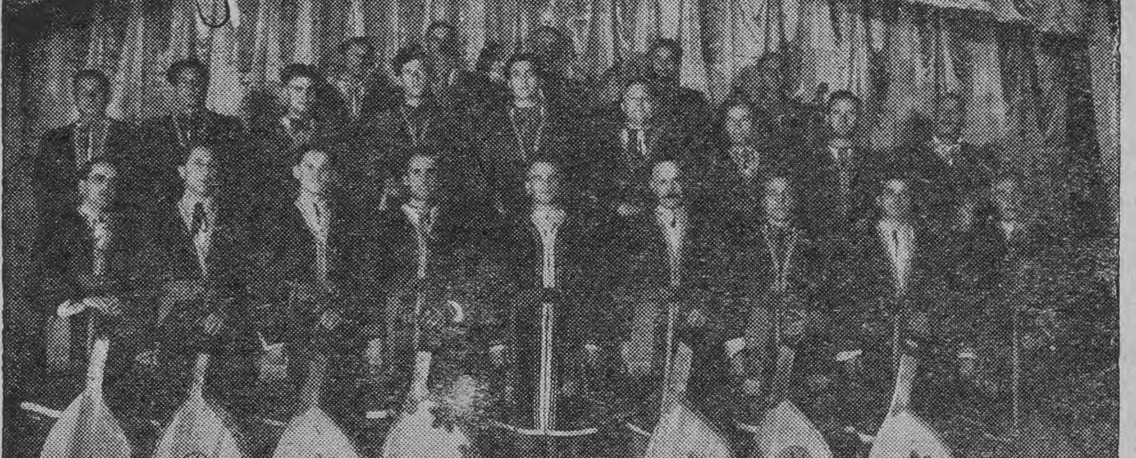
І він, притиснувши її до себе, все цілував сильніше і запальніше. А потім, мов спамятавшись, тужливо промовив:

Ні, люба! Ти не достатньо віриш мені, як бачу! Та і яка дівчина змоглаб рішитись на це?

— Ти помиляєшся! — промовила схвильовано Маріяна, — завдяки коханню дівчина може стати чим хочете, робити, що хочете і жертвувати чим хочете! А я-же кохаю тебе так, як ще ні одна дівчина так не любила мущину, — багато сильніше, як це можна вповісти словами. Я буду кохати тебе до самої смерти і після неї — вічно! Навіть, коли не буду твоєю дружиною! Я люблю тебе так, як ніхто вже не любить у наш час, бо коли я говорю, що кохаю тебе так як ти мене любиш, — це означує, що кожне твоє слово я відчуваю в тисячу разів сильніше! Я — не дитина. Багато передумала і багато бачила на своєму шляху, але ніхто, ні один не захоплював мене так як ти, без запитань і без сумніву! Чи так, любий? І якщо Богови бажаним буде зєднати нас, — то ми з тобою влаштуємо дійсно щасливе життя!

Легкокрилий вітер торкнувся верхівки високих дерев, десь там далі і наче шепнув:

...„Можливо, наївні діти, можливо!" Кинувши це їм, — десь зник в далені...

Українська Капеля Бандуристів ім. Т. Шевченка під проводом Г. Китастого. Виступала з концертами на Україні, відтак в Німеччині на скитальщині, а згодом переїхала до Злучених Держав. Там обїздила всі головні українські осередки, а потім відвідала й головні міста в Канаді. Виступала на третому Конгресі Комітету Українців Канади у Винніпеґу дня 8-го лютого, 1950.

MINARD'S LINIMENT

LARGE SIZE
65 CENTS

REGULAR SIZE
35 CENTS

є одним з тих домашних средств, які ми завдячуємо тій особі, що має найбільше довіря в громаді — родинному лікареві. Він то по довгих роках практики, з докладної обсервації, і доброго знання людської системи й його потреб, перший виробив і приписував Мінард'с Лінімент.

Так, рік за роком, слава і становище сего родинного средства зростали сильніше і сильніше аж сьогодні його популярність є на найвищім степені, і всьо вказує на то, що кожний рік принесе додаткове оцінення.

Загальні вказівки для родинного уживання

НА ПЕРЕСТУДИ, ҐРИПУ, ітд. загрійте лінімент і змивайте свобідно, натираючи груди і крижі, повторяйте що кілька годин аж стане лекше.

НА БРОНХИТ И АСТМУ. Намастіть ліниментом грубий кусник брунатного паперу і прикладайте до горла так часто як се пацієнт може витримати, уживаючи завсігди свіжого кусника паперу.

НА ПЕРЕСТУДИ ГОЛОВИ. Загрійте лінімент і вдихуйте часто. Або, замішайте пів чайної ложечки Мінард'с Ліниметну в пайнті горячої води в отвертій посудині і вдихуйте випари.

НА РЕВМАТИЗМ, НЕВРАЛЬҐІЮ. Як можливо загрійте болючі части тіла і прикладайте лінімент свобідно втираючи його добре, потім розсмаруйте лінімент на брунатнім папері і приложіть до тіла.

НА СПАЗМИ ЖОЛУДКА, КАПІЛ, АСТМУ, ітд. Беріть від пять крапель до пів чайної ложечки, відповідно до віку, з медом, сиропом або молясами.

НА ПОПЕЧЕННЯ. Уживайте рівні части Мінард'с Ліниметну і солодкого, оливного, або кестор олію або крему, розсмаруйте на брунатнім папері і прикладайте до попечень.

НА НАГНІТКИ І БОНІОНС. Усуньте всю тверду шкіру і прикладайте лінімент свобідно.

НА БОРОДАВКИ. Прикладайте свобідно і часто.

НА УКУШЕННЯ КОМАРІВ И ОТРУЙНИХ НАСІКОМИХ. Прикладайте свобідно.

ЗНАМЕНИТИЙ ПРЕПАРАТ ДО ВОЛОССЯ. Прикладайте чотири рази на тиждень, натирайте добре. Се забере ЛУСКУ і порплі з голови, очистить ВОЛОССЯ і причиниться до його росту і поможе недопустити до його випадання, зробить його мягким і блискучим.

Знамените на...

Біль Шиї і Перестуди Грудей

Загріти Мінардс і натирати ним болючі місця. **Нова металічна накривка фляшки** замикає силу Ліниметну герметично. Не допускає до розлиття плину та **легко** її зняти.

Натирати свобідно Мінардом, щоби усунути всякі мушкулярні болі, штивність, біль в ногах, ревматичні болі і т. д.

Sales Agents:
Harold F. Ritchie & Co., Ltd.
Toronto 65

НА БІЛЬ В ГРУДЯХ, В БОЦІ АБО КРИЖАХ, НА ВИВИХНЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, СТЯГНЕННЯ МЯЗІВ, ЗДЕРЕВІННЯ ЧЛЕНІВ, НА ПЕРЕЗЯБЛЕННЯ, ШТИВНІСТЬ СУСТАВІВ, ЛОМБЕҐО, САЙЕТИКУ. Перше обмийте зболілі части тіла добре теплою водою, потім прикладайте Лінімент свобідно, натираючи добре рукою. Прикладайте часто.

НА ПОТРІСКАНІ АБО ПОСІДАНІ РУКИ, НА БОЛЮЧІ ЦИЦЬКИ, НА ПРИЩІ, ПЛЯМИ, ЛИШАЙ, НА БОЛЮЧЕ ЛИЦЕ ВІД ГОЛЕННЯ. Розпустіть Лінімент на половину зі солодким або оливним олієм або кремом і прикладайте раз на день.

НА СТАРІ РАНИ, ЧИРАКИ. Вимийте добре, приложіть Лінімент свобідно і накрийте полотном два рази на день.

НА ГЕМОРОЇДИ. Розпустіть на половину солодким або оливним олієм або кремом, і прикладайте добре кожної ночі.

НА РАНИ ТІЛА І ЗОВНІШНІ ОТРУЇ. Прикладайте Лінімент свобідно; буде боліти яку мінуту, але це причиниться до гоїння рани, і поможе усунути отруї.

НА ФАЛЬШИВИЙ АБО СПАЗМОДИЧНИЙ КРУП, ХРИПКУ І ЗВИЧАЙНИЙ БІЛЬ ГОРЛА. Змішайте чайну ложечку Ліниметну з одною столовою ложкою меду, сиропу або молясів і беріть чайну ложечку мішанини що години аж стане лекше; також змивайте горло і груди Ліниментом.

БІЛЬ ГОЛОВИ. Змивайте голову і добре вдихуйте.

НА БІЛЬ ЗУБІВ. Змивайте лице, і коли є діра в зубі, вложіть кусник вати намоченої Ліниментом.

НА БІЛЬ ВУХА. Змішайте чотири краплі ліниметну і чотири краплі солодкого або оливного олію, трошки загрійте і вложіть дві або три краплі в ухо.

МІНАРДС ЛІНІМЕНТ НЕ ЛИШАЄ МАСТИ, НЕ МАЄ НЕПРИЄМНОГО ЗАПАХУ, ВИСИХАЄ СКОРО.

Мінард'с Лінімент є конечним в стайні

НА ВИВИХНЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, ВРІЗАННЯ, ЗДЕРТЯ, НАПУХНЕННЯ, НАТИСКИ ВІД ХОМУТА АБО СІДЛА, ПРИКЛАДАЙТЕ ЛІНІМЕНТ СВОБІДНО.

НА КОЛЬКИ. Беріть пів пайнти молясів, одну пайнту горячої води, чотири столові ложки Мінард'с Лінімент. Вложіть всьо у фляшку і потрясіть добре потім вилийте звіряті в рот.

ПРОТИ ЗОЛЗІВ АБО КАШЛЮ. Вкиньте одну столову ложку Мінард'с Ліниметну до пів пайнти молясів і вилийте до звохченого ґрису або вівса. Змивайте добре шию.

MINARD'S
"KING OF PAIN"
LINIMENT

MINARD'S LINIMENT CO., LIMITED
YARMOUTH, NOVA SCOTIA

— Я буду жити для тебе, — шептала Маріяна, — усуватиму й геть відкидатиму тривоги з твого чола, не вимагатиму нічого, — окрім твого кохання. А якщо батько не погодиться на наш шлюб — я серцем все-ж таки буду жити для тебе, душею молитиму Бога, щоби зло ніколи не торкнулось тебе! Я стану горячо молитись і Бог почує молитву мою.

— Маріяно! Серце моє! І ти мені віриш, довіряєшся мені, — скажи?!

— Я говорю з людиною, яку кохаю! Я вірю тобі так як ти собі цього бажаєш! Веди мене куди хочеш, сховай мене десь, якщо це потрібно! Я буду в такій самій мірі безпечна як булаб безпечна з моєю матірю на небі...

І тут Маріяна, склавши руки, подала їх йому, щиро і просто глянувши в очі, врочисто сказала:

— В твої руки я віддаю свою віру, своє життя! Довіряю їх тобі одному в цілому світі, як Богови.

— Ти не розкаєшся в своєму довірю і будеш в повній безпеці!

Нічого більше вона не потребувала. Кохаючи його, Маріяна вірила йому і без обіцянок, лише була не завжди певною в тому чи він цілком розуміє як вона кохає його.

— Ти мені дорожша як я гадав, промовив він, — я люблю тебе більше як спочатку, — твоє довіря—причиною тому! Ти — варта життя! О, Боже мій, Боже милий! Чи існує що будь, чого ти булаб не варта?

★

Викотився круглий місяць і освітив ту частину балькону, де стояв, випрямлений як свічка, гнівний ґраф. Його уста дріжали від внутрішнього хвилювання...

— Тато! Тато все чув.. пів-свідомо прошепотіла Маріяна і стала блідою, як мармурна колонна...

— Моя донька??! З ким?! З якимсь невідомим??!

— Я кохаю його! Він же лицар, тату!

— Мовчи! Не смій! Ти... Ти—ґрафянка! Чуєш?!! А він... Хто він?! Бідний шляхтич! Звичайний ловець з моєї двірні!! Ха-ха-ха!! „Лицар!" ха-ха-ха!! — нісся істеричний сміх... Ха-ха-ха!!! — котилося довколо, — Ха-ха-ха!!...

— Я?!... Я — лицар! І кохаю вашу доньку!

Саркастичний сміх перервався:

— Ти?! Ти, бідний „лицарю," ще смієш говорити щось мені, ґрафови?

Тут місячне проміння відзеркалилося на мигнувшій турецькій шаблі:

— Смерть!.. Я тобі!..

— Тату! Ой, тат... — прокотилося луною, і, вдарившись об мармур, завмерло...

— Два трупи!! Ха-ха-ха!!.. Я вбив його... „лицаря," ха-ха-ха! — котилося грізною хвилею, — і її випадково, ґрафянку.. Вона хотіла його врятувати, — ха-ха-ха!

А потім:

— Маріяно! Ти спиш? Де шабля? Де пістоль?! Хто його взяв?! Я... Твій батько... Ха-ха-ха!..

Гримнув постріл, ще раз, в останнє махнула смерть крилом і ґраф упав трупом біля своєї доньки...

І тихо-тихо стало на балконі... І тремтіло віття старезних дерев від пережитого жаху...

Червоною гадюкою розпливалася ще свіжа кров...

І далекий місяць позирав на трупи...

...А баль продовжувався. Звуки орхестри то підсилювались, то слабшали, то знову підіймалися тими могутними акордами, які підносять душу і серце високо-високо, як високий ідеал, де все наповнюється добром, вбирається в поезію, підноситься на вищий щабель людського вдоволення...

Серед салі більше сотні пар танцюючих рухались в третому танку гнулись, плили в лад з музикою, мінялись місцями, брались за руки, повертались в ріжні боки, то зустрічались, то розходились і так — без зупинки...

Третий танок... Музика тремтіла і баль продовжувався...

Важні Світові Події в 1949

Січень

3—19 держав в Европі й Азії просять помочі в Злучених Держав Америки на суму $4,347,000,000 на підставі Пляну Маршала.

7—Перемиря в Палестині і початок мирових переговорів в Тель Авів. Джордж С. Маршал, американський секретар державних справ, зрезиґнував, а на його місце назначено Дін Ачесона.

8—Британське військо входить в Трансйордан.

15—Китайські комуністи здобули місто Тієнтсин.

26—Пята сесія канадійського доміняльного парляменту почалася.

27—Арештовано Сема Карра в Ню Йорку.

Лютий

2—Вишколені совітськими мілітарними фахівцями північно-корейські військa напали на Полудневу Корею, під контролею американців.

3—Кардинал Міндзентій, на суді в Будапешті, Угорщина, признається до вини за шпіонажу й зраду, під натиском совітських чинників.

12—Премієр Сен Лоран оповіщує, що Канада буде будувати величезну сітку радарних станцій для самооборони.

24—Ізраель і Египт замирюються.

Березень

4—Британський парлямент ухвалює $3,000,000,000 на державну оборону.

5—Молотов уступає з становища міністра заграничних справ СССР, а на його місце приходить Андрей Вишинський.

18—Оповіщено в деталях Північно-Американський Плян оборони на случай війни.

19—Москва каже, що цей Плян означає війну проти СССР.

29—Британія запевнює Канаді ціну пшениці на слідуючих чотири роки.

Квітень

1—Нюфундляндія стала десятою провінцією Канади.

4—Атлянтійський Пакт підписаний 12 державами.

18—Ірляндія стає републикою після 780 років під контролею Британії.

23—Оповіщення з Оттави про збільшення старечої пенсії для канадійців о 10 долярів місячно.

30—Доміняльний парлямент розвязаний, і вибори назначені на день 27-го червня.

Травень

4—Поліція викриває комуністичних аґентів в урядових бюрах в Оттаві. Китайські комуністи здобувають Генґчав.

7—Комуністичні війська в Китаю доходять до Шанґгаю.

11—Совітська влада зносить залізничу бльокаду Берліну.

12—Ізраель принятий як 59-тий з ряду член Обєднаних Держав голосами 37 проти 12.

19—Британська Робітнича Партія забороняє всякі звязки своїх членів з комуністичною партією, та ставить на чорну лісту 14 орґанізацій.

20—Створення Західно-Німецької Держави, федеральної по формі, з 11 стейтів.

25—Совітська влада в Берліні наново наложує залізничу бльокаду міста.

30—Велика перемога Лібералів в Нюфундляндії, як провінції Канади.

Червень

4—Початок великого ювилейного святкування 75-ліття міста Вирніпеґу.

9—Ліберали в Новій Скошії повернені до уряду.

13—Оповіщено 851 кандидатів на послів до доміняльного парляменту.

15—Ліберали в Бритіш Колюмбії повернені до уряду.

20—Зл. Держави, Британія, Франція й

Лорд Александер
Ґенеральний-Ґубернатор Канади

СССР погодилися на спільне ведення окупаційної контролі Німеччині.

27—Ліберальна партія повернена найбільшою більшістю послів в історії Канади до сили в Оттаві.

Липень

2—Помер Ґеорґій Дімітров, премієр Болгарії.

4—Британія оповіщує $608,000,000 недобору в своїм фінансовім році.

5—Канада, Злучені Держави і Британія почали переговори над критичним економічним положенням Британії.

7—Спека в Ню Йорку спричинює смерть 411 людям.

14—Британія зменшує імпорти з долярових країн о 400 міліонів долярів.

26—Американська державна адміністрація предложує перед Конґрес тайні рапорти для доказу, що Совітська Росія готовиться до війни.

Серпень

6—В наслідок землетрусу в Еквадорі згинуло 500 людей, а около 3,000 зістало пораненими.

12—Грецьке державне військо почало дво-фронтовий наступ на комуністичних партизанів в північних територіях.

29—Гураґан в Флориді спричинив матеріяльного знищення й шкоди на около 60 міліонів долярів.

Вересень

2—Тіто, диктатор Югославії, приготовляється до можливого повстання проти себе ворожих йому комуністів, підбунтованих Комінформом.

6—Сер Стефорд Крипс і Ернест Бевин прибувають до Вашінґтону на американсько-британсько-канадійську конференцію в справі британської економічної кризи.

13—Проголошено з Вашінґтону 10-пунктову програму улегшення кризи в Британії.

15—Перша сесія нового доміняльного 21-го парляменту в Оттаві, і заповідження в престольній промові введення змін відносно канадійської конституції.

17—Катастрофа з прогульковим кораблем Нороник в Торонто.

19—Оповіщено девалюацію бритійського фунта з $4.03 до $2.80.

20—Канада знижує вартість свого доляра відносно американського доляра о 10%.

23—Вибух атомічної бомби в Росії.

ЖОВТЕНЬ

1—Около міліон робітників в Злучених Державах Америки на страйку.

7—Східна совітська зона Німеччини оповіщує створення про-совітського уряду.

14—Китайські комуністи здобувають портове місто Кантон.
11 головних комуністичних провідників в Злучених Державах признано винними за державну зраду.

20—Обєднані Держави принимають Югославію як члена Ради Забезпеки.

25—Ліберальна партія в Канаді здобуває всі чотири округи в доповняючих виборах.

Листопад

2—Ф. А. МкҐреґор, голова комісії для розслідження монопольних спілок в Канаді, зрезиґнував.

7—Доміняльний парлямент довідується з рапорту комісії, що в Канаді є 11 фірм, які належать до монопольних спілок і контролюють ціну муки.

18—Британія оголошує, що вона зменшує імпорти харчевих продуктів з Канади до мінімума.

24—Західні Алїянти годяться не розбирати 18 великих німецьких фабрик.

29—Китайські націоналісти опускають Чунґкінґ, свою столицю.

30—Вибори в Новій Зеляндії викидають социялістичний уряд а вибирають партію Національну, консервативну.

Грудень

1—Міністри державної оборони 12 держав, членів Атлянтійського Пакту, годяться на спільний плян самооборони на случай війни.

8—Провідники 50 міліонів робітників в ріжних державах світа засновують міжнародну робітничу антикомуністичну федерацію.

10—Соціялістичний уряд в Австралії відкинений, а на його місце вибрано коаліційний.

13—Ґенералісімо Чіянґ Кай-Шек скріплює свої війська для оборони своєї твердині в Формоса.

17—Британія видасть 20 міліонів долярів менше на закупно канадійської пшениці, а за ті гроші купить канадійського бейкону.

18—Канада, Британія й Злучені Держави оповіщують стандардизацію зброї й мілітарного вишколення.

20—Президент Обєднаних Держав закликає до припинення атомічних перегонів.

21—Британія відвертає два й пів міліонів долярів на закупно в Канаді дерева замісць пшениці.

Може хоч це

Пані Елеонора Рузвелт влаштовує фестин на добродійні цілі, дохід з якого призначений на допомогу голодній европейській дітворі. На фестиновому базарі можна купити багато гарних речей, за які треба, однак, гарно заплатити. Пані Рузвелт пропонує Ґромикові:

— Може, купите собі оцю бонбонерку солодощів?

— Спасибі, але від солодощів у мене болять зуби.

— Може, оцей портсиґар?

— Ні, я курю тільки „козячу ніжку."

— То, може, цей годинник?

— Ох, у мене їх уже кілька!

— А оцю бритву?

— Ні, я сам не бриюся.

— Може ви хоч миєтеся? — запитала пані Рузвелт, підносячи Ґромикові картон тоалетного мила.

До лікаря прибіг переляканий батько:

— Пане докторе, мій син, бавлячись, проковтнув олівець! Що робити?

— Пишіть тимчасом ручкою, коли маєте, — цілком спокійно відповів лікар.

УКРАЇНСЬКИЙ ГИМН

Український гимн „Ще не вмерла Україна" має доволі недавне походження. Іще на Всесловянському Зїзді у Празі українці, за браком прийнятого гимну, співали „Многая літа." Одначе в Західній Україні вже перед тим при всяких національних маніфестаціях і патріотичних виявах залюбки співали двох пісень, які користалися популярністю. Це були складена василіянином Юліяном Добриловським (1760-1825) пісня „Дай, Боже, в добрий час" і вірш Івана Галушевича (1825—1903) „Мир вам, браття, всім приносим," визнаний Головною Руською Радою у Львові 1848 р. за національний гимн галицьких українців. Карпатські українці замість гимну співали пісню Олександра Духновича (1803—1865) "Я русин бив, єсьм і буду". На Центральних і Східних Українських Землях „Заповіт" Т. Шевченка довгий час виконував при поважних маніфестаціях ролю національного гимну.

1863 р. у Львівському часописі „Мета" зявився вірш Павла Чубинського (1839—1884) „Ще не вмерла Україна," що помилково був вміщений під іменем Т. Шевченка. Того самого року скомпонував до нього музику галицький композитор Михайло Вербицький (1815-1870), спершу для сольоспіву, а згодом для хору. Пісня дуже швидко популяризувалася; 1864 р. її виконували в хоровому опрацюванні в українському театрі у Львові, а 1865 р. на великому шевченківському святі в Перемишлі вона вже завершувала програму. Співали її також на урочистому святі у митрополита Литвиновича у Львові 1867 р. Музику „Ще не вмерла Україна" надруковано вперше у львівському нотному збірнику „Кобзар" 1885 року. Так ця пісня завдяки своїй легко сприйнятій мельодії і патріотичному текстові, самочинно швидко популяризувалася, поширилася серед широких кіл галицького громадянства, згодом перейшла за кордон, а в 1917 році була офіційно визнана гимном Української Держави.

За час свого 85-літнього існування мельодія „Ще не вмерла Україна" гармонізувалася й аранжувалася ріжними українськими композиторами багато разів. Однак сьогодні український національний гимн виконується у порівнанні з оригіналом М. Вербицького з незначними тільки змінами.

Характер гимнів мали і мають досі бойова пісня І. Франка „Не пора" і молитва О. Кониського „Боже Великий Єдиний," що її співають після богослужень в українських церквах.

З. Лисько,
(З „Енцикльопедії Українознавства").

Циганська розпука

Надармо просив циган перехожого милостиню.

— Пане! — з розпукою заявив він, — коли не дасте мені кілька грошів, то зроблю щось таке, чого ціле життя я боявся!

Зворушений циганською розпукою, перехожий дав йому кілька срібняків.

— А тепер скажи, що ти хотів зробити?

— Колиб ви не дали мені грошей, то я мусівби йти працювати!

Не ошукуй своїх приятелів, бо можеш часом потрапити на хитрішого від себе.

Пяний француз хоче танцювати; німець співати; еспанець грати в карти; анґлієць їсти; італієць хвалитися; москаль підхліблюватися; ірляндець битися, а американець виголошувати промову.

Чому нема масла?

Закордонний кореспондент, відвідавши кілька продуктових маґазинів у Києві, звернувся до одного з продавців з запитанням:

— Чому у ваших маґазинах я ніде не бачив у продажі масла?

— У нас масло єсть! — відповів той голосно, а притишивши голос, додав:— Вірніш, воно в нас було, але все розтопилося під сонцем сталінської конституції.

Манітоба Заохочує Малий Бизнес

ДОСТ. ДЖ. С. МЕКДЕРМИД

Міністер Копалень й Природних Багацтв, Індустрії і Торговлі.

Проблєма вдержання малого бизнесу здоровим є найбільшою конечністю для кожного Манітобця. Малий бизнес не лише дає заняття для мущин і женщин в провінції, але також підносить добробут. Він перебув поважну депресію й тепер серед найбільшого розвою в Другій Світовій Війні, малий бизнес є загально в найбільше довіряючім настрої, який коли був відомий в послідні́м поколінню. Однак малий бизнесовець не є в силі здобутися на стільки здатности, щоб вдержатися в суперництві, яке йде йому на зустріч.

Hon. J. S. McDiarmid

Манітобський Департамент Індустрії і Торговлі зарядив нові серії Допомогового Навчання Управи, з ціллю допомогти власникам малих бизнесів і людям, які задумують начати власний бизнес в Манітобі. Ці видання є виготовлені в ко-операції з Манітобськими Бизнесовими Товариствами, банками і власниками малого бизнесу, ці видання дають світогляд на відповідні факти та спосіб управи загально для всяких бизнесів без взгляду їх виробу чи услуги.

Видання є призначені на уліпшення сім головних слабостей малого бизнесу, які виказують тепер широкі досліди ведені в З.Д.А. Вони є слідуючі:

1. Найбільшим недомаганням є брак здібности в управі. Несприятливі зовнішні услівя звичайно прилучуються до невдачі.
2. Брак визначення ціли підприємства, способу торговлі, ряду вимаганої обстанови і осіб є часто наслідком задовження в самих початках підприємства.
3. Переважаючою причиною невдачі є недостаточна управа фінансами... брак рекордів... згуба кредиту... недостаточний звязок з джерелами набуття і невміле ужиття фондів.
4. Невмілість аналізувати загальний стан часто спричинює несподівано стан, в якім підприємство не в силі сплачувати довгу.
5. Невмілість стрічати всякі зміни, брак гречности до покупців, малий засіб людяности, необоротність, брак людських домагань, легковаження і т. і., гублять власників малих заведень.
6. Всякі проблєми суперництва, коли не будуть перестудійовані мудро управою, можуть принести малому бизнесови упадок.
7. Економічні зміни, невигідні уставодавства та Боже Провидіння можуть знищити і найліпше управлюване підприємство. Однак це трафляється дуже а дуже рідко.

Перший з серії випуск п. з. "Financing Your Business" виготовлений проф. Ґордон Доналдсон, B.Comm., M.A., M.B.A., з торговельного факультету Манітобського Університету при допомозі Західного Відділу Т-ва Канадійських Банкерів, Індустріяльним Розвоєм Банку і числом манітобських управителів малих бизнесів. В нім говориться про основи пляну фінансування і ведення всякого малого бизнесу. В спеціяльнім розділі подається джерела фондів, їх кошт і набуття. Уважливе перестудійовання інформацій в тім випуску поможуть до основного початку ділання і успішного наслідку.

Інші випуски, які виготовлюється, є під такими заголовками: Regulations Affecting Small Business; Marketing New Industrial

and Consumer Products; Purchasing and Inventory Control; Use and Control of Credit; Record Keeping; Advertising; How to Locate a Small Business.

Заохочуючи малий бизнес достерігати більше обширніше правила мудрої управи, є в ціли забезпечення важних джерел провінції, які не булиб змарновані через невластиве вжиття. А дальше упадок і невдача поміж малим бизнесом може бути оминена через поінформовану управу, як і рівнож капітал провінції і вартість зрілости населення малого бизнесу вдержана.

Видання в допомозі управи не можуть подавати основних особистих якостей оборотности і ініціятиви, але з згляду на факт, що вони представляють пересяклий досвід бизнесовців і купців з пережилою свідомістю успішних ділань малого бизнесу в Манітобі, вони поможуть малому бизнесови змагатися з ліпше поінформованим суперництвом і з більшим засобом консументів.

Колиб малі бизнесовці вчилися основної і здорової управи, тоді малий бизнес загально видавби ліпший продукт, даючи більше занять і більший в цілости дійсний зарібок.

Пані І. Павликовська (по середині) оглядає українські ручні вишивки в музею Інституту П. Могили в Саскатуні, Саск. Показує їх її пані Ґ. Е. Драґан (з ліва), голова музейного комітету Союзу Українок Канади. З права стоїть пані І. Гнатишин, голова відділу С.У.К. в Саскатуні.

Пані І. Павликовська є головою Орґанізації Українського Жіноцтва на скитальщині в Европі. Минулого літа вона обїздила Канаду з відчитами.

Таборова Пригода

На станицю таборової поліції прибіг діпіст, назвім його, щоб оминути зайвих спростовань у ґазетах, Савин Плюсква.

— Дивіть, що діється! Годі людині через табір перейти!

Дивитись було на що. Савин Плюсква був облитий чимось від стіп до голови. На голові рештки вівсяних платків, на блюзі і штанах шматки капусти і картоплі.

— Що сталось?

— Іду попри пятий бльок, аж хтось з першого поверху вилив простісько на мене помиї! Дивіться, знищили мені одиноке святкове убрання, — кричав Плюсква.

— Хто вилив?

— Не відомо. Не бачив. Тільки синє відерце побачив . . .

Справою зацікавився сам командант поліції.

— Це скандал! Як-жеж так, у білий день з вікна помиї виливати! Ходіть зі мною!

По дорозі до пятого бльоку командант обурювався і говорив до Плюскви:

— Це вже занадто! Цього я вже не подарую! Тут мало замкнути до арешту, тут треба з табору вигнати! Треба одного провчити, то другі будуть шануватись. А то ніхто розпорядків не слухає і кожний поводиться не як у таборі, а просто як у свинюшні.

Підійшли під пятий бльок.

— З котрого вікна лили помиї?

— А ось з цього, де голубі фіранки, — показав Плюсква.

Цікава публика обступила їх обох.

— Не знаєте хто там мешкає? — звернувся командант до публики.

— Там, де голубі фіранки? Відомо-ж, — командант табору.

Командант поліції зісунув шолом на ніс і скоса зиркнув на Плюскву.

— Гм . . . Як ваше прізвище?

— Савин Плюсква.

— Зараз . . . Плюсква . . . Плюсква . . . Ви торгуєте яблуками?

— Та яке торгую! В осени привіз скриночку з Штутґарту і отак декому зі знайомих відступив . . . По власній ціні . . .

— А податку до фінансового відділу не платите?

— Та за що податок? Я-ж по власній ціні . . .

Командант поліції подивився ще раз на вікно з голубими фіранками:

— Так, це непорядок лити помиї крізь вікно, але скажіть, чого ви туди попід самі вікна лазите?

— Як чого? Просто перейтись вийшов . . .

— Перейтись! Нипаєте попід бльоки і паскуєте!

— Паскує, не паскує—відізвався хтось нетерплячий з публики,—але лити помиї людині на голову це непристойно.

— Вас ніхто не питається! — Визвірився командант поліції і звернувся знову до Плюскви.

— Я справу прослідджу, а тепер ідіть до дому!

— До дому? Якже так — прослідджу? Хіба я не знаю, як ви там прослідджуєте? . . .

— Ви знаєте? Що ви знаєте?

— Вже що знаю, те знаю!

— Е, ні! — Гостро зареаґував поліцай. — „Геравс" з тим, що знаєте! Тут, при свідках!

— Чого-ж ви чіпились мене? — мало не плачучи, говорив Плюсква, — мене облито чи я когось облив?

— Ні, паноньку — єндичився дальше пан командант, — тепер не крутіть! Кажіть, що це за натяки, що ви „знаєте"!

Плюсква поволі відступив поміж публику, а далі швидко відвернувсь і пішов.

— Я ще з вами стрінусь! — погрозив йому пальцем командант поліції і пішов військовим кроком назад на станицю поліції. (Лис Микита).

ЗНАЄ ДОБРЕ ЖЕНЩИН

Петро: А диви, ця дівчина з міста а та з фармів.

Никола: А ти по чім так їх пізнаєш?

Петро: Коли повіяв вітер, то дівчина з міста схопила руками за капелюх, а та що з фармів — за суконку.

ВАСИЛЬ БОЯРИНИЧ

Ні Одного Голосу на Сталіна

(З нотатника скитальця).

Покурюючи, хто німецьких пілотів, а хто таки звичайний різанець в ґазетному папері, дружньо дискутували в тіні розкішних дубів-трійняків, зараз-же біля високої з колючого дроту таборової огорожі. Перед ними в шанобливому півколі стояв несподіваний гість, поставний, яких 35-40 років, у кгакі мундурі канадієць. Питав за краянами з Самбірсьщини, про воєнні переживання та й про блага, яких Рідному Краєви принесли визволителі. Обережно відповідали на його питання й ще обережніше розвідувалися в нього про цілі його відвідин. Як переконалися, що заокеанський гість земляк з Самбірських гір, заговорили отвертіше і сміливіше підходили до гурту ті, кого вже життя таки в таборі навчило й на холодне дмухати. Раді довідатися про новини в світі, навипередки закидували гостя питаннями. В простих словах виливали свої горе-страждання під режімами визволителів і на шляхах запроторення, обережно розкривали свої мрії—сподівання в загадковій майбутності. Їхні обличчя ясніли повагою, очі сяяли радощами і здивуванням. Адже-ж це перший заокеанський гість у таборі, перший українець у мундурі летунського старшини Канадійської Королівської Армії.

Над Кверумом мелянхолійно пропливала горяча днина другої половини серпня 1945 року. З примряченого бравншвайзького неба немилосерно парило затьмарене німецьке сонце. Руда, піщано-ріняста земля старих германських херусків дихала горяччю розятреної грані, вялила ненависних ост-унтерменшів, запроторенців третого райху, тепер нових господарів Кверумського D.P.-табору. На автостраді, що здовж табору до Берліна, монотонно гуділи мотори американсько-британських вантажників. Густий бір, що рівною стіною столітніх сосон піднявся за дротяною огородою, здивувано вслухувався в оживлений гомін свобідної дискусії гордовитих безвітчизняників, запроторених тут громадян сонячної України. Над летовищем, по той бік автостради, пронизливо шуміли пропелери британських Спітфаєрів. За бором, у трох кільометрах на південь, чаївся в руїнах збомбардований Бравншвайґ.

— Питаєте про новини в світі та й про Канаду? — затягаючись ароматним димом „Кемелів” — перепитав у свою чергу цікавих з кверумців таборовий гість.

— Та хотілиб почути — важко віддихаючи, почав повільно дрібний майже ще з дитячим виглядом лиця, неприродно вихуділий та й з горячкою в очах юнак, Клим Чоботар. Може знаєте що і як у нас на Україні, як в нашій Галичині? Чи дуже комуна дошкулює людям? Хто в нас на Поділлю—УПА, чи може більшовики господарюють і вивозять людей на Сибір, як в 1940—1941 роках? Мене ще 1943 року німці зі школи у Чорткові забрали і посадили в Авсшвіц. Два роки вимучився в націстських каторгах. По відході націстів, американські санітари з трупарні з поміж трупів пів-живого винесли. Не знаю нічого ні про моїх друзів, ні про моїх рідних в дома. Якби так сили, знайшовби дороги і знаю, де своїх знайти! Там десь... Острий кашель перервав його, налиті болем слова.

— От бачите, дорого нас коштує чуже визволення! — завважив недавно вибраний таборовий суддя, криворіжець, Федір Зузоня, вказуючи очима в бік. Чоботара, а далі вже політично: Звісно, вам, там у світі видніше і багато дечого відомо. Скажіть, будь ласка, що буде з нами, що не бажаємо вертатись „на родіну”?, скажіть, як там у вас, в Канаді? Кажуть, Канада країна справжньої свободи і достатків. Ми нарід без роду і дому. Чудом-дивом якось не задавили нас злиденні благодаті проклятої радянської батьківщини. Самі дивуємось, як на Божому світі живими остались під пекельним подихом славетного сталінського сонця. Злидні, каторжну неволю в колгоспах і артілях, нужду і голод казали нам щастям славити, злочинного кавказького вампіра батьком народів величати. Ех, яке знущання! Згадаєш, мороз

шкірою пробігає. Їхні аґенти і тут проникають. От дві неділі тому, що то в нас не творилось! Зайшов у табір з цілою бандою комуністичних горлорізів провокатор Драчов і давай розпоряджуватися наче в себе, в НКВД, а там і по револьвера сягнув та й до таборового команданта: „Дайош кватіру?" І давай стріляти. Мовляв—„Я здєсь камандір!" Ну, потурбували його наші хлопці трошки, але через день уже комісар Корсаков з двома вантажниками поліції заїхав і як не розходитися тут, Господи! „Здається, моїх ребят, савєтскіх ґраждан, фашісти напа-

Анґлійський парляментарист Гикс відвідує в літі, року 1948, Бравншвайґський табор українських запроторенців. На знимці українські дівчата вручують йому (в окулярах) квіти.

лі і да крові пабілі!..." — почав вигадувати. Чотирох людей в тюрму посадили. Тиждень тому воєнний суд був і, Богу дякувати, усіх виправдав. Бажається зажити справжньою людиною, вільною від проклятої сталінської „заботи о челавєкє." От і на думці Канада...

По гладенькому обличчю таборового гостя пробігла усмішка, в сірих очах, за широкими в роговій оправі окулярами, заіскрилась іронічна думка. Випустивши декілька клубків блакитного диму, він зручно струснув з папіроски попіл і за хвилину почав поволом:

— Називаюся С—ук. Пять років мені було, як з родичами виїхав до Канади. Нині я інженір. В дома устаткувався не погано. В мене власна шапа. Даю працю вісьмом робітникам. Родичі на фармі ще жиють і, Богу дякувати, здорові. В армії — я сотником. Воював у Тунісі, на Сицилії, а в липні 1944 р. в Нормандії десантам з моря дорогу до Франції бомбами пробивав. Нагадуєте мені рідні сторони, бо в моїй памяті небагато залишилось спогадів про Рідний Край: розцвілі сади, рідна низька хата під соломяною стріхою в убогому селі в Самбірщині, стара деревляна церква посеред села, сріблиста річка і високі-високі, в далекій далі сині гори за селом. От стільки всього Батьківщини я виніс у чужину! Говорив з жалем, наче докоряючи долі, а опісля: Ну, так. Канада край гарний і багатий та й вигідно можна в ньому жити, але не про Канаду вам треба думати. В нас, у Канаді, українці національно зорґанізовані слабо, бо головну увагу ми звертаємо на орґанізування робітників для противаги капіталізмови. В нас нація грає другорядну ролю та й інакше не може бути, коли з усіх усюдів на робітника засіхає визискувач—капіталіст. Я вам кажу—вам треба вертатися до дому, у ваші батьківські фарми і на місця вашої праці в краю. Адже-ж там своя українська народня республика. Нарід господар краю. Влада в руках демократії, в руках робітників і селян. Там свобода, якої наші діди-батьки й в снах не бачили. Між вами пани-богатирі, фашисти, і вони вас

обурюють. Неправду про демократичну радянську владу говорять. Земля прадідів вас кличе!... Говорив самовпевнено і де далі з більшим патосом.

Як скінчив, його зір через серпанок блакитного диму з „Кемеля" тріюмфально шукав на хмарних обличчях слухачів враження своєї мови, перемірював таборови, що побігли поміж баракади дороги, хвилинку — здавалося—вслухувався в плач якогось немовляти за відкритим недалеко вікном і ласкаво-пестливим вговорюванням матері. Діловито розгадував тайни старих чорних бараків, недавного гітлерівського табору українських невільних робітників.

Обличчя слухачів затьмарювались розчаруванням; в очах іскрився гнів. Дехто спочутливо всміхався. Але аж по хвилині піднявся з ґрунту чийсь добродушний сміх і почулись іронічні завваження.

Дядько Михайло, селянин з Орданівки в Полтавщині, тепер начальний швець табору, невдоволено крутнув лисою головою, значучо прижмурив хитрі очі і, всміхаючись, зразу вирішив, що тут нечиста справа. — Ні, ні! — говорив авторитетно. Щось воно не так. Го-го, голубчику!

Сталін досвідчений рибак,
Та не зловить нас ніяк!
Бо й ми не дураки,
Знаємо всі його гачки!—

Закінчив римами.

Гурт сміявся, притакував.

— Еге-ж, дядьку Михайле. Знаємо його принади-гачки. Нехай найґеніяльніший оберопричник попробує нас брати. Побачимо, як воно буде! — Гуло в гурті значучо.

— Ви, добродію, щось наче за комуною — обережно завважив харківський чорнороб, Сава Коренистий. Низький бас його голосу придавлював вагою своїх ніби гранястих слів свобідний гамір гурту.

Українська католицька церква в скитальчому таборі в Бравншвайґу. Такі нерідко високої мистецької вартости Божі храми виростали скрізь з руїн і хаосу, спричиненого Гітлєровим райхом, де тільки орґанізувалися табори українських запроторенців. Біля прикрашення церкви заходились: парох о. Богдан Бачинський і члени церковного комітету, Микола Максимишин та Іван Мудрий. Столярсько-різбарські роботи виконав Петро Курило.

— Чи я за комунізмом, це не важне. Важніше, що комунізм здійснює соціялістичну правду, несе свободу працюючим. Я передовсім проти визиску—пояснював виминаючо з помітним ваганням у словах таборовий гість. Я за справедливістю і за права робітників.

— А у вашій майстерні, чи як там по вашому, „у шапі" користі з виробництва розраховують і загортають ваші вісім робітників, чи ви?—гудів Коренистий. Не свободу працюючим несе комунізм, але скрізь де він тільки осадовився, отже і в нас в Україні він приніс працюючим безприкладно—жахливу неволю і не менш жахливий визиск робітника, нечуваний терор, поза межами СССР невідомий ніде в світі і ніде в світі навіть найбільше реакційна влада не вистріляла стільки робітників, що приманлива для чужинця „демократична" влада комуністів. Тому тільки неволю й облуду несе комунізм, нічого другого!—

— Ви говорили, пане сотнику, що в нас своя українська держава — заговорила палко чорнява учителька Марта. Хіба большевицьку окупацію України й московські в ній порядки можна назвати вільною державою українського народу? Або хто просив їх визволяти нас у Західній Україні 1939 року тоді, як народ почав був сам наводити порядок у краю і принявся був орґанізувати в ньому державний лад? Та й чи по сьогоднішний день питав хто нас, українців, про те, якого державного ладу ви в себе, в краю, бажаємо? Чи дійсно бажає нарід комуністичного ладу? Нехай учасники Тегерану й Ялти накажуть вивезти з краю НКВД, нехай запитають нарід про його бажання, тоді почують, яка воля народу!

— Дійсно, здорово поглузували з вас, добродію, більшовицькі пропаґатори!—говорив у свою чергу батьківським голосом дядько Никифор, селянин з Ярославки в Чернигівщині. Ха-ха-ха,—сміявся добросердечно. От і набалакали: своя українська республика; нарід господар краю, демократія, свобода і...панибагатирі хвашисти... Ха-ха-ха! О, цих найбільше в нас! Додалиб ще: щасливе радісне життя під солодкими кулями благодатного НКВД і, їй-їй же Богу, булаб вірнісінька картина раювання в СССР! Невже вірите, що дійсно існує українська радянська республика? Чому-ж тоді Сталін на пості премієра посадив у Києві свого воєводу, москаля Хрущова? Чому на посадах окремих, так званих, міністерств Сталінські опричники? Де українське міністерство фінансів і де українські гроші? Де українське міністерство оборони, українське військо? Чому в Україні українську мову Москва визнала за признаку націоналізму? Чому за українську мову НКВД карає засланням в концтабори на Соловках і Сибірі—„в оддальоних областях Сєвера"—як каже НКВД. Чому в урядах тої, так званої української держави, панівна московська мова? Чому всі зовнішні і внутрішні справи України виконуються по наказу Москви? Чому з ласки тої-ж Москви та її „батька народів" 1933 року був в Україні зорґанізований голод і сім міліонів народу, „господарів краю", що не захотіли коритися Москві і кремлівському божкови—„найґеніяльнішому" ватажкови масових убивників, мусіли вмирати жахливою голодовою смертю? Одначе Сталінський божевільний танок масового нищення українців не припинився на виголодженню України жахливого 1933 року. В році 1937, в одній тільки Вінниці НКВД перестріляло 10,000 українських робітників і селян, чи артільних і колгоспних рабів Поділля. І чи повірите? На цвинтарищах цих невинно помордованих жертв Кремля Сталінські опричники орґанізували шумно для заграниці названі Парки

культури і розваг, а на окремих братніх могилах влаштували чепурні танцювальні і площі сміху. І танцювали на них комсомольці, сміявся стероризований нарід, нічого не знаючи про страшний злочин влади „народної демократії.” Аж у війну припадок викрив неімовірний і нечуваний у світі злочин! От вам і та свобода, що її—ви правду сказали — наші діди-батьки і в снах не бачили. Таке-ж і з тою „демократією”, якщо приняти, що „демократія” — це право-порядок, де лжевожді-тирани опиваються кровю своїх підданців, а за народом залишили тільки твердий обовязок — наказ мовчати, по рабському працювати і на мітинґах хором бездушних роботів вождям і партії „ура”, чи „нехай живе” кричати та й з вдячною усмішкою з голоду на широких шляхах чорноземної України умирати... Тоді ви, добродію, теж сказали вірно! Каїн кожний, хто тільки співчуває комуні. На його руках кров тисячів невинно помордованих наших братів, на совісті невинне життя міліонів виголоджених братів-українців і їх дрібних діточок.

Говорив зі серця. Під старою робітничою сорочкою важко піднималися змучені груди, очі кидали блискавки гніву. С—ук з помітним поденервуванням закурив нового „Камеля” і розгублено повторювавя — Це неможливе, це не може бути!...

Селяни з Полтавщини, Чернигівщини й Поділля, до недавна колгоспні невільники, що безбожницькому в терорі комунізму довгі роки приховували свої релігійні почування, в нових умовах вільної і нетероризованої людини жадібно ловили кожне слово Христового вчення та й при кожній згадці про Сталіна з жахом повторювали апокаліптичне „Антихрист” і побожно переповідали пророцтва про Страшний Суд. Херсонець Москаленко, що пристрасно вчитувався в Святе Письмо і називав себе христолюбивим козаком, настирливо накидувався побожним таборянам зі своїми толкованнями Біблії, барвно розмальовуючи грозу Страшного Суду. Тож і цього разу, розгладивши свого Мамаївського вуса й на півліктя довгого чуба-оселедця, почав співучим дискантом: А я вам во істину кажу, що наступи Антихристового время і руїнних сил його. Так бо єсть записано в священному писанії: І повстане брат на брата, а син на отця своєго і кров річками потече. Точнісько так записано в свя... що ти теє, о! — перебив Москаленкові пророчення шлюсар Остап Середюцький з Дрогобича, показуючи пальцем на чоло, а над гуртом досадно їдким рефреном гомоніли вже нові рими дядька Михайла:

> Чи повірить в те народ,
> Буцім Сталін патріот?
> Він літ двадцять, мабуть, назад
> Свій міняє маскарад.
> Від батьківських його турбот
> В Україні вмирав народ!—

Проговоривши, дядько Михайло важко задумався. Мабуть, згадував коршмар минулого. В його пальцях пригасла в ґазетній бумажці цигарка крепкого бакуну. З боку з сочистим проклоном впало завваження: — міліони заморив голодом, цілі райони вимерли, буряном людські оселі заросли. Парразіт!..—

Тимчасом на таборовому майдані, докладніше на межі табору і зрубу, що від автостради, розгорілась „війна.” Непримиримі українські „партизани,” безтурботні діпівські хлопці-підлітки, безжалісно громили „червоних займанців” України і загнали їх в останні їхні „фортеці”— дві розбомблені обсерваційно-підслухові вежі, „шпіґелі.” Голосне хлопяче „славааа!” лунало з тої сторони табору; ударами в розірвану бляху зловісно гриміли „гармати” й тарахкотіли „кулемети.” Але „партизани” по всім правилам стратеґії нестримно йшли вперед, затіснюючи „ворога” в безвихідній матні. Над одною „фортецею” замаяла біла плахтина; друга ще оборонялась.

— Славні хлопці! Оце по козацькому. Отак їх комунарів-горлорізів!—слідкуючи за ходом „війни” і піднявши вгору старого козацького пястука, вигукував кубанець Голубаренко. Якось особливо приязно всміхався С—ук.

— Кажете, це неможливе — навязував до попередного селянин з Покуття Дмитро Гарбузик. — Ваша правда!—бо всі в Канаді і Америці просякнені духом широкого демократизму, що забезпечив своїм громадянам казкову свободу віри, слова й думки та й станув на сторожі достоїнства вільної людини. Прикладаєте власну громадянську свободу до ніби— свободи підсовітських підданців і приймаєте крикливі фрази більшовицьких пропаґаторів за найправдивішу істину. Жиєте в спокою і добробуті, захоплюєтеся обіцянками комуністичного раю на

Вис. Дост. Луі Сен Лоран
Премієр Канади

землі, а не поцікавились пеклом, що в нього отими-ж фразами комуністичні ватажки загнали 180 міліонів власних громадян. Але отут, на Заході, комуністичні наганячі за наказом Москви безсоромно піднимають рейвах про щастя і радісне життя колгоспних і артільних невольників, свідомо промовчуючи їхнє дійсне положення. Не можна міркою демократизму Західного світу міряти евразійську облуду про неіснуючий народний демократизм у більшовиків, так само як не можна спокійного і безпечного життя вільної людини Заходу прирівнювати до веґетування затурканого підсовітського раба, що постійно дрожить за своє непевне завтра, за своє нужденне існування.

— Ну, так! — пробував ще оборонити свої думки С—ук. — Це-ж початки комуністичної держави і народної демократії. Може...

— Хіба смієтеся пане сотнику, — перебила цю арґументацію золочівська селянка, Олена Будків. Отут, за збройними плечима американців, анґлійців, канадійців, можна посміятися, але там, в Україні, нарід прокляв ту крикливу народну демократію. Чим то нас не обдурювали, чим не застрашували заки в нашім селі сталінські наганячі не загнали нас у колгосп. Гляди, щоб білих медведів не поїхала пасти, ти кулацька морда—зальотно перестерігали, а одночасно з жовччю шипіли: шваль загранична, прокляті фашісти, кулаки... А в нас, у селі, що господарство—то фільварок на 4 або найбільше на 8 морґах, а в мене з чоловіком аж двоморґовий був і сіль в оці комуністичних посіпак — одна корова в стайні, наша кормителька і наших двох діточок. В іншім випадку, як не стануть приплескувати про радісне життя, про чесний та достатний заробіток трудоднями, про рівний розподіл прибутків з колгоспного господарювання, про забезпечену безжурну старість і про те, що в випадку— не подобається в колгоспі—можете вийти з нього, коли тільки подобається, рай — здавалося — розкрили. Але скоро ми рай той прокляли. Бувало нагаруємося з чоловіком на колгоспному лані, чи в зимі в лісі, що очі вилазять, руки опадають, ногами наче підволоками волічемо, бо-ж треба виконати норму, що все якось так штудерно була вимірена, що на неї треба було 2-3 дні складати, але зараховані на один трудодень. А за трудодень сподівайся 100 або 150 ґрамів хлібного зерна, одначе вирахованого так, що як дістанете, прим. 100 ґрм. жита, то гречки або ячменю дістаєте вже тільки 50 ґрм., фасолі 25 ґрм., а до того перепаде вам ще яких 20 ґрм. кукурудзи та й вівса і цілих аж 15 копійок грішми, за яких ви могли купити одного цукорка дітям, а за дрантиве цайґове чоловіче убрання треба було заплатити в кооперативі 80 карбованців. І виходило чисто так, як в нас потайки від сексотського вуха жартували:

У колгоспі легко жити,
Нічого їсти ані пити,
Ні корови ні свині,
Тільки Сталін на стіні.

До того кожної днини треба ще дорахувати обовязковий мітінґ, якого подавали вже за рахунок вечері. Може воно дивне, але в батьківщині працюючих так уже принято. В Москві якесь там цабе зволило пчихнути, чи пошкрабатися в лепету, з галасом це передавали по радіо—районові підопричники і давай політіческі тресувати колгоспну „демократію.” А на закінчення по припису „дружескі” роздирайся: „Хай живе”!.. Опісля теж по припису: „Таваріщі, єсть такая то пропозіція. Кто контра?” Та ще заки „прікрєпльон” до колгоспу політрук закінчить— над витресуваними „демократами” піднимався ліс рук і з черги рясні оплески. „Совершено правільна. Народ прінял єдінаґласно! На сєводня кончіл” — закінчував. А було попробувати не підняти руки, вияснити щонебудь або заперечити!..

— В Канаді, або З.Д.А. таке можливе? — кинув С—укови докірливе питання молодий ганчар Володко Пилатчук.

— Ні, ніколи! — відповів С—ук зніяковіло.

— А в нас — говорив Пилатчук — за такий фашизм навіть запідозрених посилали білих медведів пасти, а всьо майно —мізерію такого фашиста, або інакше — заграничної швалі — конфіскували.

— Чи можна у вас, в Канаді, або Америці, критикувати, приміром, премієра, президента, або міністрів? — питав далі Пилатчук.

— Певно, що можна. В кожної людини на суспільні справи своя думка і вона може бути цінна — пояснював С—ук.

— А в найдемократичніший державі працюючих таких сміливців визнають фашистами, ворогами народу і вони без-

слідно пропадають у підвалах НКВД, а в кращих випадках їх ласкаво розстрілюють.

— А як трапиться, що робітник запізниться на працю дві або більше мінут— питав дебелий полтавець Ярещенко — карають його?

— В Канаді чи Америці—запізнився на працю, значить—була причина; а не прийшов зовсім—ясно, він не бажає заробити. Хіба-ж за те можна людину карати? — перепитував добродушно С—ук.

— У нас, в „найдемократичніший країні” робітників і селян інакше—пояснював Ярещенко. — Запізнився, значиться —саботуєш. Якщо-ж саботуєш, ясно—ти ворог народу і за це винному перепадало щонайменше два роки заслання.

— А скажіть, скільки канадійців, або американців у бувших німецьких таборах полонених відмовилися повернутися до дому?—питав бувший полонений з польської армії Іван Мудрівський.

— Це-ж відома річ—була відповідь — ніодин не остався. Всі повернулись!

— Гм, направду цікава виходить історія, дивувався Мудрівський, а з країни народної демократії, не враховуючи тисячів тих, що їх силою, побоями і кулями з панцирників загнали на більшовицькі криті вантажники, більше міліона не захотіло повертатися „на родіну”, у щасливе і радісне життя під сонце Сталіна. От і в нас — більша половина таких невдячників—це робітники з Харкова, з якого виросла Радянська Україна.

— А чи можливе у вас, щоб громадянин з хвилиною його заарештування тратив всі людські права? — питав бориславець Кузишин.

— О ні, ніколи! говорив вже обурено С—ук. Та-ж заарештований може виявитися невинним!—

— А в країні славетної „найдемократичнішої” Сталінської конституції навпаки—говорив Кузишин. — Заарештований автоматично тратить ціну людини і горе його рідним, якщо признаються до нього. Заарештованого хапають у такій одежі, в якій її застануть. В Стрию, Дрогобичі, Бориславі, коли тільки мені доводилося бути в тих містах у добу першого визволення Західної України „однокровними братами” з під знаку серпа і молота—я кожного разу бачив десятки ескортованих арештантів, дуже часто півнагих. Ніколи не забуду постаті заарештованого десь у Долинських горах молодого бойка, як він на самого Михайла простоволосий і в одній драній гунці без рукавів дригонів посеред енкаведистів на пероні Стрийського залізничого двірця і, щоб загріти перемерзлі босі ноги, поклав під них шапку з голови. А на дворі падав уже таки добрий сніг!..

— Це, це злочин! — кричав уже до краю поденервований С—ук і кинув нарешті резолютно: — Як Сталін така потвора—то чому вибираєте його? При виборах ні одного голосу не дати на нього, на сто вітрів нагнати!—

Гурт дискутантів вибухнув сердечним сміхом. Ха-ха-ха, заходився спазматичним сміхом дядько Михайло. — На Сталіна голосу не віддати і на сто вітрів прогнати!—повторював. — Їй, їйже Богу парадно! От чудак, їй-же Богу чудак! Ха-ха-ха! —

Сонце вже давно повернуло до заходу і з того боку, від гилястих буків, що за сербським бльоком, на сумежні бараки табору лягали широко лабаті тіні і від бараків щораз ширшими плахтами підповзали на таборовий майдан. Над баль-

дахимами широкогилястих дубчаків, що прислонили табор з цього і протилежного боку, молочними пасмами піднимався білий дим з побудованих під ними на швидку руку скитальчих печей-кухонь. З того боку жваво стукотіли удари сокир, якось розпучливо тріщали сухі душки. Жінки варили вечерю.

— В священному писанії записано... — пробував ще біля адміністраційного бараку вговорювати в таборовиків проноза Москаленко грозу Антихристового часу, одначе увага розбурханих діпівських умів поверталася до дядька Михайла. — Якто, як, дядьку Михайле? Сталін досвідчений рибак—питав хтось заінтриґований. — І знову гуло голосне призирливе: — Та не зловить нас ніяк...— і зливалось з голосним мужеським: ха-ха-ха, що розкотисто лунало в таборі та й вливалося в звучні акорди партизанського:

— У Києві бій великий,
Ой там бється ворог дикий.
Хлопці підемо—життя і слава,
За Україну за рідниї права державу.

що широкими буревійними хвилями пливли з отворених вікон таборової читальні й життєрадісного — „слава" — юних „партизан," що не вгавали громити червоних біля „шміґелів-фортець."

Розбитий сумнівами з р е з и ґ н овано йшов С—ук у гостину до підгірських краянів. А в таборі не втихало розкотисте — ха, ха, ха — і невідлучне, щиросердне—от чудак!

★

Минали дні сірого монотонного життя. Про припадкову зустріч зі сотником С-уком таборяни поволі забували. Аж яких дві неділі опісля він знову несподівано загостив до нас. Правда, тим разом уже в мундурі вищого урядовця ЮНРРА, одначе помітне було, що якийсь зовсім інший: привітний, усміхнений, приязний. Привитавшись як з рідними і розпитавши про новини, він зразу перейшов до справи.

— Я був у совєтській окупаційній полосі і був у Берліні. Бачив багато страшного і такого, чого не бачивши, не будби повірив у можливість його існування. І чував я дуже багато про безсоромну забріханість комуністів від анґлійців, французів, голяндців, які верталися від більшовиків. Балакав з більшовицькими старшинами і салдатами. Багато наслухався про страхіття злочинної кремлівської кліки. Сьогодні я вже ясно знаю, що таке Радянська Україна і знаю докладно як тепер у нас, у Рідному Краю. Знаю за що судили академіка Єфремова і знаю хто і для яких цілей орґанізував голод в Україні. Ваша, мої дорогі краяни, постава до більшовиків справедлива і ви її не зміните!

Ми довго говорили з дорогим гостем і з щирим жалем попращали його пізно в ночі. У вересні ЮНРРА перевела кверумців до вигідних Розалі-казарм у Бравншвайзі і після того ми вже ніколи не бачили сотника С-ука, добрячого, погідно усміхненого і з щирим словом на устах.

Таким він залишився у спогадах кверумців про нервове і непевністю тривожне життя в Ді-Пі таборах британської зони в Німеччині.

(Винніпеґ, 10 квітня, 1949).

В. ТОВСТЯК

ПІСНЯ СМЕРТИ

(Посвята Батькови)

Десь з далі, таємної далі,
Цю пісню я чую що дня.
І чую у тонах зомлілих,
Як хтось тихо проклина життя.

Десь з далі, таємної далі,
Прилинув до мене цей болісний звук,
І так мою душу безжалісно клює,
Як мертвому очі клює чорний крук.

Десь з далі, таємної далі,
Де скута в за лізо людина вмира,
Де сосни так плачуть болючо—
Ця пісня до мене прийшла.

Десь з далі, таємної далі,
Цю пісню я чую що дня.
Цю пісню із тайгів Сибіру,
Де скута в залізо людина вмира.

ДОБРА ПРИЧИНА

Чоловік не довіряє своїй жінці. Вона його також не надто любить. От виїздить він з дому на кілька днів і наказує її:

— Тільки не зрадь мене підчас моєї неприсутности.

— Не бійся, чоловіче. До цього маю охоту лише тоді коли ти в дома.

Коли колись висіли паломники,
там були такі, які називали інших
"чужинцями." Застановившися
над цим, ми всі є чужинцями, чи
ні? Деякі з наших родин є тут
вже довше як другі — однак ко-
лись вони також були чужинцями.

Ми є всі чужинцями, більше
або менше, але що найважніше—
всі Канадійцями. Тож не думаймо
о інших в термінах звідки їх пред-
ки прибули, або до котрої церкви
вони ходять. Думаймо про всіх як
одиниць — як Канадійців.

Reproduced by courtesy of Northern Lights.

Дещо Про Ґру в Шахи

Однією з найкращих і найбільш вигідних спортових ігор є гра в шахи. При грі в шахи нема небезпеки зломання ноги, як при копаному мячі, ви не мусите бігати, обливаючись потом, а граєте сидячи, прибравши найбільш вигідну позу.

Гра в шахи полягає в тому, щоб короля з партії вашого противника притиснути до муру так, щоб наступив мат, або, як в політиці говорять—зліквідувати монархію і завести республику. Найважливішою фіґуркою, отже, є король. Король може мати ріжні імена, залежно від того, як довго вдається йому залишитися на шахівниці.

Король може називатися Емануель I, Борис, Леопольд, Михайло або ще інакше. Крім короля є на шахівці ще його жінка-королева, якій надано велику свободу рухів. Королівська пара має до допомоги ще 14 інших фіґур, які ходять по шахівниці дуже ріжно, залежно від фантазії шахіста. Кожна фіґура має точно означені ходи, але на те не треба ніколи звертати великої уваги. Їх можна зміняти залежно від ситуації. Для роблення неправильних, лівих ходів надаються найкраще коні.

В шахи найкраще грати без свідків або, в крайному разі, в такому товаристві, що не буде свідчити проти вас.

Підчас гри треба старатись якнайдовше думати або принаймні робити міну сильно думаючого. Треба вперто дивитись на шахівницю і думати про все можливе, тільки не про шахи. Довге думання свідчить про вашу інтеліґентність і рівночасно виводить вашого противника з рівноваги.

Партію починають білі. З початку гри краще зробити кілька швидких ріжних ходів, щоб перемішати фіґури і таким чином викликати замішання на шахівниці. Коли ваш противник викине вам кілька фіґур з шахівниці, ви тим дуже не переймайтесь, партію виграєте напевно, коли тільки будете притримуватись наших вказівок.

Робіть якнайбільше „лівих ходів" і старайтеся збивати всі чужі фіґури, які, на вашу думку, заваджають вам. Коли, борони Боже, ваш противник зауважить, що ви зробили неправильний хід і зверне вам увагу, — ви не ставайте до сварки, перепросіть його, але зараз-же зробіть принаймні два неправильні ходи. Вважайте добре, щоб ваш партнер не „шахрував." Коли тільки зловите його на горячому вчинку, починайте робити бучу, загрозіть, що перестанете грати і що розкажете всім знайомим про його нечесність. Це матиме добрі наслідки.

Коли бачите, що ситуація грізна—не хвилюйтеся. Покладіть перед вашим противником трохи тютюну і папірець. Тоді непомітно здуйте папірець на землю. Ваш партнер мусить його підняти. Самі не згинайтесь. Це найкращий момент до роблення решади. Решада полягає в тому, що ви якнайскорше знімаєте з шахівниці вежу вашого противника, а на її місце кладете власну збиту вежу. Рівночасно починайте сильно думати, щоб не викликати ніякого підозріння.

Продовжуйте спокійно гру. Коли решада не допомогла, мусите зробити так, щоб одна з забитих фіґур покотилася і впала на землю. Тоді, як джентлмен, зриваєтеся з місця, швидко нагинаєтеся за фіґурою, не забуваючи при тому штовхнути плечем ніжку стола, але так, щоб повалити на шахівниці принаймні 75% фіґур. Піднімаєтесь, червонієте, перепрошуєте і обставляєте чужого короля своїми фіґурами, щоб він не мав змоги нікуди рушитись. Тоді робите ще один хід і заявляєте: „мат."

Коли ваш противник хоче грати „реванш," не дайте себе умовити і виправдуйтеся браком часу. Не дозволяйте йому взяти шахівницю в руки, бо може бути біда. Взагалі краще грати з фізично слабшим.

Підчас гри рекомендується безперервно курити острий тютюн, а дим пускати партнерови в очі.

Наша метода гри в шахи легка і дає добрі наслідки. В нас, в анґлійській зоні, всі так грають і... виграють!

Селепко Англозонський.

В. ТОВСТЯК

Новеля без Назви

Вона лежала горілиць на канапі вистеленій темно синім плюшем. Маленька голова недбало впала на бік, прилягаючи жмут хвилястого чорного волосся. Білий носик на полі чорного волосся, відзначався рівним, рівненьким. Чудові дуги брів над замкненими очима, стягнулися близько до себе.

Шовкова, ніжно біла блюзочка на її грудях, була розірвана, а з під неї виставали два горбики. Як різблені з білого мармору, дивлячися в гору двома темними цятками, біліли її груди . . . Повні, пухкі, принадно пахли молодістю, як пуплі білої рожі.

Біля горбика лівої груди сторчала рукоять штилєта. Срібна рукоять, викладана перламутром, сторчала так непорушно як білі груди.

З під рукояті витікала вузенькою черткою червона кров. Вона плила півколом попри ліву грудь, а далі, такоюже вузенькою черткою, плила собі просто в долину.

Свіжа, молода, принадна як молочно розцвілий сад, лежала вона мертва. Лежала як нерозцвілий пупіль рожі, зломаний градом і кинений на землю. Щораз поволіше стікала кровця попід білу грудь. А як сонце заглянуло до хати крізь відчинене вікно, аби сказати їй — добраніч — тоді смерть на все що було в хаті, поклала свою печать.

І кровця більше не текла, а застигла на марморі молодого тіла. І соняшні промінчики впали також мертвими по кутах кімнати.

На маленькому, на чорно лякерованому столику, що стояв біля канапи, лежав листок записаного паперу. Рівненькими рядочками як мереживом було на ньому написано:

Дорогий Друже:—

Коли Ти зайдеш сьогодні в мою кімнату, застанеш мене мертвою. Я знаю, що цей штилєт, який за хвилю встрягне в мої груди, ще глибше встрягне в Твою душу.

Твої і так великі терпіння, я моїм самогубством ще стократно побільшу. Бож... я ламаю цю галузку щастя, якій ти посвятив своє життя втративши все інше, що може життя людині дати. Тому в останних хвилинах мого життя я прошу в Тебе пробачення. А щоб Ти зрозумів мене, і простив мені, то я відкрию цю страшну тайну, яка загонить мене передчасно в могилу, і яку я до тепер перед Тобою скривала. Мій друже, Ти знаєш, що перед 6-ти місяцями НКВД арештувало мого батька. Так як забрали всю Твою рідню, забрали його від мене на віки. Тебе чекала ця сама дорога, але Ти спасся тікаючи в темряві ночі з їх рук. Зі мною зробили інакше, батька взяли, а мене залишили саму. Я зразу не зрозуміла чому НКВД так поступило. Ти не розумів також. Але місяць після батькового арешту, я пізнала пекельний задум енкаведиста капітана Сарматова. Я довідалася чому він мене не приказав зразу арештувати, на що він держав мене рівно пів року, ніби на свободі в моїй хаті.

І сьогодні цю тайну Ти знатимеш також....

Любий Друже, Ти знав, що Сарматов часто взивав мене до свого кабінету на НКВД. Я говорила Тобі після кожньої візити в него, що мене допитують про батька. Але я обманювала Тебе. Насправді, цей страшний кат, капітан Сарматов, намовляв мене стати його коханкою.

Намовляв під умовою, що звільнить батька. Я відмовлялася... Я боялася самої гадки, що можу зрадити Тебе... Мені самій було гидко, коли я уявляла себе любовницею цього скровавленого злочинця.

Сарматов зразу намовляв, але бачучи мою неподатливість, зачав мене тероризувати. Грозив, що батька мучитиме, що його розстріляє. Що арештує і розстріляє мене. Мене кликано на НКВД дуже часто, останні два місяці, що другий день.

Ти знав про те, але Ти не знав яких страшних мук завдавав мені цей кат, в найжорстокіший спосіб тероризуючи мою душу.

Він грався життям мого батька як пустою забавкою аби мене тільки здобути.

Але я твердо і непохитно стояла на

свойому. Я знала, що сяк чи так, мені і батькови не сподіватися іншого кінця. Адже-ж, колиб я була згодилася — то цей кат, набавившися мною, бувби все одно, мене і батька розстріляв в понурій енкаведистській катівні.

Але, Любий Друже, не це було причиною, що я не подавалася теророви Сарматова. Я була вірна Тобі. Я була горда себе, я гидила цим москвином — я вище всього поставила честь людини...

Вчера мене викликано на НКВД знову. Це була остання моя візита в цій катівні...

Остання, та повна страхіть і ганьби, що були понад міру, аби їх пережити.

Сарматов, коли я зголосилася в його кабінеті, подав мені підписати заяву, що я під умовою кари смерти нікому не зраджу про це, що я чутиму, бачитиму, і переживатиму цього вечера на НКВД. Я підписала.

Тоді він знову почав свої гидкі настоювання. Я відмовлялася. Тоді він грізно засвітивши своїми кровожадними очима, запропонував мені, або до пів години стати його, або він розстріляє батька на моїх очах

Ах, Любий, які довгі бували часом 30 хвилин, а як вони скоро злетіли вчера в кабінеті Сарматова.

Стінний годинник вибив тихо, але якось трівожно, восьму годину вечера. Сарматов з дикою усмішкою питаюче глянув на мене. Я заперечила, кивнувши головою.

Тоді... О Боже, кращеб Тобі не знати що було тоді. Але, щоби Ти простив мені, скажу.

Тоді він кинувся на мене. Звірячий інстинкт самозадоволення додав йому незвичайної сили. Я боронилася. Я дряпала, кусала його, рвала його волосся. Але він був сильніший. Він переміг мене. Він знасилував мене, і тоді пустив до дому.

Дорогий Друже, чи може бути кращий кінець цеї траґедії, як цей, що за хвилю стане дійсністю?... Ти прости мені.

Я за хвилину буду зі своєю мамою, якої я не знала, бо вона лишила мене на цьому світі ще маленькою. Батько як ще не згинув до тепер, згине завтра. Ми скоро будемо разом. Мама, батько, і я.

А Ти, мій Любий Друже, прости мені, і як зможеш то пімсти їм за все.

На віки Твоя ....

Легенький вітер галузкою вишні шелестів до відчиненого вікна. Трівожна ніч з надвору глянула до кімнати.

З МУДРИХ ДУМОК ЛИСА МИКИТИ

Правда буває часто неприємною, але це не значить, що кожна неприємність є правдою.

★

Чи не глум це? В молодости часто забуваємо вчитися, а на страші літа треба часто вчитися забувати.

★

Треба бути відважним, щоби неприємну правду сказати другому. Але більше відважним треба бути, щоби неприємну правду сказати самому собі.

★

Коли людина голодна — стає диким звірем. Коли сита — свинею.

★

Дурний завжди знайде ще дурнішого від себе, з яким стане до суперечки.

Коли будеш мовчати — переконаєшся про дурноту інших людей. а про твою — ніхто!

★

Серед нас абсолютно забагато поетів. Це ознака, що ми нація ще дуже молода. Як відомо, притаманністю молодді є нереальність мислення.

★

Ніколи не надто спішися бо й так не випередеш подій, які мають наступити.

★

Правда. висловлена нерішучо, приносить більше шкоди як брехня, в ку людина повірила й приняла за правду,

ЮРІЙ КЛЕН

ЯБЛУКА

Молодий козак Антін Перебийніс повертався з Січі додому. Кінь басував під ним, і він, стримуючи його нетерплячий порив, раз-у-раз натягував повід.

Сонце вже давно закотилося за обрій, і вдалині, в світлі місячному, виринали обриси білоцерківського замку. Їхав він повільною ступою, повними грудьми вбираючи в себе пахощі навколишніх садків, вряди-годи тихо посміхався, згадуючи бурсацькі роки або останні сутички з ляхами і турками. Йому було 22 роки, і світ лежав перед ним відкритий, вабив пригодами, далекими мандрівками аж ген до Чорного моря, чумацькими шляхами, що крізь степ неозорий аж до Криму лягли, широкою розлогістю водяного простору, що хвилями оминає береги скутарийські — хвилями, що на білому гребені виносили чайки легкокрилі, козацькі човни вітрильні на лоно правічне вітрів і змагань.

Багато чого навчився Антін за два з половиною роки в Січі Запорізькій: бути чуйним і завжди напоготові; бути щедрим і не відлічувати грошей, коли платиш, памятати, що шаблю дано не на те тільки, щоб скарби добувати, а щоб боронити кволого проти дужого і бідного проти багатого; бути готовим голову класти за віру, в якій народився і в якій виховали батьки; а паче все берегти кодекс неписаний чести лицарської, що наказує не думати про власну безпеку, коли йдеться пр те, щоб захистити знедоленного.

Ці чесноти лицарські не були готовим катехизмом правил поведінки, до якого мусиш звертатись у кожному конкретному випадку, а так увійшли козакові у плоть і кров, що діяли цілком несвідомо, автоматично, — так як у бджолі інстинкт, що примушує її збирати з квітів нектар для меду, інстинкт у мисливській собаці, яка й без науки тямить, хто є її ворогом, а кого вона має віддано любити.

Тепер саме Антін їхав повз довгий паркан, що обгороджував велику садибу: густий, тінятий садок з овочевими деревами, а десь у глибині його — дім з білими кольонами. Повний місяць стояв уже високо, і світло його, немов зпід піднятих небесних лотоків, рясними струмками лилося на церкву, яка скидаючись на наречену в адамашковій сукні, біліла під горбом, і стікало сріблом на темнозелене шатро, що його творили яблуні, груші і вишні. Там у привабливій гущавині, мусіли висіти, велика, ядерна антонівка, ніжно-біла паперівка, шаршава ренета, що пахощі їхні зливалися в ґаму таких невловних відтінків і переходів, що треба було бути справжнім знавцем ароматів, щоб (як знавець музики) розріжнити найтонші перливи і нюанси, які творять симфонію вечірного саду в Україні.

Антін спинив коня, зазираючи за високий паркан. Він змалу ріс у батьківськім садку і спав у курені. Ті спогади дитячі повінню хлинули в його душу, схвилювали, вичаклували із пітьми видиво власної, родинної садиби. Від самого обіду не мав він ані кришки в роті, шлях був курний, сонце пекло цілий день. Хотілося передусім вгомонити спрагу. Яблука, що їхня прохолодна округлість, на дотик ще не відчута, а для ока невидима, поки лише вгадувалась у темному галуззі, як жіночі округлості грудей під чорними шатами, — вабили його заразом і неприступністю, і близькістю.

Згадка, як він бурсаком уночі з товаришами грабував сусідні садки, як це, дарма що каралося, вважалося за відважну лицарську виправу, що виховувала дух отаманії, — і це остаточно перемогло вагання і сумнів, чи буде такий вчинок співзвучний з теперішньою гідністю його, гідністю козака Запорізької Січі.

За десять кроків далі ріс під парканом явір. Козак, підіхавши, привязав до нього коня, а тоді, знову зіпявшись на сідло, легко пересмикнувся через огорожу і скочив у високу росяну кропиву. З хвилину стояв, прислухуючись; чути було тільки, як то тут, то там яблуко з коротким стуком падало в траву. Намацав у темряві і знайшов під деревами з півдесятка. Яблука були просяклі похолоддю

місячною і, гамуючи спрагу, наливали солодкість, яка є вдвоє солодшою, коли спивається її з забороненого овочу.

Далекі спогади зароїлися в душі козака: великий баштан за батьківськім садком; ставок з високим очеретом, в якому він бродив, по груди в воді; качки, що їхні гнізда він видерав; тужливий крик чібіса над болотом, — усе це миготіло барвами соняшних днів такого ще свіжого в памяті дитинства і в легкому танку закружляло навколо нього.

В цю мить із дому, що білів наприкінці алеї, долинули звуки клявесину. Зацікавлений, Антін наважився вийти зпід широкого намету дерев і почав обережно, травою, яка глушила кроки, вздовж і обіч алеї посуватися до будинку.

Незабаром спинився перед фронтом високого дому; з відчиненого вікна горішнього поверху вилітали не тільки ті звуки клявесину, а ще й уривки пісні, яку наспівувала жіночий голос:

Зсушив мене, звялив мене,
зсушив мене, молоду,
ой, як вітер із морозом
тую траву зелену.
Сушиш мене, вялиш мене,
як вітер билину;
мудрий будеш, як добудеш
молоду дівчину.

Щоб краще вловити слова, зайшов він за гиллястий каштан, що був саме проти вікна і що в тіні його мусів почути себе у безпеці. Та навколо в садку все було тихо, і він навіть зважився трохи наперед ступити, одним кроком у довгасту смугу світла, що падало від вікна, і весь закаменів стовпом напруженої уваги.

Хоч серце у Антона Перебийноса було вояцьке, але чи у 22 роки могло воно не мріяти про дівчину, дівчину, образ якої давно склався в його уяві, як ідеал жіночої краси: вона мусіла мати ясне, як льон, волосся, дугасті чорні брови і темнокарі очі. Іншою він собі не уявляв ту, яку обере за довічну подругу життя свого. Крихка вона мусіла бути й тендітна, як рожева квітка на тоненькій стеблині, щоб тою тендітністю врівноважити крицевість його натури. Отож не дивниця, що, чуючи голос жінки, яка лишалася невидимою для ока, він попускав віжки своїй фантазії, надаючи її постаті то того, то іншого вигляду. Заслухавшися співу, забувся про сад і про яблука, про подорож, яка чекає його, і про коня, що нетерпеливився, тупцюючи навколо явора.

Та враз, коли він стояв, тягся вгору і наслухав, щось важко бухнуло йому в спину, пара дужих рук схопила під пахви, а друга пара — не встиг він і стямитись — під коліна, він відчув себе піднятим у повітря, крутнувся й хотів випручатись, але то були два кремезні велитні, що з них один зауважив: „Крутись, братіку, крутись, та не викрутишся!" На підмогу підоспів третій, і спротив Антонів був остаточно зламаний. Руки йому скручено назад і його поведено, швидше поволочено до білого будинку з кольонами.

Опинившись у передсінку й побачивши, що зайва річ пручатися далі, він перестав чинити опір і, рішивши стрінути долю лицем до лиця, доброхіть пішов, куди його тягли. Його попровадили коридором, а тоді відчинилися двері до покою якогось, він ступив через поріг і опинився в невеличкій порожній світлиці. З цього покою двері вели до іншого, куди скерував свої кроки один із козаків. Очевидно, щоб комусь доповісти. Антін чув тільки низьким басом дану відповідь: „Гаразд, ведіть його сюди!" і репліку козака: „Слухаю, пане полковнику!" Другий покій був великий, умебльований: вздовж стіни лавки, покриті плахтами; хіднички на підлозі; велика поличка з пугарами і келихами; в кутку образи з рушниками. Але невеличка канапа і перський коберець над нею, порушуючи загальний стиль, немов промовляли за те, що дім бодай чи не перебраний переможцем від польського маґната. Посередині, ближче до вікна, стояв стіл, за яким сидів сивий запорожець над якимись паперами. На столі горіли дві свічки в срібних поставцях. Коли Антін увійшов, запорожець вийняв з рота люльку і спрямував на нього допитливий і, як здавалося Антонові, трохи здивований погляд своїх сірих очей, так ніби він сподівався чогось іншого. З хвилину придивлявся йому пильно і врешті запитав:

„Де ж ви злапали котика?" —

„Під вікном," — обізвався один із козаків, той, що перший вхопив його був.

— Замість звабити пташку до себе в темряву, він на цей раз сам вибіг на світло," — мовив другий.

— Осмілів з часом, — додав третій.

— Жбан черпає воду, поки не потро-

шиться, — резюмував сивовусий за столом, ще з хвилину з зацікавленням приглядався юнакові, а тоді промовив: — „Що-ж нам, панове, вчинити з цим еґомосцем?”

„Добродій дуже упрів, борикаючи з нами,” — знову почав перший: — „Тож чи не добре булоб дати йому остудитися, ульокувавши на ніч до холодної, а самим тим часом обміркувати справу.”

— „Можна навіть шановному добродієві влаштувати купіль,” — долучив другий; — „посадити на всю ніч у казан з зимною водою.”

— „Коли добродій за дві години скаже, що змерз, то можна воду маленечко підогрівати і поволі довести навіть до кипіння,” — докинув третій.

— „Залишіть ці штуки туркам,” — гостро обізвався сивоусий.

— „Тоді хоч трохи, так з пару тижнів, потримаємо пана Антонія на страві свєнтеґо Антонеґо”, — знов укинув перший.

Тут Антін Перебийніс здивовано глипнув очима: Звідки вони, в біса, знають, як його звуть?

— „Я пропоную веселішу розвагу,” — мовив сивовусий, і коли ті троє запитливо на нього подивились, він коротко кинув:

— „Вовки!”

Перший козак аж підскочив. Двоє других потирали собі руки.

— „Оце видовище буде! Хай-но шаблюкою помахає на них! Побачимо, як собі раду з ними дасть.”

— Як раду дасть, то честь і слава йому. Скатертиною йому тоді дорога в далекий світ. Аби тільки вдруге сюди не заблукав”.

Лють узяла юнака, що ним так розпоряджають, ніби він був якийсь предмет, мертва річ, з якою можна робити, що хочеш. Зрештою не знав, чи брати цю розмову за поважну, чи за жарт, і рішив устрянути в бесіду: — „Насамперед, панове, требаб у мене спитати згоди будь то на купіль, чи на ґлядіяторське змагання, бо справа впершу чергу торкається моєї недоторкальної особи”.

Всі четверо здивовано перезирнулись.

— „Пан, потрапивши у полон, збирається, здається, вести претрактації про умови капітуляції, яка стала доконаним фактом, — повільним тоном заговорив перший.

— „Мабуть пан не здавав собі справи з консеквенцій, які мусів потягти за собою перший необачний крок його,” — зауважив другий.

— „Прийміть, пане, з цього приводу мої щирі кондоленції,” — з глузливою вибачливістю докінчив третій, глибокий відваживши поклін у бік Перебийноса.

— „Необачність не є злочинством,” — знов підхопив нитку розмови юнак, — „і нема в Україні того звичаю, щоб за неї катували.”

— „Але чи ж ваша необачність не виявила злочинницького наміру?” — забрав слово той, кого називали полковником.

— „Так, злочинницького наміру, за який нас ще у бурсі сікли різками,” відізвався юнак.

—„От як! То вже в такому ніжному віці пан був ласий до амурних пригод,” — знов укинув перший козак.

— „Та ніяка амурна пригода не привела мене до вашого садка,” — огризнувся Перебийніс.

— „А що саме, коли дозволите спитати?” — нашорошився той.

— „Яблука!”

— „Як то яблука?” — здивовано перезирнулися троє, а четвертий за столом звів догори свій пильний погляд.

— „Яблук Ваших схотілося покуштувати.”

Тут усі четверо вибухли таким реготом, що аж шиби у вікнах задзеленчали.

— „Яблука, ну й жартун!” — троє козаків аж за боки бралися. А полковник, відкинувшись на спинку крісла, до сліз реготав.

— „Захотілося тих яблук, що достигли за пазухою у доньки моєї!” — кинув він безцеремонно і трохи цинічно.

Перебийніс з подиву очі вилупив і з повагою відказав: „Повірте, пане полковнику, що я вашої доньки у вічі не бачив.”

— „Добре вибріхуєтесь, добродію. Але не переконливо. Щоб дістатися до садка, ви мусіли перелізти через паркан. Скочили туди, як кажете, по яблука. Але почали скрадатися до вікна моєї доньки. На тому інфляґрантному вчинку вас пiймано. Чиж екстраваґанція такої поведінки Вам самому не впадає в очі?”

Перебийніс мовчав, бо не знав, що на це відповісти.

Полковник далі провадив: „Невже ви думали, що я без кінця толєруватиму оте потаємне листування та нічні побачення

в альтанці та за ліщинами, коли дальша толєранція такої копуляції мусіла неодмінно призвести до компромітації панни в очах суспільства?”

Один із козаків глузливо укинув: „Пан вибріхується, бо певне ляшський гонор не припускає й думки про ганебне контаґування шляхтицької білої плоті зі смердючими звірами, якими є вовки-сіроманці.”

— „Бо інакше панові лишавсяб тільки один — єдиний вихід на волю: крізь вовчі шлунки,” — докинув другий.

— „Це однаково, що вдруге на світ народитись,” — додав ще третій: „Тільки що тоді й рідна мати не пізналаб панаеґомосця.”

Тут Перебийніс спалахнув: „Сьогодні ви з мене робите ляха, а завтра зробите турка. Та ще дозволяєте собі глузувати у вельми непристойний спосіб. Якщо вам (як не дивно!) відомо, як мене звуть на імя, то мусілиб знати, хто мій батько. Я козацького роду, син Павла Перебийноса, старшого осаула, підхорунжий війська Січі Запорізької. Можете пересвідчитись,” — і з цими словами він люто шпурнув на стіл невеличку, шнурочком перевязану пачечку документів.

Полковник уважно переглянув їх і тоді, видимо, вдоволений, сказав: „Я дуже радий, що ми з Вами рівня і що не буде тут, як я боявся, мезальянсу.” А тоді, звернувшись до козаків: „Очевидно, ваші інформації, панове, були невистачальні.” І знов до молодика, повертаючи йому папери: „Це реґулює справу в лагідний і шляхетний спосіб. Приготуйтеся, пане підхорунжий, стати завтра вранці до вінця з моєю дочкою. Маєте до 6-ої години час обміркувати з нею все; отож, майже вся ніч перед Вами.”

Перебийніс хотів щось сказати, та був такий збентежений, що спромігся тільки пробурмотіти: „Таж я Вашої доньки ще не знаю.” Але його зустрів такий грізний погляд сірих очей, що він змовк, а полковник прогремів: „То Ви вважаєте, що Перебийноси стоять надто високо, щоб своячитися з Сагайдуками! Не минути Вам, сто чортів, вовчого зуба, хоч би й батько Ваш звався Палій чи Дорошенко! І доки Ви мене, старого, будете дурити байками! Дивно мені, що Ви, син поважного батька, якого я особисто знаю, пішли манівцями, а не простою дорогою, засилаючи сватів з рушниками. Не люблю я ласунів, які тягнуть снопи з поля, якого не орали й не збираються орати. Заведіть його, хлопці, до панни Оксани!”

Полковник став і обернувся лицем до вікна, тим даючи знати, що розмова скінчена.

„Хлопці,” які вже були досить поважного віку, вивели юнака в коридор, крученими сходами повели нагору, знов увійшли в якийсь темний прохід, відчинили якісь двері і вштовхнули в кімнату.

„Антось!” — з цим криком кинулась до нього молода дівчина, та враз спинилася посередині кімнати і прикипіла до місця.

Перебийніс тільки чув за дверима сміх козаків і як один із них сказав: „Еге, одразу признала свого Антося.”

Тим часом панна дивилася на нього широко розплющеними з жаху очима, враз, очевидно, усвідомивши свою помилку, непроможна ні слова вимовити. Молодик стояв теж як укопаний, але зовсім не з переляку, а тому, що ця дівчина з ясним, як льон, волоссям, темнокарими очима і дугастими чорними бровами не тільки цілком відповідала його вимареному ідеалові жіночої краси, не тільки була втіленням усіх мрій його юнацьких, а ще мала у собі щось нове, що й в мрії не мріялось, якийсь променястий блиск лежав на обличчі, немов світилось воно відсвітом якогось внутрішнього вогню. — „Хто Ви?” — спитала вона нарешті, перемігши оторопіння першого моменту.

— „Підхорунжий Антін Перебийніс. Ваш батько щойно видав наказ, що я маю завтра вранці одружитися з вами,” —випалив він відразу.

— „Боже!” — дівчина сплеснула руками і закрила долонями лице: „Який же він жорстокий! Віддати мене за першого-ліпшого, що перебіг йому дорогу!”

Вона, хвилюючись і ламаючи руки, начала ходити по кімнаті.

Юнакові стало ніяково і він почав говорити: „Не думайте, панночко, що я якось причетний до змови проти Вас. Півгодини тому є нічогісінько не знав про те, що мене чекає. Я їхав конем і (соромно признатись) перемахнув через паркан, щоб підібрати кілька яблук у вашому садку, і от, почувши, як Ви граєте на клавесині, зблизився до Вашого вікна, щоб послухати Вашого співу.” (Тут пан-

ночка раптом зиркнула на молодика зпід довгий вій своїх, на який нависли сльози). „На тому мене й застукали троє козаків, потягли на розмову до пана полковника, що є, очевидно, Вашим батьком. Мова йшла про якогось Антона. А що й мене звуть Антоном, то я не відразу зміркував, що мене плутають з кимсь іншим, та не спромігся переконати пана полковника, що я Вас у вічі ніколи не бачив, хоч і чув Ваш голос, який в пісні закликав когось здобути молоду дівчину.' (Тут панночка густо п о ч е р в о н і л.а) „Батько Ваш, певний у тому, що то я був, поставив мені до вибору: або шлюб, або каюк."

— „Яка ж я нещасна," — знов заломила руки панночка: „Одружитися з людиною, яка мене не кохає і яку я вперше у житті бачу! А де ж Антось! Чому він не зявився сьогодні: Він же мені в дупло листа поклав, що буде сьогодні вночі. Хотів мене з собою геть звідси забрати."

— „Листа?" — дещо наймовірно перепитав юнак.

— „Так. Ну, звісно, це не такий лист, як часами батько дістають від пана гетьмана або надсилають до турецького султана. Антось клав мені до дупла кілька прутиків, звязаних докупи. Цими прутиками визначав день нашого побачення." І дівчина швидко заговорила далі: „Один прутик — це означало неділя, два прутики — понеділок і так далі, сім прутиків — субота. Якщо побачення мало бути вночі, то долучалася синя квітка, якщо за дня, то біла. Виноградний листок визначав альтанку як місце нашої зустрічі, а ліщиновий — місце за ліщиновим гайком."

— „Хитрий спосіб!" — здивувався козак.

— „Це я до цього додумалась! — гордо мовила дівчина: „Отож він на цей раз поклав синю квітку, долучивши до неї білу трояндову пелюстку. Це значить, що я його мала чекати аж до світанку."

— „Шановна панночко! Мені тепер уся справа ясна. Зі слів Вашого батька я зміркував, що він давно за Вами стежить, не тільки за тим, як Ви поночі ходите в садок, а й за так званим листуванням вашим. Мабуть давно вже й викрито вашу схованку на „листи." З часом певне навчилися й ті листи читати. Тому й не диво, що сьогодні зробили засідку, в яку я й потрапив."

— „Що ж тепер буде?" — з одчаєм запитала Оксана.

— „Нічого особливого не може статися. Ви колись дочекаєтеся свого Антося, і все буде гаразд."

— „А ви?

— „А за мене не турбуйтесь. Мені якось треба викрутитись із становища, в яке, завдяки своїй необережності, попав."

У цю хвилину увійшла служниця, поставила перед гостем миску з яблуками і пляшку доброго меду. Для пересохлих ясен козака цей напиток був справжнім нектаром, який відживив його і розвязав йому язика. Оксана, вибравши найбільшу й найдозрілішу антонівку, простягла її з чарівною усмішкою своєму субесідникові і промовила: „Це яблуко неначе у Вашу честь названо так. Віддайте ж і Ви йому належне."

Антін подумав, що предок Адам колись через яблуко потрапив у таку халепу, як він сьогодні. Алеж — шугнуло йому в голові — Єва не могла бути прекраснішою, ніж оця білява українка, що на-

віть у великому горі вміла вичалкувати такий усміх на устах своїх.

— „Треба буде пану полковникову якось зясувати ситуацію," — сказав він.

— „Та Ви не знаєте батька мого! Він палахкий і на дію скорий. Заким встигнете йому довести, як воно було, він Вас... та він і слухати не схоче, а самосудом стратить."

Антін підійшов до вікна й глянув униз. Хтось під каштаном проходжувався і покашлював. „Стережуть," — подумав він: „Якби не те, то зважився б униз скочити." Зорі пливли у високому небі. Місяць за хмару сховавсь, а вітер з садка доносив пахощі матіоли.

— „Щож Вам почати?" — безпорадно питала дівчина.

— „Щож мені іншого лишається, як не дивитися сміло у вічі тому, що має статися? У боях з турками і ляхами смерть нераз стояла за плечима, та Бог милував."

— „Ах, то ви вже бували і в боях! А мій Антось ще тої справи не тямить, пороху не нюхав."

Потік спогадів рунув на Перебийноса, і він почав оповідати, як під Акерманом козаки у турків ясир відбили; як вони на чайках підпливли до Скутарі, як вискочили на берег і зчинили пожежу; як у бою під Гуманем сам-на сам зітнувся з ляшським полковником, і в полон його взявши, відібрав у нього, як воєнну трофею, самоцвітами оздоблену шаблю, оту, яка тепер у нього, Перебийноса, тепер при боці.

Текли години, дівчина слухала з широко розкритими очима і врешті, зітхнувши, промовила: — „А мій Антось проти ляхів не міг би битися, бо сам наполовину ляшської крови."

— „Як то наполовину?"

— „А так, має українку —матір і батька — поляка."

— „Еге-е-е! Тепер я розумію, чому це мене ваші молодці за ляха мали. Я на них навіть розсердився за це... Ах, пробачте!" Перебийніс зніяковів, бо зміркував, що міг тими словами образити панночку, яка з ляхом кохалася.

— „Розуміється, батькові певне краще смерть булаб, ніж віддати мене за підляшка. Якби не Ви, а мій Антось йому в руки попався, то певне з ним би недовго панькались."

— „Ну, мені роблять особливу честь. Обіцяли влаштувати ґлядіяторське змагання з вовками, в якому я, так мовити, гратиму головну ролю. Знаєте, як це за давніх часів у Римі було: Цезар, морітурі те салютант!"

— „О, не жартуйте!" — заломила руки дівчина: „Ви не знаєте, які то люті тварини. Вони голодом виморені і накинуться на Вас, мов з пекла вискочили. Памятаю, як вони роздерли отих двох турків, як їх у цей спосіб скарали за те, що ясирникам нашим очі виколювали. І шматочка від них не лишилося. Наші козаки їх поодинці виводять із пивниці і привязують. Та якби їх на Вас поодинці пускали, то з шаблею своєю ще далиб їм може якось ради; а тож усіх заразом на Вас нацькують. Ні, я цього не переживу! Отого страшного видовища Вашої смерти... ані ганебного шлюбу з чоловіком, якого мені накидають."

Дріж перебігла по тілу вродливої дівчини, і вона, обливаючися сльозами, віддалася цілком своєму відчаєві.

— „Невже ви думаєте," — заговорив Перебийніс, — „що я за ціну вашого нещастя куплю собі життя? Тож знайте, лицарська честь наказує, ані хвилі не вагаючись, жертвувати ним, коли цього вимагають обставини."

У цю хвилину двері відчинилися, й увійшов козак (один з тих трох) та сказав: „Пан полковник хоче довідатись, чи Ви вже надумались, бо, залежно від відповіді Вашої, йому треба зробити ті чи інші приготування."

— „Скажіть полковникові," — мовив Перебийніс, випростившись, — „що відповідь мою він вже має: Я не збираюся дружитися з його дочкою."

Козак вийшов. Хвилин за 15 знизу, знадвору, долинуло довге, затяжисте вовче виття. Перебийніс виглянув з вікна і при тьмяному світлі місяця, що добувалося зза хмар і вже ніби змагалося з ранковою млою, він побачив на припоні темні постаті шістьох великих хижих звірів, що з піднесеними до неба гостро-мордими головами колом сиділи і заходилися сумним, тужливим виттям.

Дівчина сіла в кутку, вуха затуливши долонями. Так пролинуло кілька хвилин. Виття не вгавало. Враз вона, немов прошита блискавичною думкою, зірвалася з місця, схопила юнака за руку і потягла за килим, за яким відкрився маленький покоїк. „Звірі надворі, отож дорога че-

рез пивницю вільна," — мовила вона і підняла дошку в підлозі. Перебийніс побачив вузькі сходи без бильців, що вели кудись униз.

— „Швидше!" — мовила вона: „Потайний хід, який виведе Вас до пивниці. Там у другій ніші зправа намацаєте широку дошку, відхиліть її, і відкриється довгий хід, який виведе аж ген у маленький гайок, кроків за сто від нашого саду." Хвилюючись, вона підштовхувала його й принаглювала йти. Нахилилася над отвором, до якого він спустився на руках; волосся її торкалося його щоки; на лиці він відчував горячий віддих її. На коротку мить йому в голові трохи запаморочилося, і він ніби навіть завагався, чи йти йому. Ця дівчина, хоч вона належала чужому, якимсь дивним чаром тягла його до себе..

Антін поринув кудись у чорну темряву та, руками намацуючи обидві стінки, почав поволі посуватися вперед, обережно, щоб не наткнутися на перепону, не впасти і не наробити галасу. Коли сходи скінчилися, він опинився в якомусь ширшому приміщенні. Запах вина зрадив йому, що він був у пивниці. Тоді, мацаючи вздовж правої стіни, він дійшов до першої ніші, заставленої бочками та пляшками. Проминувши її, дійшов до другої. Тут він раптом почув кроки, які зближалися з другого кінця, і пірнув за велику бочку, присів і скручився. Хтось наближався зі свічкою в руках, підійшов аж до самої бочки і почав вино з неї цідити. Перебийніс причаївся, як миша під мітлою. Комусь поночі захотілося пити! Коли той „хтось" докінчив цідити і почав віддалятися, Перебийніс, підвівшись, подивився йому вслід. То була служниця зі свічкою в руці, що відсвіт її тремтів на стінах пивниці. Коли вона зникла, козак домацався до дошки у другій ніші. Вогкістю і затхлим повітрям дихнуло на нього, коли її відхилив. Він подався у темряву. Стіни обабіч були вологкі, і часами йому здавалось, що нога ступає в моклавину. Правою рукою ввесь час тримався стіни, та, пройшовши кроків із 20, раптом лобом стукнувся об стрічну стіну. Прохід кінчався. Заскочений, він спинився, простяг у бік ліву руку і пересвідчився, що там була порожнеча. Змпіркував, що коридор завертає вліво. Тепер посувався вже обережніше, мацаючи то правою, то лівою рукою, щоб лобом знов не наскочити на перепону. Хід кілька разів повертав то вправо, то вліво. За пятим поворотом світло лихтарика йому блиснуло несподівано в очі, і зза кута виступили двоє молодців з мушкетами,

скерованими йому проти грудей. — „Ану, добродію, повертайте-но краще назад!" мовив один із них. — „Не на дурнів напав," — додав другий: „Ото вже години три сидимо й чекаємо на тебе. Так і знали, що сюди потягнешся!"

Стиснувши зуби, Перебийніс попрямував назад. Той самий вузький, чорний хід. Дошка і пивниця. Тепер, ідучи, намацував собі шлях вздовж лівої стінки. Ось і вузенькі сходи, якими почав підніматися вгору. Постукав, і дівчина відкрила половицю. „Поставили варту," — коротко сказав він. Але, дивна річ, почував якусь радість, побачивши над собою оте дівоче обличчя з карими очима і ясним волоссям, на якому малювалися тривога, розгубленість і розпач. Почуття жалости до цієї дівчини, яка більше, ніж він сам, хвилювалася за життя його, залило його істоту. Хотілося її потішати, і він знов почав говорити, що змагання з вовками мусить бути річ така для нього цікава і нова, що він, зрештою, не шкодує, що втеча йому не вдалася. Це як не як, буде одна з найцікавіших пригод його бурлацького, несподіванками рясного життя. Така нагода, мовляв, не щодня трапляється. Але дівчина хитала головою і казала, що та справа зовсім інша як битися з двома чи трома яничарами. Поки обороняєшся від переднього вовка, ззаду скочать троє на спину; отож із шаблею в руці дзиґою крутись на місці, а цього довго ніхто не витримає. Як не доводив і не потішав її, жах, що стояв їй в очах, не зникав. Хотів би її пригорнути та тихо пестити, вгамовуючи тривогу; але свідомість, що серце її належить іншому, не дозволяла йому на це.

Та враз унизу зчинився якийсь галас. Кілька голосів, один одного перебиваючи, щось говорили, кричали. Перебийніс підійшов до вікна, щоб окинути оком ситуацію. Сіра світанкова мла вже зависла над садом. Люди метушилися, бігали. Вовки, осатанілі, скавулили, скавчали й скакали, спинаючись на задні ноги, геть рвучися з припони й натягаючи ланцюги. З того хаосу, гармидеру і метушні долітали уривки фраз, з яких вичувалося, що когось вели. Тепер Перебийніс побачив, що вовків поприв'язували на деякій віддстані одного від одного, так, що не могли вони допятися один до другого. Отже той, хто привязував, не наражався на небезпеку стати жертвою одночасного нападу двох із них.

Зненацька двері до покою розчахнулися, і козаки вштовхнули якогось шмендрика. „Ану, чи не помічник то, що мав Вам сьогодні помогти викрасти панночку?" — спитався один, звертаючись до Перебийноса. Той дивився на чуже обличчя переляканого хлопця, який зі страху трусився, і сказав: — „Не знаю того добродія, але якби потребував помочі, то певне добравби собі когось дужчого, а може й відважнішого."

— „А чи знаєте Ви, панночко, цього добродія?"

„Добродій" скерував мовчазний, але пречистий погляд на дівчину.

— „Вперше в житті своєму бачу цього пана," — холодно промовила вона.

— „Що з ним робити?" — перезирнулися козаки.

— „Та пустимо," — мовив старший з них: „Хай геть колесом котиться, та накажіть, щоб не швендявся вздовж нашого паркану туди й сюди без потреби."

Шмендрик, кинувши швидкий, вдячний погляд на дівчину, зник.

Запанувала мовчанка. Знизу знов почало долинати вовче виття.

— „Невже Ви воліли би піти на смерть, ніж одружитися зі мною?" — запитала вона знечевя.

— „Та чи ж Ваше щастя не варте того, щоб хтось віддав за нього життя?"

— „Життя за щастя моє з Антосем," — повільно мовила вона: „Або вірніше, за щастя Антося зі мною."

— „Гей, як сів на коня, то так драла дав, що тільки курява стовпом," — хтось зареготався внизу.

У Перебийноса серце так і йокнуло, він перехилився через вікно і запитав: „А якої масти кінь?"

— „Каштан з білими плямами," — відказав голос знизу.

— „Господе! Мій кінь!" — скиркнув Перебийніс, і хвиля гніву залила йому лице.

Обурення кинуло кров в обличчя й дівчині.

— „Хотів би я знати, хто він такий отой шмендрик, що був щойно тут," — додав юнак.

— „То був Антось," — по довій павзі мовчання тихим голосом промовила Оксана.

Ціла буря ріжнородних почувань хви-

лями залила душу Перебийносову. Так ось вона, та панночка з ясним волоссям і темними очима, вимріяний ідеал юнацьких днів, що голосом і рухами своїми взяла його в полон! Якби не гамував він весь час свого почуття, то сторч головою полетів би в оте кохання, що, мов пурпурова хлань, кликало і вабило до себе юнака. Кохання до тої красуні, що віддала своє серце другому. Злодієві, за якого вона ладна покласти душу свою, бо чи ж не утрятувала вона його щойно, сказавши, що у вічі ніколи не бачила, не знає. Урятувала Антося, щоб Антін Перебийніс віддав життя своє за того другого, негідного. Бо ж життя Перебийноса надто дешеве. Коли поклала його на шальку, то шалька пішла вгору, переважило те інше.

Тоді тільки помітив він, що Оксана плаче, що ридання стрясає все її тіло. Це його трохи змякшило, підійшов і спитав: „Чого ж Ви, панночко, плачете, коли все для Вас склалося так гаразд?"

— О, як Ви мене мусите ненавидіти," — хлипаючи, крізь сльози проказала вона.

— „Чому ж ненавидіти?" — безпорадно запитав він.

— „Чому?" А чи не пішли Ви, не заперечуючи, отим підземним ходом, щоб тільки утекти від отого ненависного Вам шлюбу? Чи ж не дивилися, як би вискочити Вам з вікна? Чиж не волієве піти у вовчу пащу, аніж під вінець зі мною?"

— „Таж Антось..."

— „Хай собі той Антось світ-за-очі йде! Не хочу його ні знати, ані бачити!"

Перебийносові все в голові переверталося. — „Таж я тільки чинив те, що вимагала від мене моя честь лицарська," — лише спромігся він сказати.

— „А що та Ваша честь лицарська наказує робити козакові, коли дівчина каже, що його кохає, що жити далі не може без нього, та й не хоче; що серце їй розірветься, коли він геть відійде та покине її самотню!"

— „Оксано" — то був крик тріюмфу, що вихопився з грудей юнакові, коли він раптом пригорнув дівчину до себе. А вона все ще хлипала, поклавши голову йому на плече, та то вже радше були сльози щастя. Волосся її запашною хвилею розсипалося йому на руки, він його тихенько пестив і казав їй: „Підемо з тобою до батька твого, удвох йому все

зясуємо, і все буде гаразд, бож згоду ми вже наперед маємо."

— О, який же ти милий та благенький," — сміючись, крізь сльози казала вона йому: „Та коли ми підемо до батька, згодні одружитись, та розкажемо йому, як усе було, то він справді повірить і тоді попросить у тебе пробачення, а мене примусить чекати, поки зявиться Антось, який їм висмикнувся сьогодні з тенет.

— „Правда твоя," — засміявся він. І коли, обнявшись, вони обоє увійшли до покою батькового, Антін урочисто промовив: „Пане полковнику! Я за ніч надумався і зі щирим серцем і любовю беру за дружину Вашу доньку."

— „Давно би так," — промовив: „Чи не простіше булоб так учора сказати? Отже ходім. Сонце зійшло, і пан-отець певне вже чекає у церкві."

Хвилин за 20 усі зібралися в полковниковім покої. Господар частував вином, що наливалося в позлотисті пугари. Пилося за здоровля молодят. Тром тут присутнім козакам було трохи ніяково. Один, напівжартома, просив пробачення за „контумелію," вчора заподіяну пану підхорунжому. Другий, плеснувши Перебийноса по плечу, запевняв, що справу з вовками не треба було аж надто поважно брати, бо полковник в останню хвилину однаково надумавсяб та мабуть до грецьких календ відклав би змагання. А якби справді дійшло було до цього, то напевне не всіх вовків заразом, а по одному, щонайбільше по два пускавби на нього. Третій запевняв, що в усьому завинив Макар, той 16-літній хлопак, що мав доручення стежити за непроханим гостем, який поважився вечорами ходити до панночки. Отой дурний хлопак і запевнив, що запопадливий відвідувач яблуневого садка то Антось Кшетуський. Тому й сталося, мовляв, таке прикре непорозуміння.

Перебийніс казав на те, що найбільше

йому дошкуляє думка, що всі присутні одної певне гадки, а саме, що він, Антін Перебийніс, злякавшися вовків, до шлюбу йде. Щоб довести противне, він ще сьогодні, після вінця, готовий приступити до змагання. Зовсім інші причини, про які він тепер не хоче говорити, спонукають його принаглити вінчання. Отже, хай вовків ще не ведуть до пивниці.

На це старий засміявся і сказав, що тепер йому, як батькові, належить виключне право визначити день, годину й умови змагання вовчого. Отож, хай ніхто інший тим не турбується.

Ще хвилин за 10 усі гуртом рушили до церкви. Похід замикав старий полковник.

На півдорозі наздовгнав його Макар і, захеканий, заговорив:

— „Пане полковнику, пане полковнику! Тож отой молодий, що з панночкою до вінця йде, тож не є той самий, що заходжував до неї в садок.”

Та старий кинув на нього погляд зпід насуплених брів і мовив:

— „Та, може, я вже й без тебе дещо розкумекав. А ти, дурню, не встрявай у чужу справу, коли тебе ніхто не питає!”

ІРИНА ВИННИЦЬКА

Горіхове Лушпиння

I

Це не так: умовлена зустріч. Хоч і не надійна; люди здавна переказували, що син лісничого приїхав уже на ферії. Дівчини можна не знати, це діялось у горяче літо, збіжжя лопотіли, трави гнулися, а всі дівчата носять у цю пору квітки в волоссі. В погляді хлопця відкривалася глибінь. Це могло бути від вдивлення у безкрає, або від самоти. Ледве, чи хто замітив те, а тим паче дівчина, що жила в інакшому світі і твердо вірила, що існує вищість і нижчість ідей, а ще не знала, що їх даремно міряти. Вона була донькою священика в цьомуж селі і кожного разу, коли приїздила на ферії додому, працювала в сільській читальні. Нещодавно вона допомогла управі читальні підготовити концерт. Хлопець не був на концерті, але сьогодні мав на ногах черевики і причесане волосся.

Дівчина сказала:

— Ти не був в неділю на концерті?

— Ні.

— Саме як ми співали останню пісню, вдарив грім в липу біля читальні.

— Ах, це в бурю! Я був тоді на вершку тополі за нашим садом.

— Який жах бути на такому дереві підчас бурі!

— Мені треба було зробити одне дослідження.

— Ти все ще цікавишся, — вона подумала, — теорією елєктронів.

— Ти маєш на думці елєктронову теорію Лоренца?! — кликнув хлопець і засяяв від радости. — Ще ти не забула цього!

— Пригадую собі дуже добре, як ти сидів цілими тижнями в кімнаті на горищі і ані ми, дівчата, ані нянька Євця не могли тебе звідтам вивабити.

Обоє посміхнулися.

— А що ти, властиво, робив там весь час?

— Ах, бачиш... тоді я вірив, що зможу розбити атом і визволити приспану в ньому енерґію.

— Так, так, вже знаю! І до того було потрібно... як я могла забути?

— Струм з напругою міліонів вольтів, — докінчив він за неї.

— І все ще займаєшся... елєктронами?

Він не помітив глуму в її голосі.

— О ні, тепер лише елєктромаґнетними, світляними хвилями.

— Чи... це не є теж саме?

— Зовсім ні. Їхня довжина зовсім інша. В цьому легко переконатися, знаєш як?

Не знала як, але її не цікавили основи елєктромаґнетности, не манили таємні коливання світляних хвиль.

— Лазити по вершках топіль підчас бурі! — кинула вередливо.

Хлопець стягнув брови, і вона поспішила сказати з своєю чарівною усмішкою:

— В кожну грозову ніч мені вважати-

меться, що тебе гойдає верховіття і спалює блискавка — і здригнулася.

— Тоді я прагнутиму, щоб кожна ніч приносила грозу.

Вона спаленіла, покрутила темною голівкою і зірвала колос жита, що, налитий зерном, нахилявся до неї. Він узяв її руку.

— Справді думатимеш тоді про мене?

— А ти?

— Я завжди думаю про тебе.

Збіжжя схилялося до них, висріблюючи ясними хвилями й тінями, хмара найшла на сонце, заслонила його, хлинуло промінням з неба, дівчина спустила вії. Він несподівано вийняв з кишені повну жменю дрібних предметів, вибрав один і подав їй.

— Горіх? — промовила щойно по хвилині.

Вона не могла заховати свого розчарування.

— Це відчиняється... — і він розлучив горіх, сполучений з одного боку малесенькими мосяжними завісками.

Обережно торкнувся пружинки, що ховалася в середині, у звоях дротиків, потиснув якусь плитку.

— Слухай!

Шелестіли жита, а з горіха лунали ледве чутні звуки музики. Вони так дивно й самотньо звучали тут, на полі. Справді, начеб лише вчувалися.

— Музика? Звідкіля вона береться? Що це є?

— Ах, це нічого незвичайного, це лише радіовий апарат.

— В горісі?!

— Щоб ти могла його носити зі собою. Поволі відчиняєш . . .

Вона вибухнула сміхом.

— Це так, як у казці.

— Це я зробив для тебе.

— Для мене? Мені здавалося, що ми вже виросли з віку дитячих казок, — додала по хвилині.

Вона знищила його.

— Не думай, що це так легко зробити, — промимрив він.

— Але яка-ж з того користь?

— Як це ти думаєш, користь?

— Чи кожен з нас не повинен бути корисним для загалу?

— Я цього не заперечую, лише...

— Лише гратися дитячими іграшками.

На обличчя хлопця лягла полумінь.

Він зробив рвучкий рух, начеб хотів відвернутися і відійти, і вона сказала:

— Ні, ти не гнівайся, але бачиш, тоді, коли в нашому гуртку переходить внесок, що кожен з нас повинен жити думкою про свій нарід, а не про свої особисті справи...

— Яка недоречність? Хто це ставить у вас такі внески?

— Славко. Та для нас це не є недоречнсть, — заіпевнила зпоспіхом.

— Славко? Це той співак, що відпроваджує тебе додому?

Вона спаленіла.

— Це голова нашого гуртка. Сходини кінчаться звичайно пізно і мама недозволяє мені самій іти гостинцем додому.

— Я б міг тебе відпроваджувати — паде з його уст незручно і сам він почуває, непотрібно.

— Щоб ти лише задля мене приходив на сходини, ні, не хочу того: Дякую! — поправилася.

— На сходини? Я не думав того. Ти знаєш, що я ніколи не „виступаю."

— Всі не мусять це робити.

— І яка з них користь?

— З чого?

— З цих виступів.

— Я маю тобі пояснювати, що це є праця для загалу, що це любов до вітчизни?.. Що це...

— Я не про те. Я питаю, яка комусь користь зі Славкових рефератів.

Вона прикинулася, що не чує глуму в його словах.

— Як користь? Його реферати мають

на меті виробити в членів наставлення до посвяти батьківщині. Кожен з нас піде радо вмирати за Україну, коли буде до того потреба, еге ж! — кликнула захоплена своїми словами. — Навіть серед мук і з усмішкою на устах.

Хлопець мовчки взяв з її рук горіх і кинув ним об землю. Горіхові половинки розскочилися, прориваючи тонкі нитки ніжного апарату.

— Ти знищив це?

— Хіба що?

— Яка шкода! Булаб іграшка для нашої Лідочки.

Він посміхнувся, але його сині очі були тепер зовсім зелені. Їй впало на думку, що він має такі змінні очі. Ще як вони були в школі дітьми, замітила вона те.

— Славко піде й помиратиме!

— Можеб його можна ще направити, — промовила вона зі співчуттям і схилилася по розкинуті лушпелини.

Та хлопець відвернувся, пробурмотів щось на прощання і пішов геть, роздавивши перед тим ногою маціцький радієвий апарат, що не зміг згасити перед дівчиною блиску Славкової постаті, ах, ані навіть на йоту зменшити нелич його слів.

II

Це не так: яканебудь зустріч. Дівчина йшла перед себе без цілі. Це діялося пізною осінню, коли не лопотять збіжжя, а дівчата не носять у волоссі квіток. Над землею нависає темна хмара. Вістря вітру врізується в неї, розривають її на волохаті стряпці кидають ними по бездонному, безсонячному небі. Та стряпці зливаються знову водне і оливяна волога хмара окутує село і прикриває поля, величезну чорну даль по правій руці дівчини. „Он там, — думає дівчина, оминаючи болотнисті калюжі на мокрій дорозі, — он там коливалося жито від його ходи."

Звідкіля добилася музика. Звуки ручної гармонії, всуміш з вигуками й співами зливаються зі свистом осіннього вітру. З вигону, що звертався до дороги темним дулом, вривається гурма молоді, хлопців і дівчат.

— Гляньте, попова дочка! — кличе голос з гурту, а за тим лопотять кроки, свистять віддихи і дівчину наздоганяє гурма комсомольців.

Наче на приказ, лунають у повітрі слова образливої пісеньки, що її вони навмисне склали про дівчину. В ній висміва-ють попів, церкву і неньку-Україну. Хлопчиська регочуть. Вони йдуть за нею і ревуть:

— А в нашої попаді...

Вона мало кого знає з них. Комсомол зорґанізовано нещодавно зі синів колишніх двірських слуг, чужинецьких колоністів та приїзджих совітських урядовців. „Із самих зайдів," — кажуть селяни. Ні, між ними немає господарських дітей, що їм вона колись читала книжки, а пізніше допомагала працювати в читальні. Але коли гурма проходить мимо, один юнак підносить голову і дивиться на дівчину прижмуреними карими очима. Це є Славко, син асесора. Дівчина згадує його доклади про посвяту батьківщині, виголошувані вечорами в читальні. Це було минулорічної весни. Ах, які це були надхнені вечорі! Дівчина посміхається. Над Славковим піднесеним чолом горить червона зірка. Гурма зникає в подвірю читальні, де приміщена домівка комсомольського клюбу ім. Сталіна. Дівчина виходить на битий гостинець, що веде на попівство. Придорожні дроти дзижчать і це дзижчання чергується з гудінням осіннього вітру. Над головою дівчини прошуміла зграя чорних ворон, що летіли з поля до села. Назустріч їй іде селянка. Вона несе в руках два великі клунки, звязані чорними хустинами і біля дівчини спиняється. Це Євця зпід лісу. Всі з лісничівки поїхали на Захід, лише одна стара Євця мешкає в деревяному домі. Клунки важкі, а її ноги вже застарі, щоб змагатися з вітром. Пса не вигнав би в таку негоду, але її, Євцю, виганяє важка нудьга.

— Оце йду, щоб зложити в сільраді ключі, — розказує. — Та бо, прошу панночки, перебралася в село, до невістки. Досі жила сама, ждала на панича. Хоч мені казали, що це даремно, що він не повернеться, я ждала. Додому він міг би не повернутися, але до поля він повернеться, це я знала. Але тепер уже немає чого ждати, — стара нянька заплакала.

— Немає чого ждати? — промовила дівчина, вражена лихим прочуттям.

— Ах, то панночка не чули! Аджеж ще тиждень тому приїздив один пан до нашого вчителя і розказував. Один з міста. Він приятелював зі сином лісничого і їх поляки разом арештували. Вони й сиділи в одній келії. То ці опришки кри-

чали до панича: „Скажи що плюнеш на синьо-жовту стрічку на сурдуті. Плюнеш — каже — пустимо, а ні, то далі бємо.”

Євця обтерла запаскою злинялі очі.— За шмато лашки, кажіть і він не послухався. По мене прислали від учителя: „Так, каже навчитель, я вважав за свій обовязок покликати вас.” Вернулася я, чуєте, додому, а дім став пустий та великий, як яма.

Дівчина зблідла.

— У нього були такі змінні очі, — сказала вона, — такі дивні, змінні очі.

Її погляд блукав розгублено по чорних полях.

Євця випростувала свою стару, зівялу постать і, нахиляючись до дівчини промовила рівним, грізним голосом:

— Чорний був він від буків, як земля, а тіло відлітало куснями разом з кровю. За шматок лашки вбили мойого хлопця.

Відтак схилилася, взяла свої клунки і пішла в село, ридаючи, а дівчина залишилася на дорозі, сама-одна на пустій дорозі, на негоді. — (У. С.)

В. ТОВСТЯК

МИНУЛОМУ

Чи Ти в вечірню хвилю,
Почувши вітру музику сумну,
В заплакане вікно поглянеш,
І чи згадаєш, чи спомянеш
Весну чарівну і буйну?..

Чи Ти згадаєш шумні води,
І черешневий білий цвіт...
Й межу вузьку, поміж житами,
Що вся покрита нашими слідами,
Із молодих, минулих літ?..

І чи снуючи спогади далекі
Згадаєш Ти мене, чи ні?..
Бо, може, Ти ще в ріднім краю,
А тепер по цій межі ступаєш . . .
Тоді, й мене згадай на чужині.

В РЕДАКЦІЇ

Начальний редактор до свого служника:

— Куди поділися редакційні ножиці?

— Взяв їх з собою редактор, бо має писати статтю про міжнародне питання.

Мирон Демо

Чорний Ліс

Спогади бійця УПА

„В обіцяні землі”

Далеко за нами синіють рідні Карпати, а там зникають вони за густими велитнями-борами. Ідемо рейдом у Перемищину.

Наша сотня, під проводом команд. Черника, нараховує 360 людей. Коменданти чот і роїв їдуть верхи на конях. Хворі стрільці, перша санітарна поміч, відділ прохарчування — на підводах.

В селах, куди переходимо, витають нас селяни. Несуть зброю, харчі одежу, білля, ліки тощо. Начеб хотіли дякувати нам, що обороняємо їх, проганяючи з сіл німецьккого й червоного наїздників.

І як же не боронити їх — отих рідних білих хат, критих соломяними стріхами, розкинутих між зеленню вишневих садів то захованих в пахощах лісу!

На постої

Заки почати черговий епізод моїх спогадів хочу пригадати, що УПА не є реґулярною армією. Життя в цій повстанській армії звязане з ріжними невигодами, безупинними боями, переходом з місця на місце, щоб змилити ворога, ну і вкінці з такою язвою як воші. Перед ними повстанцям ні охоронитись, ні їх знищити дощенту. Але-ж інколи вони стають предметом розваги. Та вертаймося до нашої оповіді.

Розхід! — Різкий наказ команданта Черника залунав у нетрях лісу. Стрілецтво, роз сипавшись із лав, стало приготовляти нічліги. Затріскотіли крихкі гілки, стали рватися широкі листки папороті, прослалася пахуча скошена отава. Загоріла ватра, заграли полумям язики, розкидуючи навкруги темними тінями. Біля ватри зібралися друзі, гуторячи півголосом. Зайнявши місце між ними, я роздягнувся й почав безпощадну боротьбу з „нерозлучними товаришами” долі й недолі. Побачивши таке, чотовий Запорожець промовив:

— Ну що, Демо, ловиш мухи?

— Тиб себе краще пошукав — відповідаю — то-ж ніччю вертишся, наче жид у коршмі . . .

Хтось із гурту кинув на те:

— Чотовий свої годує!

А ще інший додав:

— В чотового расові — підстаршинські, з чорними хребтами!

Зривається надмірний сміх. Надмірний, бо в лісі не говорять голосно, тільки півголосом, а здебільша шепотом.

Підходить сотенний:

— Друзі, не забувайте, що ви не в хаті!

Знову сміх, але вже тихіший!

— Яб радив вам годину-дві поспати — каже сотенний. Після півночі відходимо.

Розходимося і незабаром над нашим постоєм тиша. Тільки місяць снує срібну пряжу і ледве-ледве чутно журчання потічка. Час-до-часу пугутькає сова.

Останний привіт

Твердо похідною колоною з піснею на устах проходить сотня. Знову за нами один з бойових днів, знову сонце хилиться до заходу. На небо наринають чорні хмари.

Лунає пісня. Про те, що йдуть повстанці, що несуть на руках свого полятлого товариша, молодого повстанця у крові, з розбитими грудьми.

Над могилою стоїть непорушно комендант, на струнко витягнулася почесна сторожа. У серцях друзів-повстанців глибока тиша. Командант востаннє говорить до покійного. Бореться зі словами, щось давить серце, затамовує віддих. В очах вояцьких — сльози.

Стрільці, схиливши голови, дивляться на нову могилу, на свіжо скопану землю. Німує ліс, затихли і крилаті співуни — пташки. Тільки в повстанських серцях — пісня:

„Спи, наш друже,
Повстанче молодий!
Ми тебе з честю поховаєм,
А завтра підем в бій!”

І похоронивши друга, ще таки сьогод-

ні, не завтра, йдемо в нерівні бої з червоним заграбником. Могила залишається самотня. Над нею тільки вітри, тільки сонце й зорі, тільки наші спогади.

Перед нами й над нами — бої! Гримлять, рокочуть, розриваються.

Рейд скінчився. Перед нами — шляхи нової боротьби. Дні наші й бої осяяні вже пізним серпневим сонцем.

Навколо нас фронт. Він зближається все більше, дужчають гарматні стріли, лунають детонації. В бої із фронтовими зєднаннями покищо не вдаємося. Короткими випадами змиляємо ворога.

Зараз ми в Турниці. Тут — у турницькому лісі прийдеться нам переходити фронт.

Гітлєрівські наїздники в панічному страху покидають „остфронт". В них добуваємо великі кількості ріжного роду зброї, муніції, харчів, уніформів, медикаментів. Водночас готуємося до боротьби із сталінськими посіпаками. Знаємо, що буде вона важка, інколи непосильна.

Поволі минають повні чекання й натуги дні. Але — бадьорости стрілецтва це не придавлює. Навпаки, всі оживлені, усміхнені, ба й навіть кожна поважна розмова кінчається весело — дотепами, або „надмірним" сміхом.

Ага! Новина! Гущавиною молодого бучника чвалує на конях двох наших жандармів. Їх спрямовують до штабу.

За хвилину — по звязку йдуть до стрілецтва перші накази: Гостре поготівля! В лісі большевики! Перша фронтова стежа — на становища!

Здисципліновані стрільці — кожен відходить, займає без слова своє становище. Година 14.10. Шкода, що не памятаю дати. То-ж сьогодні починаємо переходити фронт.

— Псст! Щось трішить . . .

Пятий день

Із хмар невпинно, невблаганно рине густе мряковиння. По смуглявих обличчях спливає перлинами дощ, розгойдане вітром гілля бється об наші тіла. Над нами — бездонне море хмар і дощу. Під ногами — розмоклий гливкий чорнозем. Кругом нас — безупинні постріли большевицької навали.

Пятий день ми відрізані від світу. Села зайняті червоними фронтовими частинами, з якими не вдаємося в бій ні в сутички; це не наше завдання.

Вирішили ми перебути кілька днів голодними, щоб законспіруватися ну, й щоб виробити „сильну волю" на майбутні, може важчі часи. Втоми не почуваємо, хоч цілими днями перекидуємося з місця на місце, замасковуючи дбайливо всі сліди за собою. Зневіри ні знеохоти не слідно, навпаки, всі бадьорі, тверді, незламні. По лісі проходять густо ворожі стежі і зєднання. Трапляється й таке, що мимо нас — у відстані 3—4 метрів просуваються цілими ґрупами большевики, викрикуючи голосно: „В етом лєсє бандєрофцоф нєт!"

Окремих бійців, що шукають за нами, ліквідуємо непомітно. Українців — після переслухання — приділюємо під догляд до сотні. Їх покищо чотирох — двох із Волині, двох з Галичини!

Зараз переходимо на нічліг, змінюючи сьогодні місце нашого перебування вже втретє. Відсвіжує нас, хоч і як це не дивно, безупинний дощ.

Темніє. Густа сіра мряка, спадаючи, встоює в себе решту денно світла. Чорна, непроникліва темрява висилює очі.

По звязку переходить миттю наказ: Стати!

Дальше йти годі. Не видно нічого навіть на відстані пів метра. Світити не можна.

Другий наказ: Де, хто стоїть, кладися спати!

Поклалися. Здається, що мені випало класти́ся у воду. Почуваю тільки холод, мокре болото. Під головою щось тверде. Камінь — чи кусень дерева, але-ж подушка є. Ще коле щось у крижі. Камінь. Викинув. Ну, вже добре, мяко.

Хтось що з заду мене: Що за чорт камінням кидає??! Але я вже нічого не знаю, не відповідаю.

Сплю.

Засідка

Фронтові бої перейшли без великих втрат для нас. Минулися перші й, мабуть, останні голодівки. Голубе небо сповнилося знову соняшного золотого проміння. Груди дишуть глибоко свіжим повітрям. У жилах грає бадьоро кров.

Продираємося через буйні, відсвіжені дощем кущі бучини в напрямі Ліщин. З поміж дерев виглядають, начеб стри-

вожені недавніми боями, малі селянські хатки.

Підходимо під село. Приглядаються нам цікаво чоловіки й жінки: вони ще не бачили повстанців. Але найцікавіші діти. Зочивши нас, біжать юрбами нам назустріч. Та виминаючи їх, кладемося на землю на новообраних становищах з протилежної сторони і зникаємо в придорожних корчах. Розчарована дітвора вертається сумно в село. Дорогою сваряться, бо більшість із них нікого не бачила і бігла тільки на поклик інших. І так у сварці переходять неоподалік від нас.

Ми-ж залишаємося на засідці. З Папоротної через Ліщини на Кальварію мають переїздити енкаведисти. Хочемо привитати їх повстанським вогнем. Поволі минають хвилини. Кожен чекає нетерпляче, коли заграє різко повстанська зброя і на ворога посиплються смертоносні жужлики.

Діждалися . . . Гуркотять шляхом „тачанки”. Ще хвилина — і ворог буде валятися в калюжах власної крови:

Увага! Стріляй!!!

Заклекотіли кулемети, загуркотіли ручні ґранати, Турницею понісся могутній поклик перемоги — і настала тиша.

Що з ворогами? Із трох тачанок залишилися тільки широко пороздирані навкруги клапті. У крові 25 трупів.

Але-ж зупинятися й думати не доводиться. Треба миттю замаскувати сліди засідки.

Замаскувавши, відходимо. На небо випливає блідий місяць, присвічуючи нам до походу. Тихо шепоче Турниця, а над верховіттям могутніх ялиць несе вітер луну перемоги.

Турницький бій

. . .Займати становища перснем! Ми оточені з усіх боків большевиками . . . Від Ліщин дайте два рої на заставу — понижче табору. Ви будете звязковим між чотовим Запорожцем і заставою.

— Так є, друже сотенний!

— Можна відійти.

— Друже сотенний, голошу свій відхід!

— Дякую.

Відходжу. Сонце, зринаючи на виднокруг, золотить вогняним промінням верхи зеленого лісу. Скрізь щебечуть любо крилаті співуни, всюди похащі розцвілих квіток. Колишуться буйні трави. Неділя.

Сьогодні вперше поллється перемиською землею повстанська кров. Сьогодні вперше понесеться понад Турницею могутний гомін бою.

Причаєне стрілецтво чекає ворога. На нас наступає півтори тисячі большевиків. Ліс — обставлений навкруги танками й тяжкими мінометами.

Зараз наша сотня нараховує 80 людей. Бунчужного Чорного призначено сотенним і він, забравши 280 людей, пішов пропаґандивним рейдом на Карпати. Сотенного-ж Черника перенесено в Мостищину. Сотенним тих, що залишилися, іменовано чотаря Хому.

Увага! Починається бій: перша чота відбила перший наступ. Незорієнтований ворог відступає. Стріли вмовкають, але ні — за хвилину ворог починає наступати вдруге. На другу чоту сиплеться гураґанний вогонь легкої зброї. З відповіддю не гаємося. За якийсь час зміна становищ. Друг Богун уставляє за одним пеньком високу баранкову шапку, за другим лягає сам і невбаганно бє із своєї шіснадцятки розривними кулями. Поцілений ворог нестямно виє.

Друг Богун — найстарший із постанців у нашій сотні. Йому 63 роки. Іншої зброї не визнає, тільки дубельтівку-шіснадцятку. Неменше завзятий і стрілець Вогонь — кулеметчик. Стрільці Циган і Заяць атакують ворога, здебільша стоячи. Заяць — ранений в ліву руку, але бою не покидає.

— Ага! Сволоч! Куди він лізе?

Бах! Упав . . . Мабуть, якийсь старшина, бо дуже прибраний, на грудях повно медалів.

Циган і Заяць зникли з поля зору. Що з ними? Розглядатися нема часу. По звязку переходить наказ: Пробиватися роями! Пора, тож надта довго триває вже бій, а в довгі бої не вдаємося, з правила: найдовше чотири години.

Починаю пробиватися і я. Перед собою бачу чотаря Запорожця. Ми — останні. На нас спрямований густий вогонь. Пробиваємося короткими стрибками, відстрілючися на всі боки.

— Ов! Тут два персні! Аж три? Раптом — дорога: треба повзти? Вже. Стріли втихають. Час-до-часу тільки пролітають понад нас довгі серії з „папашок”. На наші недавні становища починають падати тяжкі гарматні — 120 мм. Здій-

мається крик, лемент, зойк ранених людожерів. Гарматні бють по своїх. В большевиків це не першина.

Година 16.49 сходимося на визначеному пункті. Друга чота крім двох стрільців — піде. Маємо ще двох ранених: Степ — ліва рука прострілена нижче ліктя, Кавка — куля в лівій лопатці. Але він, щоб показати, що він сильніший за других, перекладає на ліве плече кулемета МҐ-42.

Запеклий бій триває дальше, але вже між самими большевиками. Здезорієнтовані не можуть себе пізнати. Справа тамує віддих. Йдемо прохолодитися до потічка. Ворог нам не страшний.

Військо

Це село — наш збірний пункт. Сюди перейшла ціла сотня крім чотирох, що впали в Турницькому бою.

Ми позаховувалися по стодолах, бо в цьому-ж селі кватерує ще й 1,000 большевиків. Вони здебільша теж у стодолах — тільки на токах. А ми — зараз-же коло них по засіках. В такому сусідстві кватирую і я. Ґранати відбезпечені, замки в зброї відтягнені, чекають ворога.

Увечері відходимо далі. День довгий. Доволі часу обдумати, як вийти із села без бою.

— Тихо . . . Хтось лізе! Стефку, збуди хлопців!

— Ой, бодай його, та це-ж кіт!

— Ти не знаєш, чого це наші „сусіди" так тихо? Може відійшли вже ніччю?

— Не знаю . . . Пссст! Ще щось лізе . . . Ах, це господар з кошиком.

— Що нового, батьку? — питаюся шепотом.

— Большевиків нема. Пішли в ліс на облаву за „бандеровцями". Лишилася тільки їх кухня нижче села. Я приніс вам дещо перекусити: маєте хліб, масло, молоко. Коли-ж хочете, то й трохи „кроплів"! — і витягає з кошика пляшку смердячого самогону.

— Ні, ні, дядьку! Ці „краплі" заберіть назад. Повстанці їх не вживають. Ми не большевики!

— Ну, добре! Я скажу дівчатам, щоб принесли вам яблук.

— Ага, якщо хочете, можете й закурити, тільки вважайте, щоб не вчинити вогню.

— Ні, батьку, й курити не будемо. За біду не тяжко.

— Ну, як собі хочете.

— Дякуємо за обід!

— Їджте здорові! Не дякуйте, це вам належиться!

Пішов і за якийсь час дівчата принесли яблука і, що найважливіше, новини. Вчора відбулися в Добромилі похорони 75 вбитих у Турницькому бою большевиків. Між вбитими був один полковник і двох лейтенантів. До Перемишля привезли 135 ранених. Большевики дуже нарікають на нас, мовлв: „Ми їх не торкаєм, а вони нас вбивають"! Тільки не знати чого волочаться по селах „бідняги", грабуючи людність, і по лісах — за „бандьорами".

Настав вечір. Наші „співльокатори" з облави не вернулися. Дякуючи людям за кватири, непомітно виходимо з села. Всміхаються, моргають нам зорі, шумить привітно далекий ліс. Огортає нас нічмати. Перед нами крута, хвиляста дорога.

За Нами Гналася Смерть

(З наших пригод в Австралії)

Купивши все, що нам було потрібне у невеличкому австралійському місточку, ми з Миколою певерталися до дому. Але на цей раз не автобусом а вирішили піти пішки. Подивимося на тутешню екзотику, — казав я.

Це було в один з суботніх неробочих днів. Дарма, що була ще зима, та день випав соняшний і теплий. Спершу ми йшли сошею. Я ніс у руках течку, а Микола пакуночок з гостинцями малому. Навколо тяглися широкі простори, вкриті травою, де-не-де стояли дерева, на яких раз-у-раз верещали папуги або ґаласливо кричала брунатно-ряба кукабара.

Дивлячись у далечінь на високі бугри я відчував сум і самотність, а на Миколиному лиці малювалася повна безтурботність. Я йому це зауважив.

— А ви знаєте, — обізвався він після тривалої павзи — я завжди люблю самотність. У мене колись був приятель. Бувало підем чи до Дніпра, чи перепливемо на Хортицю і за день промовимо хіба пять слів. І це мені подобалось.

— Навіщо тобі й приятелі здалися? — подумав я.

Тим часом соша заглибилась у плавні, перетинаючи їх упоперек. Ставши на містку біля річки, ми любувались краєвидом; ми бачили як за пасмом кут паслись дві гарні дикі курочки, як серед плавнів на невеличкому озерці плавали три чорні лебеді, занурюючи свої довжезні шиї у воду. Сіра елеґантна чапля, що ходила біля берега, видно, боячися нас, знялася й сіла далі на гілку давно засохлого обгорілого дерева.

Пройшовши ще з кільометер серед малозайманої природи, ми повернули праворуч і пішли навпростець. Іноді нам доводилось перелазити через невисокі дротяні огорожі, якими обведені приватні ділянки цього лісо-степу, де паслися вівці та скотина.

Розмовляючи потроху та згадуючи свої рідні краї, ми непомітили як опинились серед великої отари рогатої худоби, що розійшлась по зеленому просторі і скубала траву. Коли ми проходили, то ближчі корови піднімали голови і дивилися на нас, мов на видовище.

— Може їх течка дивує, — подумав я.

— А ви знаєте, Миколо, — пригадавши, сказав я, — що у Австралії трапляються нещасні випадки від нападу корів. Десь я про це читав. А майстер на роботі розповідав мені, що тутешня худоба найдужче боїться псів та людей на конях.

— Вас, мабуть, малим теля налякало, — сказав, не посміхнувшись мій супутник.

— А я колись ішов і сина посадив на плечі, то від мене ціла череда тікала, — додав він.

Ми вже виходили з табуна, як побачили, що поблизу, мов пастух, ґордовито стояв здоровий бугай і теж пильно дивився на нас.

— Ач, який герой! — сказав Микола, дивлячись на бугая, і знявши капелюх махнув ним у його бік. Рогатий велитень одну мить стояв нерухомо, а потім, мов відчувши в тому образу чи виклик, зухвало махнув головою і рвучко рушив до нас. Не бажаючи мати з ним ближчого знайомства, ми підтюпцем кинулися геть. Але в той же момент і бугай, мукнувши басом, рванувся навздогін за нами, а десятки ближчих корів, позадиравши хвости і з підскоком, мов хлопачки на боязкого пса, кинулися вслід за своїм „отаманом".

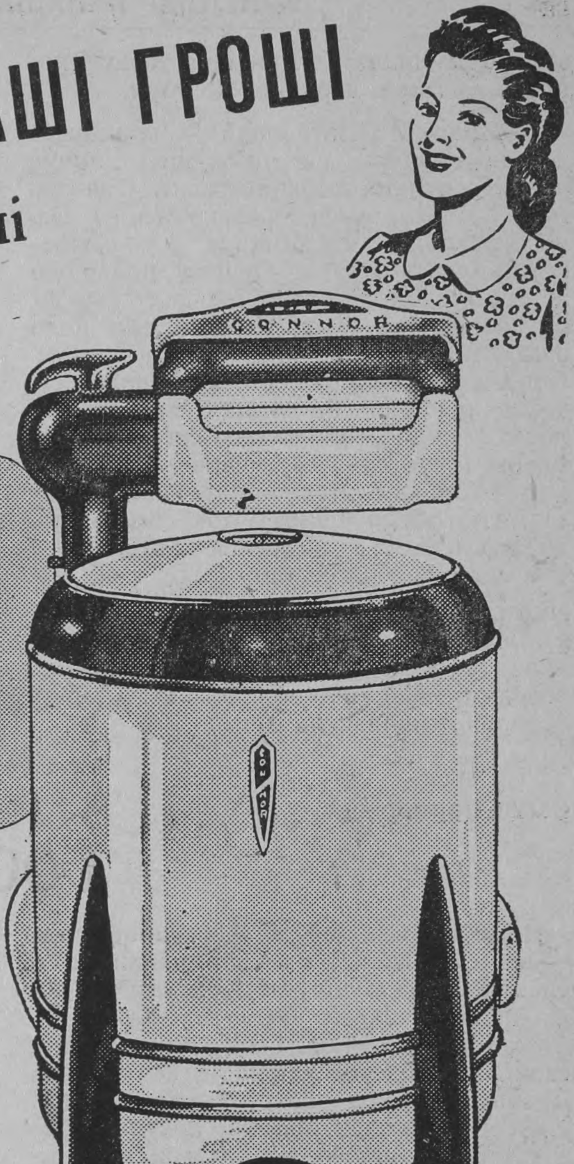
Жахлива перспектива повисла на коровячих рогах, бути розтоптаним цією дикою ордою пронизала в мить нашу свідомість. Напружуючи всі свої мязи, ми, як чорти, летіли до огорожі, за якою був порятунок. А рогата стихія наближалась з кожним кроком. Бугай був занадто гладкий і колиб не це він уже наздогнавби нас. В одному місці Микола раптом спіткнувся і впав, але в туж мить схопився і летів за пять кроків позад мене. Не маючи вже надії на огорожу, я підбіг до дерева, що стояло

ЗАТРИМУЙТЕ ВАШІ ГРОШІ

при Родині

Машиною до Прання

Connor Thermo

Малий завдаток доставить Connor машинку до вашого дому і в кількох місяцях ваша Connor машинка буде цілковито виплаченою заощадженням на рахунку з пральні. Від тої пори на протязі 10, 15 так, навіть 20 років ваша Connor машинка буде щадити для вас кожного тижня суму грошей, яка рівняється видаткам звичайного прання. Ви однаково платите за Connor машинку, так чому не мати власної?

Передові Connor машинки до прання з сильним уліпшеним ґазоліновим мотором: 4 циклів ⅝ H.P.; Охолоджується повітрям; Скоро починає; Легко йде; Ґарантія на 2 роки; Мало важить, 34 фунтів. Ця машинка до прання дається легко переробити кожночасно на електричну мащинку; тож не ждіть на звільнення з неволі прання аж поки не дістанете до хати електрики.

Відвідайте або пишіть за більше інформаціями.

WINNIPEG MUSICAL SUPPLY CO.

656 Main Street, Winnipeg, Man.

Ми маємо великий засіб Connor електричних, ґазолінових або ручних машинок до прання.

на мойому шляху, і, кинувши течку, схопився за гілки, деручись до гори.

— Миколо! Лізьте сюди! — крикнув я не оглядаючись і в цю-ж мить почув позаду рвучкий собачий гавкіт: гав-гав-гав!.. Я озирнувся, тримаючись за гілку, і остовпів: мій Микола, з розпатланим волоссям, стояв рачки, повернувшись головою до отари, і завзято гавкав. Бугай і перша лава корів, що вже його настигли, рвучко зупинилися на три метри від нього, мов приголомшені цією несподіванкою. За ними зупинились й інші. А коли Микола ще завзятіше загавкав і зробив крок уперед, бугай разом з коровами поточились назад, а ще за мить, обернувшись і так само позадиравши хвости, кинулися навтьоки.

Я ще сидів на дереві, як Микола підвівся на ноги, приклав руку до серця і, заплющивши очі, білий, мов крейда, прихилився до дерева, важко дихаючи. Вся череда тим часом зупинилася теж і, обернувшись, дивилась в наш бік.

— За нами гналася смерть, — вимовив тихо Микола, коли трохи опритомнів.

— І ти її героїчно прогнав, — закінчив я його думку.

Взявши течку я з Миколою рушили до огорожі, але тут же помітив, що у Миколи в руках не було пакуночка. Ми скоро знайшли його на траві.

— Ну, як ти, Миколо, додумався так зробити? — запитав я, коли огорожа лишилась далеко за нами. — Адже-ж ще одна мить, і вони рознеслиб нас на клапті. Ти просто винахідник!

Микола й тепер промовчав, а лише згодом відіззвався:

— Питаєш? Та ти-ж сам казав, що скотина ця найдужче боїться псів та людей на конях. — А за хвильку додав:

— Ой дорого міг коштувати мене і той мій винахід і твоя екзотика...

За годину ми вже наближилися до своїх бараків, коло яких не дочекавшися весни, пишно розцвів жовтогарячим цвітом кущ якоїсь незнаної нам рослини.

Дмитро Чуб

Євген Чорморець

ГОСТІ

Я часто приходив до свого професора — він надіявся, що з мене щось вийде — читати книжки-унікуми, яких він до дому не давав нікому. Сяду тихенько в його кабінеті й читаю. І він сидить собі в свойому кабінеті й також читає, працює. Дзвінок. Комусь відчинили двері. Стук у двері кабінету. Професор насупив брови. Він не любив шуму, крім шуму в лісі, коли він з молодю грає в „сала", або на річці, коли він хлюпається у воді, як і ті, що на двадцять-тридцять років молодші за него.

— Заходьте! — сказав він коротко і знову пірнув у роботу, щоб бодай поставити крапку в своїй праці, в своїх думках.

Зайшов тип, сумішок енкаведиста й аґента постачання.

— Будем знайомі, — промовив тип-сумішок, підходячи до професора: — Аболін. — І простяг професору, трохи не під самий ніс, руку. — Он ти який Аболін, — подумав я. — Сідайте, товаришу Аболін. А ти, недоучений, — звернувся він до мене: — Іди в їдальню. — Я вийшов.

— Чому ви тут? — спитала мене професорова дружина. — Там тісно. А у мене в голові є дірки, які називаються вухами, —відповів я. — А там?.. — спитала Валентина Михайлівна. — Там Аболін з відділу пропаґанди обкому партії. Маєте шанс познайомитись. — Не плетіть дурниць! Що ви зараз читаєте? — Вплив червоної фарби на поросну свиню. — Недотепно, — сказала вона. Механічно повернулася й пішла до кабінету чоловіка, зробила два кроки, зупинилася й пішла до себе в кімнату. — Валентина Михайлівно! — зупинив я її. — Що? — Цікаво спостерігати таке явище. — А саме? — підняла брови. — Іде людина у своїй кватирі з однієї кімнати до другої, і раптом невидима електромаґнетна заслона зупиняє цю людину, і вона мусить повертати в інший бік. Недотепно? — Цікаво спостерігати таке явище, коли людина ворушить язиком без потреби, — відповіла вона.

На порозі своєї кімнати Валентина Михайлівна обернулася. — Можете сьогодні прийти до нас увечорі пити чай. Справжнього чаю дістала.

— Дякую. Значить ви дістали чай зроблений з чаю? Скажіть, а буває свинина не з свині?

— Не знаю. А от з розумного дурень іноді буває.

З Кабінету швидким кроком, в супроводі професора, вийшов майстер пропаґанди. Грюкнули двері, і професор повернувся.

— Чого ти його сюди пускаєш? — спитала Валентина Михайлівна, киваючи в мій бік головою.

Професор запитуючи подивився на неї.

— Чого пускаю? Ти подумала перед тим, як сказала? Це-ж Аболін з обкому.

— Та є не про Аболіна, а про цього переученого.

— Киньте дурні жарти! — вибухнув професор і пішов до кабінету.

— Якась неприємність, — сказала Валентина Михайлівна, — і тінь пройшла її по обличчю.

Двері кабінету розчинилися, і професор, стоячи на порозі, чомусь хриплим голосом сказав:

— Сьогодні в вечорі у нас тут, у кватирі, будуть гості . . . З-за кордону . . . Прийдуть несподівано . . . Шість або вісім осіб. Поговоримо і запросимо з нами повечеряти. На кухні будуть пончки з повидлами, а в буфеті холодні закуски і щось випити. Зрозуміло?

— Нічого незрозуміло, — відповіла стурбовано Валентина Михайлівна.

— А я зрозумів. Тут буде розігравatися комедія. Правда, Іване Степановичу? — сказав я.

— Помиляєтеся. Психольоґічна драма. Прийдуть люди і все самі зроблять. А ви, — звернувся він до мене, — якщо маєте добре вбрання, то одягніть його і приходьте у вечорі на чай. Зрозуміло?

— Так. Дякую. Окуляри також можу позичити. Тоді у мене розумне буде обличчя.

— Не вдавайте дурня і дайте мені спокій! — грюкнув дверима і зник у кабінеті. Чути було, як він ходить взад-вперед.

Прислухуючись до його кроків, Валентина Михайлівна дивилася на мене. Професор підійшов до дверей, зупинився і... замок клацнув. Він замкнувся.

— Розстроєний, — тихо сказала Валентина Михайлівна. — Я думаю! Коли в своїй кватирі треба замикатися на замок, щоб мати спокій!

Тяжко зідхнула Валентина Михайлівна й пішла до кухні, а я сів біля вікна з книжкою. Спектакль, який мав сьогодні тут відбутися. не виходив мені з голови. — От апарат, так апарат. Від пляката в два кольори до приватної кватири — все на службу соціялізму, — подумав я.

— Покладіть книжку і допоможіть мені . . .

— Будувати соціялізм? — перебив я її.

Я вас дуже прошу, — твердо відповіла Валентина Михайлівна. — Допоможіть мені зробити порядок на кухні.

— Зараз, — відповів я й постукав у двері кабінету.

— Не можна! — гаркнув Іван Степанович.

— Але я хочу покласти на місце книжку.

Він одчинив двері. Я підійшов до полиці, й поклав книжку. Мені хотілося жартувати, бо „чим гірше, тим ліпше". Я навмисне підкреслено навшпиньках почав виходити з кабінету.

— Чого ви радієте? . . . У вас що? . . .

— Не всі дома, — перебиваючи його, додав я.

— Ви таки дійсно здуріли, — роздратовано сказав він і хотів іти до столу.

— Я давно здурів. Я дуже радий, що й таких, як ви, використовують так, як захотять, коли їм потрібно. Сьогодні ви приймаєте закордонних гостей. „Так живе вчений. Так вечеряє щоденно советський вчений. Так спить вчений", буде пояснювати Аболін. Якщо у вас нема цілого простирала, то позичте у вашого сусіда завмаґа спецторгу. У нього напевно є. Бо може будуть заглядати і під ковдру. Завтра вас виберуть до верховної ради і ви будете вносити пропозицію, надруковану в Кремлі в ЦК ВКП(б). Ви від сьогодні, мяко кажучи, артист. Ви-ж самі сказали, що це психольоґічна драма. Для вас драма, а для стороннього ока, безумовно, не сліпого, це цинічний фарс . . .

— Вам би було весело, мабуть, якби мене посадили до вязниці? — з призир-

ством дивлячись на мене, сказав Іван Степанович.

— Весело не булоб, — сказав я: — А на пару днів не завадилоб вас посадити. Так, для науки... Не пошкодилоб. „Учитися до смерти треба", кажете ви, і я з вами цілком у згоді.

— Я таки бачу, що ви зовсім здуріли, — якимсь здивовано оцінючим поглядом дивився він на мене. — Якщо я дійсно колись сяду, то тільки через вас.

— Не турбуйтеся, через мене не сядете. А як будете погано грати ролю, а ви-ж тепер пошилися в артисти, то сядете. Тепер грайте і добре грайте, бо виходу нема. Не сердьтеся на мене, Іване Степановичу. Я цілком зріла людина, а тема дуже поважна. Чи маю я рацію?

— Може, — відповів він і замислився.

Я пішов на кухню.

— Нарешті ви прийшли. Що тут ще треба зробити для порядку? спитала Валентина Михайлівна.

— Нічого. Або застроміть гуску в каструлю й хай собі вариться.

Дзвінок перебив нашу розмову. Я пішов одчиняти двері. Дві дівчини і якийсь субєкт з пакунками.

— Чи тут мешкає професор?...

— Тут. Заходьте.

— Де кухня?

— Тут.

— Де їдальня?

— Там.

Він, цей субєкт, пішов у їдальню, одчинив буфет і почав на ньому порядкувати.

— Чи маєте вилки? Ага, є! Добре! Так, так. Маєте фортепян чи патефон?

— Ні. Бібліотека є. Велика.

— Де?

— Там, у кабінеті.

— Ага, це добре, — і він одчинив двері кабінету й зайшов. Ну, і я за ним також.

— Пробачте, я думав, що тут нікого нема й зайшов не постукавши, — скоромовою сказав він, оглядаючи стіни, заставлені полицями з книжками від підлоги до стелі.

— Другого разу стукайте, коли схочете зайти. А зараз я занятий. Ви мені заважаєте, — не дивлячись на субєкта-режисера, сказав Іван Степанович.

— Ще раз прошу мені пробачити, — трошки твердувато промовив субєкт і вийшов з кабінету.

— Хто був тут у себе в дома? — спитав я ввічливо Івана Степановича.

— Слухайте, ідіть звідси до чорта.

Я вийшов.

На кухні йшла робота повним ходом. Субєкт стояв на порозі кухні й курив. Став і я біля нього.

— Курите? —спитав мене субєкт.

— Курю.

— Закурюйте, — і він запропонував мені цигарку по сім карбованців за пачку.

— Дякую. Це для мене надто легкі. Я курю „Біломорканал", — відповів я.

— Ви тут мешкаєте?

— Ні, це мій вчитель. Я тут буваю. Книжки читаю. Ми сімнадцять років знайомі.

— Ви студент?

— Ні. — Я не ждав запитань і, як дисциплінований громадянин своєї країни, сам розповів усю біографію. Сказав, де працюю і що роблю. Ну, й прізвище своє також назвав.

— Ага, дуже приємно з вами познайомитися.

Он ви які. — Його не здивувало, що я про себе говорив пятнадцять хвилин. А мені краще було про себе розповісти тут, ніж в „іншому місці".

— Ви будете сьогодні тут в вечорі?

— Буду.

Він підозріло подивився на моє убрання.

— Я переодягнуся. Ще є час, — попередив я його.

— Нате вам до кишені цигарки. Потерпите й покурите легких.

— Дякую. Вже доведеться потерпіти.

— Ви мови знаєте?

Ні, — сказав я й побачив, як це йому було приємно від мене чути. Він мені очима показав, щоб я йшов за ним, і вийшов до їдальні.

— Ви професора добре знаєте?

— Навіть дуже. Цілком порядна, чесна, пряма людина.

— Ви думаєте?

— Певен. Він мене послав до чорта і вигнав з кабінету, але, як бачите, я тут і нікуди не йду. Він уже забув про це. Колись я на нього сердився, ображався, а тепер ні. Звик.

— Випить любить?

— Трошки.

— Тут є, — показав він на буфет.

— Можна зараз? — спитав я.

— Можна.

Я навшпиньках підійшов до дверей кабінету і послухав. Тиша. Подивився в щілинку. Він стояв біля вікна і дивився на небо. Я постукав. — Можна! — Іване Степановичу, вийдіть на хвилинку сюди. Він вийшов.

— Чого вам?

— Іване Степановичу! — звернувся до нього я поважним тоном: — Ви на нас... Чи то пак, ви нам... Ні, ми вам... Тут в буфеті є дещо випить... Якщо дозволите, то ми випємо... Мирову. І щоб нашим ворогам... Хай живе й брикає... — і не кінчивши свого слова, я поліз у буфет і налив чарки. Іван Степанович сопів. Але я вже знав, що він поклався на мене, хоч і не до вподоби йому було це все. Дав їм чарки в руки, а сам випив. — Можете пити. Смачне, — сказав я, наливаючи другу.

— Досить блазня корчити, —сказав мені Іван Степанович і повернувся з чаркою до субєкта. — Будьмо здорові! — цокнулись і випили.

Я ще налив.

— Ви не сердіться на мене, — сказав Іван Степанович субєктові: — Для вас ваше найважливіше, а для мене моє... —

— А всі разом будьмо здорові, — перебив я його.

— Він зіпється, — сказав Іван Степанович субєктові, кивнувши головою на мене. — Ви нездара. І чого я вас пускаю до себе?

— Бо я у вас не питаю дозволу й сам приходжу, — відповів я і ще налив.

— З вас буде порядний нахаба . . .

— Неправда . . . Самі знаєте, що неправду сказали. Навіщо? Зайві фарби роблять бруд . . .

— Знаєте що, пянюго, ідіть і переодягніться, якщо хочете бути з нами тут.

— Правильно, — додав субєкт.

— Ви, надіюся, також будете з нами? — спитав у субєкта Іван Степанович.

— Мені дуже приємно, але це зовсім незручно.

— Що там незручного? — сміло грав ролю після чарки Іван Степанович. — Ми старі знайомі... Які можуть бути розмови на цю тему? Чи не так?

— Ясно, що не так, чи то пак — так, — пожартував я і пішов до дому переодягтися.

Пять хвилин пішки, пятнадцять тролейбусом, знову десять пішки, і я дома. В штани вскочив швидко. Краватку довго завязував. І от я же в дорозі назад до Івана Степановича. На східцях пахло свіжими пончиками. В кабінеті в кріслах сиділи субєкт і Іван Степанович.

— Беріть щось і читайте, — сказав мені субєкт.

Я слухняно виконав наказ. Всі троє сиділи з книжками в руках, але навряд розуміли те, що читали. У субєкта був у руках величезний том Ніцше, який він розкрив посередині і щось звідти вичитував.

Кроки по східцях. Дзвінок. В передній кроки ґрупи людей і веселий голос Валентини Михайлівни, яка говорила по французьки. Мабуть згадала „старі часи”.

Увійшли в їдальню. Ми всі посилено читали. Було і смішно, і соромно. Легкий стук у двері. — Можна! — сказав Іван Степанович.

Двері розкрилися і шість чоловік із „товаришем” Аболіном, як колядники, переступили поріг і стали. Іван Степанович піднявся на зустріч. Перекладач знайомив. Підходила черга й до нас. Встали й ми з субєктом. Субєкт тримав том Ніцше в руках, заклавши пальцем там, де „читав”. Гості поводилися, як вівці в аптеці, і все зиркали на стіни заставлені книжками. Один, мимрячи по французьки, взяв том з рук субєкта, розгорнув і, побачивши портрет Ніцше, щось ще промимрив і повернув книжку. Субєкт мав обличчя розумно перевтомлене. Аболін сяяв, як іменник. Валентина Михайлівна цвенькнула щось по французьки, і всі вийшли до їдальні. Субєкт підморгнув мені, і ми вийшли з кабінету також. Перекладач перекладав Івану Степановичу торохтіння якогось гостя: вони, гості просять пробачити, що так несподівано вдерлися в приватне приміщення професора. Але в цьому вину просять з них зняти, бо Аболіну раптово спала думка познайомити їх, гостей з закордону, з приватним життям совітського професора, безпартійного комуніста. Просять пробачити їм і т. п., і т. п.

Товариш Аболін, гостро очікуючи дивився на Івана Степановича, а той промимрив, щоб гості себе вільно почували, як дома, бо він не звик до церемоній.

Перекладач довго перекладав слова Івана Степановича, чогось часто згадуючи „совєтуніон”.

Валентина Михайлівна попросила не відмовити випити з ними вечерню склянку чаю.

Гості погодились, і хитрі іскорки засвітилися в їхніх очах. Але з буфету зявилися холодні закуски, шпроти, сардинки, „паюсна ікра”, масло, білий хліб, пляшка горілки і пара пляшок грузинського „Сахліно”. Гості були явно розчаровані. Субєкт штовхнув мене ліктем у бік і сказав: — Вони думають, що ми здихаємо з голоду, а ми ось як живемо.

У професора було обличчя людини з розстроєним шлунком.

— Дозвольте почати з „рускої горькой”! — спитав іменник Аболін у Івана Степановича.

— Починайте з „рускої”, — відповів Іван Степанович і жалібно подивився на Валентину Михайлівну. Та почала цвенькати по французьки і цілком заволоділа темою розмови.

— А вона мені більше подобається, ніж ваш професор, — сказав мені субєкт.

„Гості” пили, їли і теревені правили. І я їв і пив. На мене скоса дивився Іван Степанович.

— Що сталося, Іване Степановичу? — стиха спитав я його.

— Нічого, — відповів він мені. — Але ви, здається, з великим апетитом зайнялися шпротами. Я вгамував свій апетит, а субєкт мене підбадьорив.

— Нічого, вони поїдуть, а ми тоді добре випєм і закусим.

Один „гість” був особливо похмурний. Мабуть ця візита і вечеря „зненацька” у професора — безпартійного комуніста— розстроювала в якійсь мірі цілість статті, яку він у себе в готелі складає про життя підсовєтських людей.

Пахли пончики. Дзенькали ложечки в склянках запашного чаю з цукром і цитриною.

В голові у мене шуми шуміли від випитого, і „гості” в очах подвоїлися. Так по два вони одночасно вставали, щось говорили, стискали руку Іванові Степановичові і виходили. Я також стискав руки. „Гості” вийшли. А у мене ввесь час крутилася голоі фраза, сказана Аболіном Іванові Степановичу: — Обком у центр подав клопотання про нагородження вас орденом „Знак Почота” за довголітню наукову роботу. — І образ Івана Степановича стоїть у мене в очах з орденом. І раптом цей образ заговорив, а орден щез.

— Ви пяні і йдіть зараз-же до дому.

— Мені гірко від „руской горький”, і я хочу закусити, — відповів я.

— Дозвольте нам закусити і випити, „обмочіть”, як у нас кажуть, майбутній орден, — розвязно сказав субєкт.

— Ну що-ж будь ласка. Прошу до столу, — якось розгублено як дитина перед розбитою тарілкою, сказав Іван Степанович і додав, звертаючись до мене: — Дай закурить.

А він був некурящий.

(У. Т.)

АФОРИЗМИ

Капелюх ще зовсім не є доказом, що його властитель має голову.

★

Звичайний фірман, погонич, ставши великим урядником або диктатором, ніколи не відучиться ляскати батогом.

★

Життя людини таке як сорочка дитини — коротке і запаскуджене.

★

Приятеля пізнати в біді — очевидно в його власній.

★

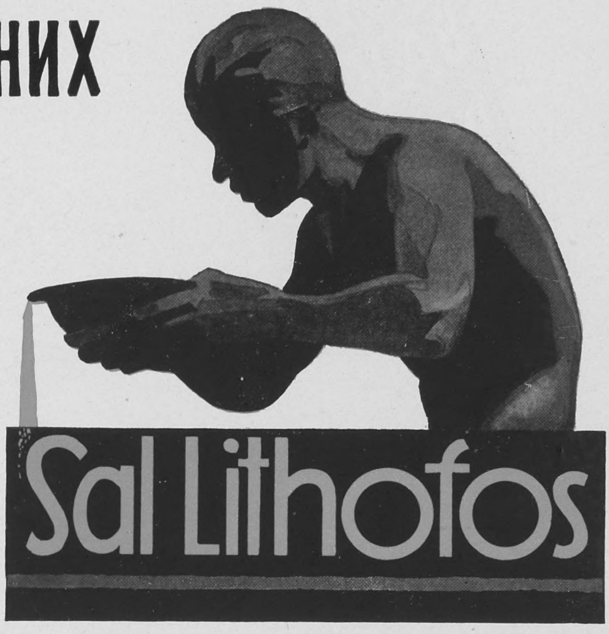
Не йди до багача по милостиню, бо він заставить тебе до праці.

★

Мир, це винятковий стан між двома війнами.

★

Політик або дипльомат, це чоловік, який вирішує важливі проблєми, яких не булоб колиб не було політиків або дипльоматів.

Sal Lithofos

ПОВЕРХ ПЯТДЕСЯТЬ ЛІТ
ВЗІРЦЕВІСТЬ ЯКОСТИ

ПРОДУКТИ НА ЯКІ
МОЖЕТЕ БУТИ ПЕВНІ

Воно коштує менше як 1 цент за MAGIC BAKING POWDER, щоб спечи Кейк . . . цей один цент є варта сорок разів більше від своєї власної вартости, коли заощадите кошт кейка — Меджик Бейкінґ Повдер НІКОЛИ не заводить.

Уживайте GILLETT'S LYE до чищення і роблення мила. Буде коштувати менше як 1 цент за кусник мила, коли будете його робити з Джіллет'с Лайом.

FLEISCHMANN'S ROYAL FAST RISING DRY YEAST — Це нове скоро ділаюче сухе дріжджя позістає свіжим і з повною силою тижнями без охолоджування. Одна пачка рівняється одному кускові свіжого дріжджя в кожнім приписі.

Можна дістати у вашого найблизшого ґросерника або в загальнім шторі. Глядіть на сторону 63.

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL - TORONTO - WINNIPEG - VANCOUVER